

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ
ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И
МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА

KAZAKH ABLAY KHAN UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATIONS AND
WORLD LANGUAGES

2 (57) 2020
ISSN 2412-2149

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

ХАБАРШЫСЫ

“ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ”
сериясы

ИЗВЕСТИЯ

КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия “ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ”

BULLETIN

of Ablai Khan KazUIRandWL
Series “PEDAGOGICAL SCIENCES”

Алматы
«Полилингва» баспасы
2020

© “Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті” Акционерлік қоғамының “Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы-Известия” ғылыми журналының “Педагогика ғылымдары” таралымы, Қазақстан Республикасының Инвестициялар мен даму жөніндегі министрліктің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде тіркелген. Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі № 674, 18.05.1999 ж. Тіркелу куәлігі 10.04.2015 жылғы № 15195-Ж

Бас редактор
Құнанбаева С.С.,

филология ғылымдарының докторы, профессор,
ҚР ҰҒА-ның академигі, Алматы, Қазақстан

Жауапты редактор

Ұзақбаева С.А., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Редакция алқасы мүшелері

Сефика Суле Эрчетин, доктор Ph.D., Хаджеттепе университеті, Анкара,
Түркия

Мехмет Ташипинар, доктор Ph.D. Гази университеті, Анкара, Түркия

Тряпицина А.П., п.ғ.д., профессор, А.И.Герцен атындағы Ресей
Мемлекеттік Педагогикалық Университеті, Санкт-Петербург, Ресей

Чекалева Н.В., п.ғ.д., профессор, Омск Мемлекеттік педагогикалық
университетінің проректоры, Омск, Ресей

Тажиев М.Т., п.ғ.д., профессор, Өзбекстан Республикасы ЖОАКБМ
жанындағы жоғары және арнайы орта кәсіби білім беруді дамыту
орталығының бөлім басшысы, Ташкент, Өзбекстан

Акиева Г.С., п.ғ.д., профессор, И. Арабаев атындағы Қырғыз мемлекеттік
университеті жанындағы кадрлар біліктілігін көтеру және қайта даярлау
Институтының директоры, Бішкек, Қырғызстан

Нұрғалиева Г.К., п.ғ.д., профессор, “Ұлттық ақпараттандыру
орталығы” АҚ директорлар Кеңесінің төрайымы, Алматы, Қазақстан

Кульгильдинова Т.А., п.ғ.д., профессор, Абылай хан
атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

Жампеисова К.К., п.ғ.д., профессор, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы,
Қазақстан

Беркімбаев К.М., п.ғ.д., профессор, Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық Қазақ-Түрік университетінің ғылыми-зерттеу істер жөніндегі
Вице президенті, Түркістан, Қазақстан

Жауапты хатшы

Әбілова З.Т., аға оқытушы, магистр Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Рецензенттер

Қонақова К.Ө., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Абильдина С.К., п.ғ.д., доцент, Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ, Қарағанды,
Қазақстан

© Научный журнал “Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана”, серия “Педагогические науки” Акционерного общества “КазУМОиМЯ имени Абылай хана” зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. Номер и дата первичной постановки на учет № 674, 18.05.1999 г. Регистрационное свидетельство № 15195-Ж от 10.04.2015 г.

Главный редактор

Кунанбаева С.С.

доктор филологических наук, профессор,
академик НАН РК, Алматы, Казахстан

Ответственный редактор

Узакбаева С.А., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Члены редакционной коллегии

Сефика Суле Эрчетин, доктор Ph.D., университет Хаджеттепе, Анкара, Турция

Мехмет Ташпинар, доктор Ph.D., университет Гази, Анкара, Турция

Тряпицина А.П., д.п.н., профессор, Российский Государственный Педагогический Университет им. А.И.Герцена, Санкт-Петербург, Россия

Чекалева Н.В., д.п.н., профессор, проректор Омского Государственного педагогического университета, Омск, Россия

Тажиев М.Т., д.п.н., профессор, начальник отдела Центра развития высшего и среднего специального, профессионального образования при МВССО Республики Узбекистан, Ташкент

Акиева Г.С., д.п.н., профессор, директор Института повышения квалификации и переподготовки кадров, при Кыргызском государственном университете им. И. Арабаева, Бишкек, Кыргызстан

Нурғалиева Г.К., д.п.н., профессор, Председатель Совета директоров АО “Национальный центр информатизации», Алматы, Казахстан

Кульгильдинова Т.А., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Жампеисова К.К., д.п.н., профессор, КазНПУ им. Абая, Алматы, Казахстан

Беркимбаев К.М., д.п.н., профессор, Вице-президент по научно-исследовательской работе Международного Казахско-турецкого университета им. Ходжи Ахмета Ясави, Туркестан, Казахстан

Ответственный секретарь

Абилова З.Т., старший преподаватель, магистр КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Рецензенты

Кунакова К.У., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Абильдина С.К., д.п.н., доцент, КарГУ им. Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан

© Bulletin “Ablai khan University of International Relations and World Languages”. Series “Pedagogical sciences” of JSC “Ablai khan Kazakh University of International Relations and World Languages” is registered in Communication, Informatization and Information Committee of Ministry for Investment and Development, Republic of Kazakhstan. Number and date of first registration №674, from 18.05.1999. Certificate N 15195 – G, 10.04.2015.

Chief Editor

Kunanbayeva S.S.,

*Doctor of Philology, Professor,
Academician of NAS of the RK, Almaty, Kazakhstan*

Executive Editor

Uzakhbayeva S.A., *D.of Ped. Sc., Professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Editorial team members

Sefika Sule Ercetin, *Doctor of Ph.D., Hacettepe University, Ankara, Turkey*

Mekhmet Taspinar, *Doctor of Ph.D., Gazi University, Ankara, Turkey*

Tryapitsina A.P., *D.of Ped. Sc., Professor of Herzen State Pedagogical University of Russia, St.Petersburg, Russia*

Chekaleva N.V., *D.of Ped. Sc., Professor, Prorector of Omsk State Pedagogical University, Omsk, Russia*

Tazhiyev M.T., *D. of Ped. Sc., Professor, Head of the Center for the Development of Higher and Secondary Specialized, Professional Education at MHSSE, Republic of Uzbekistan, Tashkent*

Akiyeva G.S., *D.of Ped. Sc., Professor, Director of Institute of Advanced Training and Retraining at I.Arabayev Kyrgyz State University, Bishkek, Kyrgyzstan*

Nurgaliyeva G.K., *D.of Ped. Sc., Professor, Chairman of the Board of Directors in National Informatization Center, JSC*

Kulgildinova T.A., *D.of Ped. Sc., Professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Zhampeisova K.K., *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kazakh National Pedagogical university Abai, Almaty, Kazakhstan*

Berkimbayev K.M., *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice President of Research Work in the International Kazakh-Turkish University., Turkestan, Kazakhstan Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish Khoja Ahmet Yasavi University, Turkestan, Kazakhstan*

Executive Secretary

Abilova Z.T., *senior lecturer, master, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Readers

Kunakova K.U., *D.of Ped. Sc., Professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Abildina S.K., *D.of Ped. Sc., Assistant Professor, E.A. Buketov KarGU, Karaganda, Kazakhstan*

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1 Бөлім. ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

Раздел 1. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Part 1. A THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL PREPARATION OF SPECIALISTS IS AT HIGHER SCHOOL

Mateus Zak. Methodological foundations of the formation of communicative competence of future specialists	9-13
Матеус Зак. Болашақ мамандардың коммуникативті құзіреттілігін қалыптастырудың әдіснамалық негіздері	9-13
Джусубалиева Д.М., Мамбетқазиев А.Е., Мынбаева А.К. MOOK – новые подходы к дистанционному обучению	13-21
Джусубалиева Д.М., Мамбетқазиев А.Е., Мынбаева А.К. MOOK – қашықтықтан оқытудағы жаңа тәсілдер	13-21
Узақбаева С.А., Туганбаева Г.Е. Студенттердің шеттілдік коммуникативтік біліктілігінің мәні және құрылымы	21-28
Узақбаева С.А., Туганбаева Г.Е. Сущность и структура иноязычной коммуникативной компетенции студентов	21-28
Джусубалиева Д.М., Акимхан А.К. MOOK - как путь формирования интегративной-коммуникативной компетенции будущих учителей школ в условиях трехязычия	28-36
Джусубалиева Д.М., Әкімхан А.Қ. Жаппай ашық онлайн курс болашақ (жаоқ) мектеп мұғалімдерінің үштілділік жағдайында интегративті-коммуникативтік құзіреттілігін қалыптастыру тәсілі ретінде	28-36
Ibragimova T. Smagulov K.B. Khasenov Z.Kh., Bissenbayeva Zh. The issues of future teacher's moral qualities development in professional education	36-43
Ибрагимова Т., Смагулов К.Б., Хасенов З.Х., Бисенбаева Ж. Кәсіптік білім беруде болашақ мұғалімнің адамгершілік қасиеттерін дамыту мәселелері	36-43
Ұзақбаева С.А., Төлебай Т.Ж. Студенттердің шетел тілін оқыту процесінде өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастырудағы жобалау технологиясының рөлі	43-48
Узақбаева С.А., Төлебай Т.Ж. Роль проектной технологии в формировании самообразовательной компетенции студентов в процессе обучения иностранным языкам	43-48
Джусубалиева Д.М., Иманқали А.М. Пути формирования информационно-исследовательской компетенции студентов в условиях информационно-образовательной среды вуза	48-54
Джусубалиева Д.М., Иманқали А.М. ЖОО-ның ақпараттық-білім беру ортасы жағдайында студенттердің ақпараттық-зерттеу құзыреттілігін қалыптастыру жолдары	48-54
Ұзақбаева С.А., Аманқұлова М.Е. Интерактивті әдістер - студенттерінің шеттілдік коммуникативтік біліктілігін дамыту құралы	54-59
Узақбаева С.А., Аманқұлова М.Е. Интерактивное обучение как средство развития иноязычной коммуникативной компетенции	54-59
Садықова А.К., Алиева М.Е. Роль учебного лабораторного практикума в подготовке будущих учителей физики	60-70
Садықова А.К.¹, Алиева М.Е. Болашақ физика мұғалімдерін дайындаудағы лабораториялық практикумның ролі	60-70

Ұзақбаева С.А., Шаймерденова А.Е. Бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті – сөйлеу қабілетінің мәні және құрылымы	70-78
Узақбаева С.А., Шаймерденова А.Е. Сущность и структура коммуникативно – речевых умений младших школьников	70-78
Тилеуханова А. Возможности психологических дисциплин в формирования культурного самосознания будущих учителей	78-84
Тлеуханова А. Болашақ оқытушыларының мәдениетті өзгертуін қатыстыруда психологиялық пәндердің мүмкіндіктері	78-84
Садыкова А.К., Утеуова А.Б. Студенттерде шетілдік коммуникативтік компетенциясын қалыптастыру кезінде проблемалық-ситуациялық тапсырмаларды қолдану тиімділігі	84-92
Садыкова А.К., Утеуова А.Б. Эффективность использования проблемно-ситуационных задач при формировании у студентов иноязычной коммуникативной компетенции	84-92
Джусубалиева Д.М., Ибраймова А.К. Пути формирование социо-культурологической компетенции будущих учителей иностранного языка с использованием цифрового контента	93-98
Джусубалиева Д.М., Ибраймова А.К. Сандық мазмұнды пайдалану арқылы болашақ шет тілі мұғалімдерінің әлеуметтік-мәдени құзіреттілігін қалыптастыру жолдары	93-98
Эркан Т., Момбекова М.М. Методические рекомендации для формирования икт-компетенции для учителей английского языка	98-105
Эркан Т., Момбекова М.М. Ағылшын тілі мұғалімдеріне арналған акт құзіреттілігін қалыптастыруға арналған нұсқаулық	98-105
Әбілова З.Т., Шалқар А. Шетілдік білім берудегі құзіреттіліктердің мәні.....	106-110
Абилова З.Т., Шалқар А. Сущность компетенций в иноязычном образовании.....	106-110
Калиева К.М., Рақпанова К.С. Дидактический потенциал учебного проектирования в формировании профессиональной компетентности курсантов военного вуза	111-117
Калиева К.М., Рақпанова К.С. Әскери жоо курсанттарының кәсіби біліктілігін қалыптастыруда оқу жобалаудың мүмкіндіктері	111-117
Сарқанбаева Г.К. Болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастыру	117-123
Сарқанбаева Г.К. Формирование коммуникативной компетентности будущих учителей	117-123

2 Бөлім. ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Раздел 2. СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Part 2. MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING

Sadykova A.K., Damen G.A. Developing foreign language learners' communicative competence through multimedia-assisted language learning	124-130
Садыкова А.К., Дамен Г. А. Мультимедиа арқылы тілдік оқытуды шетел тілі оқытушыларының коммуникативтік құзіреттілігін дамыту	124-130
Ұзақбаева С. А., Аленова А.А. Бастауыш сынып оқушыларының шетел тілі сабағында дидактикалық ойындарды пайдалану	131-141
Узақбаева С.А., Аленова А.А. Использование дидактических игр на уроках иностранного языка младших школьников	131-141

Калиева К.М., Теміргалиева А.С. Кейс-технологиясы болашақ мұғалімнің мамандыққа бағытталған құзіреттілігін қалыптастыру құралы	142-148
Калиева К.М., Теміргалиева А.С. Кейс-технология как средство формирования профессиональной компетентности будущего учителя	142-148
Садықова А.К., Джансеркеева Э.Н. Шетел тілін меңгеруде сандық бейне таспаны тиімді айдалану	148-154
Садықова А.К., Джансеркеева Э.Н. Эффективное использование цифровой видео контента при изучении иностранного языка	148-154
Қалиева К.М., Төрежан Г.Ж. Шетел тілдерін оқытуда веб-квест технологиясын пайдалану мүмкіндіктері	154-161
Калиева К.М., Төрежан Г.Ж. Возможности использования технологии веб-квест в обучении иностранным языкам	154-161
Ұзақбаева С.А., Аленова Р.О. Интернет технологияның шеттілдік білім берудегі рөлі	161-170
Ұзақбаева С.А., Аленова Р.О. Роль интернет технологии в обучении иностранному языку	161-170
Артықбаева А.Қ., Абушахмаева Ж.Н. Шеттілдік білім беруде студенттердің мотивациясын аутенттік бейнебаяндар мен фильмдер арқылы дамытудың жолдары	171-179
Артықбаева А.Қ., Абушахмаева Ж.Н. Пути развития мотивации студентов в зарубежном образовании с помощью аутентичных видео и фильмов	171-179
Спанова Г.А. Особенности изучения физики в полиязычных группах	179-188
Спанова Г.А. Көп тілді топтарда физиканы оқыту ерекшеліктері	179-188
Байшымырова А.У. Болашақ аудармашыларды даярлауда ақпараттық-коммуникациялық ресурстарды қолдану	188-197
Байшымырова А.У. Использование информационно-коммуникационных ресурсов в подготовке будущих переводчиков	188-197
Ахметова А.Б. Применение инновационных технологии в формировании иноязычной профессионально-ориентированной компетенции студентов-биологов	197-203
Ахметова А.Б. Студент-биологтардың шет тілді кәсіби бағытталған құзіреттілігін қалыптастыруда инновациялық технологияларды қолдану	197-203
Омархалиева М.Ғ. Пікірталастың студенттердің мәдениетаралық интернет қарым-қатынасын қалыптастыруда әдіс ретінде қолданылуы	203-212
Омархалиева М.Ғ. Дискуссия как способ формирования межкультурного интернет-общения студентов	203-212
Дәркенбаева Ж.Қ. Кәсіби қазақ тілі пәні бойынша жүргізілетін жұмыс түрлерін жетілдірудің жолдары	212-227
Даркенбаева Ж.Қ. Способы улучшения видов работ по профессиональному казахскому языку	212-227

3 Бөлім. ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

Раздел 3. ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

Part 3. SCHOOL OF PEDAGOGICS AND ETHNOPEDAGOGICS

Жұмабекова Г.Б., Тынымбай Н.Е. Формирования иноязычной-информационно-аккумулирующей компетенции учащихся профильной школы на основе блог-ресурсов	228-234
Жұмабекова Г.Б., Тынымбай Н.Е. Блог-ресурстар негізінде бейіндік мектеп оқушыларының шетел тілінде ақпарат жинақтау құзыреттілігін қалыптастыру.....	228-234
Жалғасова Ш.Ә. Бала тәрбиесі – әлеуметтік мәселе	234-238
Жалғасова Ш.А. Воспитание детей – социальная проблема	234-238
Zhumabekova G.B., Turdaly T.L. Peculiarities of forming foreign-language metalanguage competence of secondary school students	238-243
Жұмабекова Г.Б., Тұрдалы Т.І. Бейіндік мектеп оқушыларының шет-тілді метатілдік құзыреттілігін қалыптастыру ерекшеліктері	238-243
Ермахан А.Б. Психолингвистические основы когнитивного и языкового развития детей дошкольного возраста	244-250
Ермахан А.Б. Мектепке дейінгі балалардың когнитивтік және тілдік дамуының психолингвистикалық негіздері	244-250
Ondybayeva K.S., Zhumabekova G.B. Case technologies in mastering a foreign professionally-oriented communication by students of non-language specialties	250-255
Ондыбаева К.С., Жұмабекова Г.Б. Тілдік емес мамандықтар студенттерінің шет тілді кәсіби бағдарлы қарым-қатынасын меңгерудегі Кейстік технологиялар	250-255

1 Бөлім
ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН
ПРАКТИКАСЫ

Раздел 1
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Part 1
A THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL PREPARATION OF
SPECIALISTS IN AT HIGHER SCHOOL

UDC 371.3

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION
OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS

Mateus Zak, Doctor Ph.D.
university of Nitra, Slovakia

The given research paper reviews the issues of communicative competence formation among the future teachers. Also, the author makes focus on the modern technologies which are applicable in the process of the mentioned competence formation. Communicative competence represents by itself the type of competence on the communication sphere which means the professionally oriented discourse. The urgency of this problem is concluded that at present time the system of high education is needed in specialists possessing this type of competence, for more effective preparation of future specialists in the system of education. Also, it is better to mention that the comparative analysis is being done in scientific and research literature by the mentioned problem and the necessary conclusions have been made on constructing further approaches by this issue and enhancing the system of communicative competence formation.

Key words: competence, technique, education system, to determine the effectiveness, future specialists, methodology

The concept "professional competence" takes an important place in sociolinguistics, a training technique, rhetoric, pedagogics. In scientific literature there is no consensus concerning the sufficient, necessary level of knowledge and abilities for implementation of full professional communication. It is explained by a difference as in approaches to definition of concept, and the complexity of the phenomenon.

When we speak about professional competence of the expert, we mean, first of all, his knowledge of the specialty, but at the same time we assume that professional knowledge is supported with the general humanitarian culture of the person, his ability to understand world around, ability to communicate.

As we already spoke, ability to communicate for a number of professions, is a component of professional competence, a necessary condition of true

professionalism. The professional speech competence should train, give necessary knowledge, to form basic abilities. So that should train and be trained. What includes the concept “professional competence”[1]

The theoretical analysis of literature testifies that the concept “competence” of different manifestations of the essence and irrespective of terminological registration arose in antiquity.

Allocation by Platon the highest step of training, Aristotle’s ideals about the higher education on the basis of a combination of the wide general education to studying of a profession, an embodiment at medieval universities of idea of the organization of professional education on a rationalistic basis, development during modern times of the principle of realism of the higher school, transformation in the XVIII-XIX of centuries of the best secular vocational schools to higher education institutions, formation of modern multilevel higher education all these forward historical changes testify to search of approaches to release of the competitor of capable, professionally competent experts by higher education institutions.

The term «competence», according to «The American dictionary of English», created by Noah Uebster in 1828, is treated as a literacy synonym. Eventually interpretation of this concept changed [2].

Philosophers differentiated knowledge (competence) and its realization (activity) at all times – to one of the first the attention to the matter was paid by Aristotle who connected activity with such concepts as «purpose» and «implementation».

The concept «competence» as that began to be studied only at the beginning of the XX century. In the field of linguistics F. de Saussure (1906) said that the system of language, is imprinted in the form of the sum of images in mind and doesn’t depend on ways of its realization in the speech. Speech activity is diverse and specific, belongs «both to the sphere individual and to the sphere of the social; it can’t be referred definitely to one category of the phenomena of human life <...> the unity brings language in speech activity» [2].

In the late sixties and in the early seventies the last century a number of scientists (L.Thayer, R.Cambell, R.Wales, D.Hymes) note insufficiency of this theory and offer broader concept «competence» in which it includes not simply ability to perception and reproduction of elementary statements and ability to understanding and generation of new statements on the basis of knowledge of grammar, but also their psychological, socio-cultural and psycholinguistic conditions of generation in heterogeneous language society.

Emphasizes with that D. Hymes that the rules to which rules of grammar and which assimilation provides ability to use language in the course of

communication submit are inherent in the statement.

In the second half of the XX century in connection with applied value of skill of literacy there was a concept «functional literacy».

In 1980-1990 determination of literacy become wider and start including such calls as globalization, including influence of new technologies and means of information. In XXI an eyelid began to understand wider purpose as literacy – creation of society of knowledge that led to a training purpose specification.

The new interpretation of the purpose of education staticized the terms «competence» and «competence».

The concept «competence» of education was entered in the seventies the last century into the USA in relation to the theory of language by N. Chomsky. He suggested to distinguish competences and knowledge of language, meaning by knowledge system of language, and by competence use of language in concrete situations. The use is also actual manifestation of competence at development of language as use of language is connected with personal experience, formation of skills [3].

Today the main tendency affecting conceptual basis of educational system should be considered transition to a competence-based basis.

It is known that competence-based approach interacts with personal focused, being methodological base as at a stage of an average of the general, and professional education. A.V.Khutorskoy considers that the competence-based focused education is a global tendency in world educational system [4].

Active discussion of the key concepts «competence» and «competence» connected with the subject «Competence-based Approach in Education» began in works of scientific teachers, theorists and methodologists, right after publication in 2007 in document English with the name «Key Competences for Training during All Life//Recommendation of the European Parliament» [5].

In this context competence-based approach is the main characteristic of all content of formation of the Republic of Kazakhstan. In «The state program of functioning and development of languages on 2011-2020» need of creation optimum sociolinguistic space in Kazakhstan by stage-by-stage realization of language policy is emphasized [6]. In line with competence-based approach also the system of philological education in the field of foreign languages is being built.

We will consider the existing definitions of the scientific studied concepts «competence» / «competence».

I.A.Zimnyaya writes that there are two options of interpretation of a ratio of these concepts: they either are identified, or differentiated [7].

Proceeding from this point of view as scientific category we will consider a general concept about competence on the basis of the analysis of some

definitions of the concepts «competence», «educational competence» taken from different sources:

- Competence (Latin of competence – suitable, corresponding, appropriate, capable, knowing) – quality of the person having comprehensive knowledge in any area and which opinion therefore is weighty, authoritative [8].

- Competence is the ability to implementation of real, vital action and the qualification characteristic of the individual taken in the moment of its inclusion in activity; as any action has two aspects: resource and productive, development of competence defines transformation of a resource into a product [9].

- Competence is the potential readiness to solve problems with skill; includes substantial (knowledge) and procedural (ability) components and assumes knowledge of a being of a problem and ability to solve it; continuous updating of knowledge, possession of new information for successful application of this knowledge in specific conditions, i.e. possession of operational and mobile knowledge [10].

- Competence is a possession of a certain competence, i.e. the knowledge and experience of own activity allowing to take out judgments and to make decisions.

REFERENCES

1. Webster N. An American dictionary of the English language. - 1828. – P.26-31.
2. Saussure F.D. A professionally-oriented education. - М., 2009. - P. 17-19.
3. N.Khomskiy. Language and thought. - М., 2002. – P. 38-41
4. Khutorskoy A.V. The educational concept of school - “Didactic heuristics” Teaching //databank. - 2005 // <http://edu.redline.ru:0/data/1207.txt>.
5. Key competences for lifelong learning: a European reference frame. Recommendation of the European Parliament. - Strasbourg; France, 2006, December. - 18 sec. – P.14-16.
6. State program of development and functioning of languages in the Republic of Kazakhstan for 2011-2020. - Astana, 2011. – P.45-49.
7. Zimneya I.A. Key competencies - the result of a new paradigm of modern education. - М., 2009. - P.19.
8. Kondakov N.I. logical dictionary catalog. - М.: Nauka, 2005. - p.17.
9. Smolyaninova O.G. Formation of information and communicative competence of the future teacher on the basis of multimedia technologies //Computer Science and Education. - 2002. - № 9. - P. 5-8.
10. Choshanov M.A. Didactic designing flexible learning technologies //Pedagogy. - 2007. - №2. - P. 18.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Матеус Зак, доктор Ph.D.
Университет Нитра, Словакия

Данная статья рассматривает вопросы формирования коммуникативной компетенции у будущих учителей английского языка. Также автор статьи акцентирует внимание на современных технологиях применимых при формировании данной

компетенции. Коммуникативная компетенция представляет собой вид коммуникативной компетенции на определенную сферу, то есть профессионально ориентированный дискурс. Актуальность данной статьи заключается в том, что на сегодняшний день система высшего образования нуждается в специалистах обладающей данной компетенцией, для более эффективной подготовки будущих специалистов в системе образования. Также следует отметить, что в статье проведен сравнительный анализ научной и исследовательской литературы по исследуемой проблеме и сделаны необходимые выводы о конструировании дальнейших подходов по данной проблеме и усовершенствованию системы формирования коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: компетенция, методика, система образования, определение эффективности, будущие специалисты, методология.

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Матеус Зак, доктор Ph.D.
Нитра университеті, Словакия

Бұл мақалада ағылшын тілінің мұғалімдерінің арасында коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыруын қарастырылады. Автор осы құзыреттілікті қалыптастыруда қолданылатын қазіргі заман технологияларға да назар аударады. Осы мақаланың өзектілігі бүгінгі күні жоғары білім беру жүйесіне болашақ мамандарды білім беру жүйесінде тиімді дайындау үшін осы біліктілік бойынша мамандар қажет. Мақалада зерттелетін мәселе бойынша ғылыми-зерттеу әдебиеттеріне салыстырмалы талдау жасалып, осы мәселеге қосымша көзқарастарды жобалау және техникалық құзыреттілікті қалыптастыру жүйесін жетілдіру туралы қажетті тұжырымдар жасалды.

Тірек сөздер: құзыреттілік, әдістеме, тиімділікті анықтау, білім жүйесі, болашақ мамандар, әдіснама

Статья поступила 19.03.2020

MOOC – NEW APPROACHES IN DISTANCE LEARNING

Dzhussubaliyeva D.M.¹, d.p.s., professor,
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
Mambetkazyev A.E.², PhD holder, Kazakhstan-American Free University,
Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan
Myrbayeva A.K.³, d.p.s., professor,
Al-Farabi Kazakh National University,
Almaty, Kazakhstan, e-mail: dinaddm@mail.ru

Modern education is being modernized every year, finding new opportunities for obtaining quality of knowledge. With the advent of the Internet into the educational system, new approaches to gaining knowledge have appeared. These include distance learning, e-learning, MOOC. Massive open online courses have become a hit in the education system due to their openness and accessibility. The article discusses issues of MOOC formation and its development in Kazakhstan, the existing problems in their development, as well as recommendations for the development of digital educational resources.

Keywords: distance learning, e-learning, MOOC, DER (digital educational resources), electronic platforms.

УДК 378

МООК – НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ДИСТАНЦИОННОМУ ОБУЧЕНИЮ

Джусубалиева Д.М.¹, д.п.н., профессор,
КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан
Мамбетказиев А.Е.², доктор PhD,
Казахстанско-Американский свободный университет (КАСУ),
Усть-Каменогорск, Казахстан
Мынбаева А.К.³, д.п.н., профессор, КазНУ аль-Фараби
Алматы, Казахстан, e-mail: dinaddm@mail.ru

Современное образование с каждым годом модернизируется, находя новые возможности для получения качественных знаний. С приходом интернета в систему образования появились новые подходы к получению знаний. К ним можно отнести дистанционное обучение, электронное обучение, МООК. Массовые открытые онлайн курсы стали хитом в системе образования, благодаря своей открытости и доступности. В статье рассмотрены вопросы становления МООК и развития его в Казахстане, существующие проблемы в их развитии, а также рекомендации к разработке ЦОР.

Ключевые слова. дистанционное обучение, электронное обучение, МООК, ЦОР, электронные платформы.

Введение. Образование в мире выходит на новые рубежи. Сегодня каждый человек знает, что саморазвитие является ключом от всех дверей. Поэтому образование должно предоставлять человеку разнообразные направления образовательных услуг, позволяющих учиться непрерывно, реализуя основной тезис Юнеско «Образование в течение всей жизни».

Одним из наиболее востребованных в современном мировом образовательном пространстве становится открытое образование.

90-е годы XX века, интернетизация общества разделили историю образования на две большие эпохи. Активное появление интернет-курсов началось с начала 2000-х годов, когда университеты, записанные лекции ведущих преподавателей, а также репетиторы и тренеры, стали выставлять записи в свободный доступ. Спрос на бесплатные ресурсы оказался велик. В 2008 году сформировалась принципиально новая методика образования под названием МООК (Массовые Открытые Онлайн Курсы; англ. MOOC – Massive Open Online Course).

Благодаря этим онлайн курсам наше образование преобразуется в смешанную систему, сетевых и очных форм обучения с различной степенью участия в учебном процессе. Основная идея создания MOOC – возможность обучения по этим курсам любому пользователю, находящемуся в любом уголке мира.

Фундаментом большинства MOOC принято считать видеолекции, которые могут вести один или несколько лекторов, но настоящей

инновацией являются специальные технологические платформы, которые позволяют упаковать и совмещать знания максимально эффективным способом.

Основная часть. Система MOOK, на наш взгляд, стало направлением развития общества и образования, которая воплощает концепцию общества, построенного на знаниях. Идея доступности и массовости обычного образования завоевывала мир долгое время. Идея же доступности и массовости электронного обучения в условиях информатизации и цифровизации общества завоевало мир всего за десятилетие.

Конечно, массовые онлайн-курсы стали широко популярны лишь в 2012 году, хотя дистанционное обучение зародилось во второй половине XX века. Именно с 2012 года появились такие проекты как Coursera, Udacity и Udemy, которые привлекли первые инвестиции. Ранние сайты MOOK, такие как Udacity стали пропагандировать концепцию открытого доступа к MOOK. Более поздние сайты сделали доступ к контенту платным, оставив возможность полного или частичного бесплатного обучения.

MOOK - основывается на предоставлении академических курсов от ведущих мировых университетов любому человеку из любой точки земного шара в дистанционном режиме, с соблюдением четких сроков сдачи промежуточных и финальных проверочных заданий и возможностью организации свободного общения между преподавателями и сотнями тысяч студентов (слушателей курса) [1]. Преимущества и особенности MOOK представлены на рисунке 1.

Рисунок 1 – Преимущества и особенности MOOK

Брайан Александр и Дэйв Кормье, работая над курсом «Connectivism & Connective knowledge», стали использовать понятия «массовый открытый онлайн курс». Как пишет Бебнев А. Е.: «МООС представляет собой интернет — курс, построенный на крупномасштабном интерактивном участии слушателей при открытом доступе».

Термин МООС образуется из четырех отдельных терминов:

- Massive (массовые) — означает, что на курсе обучается большое количество участников со всего мира;

- Open (открытый, бесплатный) — любой курс является бесплатным, и любой человек в любое время может присоединиться к нему;

- Online (онлайн) — все курсы находятся в открытом доступе в сети Интернет. В курсе могут использоваться асинхронные методы обучения, когда вся ответственность за обучение ложится на плечи слушателя и синхронные методы обучения, когда процесс осуществляется в режиме реального времени с преподавателем;

- Course (курс) — каждый курс может иметь свои правила, свою структуру и свои цели, которые могут подстраиваться под каждого участника [1-4].

Казахстанские вузы начали развивать МООК ориентировочно с 2016 года. В настоящее время в 2020 году наблюдается усиление динамики. Как известно, в дистанционном обучении университеты используют платформы LMS, такие как Moodle, Blackboard, Google Класс другие. Для МООК в 2016 г. появилась Национальная платформа открытого образования Казахстана (moocs.kz), Open Master Class (omc.moocs.kz). *КазНУ им. аль-Фараби разрабатывает Open KazNU (open.kaznu.kz) и др.*

Инициаторами создания национальных платформ стали - Национальная академия наук высшей школы Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби. При поддержке Министерства образования и науки РК они представили в ноябре 2016 г. *Национальную платформу открытого онлайн-образования (НПООК) [2].*

Цель проекта НПООК - становление Национальной платформы открытого образования Республики Казахстан через системное развитие качественных образовательных программ с максимальным включением дистанционного образования и использованием современных информационных и коммуникационных технологий.

Задачи:

- развернуть национальную платформу открытого образования Республики Казахстан для проведения МООК;
- разработать массовые открытые онлайн курсы в соответствии с требованиями к результатам обучения образовательных программ;

• разработать нормативно-правовую документацию для публикации MOOK на национальной платформе, проведения экспертизы, сертифицирования результатов обучения, организации учебного процесса с использованием MOOK.

Ожидаемые результаты:

- Лучшие профессиональные курсы от лучших преподавателей вузов по разным направлениям;
- Совершенствование образовательных программ, реализуемых вузами и повышение квалификации ППС;
- Наполнение национального банка MOOK;
- Признание специалистов, сертифицированных при обучении MOOK, работодателями;
- Снижение издержек университета на предоставление образовательных услуг;
- Получение дополнительного дохода от предоставления профессиональных образовательных услуг.

С 18 августа 2016 года двенадцать высших учебных заведений Республики Казахстан подписали «Соглашение об образовании Консорциума по сетевой форме реализации образовательных программ с использованием онлайн курсов». В таблице 1 приведены участники консорциума и вузы-партнеры:

Таблица 1. Участники Консорциума

<i>Участниками Консорциума сетевого взаимодействия по реализации образовательных программ с использованием онлайн курсов стали:</i>	<i>Вузами –партнерами:</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова 2. Атырауский государственный университет им. Х. Досмухамедова 3. Восточно-Казахстанский государственный технический университет им. Д. Серикбаева 4. Казахский государственный женский педагогический университет 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алматинский университет энергетики и связи 2. Казахский агротехнический университет имени С.Сейфуллина. 3. Южно-Казахстанский государственный педагогический институт. 4. Алматинский технологический университет. 5. Карагандинский государственный университет имени Е.Букетова.

5. Казахский национальный университет им. аль-Фараби	6. Казахский национальный педагогический университет имени Абая.
6. Казахский университет международных отношений и мировых языков Абылай хана	7. NARXOZ.
7. Карагандинский государственный технический университет	8. Костанайский государственный педагогический университет.
8. Каспийский государственный университет им. Ш. Есенова	9. Казахский национальный медицинский университет имени С.Асфендиярова.
9. Костанайский инженерно-экономический университет им. М. Дулатова	10. Академия «Болашак».
10. Международный Казахско-Турецкий университет им. Х.А. Ясави	11. Кызылординский университет «Болашак».
11. Северо-Казахстанский государственный университет им. М. Козыбаева	12. Частный фонд «Дара».
12. Таразский государственный университет им. М.Х. Дулати	13. Казахстанско-Американский свободный университет.

Какие же существуют проблемы в развитии MOOK в Казахстане?

Существующие проблемы можно разделить на несколько групп: финансовые, технические, юридические, методические проблемы, а также проблемы подготовки ППС к созданию MOOK.

Финансовые и технические вопросы связаны с дорогой стоимостью создания и технической поддержки MOOK, с необходимостью пропаганды данной платформы среди ППС и студентов.

Юридические проблемы связаны с авторским правом, когда разработчики MOOK используют видео, другие ресурсы в предлагаемых лекциях, тестах, занятиях.

Другой вопрос, дидактическое и методическое обеспечение разработки MOOK. Правильность проектирования и дизайна MOOK зависит как от уровня дидактической, цифровой и методической компетенции преподавателей, так и от возможностей поддержки самими университетами системы создания MOOK.

В 2019 году исследователи Тажигулова А., Артыкбаева Е.В. провели исследование в виде опроса 128 преподавателей университетов Казахстана. Ими было установлено, что, к сожалению, «в среднем более 90

% преподавателей из опрошенных не имеют представления о платформах МООК» [5]. Ими было установлено, что наибольшей популярностью у преподавателей для дистанционного общения со студентами пользуется программа Skype (систематически применяют 27,3%, эпизодически – 7,8% опрошенных); ZOOM (систематически применяет 5,5% преподавателей, эпизодически – 6,3 % респондентов); TrueConf и Microsoft NetMeeting эпизодически используют 6,3 % и 10,2 % опрошенных соответственно; для вебинаров преподаватели используют CommFort (3 человека), приложения Adobe Connect, Cisco WebEx, YouTube, Mirapolis Virtual Room, ClickMeeting (по 1 человеку).

В связи с пандемией, которая охватила весь мир, можно прогнозировать, что на текущий момент мая 2020 года в связи с экстренным переходом в дистанционный формат обучения более половины ППС университетов Казахстана освоили приложения ZOOM, Microsoft Teams, Youtube и др. То есть, после массового введения дистанционного обучения в Казахстане и мире, информационная и цифровая грамотность преподавателей значительно возросла.

В принципе в мире разработаны основы цифровой дидактики и педагогики, касающиеся создания МООК и дистанционного образования. Это теории коннективизма, акторно-сетевая теория, теория поточности в среде, эффекта аффорданса, эвтагогики, особенности изменения ролей педагога. В частности, в книге Helen Beetham и Rhona Sharpe (2013) «Переосмысление педагогики для цифровой эпохи: дизайн в обучении 21 века» (переводенной на казахский и русский языки Национальным бюро переводов Казахстана), в главе 9. Криса Пеглера «Влияние ресурсов, находящихся в открытом доступе, на практику дизайна» описана роль преподавателя как ди-джея (DJ), когда он разрабатывает новые курсы, в том числе МООК. К.Пеглер упоминает концепцию Лесли о четырех основных этапов в деятельности педагога открытого образования как DJ:

Шаг 1: поиск (поиск в хранилищах информации);

Шаг 2 а: образец/пример (получение необходимых частей ресурсов);

Шаг 2b: уловить свой собственный трек (когда вы просто не можете найти правильный ритм);

Шаг 3: последовательность (расстановка кусочков по порядку);

Шаг 4: Запись (Представление набора, который учит жизни с помощью Открытых Образовательных Ресурсов) [6-7].

Обобщив свой опыт работы с МООК, ЦОР, электронными учебниками и пособиями, мобильными электронными лабораториями, можно предложить следующие требования к разработке цифровых образовательных ресурсов (рисунок 2).

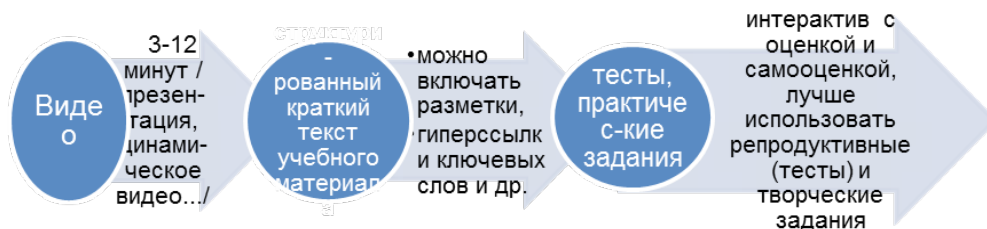

Рисунок 2 – Структура занятия в цифровом формате для разработки дидактического цифрового средства

Структура включает три части учебного ресурса, условно дидактической единицы: видео (презентация, или динамическое видео до 12-15 минут), краткий структурированный текст учебного материала (другими словами излагающий, обобщающий материал видео), закрепление через выполнение заданий, тестов.

Наблюдение за студентами показывают, что большинство магистрантов и докторантов, а также часть студентов бакалавриата уже активно используют потенциал MOOK. Они параллельно или дополнительно изучают через MOOK – иностранные языки, курсы написания научных текстов, мотивации и личностного развития и др.

Заключение. На данный момент на Национальной платформе открытого онлайн-образования 51 активных курсов, которые перезапускаются в сроки, согласованные с их авторами. Планируется разработка курса повышения квалификации педагогов по проектированию обучения с MOOK в республиканском масштабе.

Таким образом, современное образование не стоит на месте, и чтобы соответствовать тенденциям мирового сообщества, сделать образование более открытым для инноваций, необходимо внедрять в систему казахстанского высшего образования все новое, что накоплено в мире и может привести к повышению качества отечественного образования.

ЛИТЕРАТУРА

- 1.Бибнев А. Е. Массовые онлайн курсы как новая инновационная тенденция образовательной сферы // Современные проблемы науки и образования. — 2013. — № 6;
2. MOOC в корпоративном обучении, [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://edwvb.blogspot.ru/2013/12/mooc-v-korporativnom-obuchenii.html>
3. Liyanagunawardena A.W. MOOCs : A systematic study of the published literature 2008–2012. International Review of Research in Open and Distance Learning, 2013, no. 14(3), pp. 202-227.
4. Баранов А.В., Тогаев А.В., Котлярова О.В. Система открытого образования

в Республике Корея: перспективы внедрения. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-otkrytogo-obrazovaniya-v-respublike-koreya-perspektivy-vnedreniya>

5.Тажигулова А., Артыкбаева Е.В. Проблемы применения дистанционных образовательных технологий в высшем образовании Казахстана//Вестник КазНУ. Серия «Педагогические науки». – 2020. - №1. – С. 116-127.

6.Rethinking pedagogy for a digital age: designing for 21st century learning / edited by Helen Beetham and Rhona Sharpe. London-New York, 2013.

7.Битем Э., Шарп Р. Переосмысление педагогики для цифровой эпохи: дизайн в обучении 21 века. – Астана, 2019.

МООК – ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ТӘСІЛДЕР

Джусубалиева Д.М.¹, п.ғ.д., профессор,
Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ, Алматы, Қазақстан
Мамбетказиев А.Е.², доктор PhD, Қазақстан-Американ ашық университеті (КАСУ),
Өскемен, Қазақстан
Мынбаева А.К.³, п.ғ.д., профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
Алматы, Қазақстан, e-mail:dinaddm@mail.ru

Жыл сайын сапалы білім алу үшін жаңа мүмкіндіктер табылып, заманауи білім жетілдірілуде. Интернеттің білім беру жүйесінде пайда болуынан бастап, білім алудың жаңа тәсілдеріде пайда болды. Оларға қашықтықтан оқыту, электронды оқыту, МООС кіреді. Жаппай ашық онлайн-курстар (МООК), солардың ашықтығы мен қолжетімділігіне байланысты білім беру жүйесінде хитке айналды. Мақалада Қазақстанда МООС құру және оны дамыту мәселелері, оларды дамытудың бар проблемалары, сондай-ақ сандық білімберу ресурстарды дамыту бойынша ұсыныстар қарастырылған.

Тірек сөздер: қашықтықтан оқыту, электронды оқыту, МООК (жаппай ашық онлайн-курстар), ЦОР (сандық білімберу ресурстар), электронды платформалар.

Статья поступила 20.03.2020

ESSENCE AND STRUCTURE OF STUDENTS' FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE

Uzakbayeva S. A.¹, d.p.s., professor
Tuganbayeva G. E.², master student
^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: tuganbayeva.90@mail.ru

This paper discusses essence and structure of students' foreign language communicative competence. The definitions of the concepts of competence, communicative competence, foreign language communicative competence and classification given by various scientists in this filed are systematized. The components of foreign language communicative competence (speech competence, linguistic competence, socio-cultural competence, sociolinguistic competence, educational-cognitive competence) are determined.

Keywords: communication, competency, competence, communicative competence, foreign language communicative competence, socio-cultural competence, sociolinguistic competence, educational-cognitive competence.

УДК 37.013

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЕТТІЛДІК КОММУНИКАТИВТІК БІЛІКТІЛІГІНІҢ МӘНІ ЖӘНЕ ҚҰРЫЛЫМЫ

Узақбаева С.А.¹, п.ғ.д., профессор

Туганбаева Г.Е.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Қазақстан, Алматы

e-mail: tuganbayeva.90@mail.ru

Мақалада студенттердің шеттілдік коммуникативтік біліктілігінің мәні және құрылымы қарастырылады. Біліктілік, коммуникативтік біліктілік, шеттілдік коммуникативтік біліктілік ұғымдарына берілген анықтамалар және жіктемелері жүйеленеді. Шеттілдік коммуникативтік біліктіліктің компоненттері сараланады және негізделеді (сөйлеу біліктілігі, тілдік біліктілік, әлеуметтік-мәдени біліктілік, әлеуметтік-лингвистикалық біліктілік, оқу-танымдық біліктілік).

Тірек сөздер: коммуникация, біліктілік, білікті, коммуникативтік біліктілік, шеттілдік коммуникативтік біліктілік, әлеуметтік-мәдени біліктілік, әлеуметтік-лингвистикалық біліктілік, оқу-танымдық біліктілік

Қай кезеңде болмасын, көп тілді меңгерген халықтар мен ұлттар алдыңғы қатарлы елдің қатарына кіріп, өзінің коммуникациялық және интеграциялық қабілетін кеңейтіп отырғаны белгілі. Әлемнің ірі мемлекеттері көп тілді, соның ішінде әсіресе халықаралық тілдерді меңгеруді қолға алып отыр. Себебі, бірнеше шет тілдерінде еркін сөйлей де, жаза да білетін адам бәсекеге қабілетті тұлға болатыны белгілі. Ол қазіргі нарық және заман талабы. Осы ретте, бірінші Президентіміз Н.Ә. Назарбаев: «Қазір біз балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де белсенді меңгеру үшін жағдай жасауға шаралар қабылдап жатырмыз. Үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек», - деген болатын 2012 жылғы 14 желтоқсандағы Халыққа Жолдауында [1].

Мемлекеттің басқа елдермен саяси, экономикалық және мәдени байланысқа түсуі ағылшын тілін оқытудың маңыздылығын көрсетіп, оның мақсатын анықтап берді. Жаңа әлеуметтік мәдени кеңістіктің пайда болуы білім беру жүйесінің алдына халықаралық мәдени-кәсіптік қарым-қатынастарды жүзеге асыра алатын, коммуникативті құзіретті мамандарды даярлауды мақсат етіп қоюда.

Коммуникативті құзіретті мамандарды даярлауда білім беру сапасын арттыру – бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі болып отыр. Осыған байланысты шет тілдерін оқыту ресми түрде білім беруді модернизациялаудың басым бағыттарының бірі болып саналады.

Шет тілдерін оқытудың негізгі мақсаты – шеттілдік тұлғааралық және мәдениетаралық қарым-қатынасты жүзеге асыруға дайындайтын шеттілдік коммуникативтік біліктілікті қалыптастыру.

Ең алдымен біліктілік ұғымына келетін болсақ, оның пайда болуын және түзілуін 3 кезең арқылы қарастыруға болады. **I кезең.** (1960-1970 жж) ғылыми аппаратқа «компетенция» категориясының еңгізілуі, білім және біліктілік ұғымдарының білім жүйесіне еңгізілуі, «коммуникативтік біліктілік» ұғымының пайда болуымен сипатталады.

II кезең (1970-1990 жж) оқытудың теориясы мен тәжірбиесінде, соның ішінде ана тілін оқытуда, басқару және менеджментте кәсібилікке қолжеткізу үшін қарым-қатынас құруда білік және біліктілік ұғымдарының пайдаланылуымен сипатталады. Отандық және шетел зерттеушілері әр түрлі салаларға әртүрлі біліктерді бөлді. Сонымен қатар, Дж.Равен қазіргі қоғамға қажетті 37 біліктілікті көрсетті.

III кезең (1990-2001 жж) біліктілік ұстанымы нақтыланды. 1996 жылы Еуропа Кеңесі қайта құрылған нарық және экономика талаптарына сай «негізгі біліктіліктер» ұғымын еңгізді [2].

Біліктілік ұғымын сондай ақ соңғы жылдары көптеген ғалымдар қарастырған. И.А.Зимняя біліктілік деп «адамның біліктілігінде кейін пайда болатын ішкі, әлеуетті, жасырынған білімдер мен құндылықтар жүйесін» атайды [3]. А.В.Хуторский біліктілікті белгілі бір пәндер мен процестердің аясында қолданылатын және олардың сапалы орындалуы үшін қажетті жеке тұлғаның (білім, білік, дағды, іс-әрекет тәсілдері) сияқты қасиеттерінің жиынтығын қамтиды [4]. Біліктілік деп белгілі бір салада табысты әрекет ету үшін жеке тұлғаның білім мен іскерліктерін, жеке қасиеттерін пайдалану мүмкіндігін айтамыз.

«Коммуникативтік біліктілік» ұғымын алғаш рет ғылымға 1972 жылы американдық ғалым Д. Хаймс ендірген болатын. Алғашында «коммуникативтік біліктіліктілік» термині (латын тілінен *communico* – ортақ етіп жасаймын, байланыстарамын, араласамын және *competens (competentis)* – икемді деген мағынада) әлеуметтік лингвистикада пайда болған. Коммуникативтік біліктілік дегеніміз бұл сөйлемдегі сөздерді дұрыс грамматикалық реттеу үшін ережелер жиынтығын білуді білдіртпейді, ол кіммен, не туралы, қашан және қай жерде қалай сөйлесе білуді көздейді. Осы ретте Д.Хаймс коммуникативтік біліктіліктің құрамына: грамматикалық, әлеуметтік-лингвистикалық, стратегиялық, дискурстық біліктіліктерді жатқызды. Яғни, грамматикалық – тіл ережелері, әлеуметтік-лингвистикалық – диалектикалық сөйлеу ережелері, дискурсивті – айтылған сөздің мағынасын құру ережелері және стратегиялық – әңгімелесушімен

байланыста болу ережелері біліктіліктерін біріктіреді [5].

Коммуникативтік біліктілік – нақты этностарға тән өзара әлеуметтік іс-қимыл нормаларына сәйкес келетін тиімді қарым-қатынас құра білу мүмкіндігі. Н.И.Гез коммуникативтік біліктілікке келесі анықтаманы береді: «коммуникативтік біліктілік – өзге тіл өкілдері ұстанатын тілдік және әлеуметтік ережелерге сай шет тілінде сөйлеу және ұғыну қабілеті». Н.И.Гез коммуникативтік біліктіліктің 3 компонентін көрсетеді: тілдік біліктілік, прагматикалық біліктілік, әлеуметтік-лингвистикалық біліктілік [6]. И.А.Зимняя коммуникативтік біліктілікті – ауызша, жазбаша қарым-қатынаспен, монолог, диалогпен, мәтінді қабылдаумен қатар коммуникативтік міндеттірді шешуге мүмкіндік беретін біліктілік деп түсіндіреді. Тәжірбие арқылы білімді іс жүзінде жүзеге асыруға және әр түрлі коммуникативтік жағдайларда қарым-қатынас жасауға және сол қарым-қатынасты бастау, бағыттау, жүзеге асыру және бақылау іскерліктерін дамытады деген анықтама берді [3].

1980 жылы Д.Хаймстың теориясына сүйене отырып канадалық ғалымдар М.Канале мен М.Суэйн коммуникативтік біліктілікті коммуникациялық процесті жүзеге асыру үшін қажет білім, білік және дағдылар жүйесі ретінде қарастырды. Оның құрастырушы төрт компонентін бөліп көрсеткен:

- грамматикалық: лексика, фонетика, жазу емлесі, семантика, синтаксис;

- дискурсивтік: жазбаша және ауызша тілдесуде логикалық үйлескен, толықтырылған сөйлемдер құрау;

- әлеуметтік-лингвистикалық: айтылған сөйлемдердің нақты жағдайға форма және мағыналық жағынан сәйкес келуі;

- стратегиялық: сөйлеу барысындағы тілді толықтай білмеу себебінен сөйлемді басқа жолдармен жеткізу [7].

В.В.Сафанованың пікірінше, «шеттілдік коммуникативтік біліктілік – тіл, сөйлеу және әлеуметтік-мәдени білімді, дағдыларды, іскерлікті меңгерудің белгілі бір деңгейі. Ол біліктіліктер компоненттеріне тілдік, сөйлеу, компенсаторлық және әлеуметтік-мәдени біліктіліктерді жатқызады [8].

1975 жылы Еуропа Кеңесі үшін шеттілдік коммуникативтік біліктілік сипаттамасын жазған ван Эйктің жұмысына сүйене отырып, әдіскер И.Л.Колесникова шеттілдік коммуникативтік біліктіліктің келесі компоненттерін анықтады:

- тілдік біліктілік, ол лексикалық бірліктерді мағыналы сөзге айналдыратын лексикалық бірліктер мен грамматикалық ережелерді білуден тұрады.

- әлеуметтік-лингвистикалық біліктілік, ол қарым-қатынас мақсаты мен жағдайына, қарым-қатынасқа қатысушылардың әлеуметтік рөлдеріне байланысты тілдің тиісті формалары мен құралдарын таңдау және пайдалану біліктігінен тұрады.

- дискурсивті біліктілік, ол коммуникативтік мәлімдемелердің әртүрлі түрлерін түсіну, сонымен қатар әр түрлі функционалды стильдердің тұтас, келісілген және логикалық тұжырымдарын құра алу қабілетінен тұрады; сөйлеу түріне қарай лингвистикалық тәсілдерді таңдауды қамтиды.

- стратегиялық біліктілік, ол қарым-қатынас орнатылмаған жағдайда ауызшы (вербалды) және вербалды емес тәсілді қолдануға жүгінуден тұрады. Мұндай тәсілдерге фразаны қайта оқу, түсініксіз мәлімдемені, сонымен қатар мимиканы, ымдауды қайта сұрау жатады.

- әлеуметтік-мәдени біліктілік, бұл тіл иесінің мәдени ерекшеліктерін, әдеттерін, әдет-ғұрыптарын, мінез-құлық нормаларын және этикетті білуден тұрады және оларды өзге мәдениет өкілі бола тұра түсіне алу және қарым-қатынас процесінде дұрыс пайдалану мүмкіндігі. Әлеуметтік-мәдени біліктіліктің қалыптасуы дүниежүзілік және ұлттық мәдениеттер жүйесінде жеке тұлғаны интерпретациялауды қамтиды.

- әлеуметтік біліктілік, ол басқалармен қарым-қатынас құруға деген ниеті мен қабілетінен, қарым-қатынас құру үшін өзіне деген сенімділіктен және өз мүмкіндіктерінен тұрады. Сондай ақ басқалармен қарым-қатынас құруға, басқалардың орнына өзін қоя білуде, серіктестер арасында түсініспеушілік туындаған жағдайда оны шешу қабілеттілігі [9].

ЮНЕСКО және Еуропа Кеңесі комиссияларының біліктілікке негізделген көзқарасты біріздендіру аясында 1997 жылы «Қазіргі тілдер: оқу, үйрену, бағалау. Жалпыеуропалық біліктілік» құжаты қабылданды. Бұл құжаттың негізгі мақсаты әртүрлі коммуникациялық жағдайларда сөйлеу әрекеттерін орындау үшін жалпы және коммуникативті біліктіліктерді қалыптастыру стратегияларын сипаттау болды.

Нәтижесінде Еуропа Кеңесі шеттілдік коммуникативті біліктіліктің келесі компоненттерін қабылдады:

- грамматикалық/формальды/тілдік біліктілік – лексикалық бірліктерді мағыналы сөзге айналдыратын грамматикалық ережелерді, лексика бірліктерін және фонологияны жүйелі білу;

- әлеуметтік-лингвистикалық біліктілік – қарым-қатынастың мақсаты мен жағдайына байланысты тілдің тиісті формалары мен құралдарын таңдап, қолдана білу;

- дискурсивті – оқу және тыңдау кезінде әр түрлі мәтіндерді түсінуге негізделген жазбаша және ауызша түрдегі тұтас, дәйекті және логикалық

тұжырымдарды құру мүмкіндігі;

- әлеуметтік-мәдени біліктілік – өзге тілдің мәдени ерекшеліктерін, олардың әдеттерін, салт-дәстүрлерін, мінез-құлық нормаларын басқа тілдің және мәдениеттің өкілі бола отырып оларды қарым-қатынас барысында түсіну және дұрыс қолдана білу.

А.Н.Щукин шеттілдік коммуникативтік біліктілікті «меңгеріліп жатқан тілдің құралдарымен белгілі бір қызмет аясында қарым-қатынастың мақсаттары мен жағдайларына сәйкес сөйлеу әрекетін жүзеге асыру қабілеті» деп қарастырады. Шеттілдік коммуникативтік біліктіліктің келесі компоненттерін ажыратады:

- тілдік (лингвистикалық) біліктілік, тілдік жүйені, сөйлеудегі тілдік бірліктердің атқаратын қызметін және ережелерін біле отырып, солардың көмегімен басқа адамдардың ойларын түсінуге және өз пікірлерін ауызша және жазбаша түрде жеткізу үшін қолданылады;

- сөйлеу біліктілігі, тілдің көмегімен ойды қалыптастыру және жинақтау арқылы сөйлеу әрекетін ұйымдастыру және жүзеге асыру, сондай ақ сол тәсілдерді қарым-қатынас барысында қолдану мүмкіндігі;

- әлеуметтік-мәдени біліктілік, меңгеріліп отырған тілдің әлеуметтік және сөйлеу құлқының ұлттық-мәдени ерекшеліктерін білу, яғни олардың әдет-ғұрыптары, этикеті, әлеуметтік стереотиптері, тарихы мен мәдениетін білу, сонымен қатар сол білімдерді қарым-қатынас әрекетінде қолдана білу;

- әлеуметтік біліктілік, басқа адамдармен қарым-қатынас құру ниеті мен шеберлігі, сөйлеушінің коммуникативтік ниетіне қарай жауап беру және өз пікірін білдіру қабілеті;

- стратегиялық, шет тілінде сөйлесу барысында студенттердің шет тіліндіге оқылықты тұстарын толықтыру;

- дискурсивтік біліктілік, бұл студенттің мәтін құру мен түсіндіру үшін белгілі бір стратегияларды қолдана білуі;

- мазмұнды біліктілік, адамның іс-әрекетінің белгілі бір саласында қарым-қатынастың мазмұнын түсінуі;

- кәсіби біліктілік, табысты кәсіби қызмет жасау қабілеттілігі [10].

Өз кезегінде И.Л.Бим шеттілдік коммуникативтік біліктілікті – өзге ұлт өкілдерімен тіларалық және мәдениетаралық қарым-қатынас жасай білу біліктілігі деп анықтама бере отыра, келесі компоненттерін жіктеген:

- тілдік біліктілік (тілдік құралдарды білу және меңгеру)

- сөйлеу біліктілігі (сөйлеу әрекетін орындай білуі)

- әлеуметтік біліктілік (білім, сөйлеу пәндерін меңгеру)

- компенсаторлық біліктілік (тілдік құралдардың жетіспеушілігі болған жағдайда шығу мүмкіндігі)

- оқу-танымдық біліктілік (білім алу мүмкіндігі) [11].

Кунанбаева С.С. шеттілдік коммуникативтік біліктіліктің құрамына коммуникативтік, әлеуметтік, әлеуметтік-мәдени, концептуалды, когнитивті, тұлғаға-бағытталған, тілдік-мәдени компоненттерді жатқызды [2].

Жоғарыдағы ғалымдар мен зерттеушілердің жұмыстарын қорытындылай келе біз өз кезегімізде коммуникативтік біліктілік деп – адамдармен қарым-қатынас құру мүмкіндігі, ал шеттілдік коммуникативтік біліктілік – өзге ұлт және мәдениет өкілдерімен оның мәдениеті мен тілдік ерекшеліктерін ескере отыра фонетикалық, лексико-грамматикалық дағдыларды және сөйлеу қабілеттерін пайдалану арқылы қарым-қатынасқа түсу біліктілігін айтамыз. Шеттілдік коммуникативтік біліктіліктің компоненттерін былайша саралаймыз:

- **сөйлеу біліктілігі:** сөйлеу, тыңдау, оқу, жазу біліктіліктері;

- **тілдік біліктілік:** грамматикалық, лексикалық, фонологиялық біліктіліктер;

- **әлеуметтік-мәдени біліктілік:** тіл үйренушілердің оқып жатқан тілде сөйлейтін ұлт өкілдерінің дәстүрлерін, әдет-ғұрыптарын, әлеуметтік стереотиптерін, сан ғасырлық тарихы мен мәдениеттерін білу, сонымен қатар қарым-қатынас үдерісінде осы білімдерді қолдана алу болып табылады;

- **әлеуметтік-лингвистикалық біліктілік:** қарым-қатынастың мақсаты мен жағдайына байланысты тілдің тиісті формалары мен құралдарын тандап, қолдана білу;

- **оқу-танымдық біліктілік:** шет тілді меңгерудегі ақпараттық коммуникативті құралдарды пайдалану арқылы білім алу.

Шеттілдік коммуникативтік біліктіліктің жоғарыдағы компоненттерін маңызды және осы компоненттерді қалыптастыру арқылы шеттілдік коммуникативтік біліктілік толықтай қалыптасады деп сенеміз.

ӘДЕБИЕТ

1 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан.

2 Кунанбаева С.С. Теория и практика иноязычного образования. – Алматы, 2010 – 344 с, 103.

3 Зимняя // Компетентность и проблемы ее формирования в системе непрерывного образования (школа – вуз – послевузовское образование): материалы 16 науч.-метод. конф. «Ауткальные проблемы качества образования и пути их решения». – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. - С. 130 с.

4 Хуторский А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты // Интернет-журнал «Эйдос». -2002. – 23 апреля. <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>

5 Hymes, D. On Communicative Competence. In J.B.Pride and J.Holmes (eds.), Sociolinguistics. Harmondsworth: Penguin Books, 1972, pp. 269-293.

6 Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учебное

пособие для студ. линг. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений /Н.Д. Гальскова, Н.И.Гез. – 5-е изд., стереоп. – М, 1992 – 528 с.

7 Тер- Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация.М.: Слово/ Slovo, 2000.-624с.

8 Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. / В.В. Сафонова. – Воронеж: ИСТОКИ, 1996. – 239 с.

9 Колесникова, И.Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. – Cambridge University Press, 2001. – 224с.

10 Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика: учебное пособие для преподавателей и студентов. – М.: Филоматис, 2004. – 416 с.

11 Бим И.Л. Компетентностный подход к образованию и обучению иностранным языкам /И.Л. Бим, А.В. Хуторский // Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. /под ред. А.В.Хуторского. – М.: Научно-внедренческое предприятие «ИНЭК», 2007. – 327 С.

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ

Узакбаева С.А.¹, д.п.н., профессор

Туганбаева Г.Е.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: tuganbayeva.90@mail.ru

В данной статье рассматриваются сущность и структура иноязычной коммуникативной компетенции. Систематизируются определения понятий компетенция, коммуникативная компетенция, иноязычная коммуникативная компетенция и классификация предлагаемые разными учеными в этой сфере. Определяются и обосновываются компоненты иноязычной коммуникативной компетенции (речевая компетенция, лингвистическая компетенция, социокультурная компетенция, социолингвистическая компетенция, учебно-познавательная компетенция).

Ключевые слова: коммуникация, компетенция, компетентность, коммуникативная компетенция, иноязычная коммуникативная компетенция, социокультурная компетенция, социолингвистическая компетенция, учебно-познавательная компетенция.

Статья поступила 29.03.2020

MOOC - AS A WAY OF FORMING INTEGRATIVE-COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SCHOOL TEACHERS IN THE CONDITIONS OF TRILINGUALISM

Dzhusubalieva D. M.¹, d.p.s., professor

Akimkhan A.K.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Kazakhstan, Almaty

e-mail: dinaddm@mail.ru

This article discusses the topic of teaching foreign languages in a multicultural environment and the formation of professional competencies among teachers. The importance of quality trilingual education is emphasized. The subject of training teachers for successful

teaching in a multicultural society is discussed. Particular attention is paid to the requirements for teachers to implement successful teaching of foreign languages. The issue of the difference between multicultural and international entities is also highlighted. The author examines the role of mass open online courses in the modern education system. The idea is substantiated that the interactive teaching method provides opportunities for students to work independently. The article is supplemented by a detailed description of the process of conducting massive open online courses. The author seeks to show that MOOC as a unique way of learning has great potential and many advantages. Summing up, the author concludes that MOOC in the future will have an integral role in the provision of higher education, as it is the most progressive and effective of all methods.

Keywords: MOOC, trilingualism, competence, professional competence of a foreign language teacher, qualification, integrative-communicative competence, interactive learning.

УДК 378

МООК - КАК ПУТЬ ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕГРАТИВНОЙ-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ШКОЛ В УСЛОВИЯХ ТРЕХЪЯЗЫЧИЯ

Джусубалиева Д.М.¹, д.п.н., профессор

Акимхан А.К.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: dinaddm@mail.ru

В данной статье рассматривается тема преподавания иностранных языков в поликультурной среде и формирования профессиональных компетенции у преподавателей. Подчеркивается важность качественного трехязычного образования. Затрагивается тема подготовки педагогов для успешного преподавания в поликультурном обществе. Особое внимание уделяется к требованиям, предъявляемым к педагогам для реализации успешного обучения иностранным языкам. Так же освещается вопрос о различии между мультикультурным и международным образованиями. Автор рассматривает роль массовых открытых онлайн-курсов в современной системе образования. Обосновывается мысль о том, что интерактивный метод обучения предоставляет возможности для самостоятельной работы обучающихся. Статья дополняется детальным описанием процесса проведения массовых открытых онлайн-курсов. Автор стремится показать, что МООК как уникальный способ обучения обладает огромным потенциалом и множеством преимуществ. Подводя итоги автор заключает, что МООК в будущем будет иметь неотъемлемую роль в предоставлении высшего образования, так как он является наиболее прогрессивным и эффективным из всех способов.

Ключевые слова: МООК, трехязычие, компетентность, профессиональная компетентность учителя иностранного языка, квалификация, интегративная-коммуникативная компетенция, интерактивное обучение.

В своем Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Первым Президентом Казахстана, Лидером Нации Н.А. Назарбаевым, было сказано, что «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой

пользуется тремя языками. Это: казахский язык – государственный язык, русский язык как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику»[1]. В контексте реализации этого высказывания высшие учебные заведения должны готовить таких специалистов, которые могли бы осуществлять поликультурное образование в режиме уважения к языковой культуре разных народов с раннего возраста.

Подготовка будущих учителей, способных работать со школьниками, имеет особое значение: основы межкультурных отношений, толерантности и языковой компетенции должны быть заложены в ребенка на раннем возрасте.[2]

Анализ источников показывает, что структура поликультурного образования состоит из лингвистических, культурных, идеологических, технологических аспектов [3]. Республика Казахстан является многоэтнической, многоязычной и многокультурной. По информации Комитета по статистике МНЭ РК, сегодня на территории Казахстана постоянно проживают представители 125 наций и народностей[4]. Самыми многочисленными среди них на начало 2018 года являются: казахи (12 млн), русские (3 млн), узбеки (576 тыс.), украинцы (277 тыс.), уйгуры (265 тыс.), татары (202 тыс.) и немцы (179 тыс.).

Появление поликультурного образования связано с гармоничным введением учащихся из числа этнических меньшинств в культуру большинства. Многокультурное образование становится основой формирования гражданской идентичности студентов во многих современных обществах. В советской педагогике существовала концепция международного образования, а также концепция преподавания культуры межнационального общения как условия идеологического объединения общества. В XX веке международное воспитание и обучение стали частью авторитарного режима, стратегической целью которого было достижение единства во всех сферах деятельности, включая образование, и полное исключение принадлежности к какой-либо национальной группе.

Существенные различия между мультикультурным и международным образованием заключаются в акценте на взаимосвязь этнокультур, одна из которых является доминирующей, в первую очередь с учетом развития культурных и образовательных ценностей, а также сосуществование параллельно с несколькими культурами в одном социальном пространстве. Соответственно, в многокультурном образовании учет национальных особенностей важнее, чем в международном образовании [5].

Из вышесказанного следует, что педагог в поликультурном обществе – это квалификационный специалист с развитым лингвистическим

сознанием, знающий и уважающий культуру того народа, на языке которого он говорит. Квалификация учителя складывается из его профессиональных компетенций [6].

Обусловим представления «компетентность», «компетенция» также «квалификация» с целью осмысления требований стандарта, предъявляемых к педагогу, также во частности к педагогу иностранного языка. Словарь С. И. Ожегова позиционирует термин «квалификация» равно как «степень готовности» для какому-нибудь типу труда» либо как «уровень подготовленности» [7]. «Компетенция» рассматривается как круг вопросов, в которых кто-нибудь хорошо осведомлен» [7]. Таким образом, для того чтобы быть компетентным педагогом иностранного языка следует обладать определенным комплектом компетенций, предоставляющий ему результативно функционировать в сфере иноязычного образования а также владеть конкретной степенью квалификации. С целью уточнения понятия касательно компетентности а также компетенции повергнем формулировку А.В. Хуторского: «компетенция – отчужденное, заранее заданное, социальное требование (норма) к обязательной подготовке, необходимой для эффективной продуктивной деятельности в определенной сфере. Компетентность – уже состоявшееся качество личности (совокупность качеств) минимальный опыт деятельности в определенной сфере» [8]. Компетенцию и компетентность необходимо расценивать как единое и собственное. Подобным способом, компетентность подразумевается нами равно как умение эффективной работы за счет сформированных умений а также полученных знаний либо комплектом компетенций требуемых для профессиональной деятельности. Профессиональная компетентность педагога, прежде всего, связана с его способностью решать профессиональные проблемы и проблемы, возникающие в процессе обучения. В педагогическом словаре под редакцией Г.М. Коджаспировой дано следующее определение профессиональной компетентности учителя: «Владение учителем необходимым количеством знаний, умений и навыков, определяющих формирование его педагогической деятельности, педагогического общения и личности, как носитель определенных ценностей, идеалов и педагогического сознания»[9]. Совет Европы акцентирует внимание на 5 базовых компетенций, требуемых на сегодняшний день различным специалистам. При формировании квалификационных преподавателей в поликультурном обществе они обретают особенную значимость.

1. Политические и социальные компетенции, объединенные с перспективой взять на себя обязанность, принимать участие в общественном принятии заключений, принимать участие в функционировании также

формировании демократических вузов.

2. Компетенции, затрагивающие житья в поликультурном окружении, вызванные противостоять появлению ксенофобии, распространению атмосферного климата нетерпимости также содействующие как осмыслению отличий, так и стремление жить вместе с народами иных цивилизаций, языков также вероисповеданий.

3. Компетенции, характеризующие обладание устным и письменным общением, значимым в труде а также социальной жизни вплоть до такой степени, что тем, который не обладает, угрожает изолирование от сообщества. К данной группе общения принадлежит обладание несколькими языками, принимающее все усиливающееся значимость.

4. Компетенции, связанные с возникновением общества информации. Владение новыми технологиями, понимание их силы и слабости, способность критического отношения к распространяемым по каналам СМИ и Интернету информации.

5. Компетенции, реализующие способность и желание учиться всю жизнь, не только в профессиональном плане, но и в личной и общественной жизни.

Интерпретируя вышеперечисленные компетенции можно сделать вывод, что совокупность профессиональных компетенции как социокультурная, коммуникативная, информационная и проективная, и есть интегративная-коммуникативная компетенция учителя в поликультурном обществе.

Социокультурная компетенция подразумевает знание учащимися национально-культурных особенностей социального и речевого поведения носителей языка (их обычаев, этикета, социальных стереотипов, истории и культуры страны) и способов пользоваться ими в процессе общения. Формирование данной компетенции проводится в контексте диалога культур, способствует достижению межкультурного понимания между людьми и становлению их толерантного отношения к иной культуре.

Коммуникативная компетенция – это обобщающее коммуникативное качество личности, содержащее в себе коммуникативные возможности, познания, умения и способности, эмоциональный и общественный опыт в области профессионального общения. Коммуникативная компетенция содержит в себе в качестве частей подобные разновидности компетенций, как языковая, речевая, социолингвистическая, цивилизационная, предметная, стратегическая, дискурсивная и коммуникативная и др.

Одной из важных компетенций 21 века считается информационная или цифровая компетентность. Под информационной компетентностью подразумевается в первую очередь умение работать с информацией,

умение ее находить, преобразовывать, структурировать, пересылать и т.д. [10]

М.П. Лапчик считает, что информационная компетентность учителя - это особый тип организации предметных знаний, который дает возможность принимать эффективные решения и показывает уровень использования Интернета и информационных технологий в образовательном процессе и профессиональной деятельности» [11].

Проективные компетенции – это система знаний, умений и навыков личности, которые позволяют планировать и прогнозировать разные виды профессиональной и инновационной деятельности педагога.

Одной из эффективных инновационных технологий в мировой образовательной системе при формировании интегративной-коммуникативной компетенции являются Массовые открытые онлайн-курсы (МООК). Существует немало зарубежных и отечественных исследований, освещающих различные теоретические и практические аспекты разработки, внедрения и освоения МООК [11].

Ряд исследователей рассматривают МООК как «Интернет-курс с интерактивным участием и открытым доступом», который, являясь «высшей точкой современного сетевого обучения, может дать толчок формированию профессиональных сетевых сообществ, а также расширению международных контактов преподавателей высших учебных заведений» [12, 13]. В частности, В.Н. Кухаренко в своем исследовании показывает, что использование МООК приобщает обучающихся к независимой учебно-познавательной работе, при этом учащиеся, «сами организуют свое взаимодействие в соответствии с целями обучения, предварительными знаниями и навыками, а также общими интересами» [14].

Из всего сказанного следует, что МООК (МООС — Massive Open Online Course) представляют собой интерактивные образовательные курсы, направленные на участие большого количества обучающихся в крупномасштабных интерактивных образовательных курсах через открытый доступ в Интернет. Электронные курсы включают в себя текстовые конспекты лекций, видеолекции с субтитрами, домашние задания, тесты и итоговые экзамены.

В последнее десятилетие мы видим, что ИКТ (информационные и коммуникационные технологии) играют все более важную роль в преподавании и овладении иностранным языком. С методологической точки зрения МООК, имеют большой потенциал для самостоятельного овладения профессиональными навыками, поскольку: (а) есть возможность узнать о людях общаясь с ними напрямую. Большие студенческие группы

обычно охватывают разные культуры, что способствует становлению поликультурной личности; (б) обратная связь от сообщества. Когда студент участвует в культуре форума, у него есть возможность давать и получать хорошие и плохие отзывы обо всем, что подлежит обсуждению. Хорошая обратная связь помогает ему, а плохая обратная связь показывает, что не нужно делать при предоставлении обратной связи, в результате, обучающийся учится, помогая другим изучать; (в) интерактивный процесс обучения, в ходе которого осуществляется взаимодействие преподавателя и обучающегося; (г) онлайн-курсы позволяют изучающим язык действовать в своем собственном темпе; (д) возможность получить доступ к учебным материалам университетов с мировой известностью.

В целом, необходимо подчеркнуть, что, массовые открытые онлайн-курсы обладают всеми необходимыми для обучения цифровыми компонентами, что позволяет качественно лучше осуществить аудиторную и внеаудиторную самостоятельную работу обучающихся, это делает возможным достижение отличных результатов языкового образования в соответствии с отечественными и международными стандартами.

Внедрение инноваций в учебный процесс в базе применения MOOK, созданных с учетом международных стандартов, содействует росту качества системы высшего образования в целостном. Глобализационные процессы, интернационализация системы высшего образования, среди которых растущие требования к качеству знаний, общедоступность информационных технологий, имеют все шансы раскрыть новейшие возможности использования данного типа обучения.

В качестве хорошего введения в онлайн-обучение хотелось бы порекомендовать онлайн-курс, разработанный Московским государственным университетом имени М.В. Ломоносова “Язык, культура и межкультурная коммуникация” (<https://openedu.ru/course/msu/LANG/#>) [15], разработанный доктором филологических наук, заслуженным профессором МГУ имени М.В. Ломоносова Тер-Минасовой Светланой Григорьевной.

В заключении хочется отметить, что массовые открытые онлайн-курсы располагают неисчерпаемыми ресурсами для интеграции инновационных образовательных технологий в учебный процесс высшего учебного заведения. Использование MOOK существенно помогает в формировании интегративной-коммуникативной компетенции будущих учителей школ в условиях трехязычия, так как онлайн-курсы являются эффективным средством организации самостоятельной когнитивной деятельности обучающихся в совершенствовании их профессиональных иноязычных умений и освоении новых навыков для будущей деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Н.А. Назарбаев Послание Народу Казахстана от 28 февраля 2007 г. «Новый Казахстан в новом мире» – Режим доступа: http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/
2. Бушев А.Б. Личность и межкультурные коммуникации. – Режим доступа: <http://pr.tsu.ru/articles/156/>
3. Sleeter, C. E. (1992). Restructuring schools for multicultural education. *Journal of Teacher Education*, 43(2), 141-148.
4. Статистические информации МНЭ РК на начало 2018 года. – Режим доступа: <https://www.kazpravda.kz/news/obshchestvo/125-v-odnoi--v-chem-unikalnost-kazahstanskoi-natsii>
5. Banks, J. A. (2008). *An introduction to multicultural education*. - New York: Pearson. – 78 p.
6. Закон Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 293-VI «О статусе педагога» Статья 17. Профессиональная подготовка педагога
7. Ожегов С. И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / под ред. д-ра филол. наук, проф. Н. Ю. Шведовой. – 14-е изд., стереотип. – М. : Рус. яз., 1982. – 816 с.
8. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. *Инновации в общеобразовательной школе*. М., 2006. – 86 p.
9. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю., Словарь по педагогике, 2005.— 448 с.
10. Джусубалиева Д.М., Елубай Е., Мамбетказиев А.Е.. Формирование цифровой компетентности – необходимое условие подготовки будущих учителей, Материалы Международной научно-практической конференции «Модернизация системы образования: тенденции, проблемы и перспективы», посвященной 70- летию д.п.н., профессора Узакбаевой С.А., 18 октября 2019 г., г. Алматы, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, - С.330-334
11. Лапчик М.П. О формировании ИКТ-компетентности бакалавров педагогического направления. //Научная статья. Журнал: *Современные проблемы науки и образования*. – 2012. – Режим доступа: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=5515>
12. Лебедева М.Б. Массовые открытые онлайн-курсы как тенденция развития образования // *Человек и общество*. — 2015. — № 1 (42). — С. 105–108.
13. Бугайчук К.Л. Массовые открытые дистанционные курсы: история, типология, перспективы // *Высшее образование в России*. — 2013. — № 3. — С. 148–155.
14. Кухаренко В.Н. Инновации в e-Learning: массовый открытый дистанционный курс / В.Н. Кухаренко // *Высшее образование в России*. — 2011. — № 10. — С. 93–99.
15. “Открытое образование” - образовательная платформа, предлагающий онлайн-курсы – Режим доступа: <https://openedu.ru/>. (<https://openedu.ru/course/msu/LANG/#>)

**ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН КУРС БОЛАШАҚ (ЖАОК) МЕКТЕП
МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ҮШТІЛДІЛІК ЖАҒДАЙЫНДА ИНТЕГРАТИВТІ-
КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ
ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ**

Джусубалиева Д.М.¹, п. ф. д., профессор

Әкімхан А.Қ.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Қазақстан, Алматы
e-mail: dinaddm@mail.ru

Бұл мақалада шет тілдерін көп мәдениетті ортада оқыту және мұғалімдердің кәсіби құзіреттілігін қалыптастыру тақырыбы қарастырылады. Үш тілде білім берудің маңыздылығы атап өтіледі. Мұғалімдерді көп мәдениетті қоғамда сәтті оқуға дайындау тақырыбы талқыланады. Шет тілдерін сәтті оқытатын мұғалімдерге қойылатын талаптарға ерекше назар аударылады. Көп мәдениетті және халықаралық ұйымдар арасындағы айырмашылықтар мәселесі де маңызды. Автор заманауи білім беру жүйесінде ашық онлайн-курстардың рөлін қарастырады. Оқытудың интерактивті әдісі студенттерге өз бетінше жұмыс істеуге мүмкіндік береді деген идея негізделген. Мақала жаппай ашық онлайн курстарды өткізу процесінің егжей-тегжейлі сипаттамасымен толықтырылған. Автор оқудың ерекше тәсілі ретінде ЖАОК үлкен әлеуеті мен көптеген артықшылықтары бар екенін көрсетуге тырысады. Қорытындылай келе, автор болашақта ЖАОК жоғары білім беруде ажырамас рөл атқарады деп тұжырымдайды, өйткені ол барлық әдістердің ішіндегі ең прогрессивті және тиімдісі.

Тірек сөздер: ЖАОК, үштілділік, құзіреттілік, шет тілі мұғалімінің кәсіби құзіреттілігі, біліктілік, интегративті-коммуникативті құзіреттілік, интерактивті оқыту.

Статья поступила 17.03.2020

UDC 371.3

**THE ISSUES OF FUTURE TEACHER'S MORAL QUALITIES DEVELOPMENT IN
PROFESSIONAL EDUCATION**

Ibragimova T.¹ с ph.s.

Smagulov K.B.² doctoral student

Khasenov Z.Kh.³ doctoral student

Bissenbayeva Zh.⁴ doctoral student

^{1,2,3,4}Kyrgyz State university named after I. Arabayev, Bishkek, Kyrgyzstan
e-mail: Zhanat_2006@mail.ru

This article is devoted to the formation of moral qualities of future teachers in the specialty: "Pedagogy and Psychology" with professional training. The formation of moral qualities among students of pedagogical institutions is of fundamental importance, because their presence must be successful and consider all professional functions, which necessitates the formation of high-quality qualitative indicators in the future.

Key words: Diagnostics, personality, personal qualities, professional education

Young people are the future of the country. Therefore, the attention and education of the younger generation is one of the most important issues in the domestic education system. In any society, true values must come first; so that young people remember and appreciate centuries-old traditions and customs, respect and love their loved ones, relatives and compatriots. Since ancient times, Kazakhstan developed an atmosphere of interethnic, inter-religious harmony, peace and mutual respect. This is a great gift to our Kazakh people and the heritage of our ancestors, and therefore it is necessary to protect and increase this priceless gift. With this mandate and the portrait of a modern young Kazakhstani he designed, it gives the youth a clear guide to the future, strengthens faith in their own strengths, and promotes the education of Kazakhstani moral ideas. I believe in the future of the country, hope for further prosperity, and I have the desire to work in the name of the Fatherland [1].

So, true moral ideas lie in its spirituality. As an exalted feeling, 'moral ideas' is an irreplaceable value and an inexhaustible source, the motive of socially significant activity and is most fully manifested in the individual, social group, reaching the highest level of spiritual, moral and cultural development. Recently, there have been trends in addressing the formation of moral ideas among young people. This aspect is studied both in domestic science and in foreign literature. In foreign literature, the problem of moral ideas is considered by representatives of various schools and trends. This is evidenced by the work of T. Adorno, M. Heidegger, J. Deleuze, K. Hubner, Yu. Habermas, C. Mills, E. Gellner, W. Hoesle and others. When considering this problem in Western literature, they pay great attention to the formation of moral ideas, national culture, ethno-social reality, etc. Thus, the work of B. Brubaker, B. Anderson, E. Hobsbaum and others is devoted to the study of these issues. ., A. K. Duysenbaeva consider questions about the goals, objectives, and essence of this type of education, and the necessity of developing national projects on the problems of education of moral ideas among modern youth is proved. The conceptual provisions of Kazakhstani moral ideas are considered in the works of A. S. Karpykbaeva, E. K. Utegenova, Ibragima K. A., E. S. Saltanova, A. A. Beisenbaeva, L.S. Akhmetova, Zh. N. Kalieva, G. .B. Bazargaliev, Zh.A. Kasymbekova, K. T. Abilgazieva, G. Belgibaeva, D. S. Kusaynova, R.A. Dzhanabaeva, R. M. Rysbekova and others. Scientific works on education are aimed at working with students of secondary educational institutions. This is the research of K. K. Zhampeyisova, Dulatbekova N. O., S. S. Zhubakova, K. B. Zharykbaevare involved in the organization of education in higher education institutions [2].

However, there are no studies aimed at analyzing Kazakhstani moral ideas in modern conditions of humanization of education, the mechanisms of the

influence of personality-oriented education on the formation and development of youth moral ideas are not traced, pedagogical conditions for the education of moral ideas due to the process of humanization are not highlighted. From the analysis of pedagogical, sociological, psychological literature, the initial contradictions are singled out, which specify the most important theoretical and methodological foundations of Kazakhstani moral ideas. These are contradictions between: - the need for the modernization of Kazakhstani moral ideas of youth in the new social conditions and the lack of focused activities on Kazakhstani moral ideas in higher education institutions; - the process of humanization of the educational environment and the lack of theoretical and methodological developments of Kazakhstani youth moral ideas; - the possibility of influencing the patriotic attitude toward the country, taking into account the personality-oriented paradigm of youth education and upbringing; - the presence of various kinds of concepts for the formation of Kazakhstani moral ideas of youth and the lack of their relevance for use in the educational process of the university [3]. These revealed contradictions gave rise to the research problem: what are the theoretical and methodological foundations of the formation of Kazakhstani moral ideas of youth in the context of education?

Theoretical and methodological substantiation of the process of formation of Kazakhstani youth moral ideas in the context of humanization of education.

In accordance with the purpose of the study, the following tasks were set:

1. To conduct a comparative analysis of the formation of Kazakhstani youth moral ideas and identify the main trends
2. Characterize moral ideas as a personal and social value, justify a set of educational measures to develop Kazakhstani youth moral ideas.
3. Based on the theoretical and methodological analysis to characterize the process of humanization of modern education, to determine the patriotically determined educational potential of the formation of Kazakhstani moral ideas.
4. To identify the totality of pedagogical conditions for the formation of Kazakhstani moral ideas of youth in the conditions of humanization of education, to determine the structure and content of the theoretical model of this process.
5. To develop and test a model for the formation of Kazakhstani youth moral ideas in the conditions of humanization of education and, based on the data obtained, develop educational and methodical recommendations for curators and teachers. Purpose and studies determined the choice of research methods:

Theoretical: analysis of scientific, methodological literature on the problems of Kazakhstani moral ideas, various special, general literature and electronic information tools on the pedagogical and organizational aspects

of patriotization of the higher education system in order to identify modern features and trends in the implementation of Kazakhstani moral ideas in the educational process University - empirical: observation, diagnosis (questioning, testing, ranking), experimental (stating and forming pedagogical experiments), statistical (estimation method, experimental data processing method, their graphical interpretation) [4].

The methodological basis of the study was: the principle of consistency (E.G. Ananyev, A.N. Leontyev, B.F. Lomov, V. Dubrovina, I.N. Semenov, G.A. Berulava et al.); development principle (S.M. Dzhakupov, J.I. Namazbaeva, L.S. Vygotsky, D. B. Elkonin, etc.); principle of activity (S.A. Zakzbaeva, A.K. Akhmetova, K.G. Kozhabaeva, E. Zhumataeva and others); pedagogical foundations of the humanization of higher education (Dulatbekov N.O., K. B. Zharykbaev, B. A. Zhetpisbaeva, T. M. Shakirova, A. A. Kalybekova, T. M. Alsatov, K. Boleev.). The theoretical significance of this work is justified by the impact of a humanistic oriented education on the formation of Kazakhstani youth moral ideas; since the pedagogical conditions of this type of upbringing have been identified, which contribute to the formation of the need-motivating, worldview, intellectual, emotional and activity components of moral ideas among young people. Applied scientific research contributes to the development of substantive and technological components of higher education and opens up prospects for further improvement of the patriotically oriented educational process of universities in modern conditions [5].

The practical significance of this study is presented: a developed and tested methodological model for the formation of Kazakhstani youth moral ideas in the educational process in modern conditions and can be used in the educational process; - the special course "Kazakhstan moral ideas" was tested, built with the help of forms and tools that contribute to a greater degree to the development of components of moral ideas, as well as performing a propaedeutic function in the process of formation of Kazakhstani moral ideas of youth; - methodological recommendations of the course "Kazakhstan Moral ideas" on the development of the components of youth moral ideas were developed; - taking into account the selected conditions for the formation of Kazakhstani moral ideas of youth, the educational and educational processes as a whole have been modernized and redesigned [6].

The results of the study can be used in the educational process. The reliability and validity of the scientific results of the study were provided by a set of methods corresponding to the subject of the study, adequate to the goals and objectives; methodological validity of initial theoretical positions; a combination of quantitative and qualitative analysis of the data; the consistency of theoretical positions and empirical data obtained during the study. Testing

and implementation of research results-

The final analysis is presented in the form of conceptual provisions:

1. The formation of Kazakhstani moral ideas of youth about their country and the conduct of patriotically consistent activities is possible in a humanistic oriented educational environment.

2. The single mechanism affecting the formation and development of Kazakhstani moral ideas in the educational process are: the morality of the individual, her strong-willed qualities and value orientations. Accordingly, the educational process aimed at developing a patriotic attitude towards one's country presupposes the impact on precisely these personal formations.

3. The moral ideas of modern man as an integral quality of personality, in which its subjective positive relations are focused on people, society, nature, labor, and most importantly, on his homeland, contains such components in its structure as: - need-motivational; - worldview; - intellectual and emotional; - active.

4. Organizational and pedagogical support for the implementation of Kazakhstani moral ideas in the educational process should be built taking into account the complexity of pedagogical conditions:

- actualization of the humanistic aspect of the subjects of the humanitarian cycle; - the implementation of developmental and educational training based on patriotic values; - application of a holistic approach to the development of the personality of a patriot; - the creation of an educational environment aimed at the formation of national identity [7].

Organization of research and characterization of methods

The purpose of this study is to study the moral qualities of youth at the stage of study at a university. To achieve it, the following tasks were set: -select methods for studying the problem; - conduct a survey of students and cadets using the selected diagnostic tools; -analyze and compare the obtained diagnostic results. The study was conducted on the basis of the following higher educational institutions in Almaty and Shymkent: KAZNU named after al-Farabi and SILKWAY International University, Shymkent, Kazakhstan. 97 people took part in the survey, among them: 42 KAZNU students and 55 from Shymkent. The age of respondents is 18 20 years. These specific methods were selected:

- "Diagnosis of moral self-esteem" (L. N. Kolmogortseva);

- "Study of tolerance";

- Methodology "The scale of conscience" (VV Melnikov, L.T. Yampolsky);

- "Test of meaning-life orientations" (SJO).

So, "Diagnosis of moral self-esteem" (Kolmogortseva LN) is a

questionnaire that allows you to identify the level of moral self-esteem: high, medium or low. The methodology "Study of tolerance" is aimed at studying the level of severity of human tolerance. The "Scale of Conscience" is intended to measure the degree of respect for social norms and ethical requirements. For individuals with a high value for the factor of conscientiousness, such personality traits that affect the motivation of behavior as a sense of responsibility, honesty, and moral principles are characteristic. In their behavior, they are guided by a sense of duty, strictly observe ethical standards, and always strive to fulfill social requirements; high integrity is usually combined with good self-control. "The test of meaning-life orientations" allows you to identify the severity of the following scales:

1. Goals in life characterize the presence or absence in the life of the test subject in the future, which give life meaningfulness, focus, and a temporary perspective.

2. The process of life, or the interest and emotional richness of life. This indicator indicates whether the subject perceives the process of his life as interesting, emotionally rich, and full of meaning.

3. The effectiveness of life, or satisfaction with self-realization. This scale reflects the assessment of the past segment of life, the feeling of how productive and meaningful the lived part of it was.

4. Locus of control – I (I am the master of life).

5. The locus of control is life, or controllability of life.

Results and discussion

Let us consider the diagnostic results obtained during the experiment in groups of students and cadets. The analysis of the "Diagnosis of moral self-esteem" (L.N. Kolmogortseva) showed that in the group of students 33.3% of respondents have a high level of this indicator, 57.2% - average, 9.5% - low. Among students of the second university, the majority of respondents have a high level of moral self-esteem (60%), the average level is expressed in 40%, and a low level is not represented in any respondent. Consequently, this indicator for most students is expressed at an average level, for students of the second university — at a high level. Similar data were obtained when analyzing the severity of conscience. This indicator is also expressed at the average level for most students (80.9%), and for the second university - at a high level (65.5%). Thus, conscientiousness, a sense of responsibility, is most pronounced in the group of students of the second university.

Thus, a comparative study of moral qualities showed higher values in the severity of moral self-esteem, tolerance, conscientiousness, and lifelong orientations in the group of students of the second university. According to D.G. Zubarev, an adequate attitude of a professional to moral values and the

semantic sphere of the personality contribute to the correct awareness of the level of training and lead to the successful mastery of the extreme profession. But despite this, many of the respondents studied the indicators presented at an insufficient level. In this regard, it is recommended to carry out appropriate work to develop and educate the moral qualities of youth at the stage of university education. This work is one of the important aspects in preparing a person for successful work in various professions.

REFERENCES

1. Antsyferova L. I. (1999). Connection of moral consciousness with moral behavior of a person (based on research by Lawrence Kolberg and his school). //Psychological. - 20(3). - 5–17.
2. Blyumkin V. A. (1981). The world of moral values. - М., Knowledge, 64.
3. Bobkov D.A. (2013). Criteria for the formation of a system of moral values among students of law. Education and self-development, 1(35), 124–128. 5.
4. Bondarenko M. A. (2006). Education of moral qualities in university students: Dis. ... cand. ped sciences, - М., 2006.284 p.
5. Drobnitsky O. G. (2002). Moral Philosophy. Selected Works. М., Gardariki, 2001. – P.518.
6. Grigorovich L. A., Martsinkovskaya T. D.. Pedagogy and Psychology. М., Gardariki, 2003. – P. 480.
7. Leontyev D. A.. Test of meaning-life orientations (LSS). М., Sense, 2006. – P.18.
8. Maryenko I. S. The moral formation of the personality of the student. М., Pedagogy, 1985. – P.104.

ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Ибрагимова Т.¹ к.фил.н.

Смагулов К.Б.² аспирант

Хасенов З.Х.³ аспирант

Бисенбаева Ж.⁴ докторант

^{1,2,3,4}Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева,
Бишкек, Кыргызстан, e-mail: Zhanat_2006@mail.ru

Данная статья посвящается вопросам формирования нравственных качеств будущих учителей по специальности: «Педагогика и психология» при профессиональной подготовке. Формирование нравственных качеств у студентов педагогических институтов имеет принципиально важное значение, т.к. их наличие обеспечивает успешное выполнение учителем своих профессиональных функций, является одним из важнейших показателей пригодности к профессии, необходимым условием для ее овладения, вот почему проблема формирования нравственных качеств будущих учителей приобретает особую остроту и значимость.

Ключевые слова диагностика, личность, личностные качества, профессиональное образование

КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕ БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМНІҢ АДАМГЕРШІЛІК ҚАСИЕТТЕРІН ДАМЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Ибрагимова Т.¹ фил.ғ.к.

Смагулов К.Б.² аспирант

Хасенов З.Х.³ аспирант

Бисенбаева Ж.⁴ докторант

^{1,2,3,4}И.Арабаев атындағы Қырғыз Мемлекеттік университеті,
Бішкек, Қырғызстан, e-mail: Zhanat_2006@mail.ru

Мақалада «Педагогика және психология» мамандығы бойынша болашақ мұғалімдердің адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру мәселелері қарастырылады. Педагогикалық институттардың студенттерінде адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру өте маңызды, өйткені адамгершілік қасиеттердің болуы мұғалімнің өзінің кәсіби функцияларын нәтижелі орындауын қамтамасыз етеді. Сондықтан болашақ мұғалімдердің адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру маңызды мәселес болып табылады.

Тірек сөздер: диагностика, тұлға, тұлғалық қасиеттер, кәсіби білім

Статья поступила 21.03.2020

THE ROLE OF PROJECT TECHNOLOGY IN THE FORMATION OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Uzakbayeva S.A.¹, d.p.s., professor

Tolebay T.ZH.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: tansholpan_140693@mail.ru

The article discusses the role of project technology in the formation of students' self-educational competence in the process of teaching foreign languages. The essence of self-educational competence is determined, the features of interactive technologies are revealed, the competency-based approach to the use of interactive technologies is substantiated, the features of the project technology for the formation of self-educational competence of university students in the process of teaching a foreign language are described.

Keywords: competence, self-educational competence, interactive technologies, foreign languages, project technology, competency-based approach, professional activity, self-education

УДК 378

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ ӨЗДІГІНЕН БІЛІМДЕНУ БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЖОБАЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ РӨЛІ

Ұзақбаева С.А.¹, п.ғ.к профессор,

Төлебай Т.Ж.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: tansholpan_140693@mail.ru

Мақалада шетел тілін оқыту барысында жоғары оқу орны студенттерінің өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыруда жобалау технологиясының рөлі анықталады. Өздігінен білімдену біліктілігінің мәні, интерактивті технологияның ерекшеліктері, интерактивті технологияларды пайдаланудағы біліктілік тәсілі негізделеді, шетел тілін оқыту барысында жоғары оқу орны студенттерінің өздігінен білім алу біліктілігін қалыптастырудағы жобалау технологияның ерекшеліктері ашып көрсетіледі.

Тірек сөздер: біліктілік, өздігінен білімдену біліктілігі, интерактивті технологиялар, шетел тілі, жобалау технология, біліктілік тәсілі, кәсіби іс- әрекет, өздігінен білімдену

Қазақстанның бірыңғай білім беру кеңістігіне кірігуі қазіргі заманғы жоғары мектептің алдына болашақ маманның нақты міндеттерді шешуге, өзінің кәсіби іс-әрекетін жоспарлауға, тиімді іске асыруға және оның нәтижелеріне жауапты болуға дайын болуына байланысты жаңа міндеттер қойды, бұл өз кезегінде жоғары оқу орны студенттерінің өздігінен білім алу біліктілігін қалыптастырмауынсыз мүмкін емес. Студенттердің өзін-өзі жетілдіру рөлі жоғарғы білім беруде Болон процесінің негізгі ережелерін жүзеге асыруға байланысты, атап айтқанда, векторды репродуктивті білім беру саласынан студенттің өзіндік танымдық белсенділігі саласына аударуды қарастырады [1].

Жаңа ұрпақтың мемлекеттік стандарттарының өзіндік ерекшелігі - бұл студенттердің өзіндік жұмыстарының үлесінің артуы, оқу-тәрбие процесінің рөлін күшейтуді және үнемі оңтайландыруды қамтамасыз ететін оқу процесін ұйымдастырудың формаларын іздестіру тәсілдерінің өзгеруі. Сондықтан жоғары оқу орындары студенттерінің өзіндік білімдену біліктілігін қалыптастыру мәселесін шешу қажет, бұл студенттерді университеттік білім деңгейінде болашақ кәсіби іс-әрекетке дайындау үшін қажет және маңызды болып табылады [2].

Зерттеу барысында жоғары оқу орны студенттерінің өздігінен білім алу іскерлігі, тәсілдері мен тәжірибесі, сондай-ақ адамның тұлғалық, кәсіби, әлеуметтік өзін-өзі жүзеге асыруына қол жеткізуге бағытталған іс-әрекеттің осы түрін іске асыруға қажетті қабілеттері мен дайындықтағы жеке қасиеттерін қамтитын тұлғаның интеграцияланған сипаттамасы

ретінде өзіндік білімдену біліктілігі анықталады [3]. Студенттердің өздігінен білімдену іс-әрекетінің қолданыстағы тәжірибесі негізінде құрылған және түбегейлі жаңа білім беру технологияларын іздеуді және қолдануды қажет ететін осы тәжірибені қалыптастыруға және одан әрі дамытуға бағытталған, шет тілін оқыту процесінде университет студенттерінің өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыру мәселелері қарастырылады. Біздің пайымдауымызша, шетел тілін оқыту процесінде университет студенттерінің өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыруға бағытталған студенттердің белсенділігін арттыратын және тілдік өздігінен білім алуға ықпал ететін тиімді технологиялардың бірі - интерактивті технологиялар.

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде білім беру технологиясын анықтауға әртүрлі көзқарастар беріледі. Егер, бірқатар зерттеушілер (В.В. Гузеев, Б.Т. Лихачев, П.И. Пидкасистый, О.Н. Филатов, Ж.С. Хайдаров және т.б) педагогикалық технологияны дидактикалық практикада қолданылатын құралдар, жүйелер, қағидалар мен ережелер жиынтығы деп түсіндірсе, екінші біреулері (В. С. Безрукова, М. И. Махмутов, Г. К. Селевко, М. А. Чошанов және т.б) педагогикалық технологияны мақсатқа жетуге әкелетін педагогикалық процесс субъектілерінің өзара әрекеттесу алгоритмі ретінде анықтайды, келесі бірі (В. П. Беспалько, Г. Д. Митчелл және т.б) педагогикалық технологияны педагогикалық жүйемен немесе дербес ғылыми пәнмен сәйкестендіреді, Р. Кауфман, В.М. Шепель, М.Эраут болса педагогикалық технологияны пәнаралық конгломерат ретінде анықтайды.

Студенттердің өзіндік білімін қалыптастырудағы жетекші тәсіл-біліктілікке негізделген тәсіл болып табылады, өйткені ол ЮНЕСКО құжаттарында тұжырымдалған білімнің іргелі мақсаттарын түсінуге сәйкес келеді: білім алуға үйрету (оқуға үйрету); жұмыс істеуге және табуға үйрету (еңбек үшін оқу); өмір сүруге үйрету (болмысқа арналған оқу); бірлесіп өмір сүруге үйрету (бірлескен өмір сүруге арналған оқу). Біліктілікке негізделген тәсіл, ең алдымен, нақты нәтижелерге қол жеткізуге және маңызды біліктіліктерді алуға бағытталған, сондықтан ол өздігінен білімдену іс-әрекетінің интерактивті технологияларын қолдануды көздейді [3,4,5].

«Интерактивті технология» терминін студенттердің бір-бірімен өзара әрекеттесуіне мүмкіндік беретін технологиялар және «интерактивті оқыту» термині өзара әрекеттестікке, ынтымақтастыққа негізделген оқыту ретінде аударуға болады. Интерактивті технологияның мәні - оқытуды қолдайды және барлық студенттердің, соның ішінде мұғалімнің өзара әрекеттестігі мен ынтымақтастығында өтеді [6,7]. Шетел тілін оқыту

барысында жоғары оқу орны студенттерінің өзіндік білімдену біліктілігін қалыптастыру кезінде қолданылатын интерактивті технологиялардың өзіндік ерекшеліктері: субъект-ынтымақтастық пен қарым-қатынас формалары бар білім беру процесіне қатысушылардың субъектілік өзара әрекеттестігі;

- білім алушының сыртқы және ішкі уәждерінің біртұтастығын мойындамау туралы, сыртқы жетістіктер мотиві, ал ішкі - танымдық мотив болғанда;

- білім берудегі біліктілік және іс - әрекет тәсілдерін іске асыру;

- жеке тұлғалық-реттелген оқыту принциптерінде құрылған.

Зерттеу барысында біз сонымен бірге университет студенттерінің өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыру үшін шетел тілін оқыту процесінде келесі технологияларға аса мән бердік: жобалық технология, ынтымақтастық технологиясы, ойын технологиялары, ақпараттық телекоммуникациялық технологиялар, портфолио технологиясы. Шетел тілін оқыту процесінде жоғары оқу орны студенттерінің өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастырудың жобалық технологиясына тоқтала кетейік. Жобалық технологияны біз жоғары оқу орнында студенттердің өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыруға мүмкіндік беретін және ортақ мақсаты, келісілген әдістері, іс-әрекет тәсілдері бар студенттердің бірлескен оқу-танымдық, зерттеу, шығармашылық немесе ойын іс - әрекеті ретінде түсінеміз. Жобалық технологияны шетел тілін оқытуда сыныптан тыс жұмыстардың бір формасы ретінде тиімді қолдануға болады, шетел тілін оқыту курсы ұйымдастырудың балама әдісі ретінде әрекет ете алады, сонымен қатар дәстүрлі түрде шетел тілін оқыту жүйесіне қосыла алады.

Әр жоба бойынша жұмыс үш негізгі кезеңнен тұрады: (жобалық-мақсаттық, технологиялық және нәтижелі) және 4-тен 8-ге дейін (2-4 сабақ). Мақсатты жобалау кезеңінде жобаның тақырыбы анықталады, негізгі мақсаттар мен міндеттер, жобаның сәттілік түрі, ақпарат көздері анықталады, болашақ жобаның идеялары талқыланады, студенттер жобалық іс-әрекетке ынталандырылады. жоба топтары, тапсырмалар топ мүшелері арасында таратылып, жеке жобалық жұмыс жоспарлары жасалады. Технологиялық кезеңде жиналған ақпаратты талқылау, жоба мен оны жобалаудың ең жақсы нұсқасын таңдау, иллюстрацияларды таңдау, сонымен қатар презентация барысында студенттерді ауызша және жазбаша сөйлеудің лексикалық және грамматикалық жобаның үлгілерімен таныстыру. Студенттер жобаны ұжымдық талдауға қатыстырады, аяқталған жобаны талдайды, рөлін бағалайды, сәттілік пен сәтсіздік себептерін анықтайды. Нәтижелік кезең жобаларды таныстыруға

арналған, онда студенттер өз жобаларын электронды презентациямен бірге ауызша баяндама түрінде қорғайды. Әр топ өз жобасының нәтижесін қалай дайындауды өзі шешеді, спикерлерді анықтайды және рөлдерді тағайындайды. Жоба соңында аталған топтардың қатысушылары жобаны талдайды, оған түсініктеме береді және өз ұсыныстарын айтады. Топтар жоба нәтижелерін ұжымдық бағалауға қатысады. Жоба барысында студенттер сөйлеу іс-әрекетінің барлық төрт түрі бойынша - жобаның бастапқы кезеңдерінде оқу және тыңдау, келесі кезеңдерде сұхбатты жазу және сөйлеу бойынша дағдыларын жетілдіреді.

Қорыта айтқанда жобалау технологиясы университет студенттерінің шетел тілін оқыту процесінде өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыруға ықпал етеді:

- тілдік білім беру мен өзін-өзі тәрбиелеудің ішкі мотивациясын дамытады;

- сөйлеу іс -әрекетінің барлық түрлерін кешенді дамыту барысында шетел тілінің коммуникативтік біліктілігін қалыптастырады;

- шетел тілін оқыту процесінде өзіндік білімдену мәселелерін шешу үшін студенттің өзіндік білімдену іс-әрекетінен оның динамикасына ие болады;

- өздігінен білімдену біліктілігін қалыптастыру процесінде тұлғааралық және топтық өзара әрекеттесу тәжірибесін меңгереді;

- шетел тілін оқыту процесінде студенттердің шығармашылық ойлауын, ерік-жігері мен дербестігін дамытады;

- шетел тілін оқыту процесінде өздігінен білімдену іс – әрекетін қалыптастыру үшін қажетті білім мен дағдыларды жүйелендіреді;

- шетел тілін оқыту процесінде өзіндік білім беру іс-әрекетіне жетелейді;

- шетел тілінде меңгерген қарым- қатынас тәжірибесін өзінің келешектегі кәсіби іс -әрекетінде қолдануға бағдарлайды.

ӘДЕБИЕТ

1. Сагитова Р.Р. Модель формирования самообразовательной компетенции студентов вуза в условиях модернизации образования - Казанский педагогический журнал. 2015. – №4 (111), - Ч.2. - С.357-361.

2. Е.С. Полат, М.Ю. Бұқаркин. Білім беру жүйесінің жаңа педагогикалық және ақпараттық технологиялар: - М. оқулық; редакциясымен Академия, 2002. - 272 б.

3. Сагитова Р.Р. Формирование самообразовательной компетенции студентов высшей школы в процессе и изучения гуманитарных дисциплин - дис. ... канд. пед. наук. Казань, 2011. - 215 с.

4. Трегубова Т.М. Компаративные исследования в области профессионального образования: основные тренды и проблемы адаптации //Казанский педагогический журнал. 2013. - №3. - С.33-39.

5. Стратегические приоритеты модернизации российского профессионального образования в условиях его глобализации и интеграции. Коллективная монография, под научной редакцией доктора педагогических наук Г.В.Мухаметзяновой – Казань: Издательство «Данис» ИПП ПО РАО. 2012 – 152 с.

6. Махмутов М.И., Ибрагимов Г.И., Чошанов М.А. Ойлауды дамытудын педагогикалық технологиялары. - Казань: Т ГЖИ, 1993. - 88 б.

7. Фахрутдинова А.В. Формирование активной гражданской позиции студента в условиях единого образовательного пространства - зарубежный опыт \Казанский педагогический журнал.2010.-С.163-169.

РОЛЬ ПРОЕКТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ В ФОРМИРОВАНИИ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Узакбаева С.А.¹, д.п.н., профессор

Толбай Т.Ж.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: tansholpan_140693@mail.ru

В статье рассматривается роль проектной технологии в формировании самообразовательной компетенции студентов в процессе обучения иностранным языкам. Обосновывается сущность самообразовательной компетенции, особенности интерактивных технологий, обосновывается компетентностный подход в использовании интерактивных технологий, раскрываются особенности проектной технологии формирования самообразовательной компетенции студентов вуза в процессе обучения иностранного языка.

Ключевые слова: компетенция, самообразовательная компетенция, интерактивные технологии, иностранный язык, проектная технология, компетентностный подход, профессиональная деятельность, самообразование.

Статья поступила 23.03.2020

WAYS OF FORMATION OF INFORMATION AND RESEARCH COMPETENCE OF STUDENTS IN THE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE UNIVERSITY

Dzhusubalieva D. M.¹, d.p.s., professor,

Imankali A. M.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: dinaddm@mail.ru

Throughout the world, digitalization has embraced all sectors of the economy and, above all, education. The digitalization of education has also touched foreign education, which in recent years has undergone dramatic changes associated with higher requirements of the labor market to the system of professional foreign language education. Today, in the age of a digital society, specialists of any field, including foreign ones, need to possess, in addition to purely professional competencies, information competencies that allow them to keep up with

the times. Information and research competence, one of the competencies that is formed in the information educational environment of a university that allows a future specialist to acquire the skills of a researcher who knows how to work with information, independently analyze, find innovative ways to solve problems and predict their possible consequences. It is these qualities that are currently the key to success and demand for graduates in the labor market.

Keywords. Digitalization, information and research competence, information and educational environment, competence.

УДК 81-139

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННО- ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ВУЗА

Джусубалиева Д.М.¹, д.п.н., профессор

Иманкали А.М.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: dinaddm@mail.ru

Во всем мире цифровизация охватила все отрасли экономики и, в первую очередь, образование. Цифровизация образования коснулась и иноязычного образования, которое в последние годы переживает кардинальные изменения, связанные с более высокими требованиями рынка труда к системе профессионального иноязычного образования. Сегодня, в век цифрового общества, специалистам любого направления и, в том числе иноязычного, необходимо помимо чисто профессиональных компетенций владеть и информационной компетенцией, позволяющей ему идти в ногу со временем. Информационно-исследовательская компетенция, одна из компетенций которая формируется в инфообразовательной среде вуза позволяющая будущему специалисту приобрести навыки исследователя умеющего работать с информацией, самостоятельно анализировать, находить инновационные способы решения проблем и предсказать их возможные последствия. Именно эти качества в настоящее время являются залогом успешности и востребованности выпускников на рынке труда.

Ключевые слова. Цифровизация, информационно-исследовательская компетенция, информационно-образовательная среда, компетентность, компетенция.

В наши дни в Казахстане, как и во всем мире, происходит становление новой образовательной системы, направленной на вхождение в мировое информационно-образовательное пространство. Возникновение информационных технологий в повседневной и профессиональной жизни человечество, создало предпосылки для изменения содержания образования, образовательных целей учебного процесса, для того, чтобы будущий специалист обладал необходимыми компетенциями для успешного поиска и работы с информацией. Результатом такого педагогического процесса становится информационно-компетентная личность. В своем Послании от 31 января 2017 года Первый Президент РК Н.А.Назарбаев отметил: «Мы должны культивировать новые

индустрии, которые создаются с применением цифровых технологий. Это важная комплексная задача. Необходимо развивать в стране такие перспективные отрасли, как 3D-принтинг, онлайн-торговля, мобильный банкинг, цифровые сервисы, в том числе в здравоохранении и **образовании**, и другие. Прежде всего должна измениться роль системы образования. Наша задача – сделать образование центральным звеном новой модели экономического роста. Учебные программы необходимо нацелить на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации. Наряду с этим нужно уделить большое внимание формированию ИТ-знаний, финансовой грамотности и воспитанию патриотизма молодежи» [1].

Как показывает практика, формирование определенных компетенций идет на различных уровнях образования. Что касается навыков и компетенций 21 века, т.е. цифровых компетенций, они должны формироваться на протяжении всей образовательной деятельности, начиная с детского возраста [2].

В своих трудах профессор Кунанбаева С. С. подчеркивает, что модернизация иноязычного образования предполагает сохранение социальных и методологических основ иноязычного образования с внесением оперативных изменений к качеству и профессиональному уровню подготавливаемых специалистов. Использование цифровых и информационно-коммуникационные технологии, дают возможность модернизировать образование в целом, в том числе иноязычное образование. [3, 4]. Кунанбаева С. С., 2010, 2014.

Качество преподавания иностранных языков в высшей школе сегодня неразрывно связано с его цифровизацией. Использование цифровых и интернет технологий позволяет сделать процесс обучения интересным и мотивировать обучающихся на получение знаний. Говоря о цифровизации иноязычного образования мы понимаем методы, технологии, способы и алгоритмы сбора, применения, представления, структурирования и передачи информации с применением цифровых и информационно-коммуникационных средств, анимации, видео-и-аудио-средств программно-компьютерной техники и средств телекоммуникации, видеоконференций, средств общения на иностранном языке в режиме реального времени, и т.п. для изучения иностранного языка. В этом большую роль играет информационно-образовательная среда.

Что такое информационно - образовательная среда?

Информационная среда как часть информационного пространства, ближайшее внешнее по отношению к индивиду информационное окружение, совокупность условий, в которых непосредственно протекает

деятельность индивида. (Е.И. Ракитина) [5].

Под информационно-образовательной средой (ИОС) понимается системно организованная совокупность информационного, технического, учебно-методического обеспечения, неразрывно связанная с человеком, как субъектом образовательного процесса. (О.А. Ильченко) [5].

Информационная среда вуза – это одна из сторон его деятельности, включающая в себя организационно-методические средства, совокупность технических и программных средств хранения, обработки, передачи информации, обеспечивающую оперативный доступ к информации и осуществляющую образовательные научные коммуникации. (О.И. Соколова) [5].

Создание качественной и высокотехнологичной информационно-образовательной среды - это, по сути, довольно сложная техническая задача, которая позволяет коренным образом модернизировать технологическую базу системы образования и осуществить переход к открытой системе образования.

В то же время нельзя отрицать, что создание образовательной информационной среды является не только чисто технической задачей. Для его создания, развития и функционирования необходимо в полной мере использовать научный, методический, организационный и педагогический потенциал всей системы образования, для чего необходимо учитывать проблемы педагогики в условиях функционирования современной информационно-образовательной системы.

Информационно-образовательная среда играет огромную роль в обучении студентов и именно на нее должен делаться упор в образовательных учреждениях, так именно она будет являться одним из важных помощников в течение всего процесса обучения [6].

Развитие процессов информатизации является существенным фактором, влияющим на характер социальных требований к системе образования. В условиях неограниченного доступа к информации выиграют те выпускники учебных заведений, которые смогут быстро найти необходимую информацию и использовать ее для решения возникающих проблем. Такая задача требует целенаправленного формирования информационно-исследовательской компетентности учащихся, которая определяется не только совокупностью знаний, навыков и личностных качеств, но и направлена на самостоятельное получение и преобразование информации для решения образовательных задач.

Информационно-исследовательская компетентность личности становится одним из ключевых компетенций вузовского образования, а построение образовательного процесса на основе компетентностного

подхода является основой для успешного формирования этой компетенции. Это особенно важно для будущих учителей английского языка, которые должны уметь сделать свои уроки более интересными разрабатывая собственные цифровые контенты. Поэтому формирование у них информационно-исследовательской компетенции очень важное направление подготовки специалистов.

В настоящее время существует достаточное количество научных работ теоретического и методического характера, в которых анализируется сущность компетентного подхода, определяются понятия «компетентность» и «компетенция», рассматриваются пути формирования компетенций различных видов. Проблему компетентного подхода в образовании исследовали многие ученые И. А. Зимняя, В. А. Адольф, Э. Ф. Зеер, Л. М. Митина, А. В. Хуторской, С. Е. Шипов и др.

Однако в современных исследованиях недостаточно раскрываются особенности подготовки специалиста, обладающего информационно-исследовательской компетенцией в условиях инфообразовательной среды вуза. Одни работы ориентированы на изучение специфики формирования у будущих учителей только информационной компетентности, другие на формирование исследовательской компетенции (М.С. Кагана, П.В. Копнина, Э.Г. Юдина и др.). Среди большого количества трудов по педагогике, охватывающих вопросы разработки концепций и положений об организации учебного процесса с использованием цифровых технологий можно выделить работы: Нургалиевой Г.К., Джусубалиевой Д.М., Тажибаевой А.И., Шарипова Б.Ж.Атабаевой Ф.К., Полат Е.С., Беспалько В.П., Григорьевой Т.В. и т.д.

Информационно-исследовательская компетенция студентов в информационно-образовательной среде включает когнитивный, мотивационный, ценностно-смысловой, деятельностно-практический компоненты; обладает следующими свойствами: имеет индивидуализированный, практико-ориентированный характер, имеет мета-субъективный характер, является фактором академического успеха и предполагает систематическую самостоятельную работу студентов.

Этот тип компетенции обеспечивает эффективность информационной и исследовательской деятельности, под которой мы подразумеваем тип поисковой деятельности студента, который включает решение академической проблемы путем выбора, структурирования и использования необходимой информации в информационной среде [7].

Формирование у студентов информационно-исследовательской компетенции во многом зависит от создания информационно-образовательной среды, обеспечивающей поиск и использование

информации из разных ресурсов, в ходе которого идет процесс развития личности, умения самостоятельно находить информацию и использовать ее в своей профессиональной деятельности.

Следует отметить что, информационно-образовательная среда обладает значительным потенциалом для повышения качества образования. Однако оно будет полностью реализовано только в том случае, если обучение построено с ориентацией на инновационную модель, важнейшими характеристиками которой являются личностно-ориентированная ориентация, ориентация на развитие творческих способностей учащихся.

Таким образом, информационно-образовательная среда является отражением образовательного пространства. Будучи рабочей средой как студента, так и преподавателя, информационно-образовательная среда позволяет сосредоточить внимание обучающегося на сотрудничестве, развитии личностных качеств, таких как организация, дисциплина и способность планировать свою деятельность.

Возможности информационно-образовательной среды обеспечивают реализацию необходимых условий для формирования информационно-исследовательской компетенции, а так же, самостоятельности студента и потребности в постоянном самообразовании. Именно эти качества в настоящее время являются залогом успешности и востребованности выпускников на рынке труда.

ЛИТЕРАТУРА

1. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017 г. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность». <http://www.akorda.kz>.

2. Джусубалиева Д.М., Мынбаева А.К., Сері Л.Т., Тахмазов Р.Р. Цифровые технологии в иноязычном образовании. Дистанционное обучение: Учебно-методическое пособие. Издательство «Полилингва» Казахского университета международных отношений и мировых языков им. Абылай хана - Алматы, 2019. - 272 с.

3. Кунанбаева С.С. Теория и практика современного иноязычного образования. - Алматы, 2010

4. Кунанбаева С.С. Компетентностное моделирование профессионального иноязычного образования. - Алматы, 2014. – С.46.

5. Захарова И. Г. Формирование информационной образовательной среды высшего учебного заведения: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01: Тюмень, 200. - 399 с.

6. Андреев А.А. Некоторые проблемы педагогики в современных информационно-образовательных средах // Инновации в образовании. - 2004. - № 6. - С. 98 – 113.

7. Репета, Л.М. Формирование исследовательской компетенции учащихся // General and Professional Education. – 2011. – № 3. – С. 28–33.

ЖОО-НЫҢ АҚПАРАТТЫҚ-БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫ ЖАҒДАЙЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ АҚПАРАТТЫҚ-ЗЕРТТЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Джусубалиева Д. М.¹, п. ф. д., профессор

Иманқали А. М.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: dinaddm@mail.ru

Бүкіл әлемде цифрландыру экономиканың барлық салаларын, бірінші кезекте білім беруді қамтыды. Білім беруді цифрландыру соңғы жылдары еңбек нарығының кәсіби шет тілді білім беру жүйесіне қойылатын неғұрлым жоғары талаптарына байланысты түбегейлі өзгерістерді бастан кешіріп отырған шет тілді білім беруге де қатысты болды. Бүгінгі таңда цифрлық қоғам ғасырында кез келген бағыттағы, соның ішінде шет тілді меңгерген мамандар кәсіби құзыреттіліктерден бөлек, ақпараттық құзыреттілікті де меңгеруі қажет. Ақпараттық-зерттеу құзыреттілігі, болашақ маманға ақпаратпен жұмыс істей алатын зерттеуші дағдыларын меңгеруге, өз бетінше талдау жасауға, мәселелерді шешудің инновациялық тәсілдерін табуға және олардың ықтимал салдарын болжауға мүмкіндік беретін ЖОО-ның ақпараттық білім беру ортасында қалыптасатын құзыреттіліктің бірі. Дәл осы қасиеттер қазіргі уақытта түлектердің еңбек нарығындағы табыстылығы мен сұранысқа ие болуының кепілі болып табылады.

Тірек сөздер. Цифрландыру, ақпараттық-зерттеу құзыреті, ақпараттық-білім беру ортасы, құзыреттілік.

Статья поступила 24.03.2020

INTERACTIVE LEARNING AS A MEANS OF DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE

Uzakbayeva S. A.¹, d.p.s., professor

Amankulova M.E.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail.ru: amankylovaaa@mail.ru

The article deals with the formation of foreign language communicative competence of students in higher education. The authors reveal the essence of the concept of communicative competence and competence. These concepts are analyzed as multidimensional and complex phenomena with different interpretations.

Key words: Formation of communicative competence, students' competence, professional training, future specialist, communicative language skills, individual language skills.

УДК 371.31

ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕР - СТУДЕНТТЕРІНІҢ ШЕТТІЛДІК КОММУНИКАТИВТІК БІЛІКТІЛІГІН ДАМУ ҚҰРАЛЫ

Ұзақбаева С.А.¹, п.ф.д., профессор

Аманкүлова М.Е.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail.ru: amankylovaaa@mail.ru

Мақалада жоғары оқу орны студенттерінің интерактивті әдістер арқылы шеттілдік коммуникативтік біліктілігін қалыптастырудың мүмкіндіктері, коммуникативтік

қабілеттілік пен қабілеттілік ұғымының мәні қарастырылады. Бұл ұғымдар әртүрлі түсіндірулері бар көп өлшемді және күрделі құбылыстар ретінде талданады. Шетілдік коммуникативті біліктілікті интерактивті оқыту арқылы қалай қалыптастыру керек екені қарастырылады.

Тірек сөздер: коммуникативтік біліктілік, интерактивті әдіс, интерактивті оқыту, студенттердің біліктілігін қалыптастыру, кәсіби дайындық, болашақ маман, коммуникативтік тілдік қабілеттер, жеке тілдік қабілеттер.

Қазақстандық білім беру саласындағы бүгінгі өзгерістер әлемдік білім беру саласындағы бүгінгі өзгерістер ықпалдасу қажеттілігін туындатады. Бұл жоғары кәсіптік білім жүйесін еңбек нарығы мен оны қажеттіліктеріне сәйкес жетілдіру қажеттілігін туындатады. Буынның жаңа білім стандарттары құзыреттілікке негізделген. Шетел тілі, халықаралық қарым-қатынас тілі бола отырып, тілдің коммуникативті функциясын жүзеге асыруға, яғни ағылшын тілін қарым-қатынас құралы ретінде пайдалануға негізделген мәдениеттер арасындағы өзара әрекеттестік пен қарым-қатынас қажеттілігін туындатады.

«Біліктілік» ұғымы көп өлшемді және күрделі құбылыс ретінде қарастырылады, сондықтан оған берілген анықтамалар да әртүрлі. Бірқатар авторлар (Л.Н., Болотов, В.С. Леднев, Н.Д. Никандров, және т.б.) бұл ұғымды тәжірибеге бағдарланғанын ескере отырып, бірегей түсінікте қабылдайды. Шетелдік авторлар да осы түсінікті қолдайды. Н.Хомский ұсынған және тіл теориясына қатысты тұжырымдаманың анықтамасына келер болсақ, ол сөйлеу және тыңдау тілі сияқты біліктіліктер мен олардың нақты сөйлеу жағдайларында оны қолдану сияқты айырмашылықтары бар екенін атап өтті. Бұл жағдайда біліктілік «біліктілік» көрінісінде «жасырын» және «әлеуетті» болып көрінеді. Бұл тұжырымдаманы болашақ жоғары оқу орны маманының кәсіби дайындығы саласында жобалаған кезде біліктілік тек біліктілік сипаттамаларын ғана емес, сонымен бірге студенттердің әлеуметтік-коммуникативті және жеке тілдік қабілеттерін де анықтайтындығын атап өткен жөн [1].

Кейбір авторлар лингвистикалық, сөйлеу және компенсаторлық лингвистикалық құзыреттерді қамтиды. Олар әр біліктіліктің мәнін зерттейді: лингвистикалық мағынасы дұрыс грамматикалық формалар мен синтаксистік қатынастарды білдіру қабілеттілігін білдіреді: дискурсивті - мәтінді интерпретациялаудың дұрыс құрылуы.

Компенсатор - бұл шет тілінің ортасында үйлесімді қарым-қатынасты белгілі бір құралдармен өтеу мүмкіндігі. М.Кяэрст- оның біліктілік ұғымына былайша сипаттама береді:

1. Біліктілікті одан әрі көрсетудің алғы шарттары ретінде қарастырылатын бейімділіктер, қабілеттер, тәжірибе, дарындылық және т.б.

2. Жеке тұлға дамуының негізі ретінде әрекет, оның психикалық және физикалық дамуындағы сандық және сапалық өзгерістерге ықпал етеді.

3. Тұлғаның өзін дамытушы сипатын білім беру жүйесінің мақсаты, объектісі және субъектісі ретінде көрсететін осы іс-әрекеттің нәтижелері.

Сонымен бірге біліктілікті қалыптастыру сапасын кезеңдеп жүзеге асырудың 4 бағытын атап көрсетеді:

1. Кәсіптік қызметтің белгілі бір саласында шешілуі керек мақсаттар мен міндеттерге адамның зияткерлік дамуының жеткіліктілігі.

2. Адамның кәсіби іс-әрекетінің белгілі бір салаларындағы мақсаттар мен міндеттерді шешу мүмкіндігі.

3. Кәсіби қызметтің белгілі бір саласында білім алуға мүмкіндік беретін маманның жеке қасиеттерінің жиынтығы.

4. Проблемаларды шығармашылық тұрғыдан шеше білу және инновациялық іс-әрекетке даярлық[2].

Ағылшын тілін оқытудың бір бөлігі ретінде социолінгвистикалық біліктілік ерекше атап өтілген, бұл коммуникативті акт жағдайында қажетті тілдік форманы және өз ойларын білдіру тәсілін таңдауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, әлеуметтік-мәдени біліктілікке басқа тілдің яғни шетел тілінің мәдениетін, оның салт-дәстүрін, өмір салтын, мәдени көзқарасы мен мінез-құлық нормаларын білу кіреді. Еуропа Кеңесі университет түлектеріне еңбек нарығындағы біліктіліктерін растауға мүмкіндік беретін негізгі біліктіліктерді анықтады. Бұл біліктіліктерге: әлеуметтік біліктілік, адамның қоғамдағы әлеуметтік бейімделуіне байланысты біліктілік, сонымен қатар көп мәдениетті кеңістікке кірігу мүмкіндігі, кәсіби қызмет саласындағы коммуникацияны ұйымдастырумен байланысты коммуникативті біліктілік, инновациялық ақпараттық технологияларды меңгеру дағдыларын айқындайтын ақпараттық біліктілік және т.б. өмір бойына өзін-өзі дамытуға дайын болу.

Жоғарыда көрсетілген біліктіліктер өзара байланысты және өзара тәуелді. Біліктіліктердің бұл бөлінуі толығымен ерікті болып табылады. Себебі осы біліктіліктің барлық компоненттерінің ажырамас бірлігі тек маманның біліктілігінің көрінісін толығымен көрсетеді. Жоғарыда айтылғандардың ішінде Еуропа Кеңесі коммуникативтік біліктілікті анықтайды. Бұл біліктілік басым болып саналады, өйткені ол жоғарыда көрсетілген біліктіліктердің барлығын дамыту үшін іргелі негіз болып табылады.

Көптеген авторлар коммуникативтік біліктіліктің мәнін анықтау кезінде түрлі әдістер мен құралдарды қолдану арқылы іске асырылатын, өзара әрекеттестікке бағытталған қарым-қатынасты орнатуға ерекше

көңіл бөлді. Білім алушылар шеттілдік қарым-қатынас шеңберіндегі лингвистикалық яғни тілдік формаларды ғана емес, ең алдымен, оқу шеңберіндегі студенттердің жұптық және топтық қарым-қатынасына бағыттылық тәсілдерін меңгеруі тиіс себебі ол оқу іс-әрекетінің уәждемесіне, олардың танымдық белсенділігінің дамуына ықпал етеді.

Шетелдік авторлар қарым-қатынасты субъект-объект қатынастарының нәтижесінде, қарым-қатынастың келесі кезеңдерін ажыратады: мақсатты жоспарлау; тікелей байланыс; ақпарат беру; рефлексия.

Отандық авторлар коммуникативтік актінің құрылымын мынадай компоненттер арқылы анықтайды: коммуникация субъектілері; қарым-қатынас актісінің әрекеті (сөйлеу, мимика, понтомимика және т. б.); ақпараттың мағыналық мазмұны; арналар (орган, есту, сөйлеу, көру және т. б. байланыстары); коммуниканттардың мотивтері (ұстанымдар, ниеттер, ниеттер және т. б.)

Осындай жеке тұлғаны қалыптастыру үшін оқытушы-студенттердің білімге деген ынтасын және оқытылатын пәндерге қызығушылығын анықтау керек оларды оқытылатын пәндерге аясында қызығушылық атмосферасына батыруы керек.

Дәл осы тұрғыда интерактивті әдістерді пайдалану білім сапасын қамтамасыз етудің маңызды шарты болып табылады. «Интерактивті оқыту әдістері» мақаласында К. Э. Казарьянц мен Э. Кочарова интерактивті оқыту дегеніміз, ең алдымен, диалогтық оқыту, оның аясында оқытушы мен студент ғана емес, сонымен қатар бір-бірімен білім алушылардың өзара әрекеттестігі жүзеге асырылады. Интерактивті оқыту технологияларының оқу процесінде айтарлықтай тиімді болуына мүмкіндік беретін бірқатар ерекшеліктері бар: жаңа тәжірибе алу процесін ұйымдастыру және қолда бар алмасу; әр оқушының жеке тәжірибесін барынша пайдалану мүмкіндігі; сонымен қатар әлеуметтік модельдеу [1].

Интерактивті технологиялар - студенттерге тек бір-бірімен ғана емес, оқытушымен де қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді.

Интерактивті әдістер – өзара іс-қимыл жасауға мүмкіндік беретін әдістер, ал интерактивті оқыту- педагогты қоса алғанда, барлық білім алушылардың өзара іс-қимылына құрылған оқыту. Бірақ соңғы жағдайда өзара іс-қимыл сипаты өзгереді: педагогтың белсенділігі білім алушылардың белсенділігінен төмен болады.

Шетел тілдерін оқытуда интерактивті әдістер мен тәсілдерді қолданудың мақсаты студенттердің әлеуметтік өзара әрекеттестігі, тұлғааралық қарым-қатынас, оның ең маңызды ерекшелігі адамның “басқаның рөлін қабылдауы”, оны қарым-қатынас бойынша серіктес қалай қабылдайтыны, жағдайды түсіндіру және өз әрекеттерін құрастыру

қабілеті болып табылады. Алдыңғы қатарлы әдістемеге жасалған талдауға сәйкес, оқытушылар шетел тілі сабақтарында келесі интерактивті әдістемелерді қолдануға болады деп ой тұжырымдауға мүмкіндік береді:

- Шағын топтар мен ротациялық үштіктер; карусель әдісі /”идеялық” карусель; аквариум; “ажурная пила”; Броундық қозғалысы.

Берілген интерактивті әдістерге сипаттама бере кетейік: «Карусель» - интерактивті әдісі, оның барысында екі сақина пайда болады: ішкі және сыртқы. Студенттер әр 30 секунд сайын ішкі және сыртқы сақиналарда өзгеріп отырады. Осылайша, олар бірнеше минут ішінде бірнеше тақырыпты сөйлей алады және әңгімелесушіні олардың дұрыстығына сендіруге тырысады. Бұл әдісті қолдану этикеттік диалогтарды тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

«Аквариум» қабылдау - бұл «қойылым» болып табылады. Онда көрермендер бақылаушылар, сарапшылар, сыншылар, сыншылар мен талдаушылар рөлінде болады. Бірнеше студенттер жағдайды ортағасалады, ал қалғандары оны бақылап, талдайды. Мысалы, «How do teens express their individuality?» Тақырыбын зерттей отырып біз «аквариум диалогын» ұсына аламыз: диалог мәтіні кез-келген болуы мүмкін.

Шетел тілі сабағында осы әдісті қолдану мынадай нұсқалардан тұруы мүмкін:

Сабақты сөзді белсендіру мақсатында ми шабуылынан бастау керек - Warming Up (қыздыру жаттығулары) Студенттерге сұрақтар қойылады: What are your associations with..? What do you associate with..? What immediately comes into your mind when you hear...?

Содан соң «Менталдық карта» құрастыруға мән берген жөн (интеллектуалдық карта, білім картасы («Mind up»). Бұл терминді Тони Бузен ұсынды, ол білім беру мен басқаруда осындай карталарды қолдану технологиясын жетілдіруге көп күш жұмсады. Орыс аудармаларында бұл термин келесі нұсқаулармен берілген: «ақыл картасы», «интеллектуалдық карта», «идеологиялық тор», «жад картасы», «ақыл-ой картасы». Мұндай карталар бір-бірімен байланысты және ортақ мәселемен біріктірілген түрлі идеяларды, тапсырмаларды, тезистерді көрнекі түрде көрсететін схемалар диаграммалары болып табылады.

Броундық қозғалысқа қабылданған, оқылған грамматикалық құрылымдарды жасау кезінде ұсынылған тақырып бойынша ақпарат жинау үшін студенттердің аудиториядағы белсенділігі қажет. “Interview your groupmates what subculture they belong to or share ideas with “немесе” Who can help teenagers cope with their problems?» Педагог сұрақтар мен жауаптарды қалыптастыруға көмектеседі және өзара әрекеттесудің ағылшын тілінде жүргізеді.

Сонымен, белсенді оқытудың мақсаты – педагогтың өздігімен білім алуына, ізденуіне жағдай жасау. Бұл белсенді оқыту мақсаттарының дәстүрлі білім беру жүйесінің мақсаттарынан принципті айырмашылығы болып табылады.

Қорыта айтқанда, жоғарыда көрсетілген интерактивті оқыту әдістері жоғары оқу орнының білім беру барысында студенттердің өзге тілді коммуникативтік біліктілігін қалыптастыруға ықпал етеді.

Мақалада зерттеу мәселесінің теориялық негізі берілген және ұғымдардың мәні ашылған. Интерактивті оқыту технологиялары студенттердің коммуникативті біліктілікті дамытудың тиімді құралы ретінде қарастырылады. Интерактивті оқыту дегеніміз - бұл бірінші кезекте диалогтық оқыту, оның аясында оқытушы мен студент ғана емес, студенттер де өзара әрекеттеседі. Интерактивті оқыту технологиялары олардың оқу процесінде тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін бірқатар ерекшеліктері бар: жаңа тәжірибе алу процесін ұйымдастыру және қолда бардаалмасу және әр студенттің жеке тәжірибесін барынша пайдалану мүмкіндігі.

ӘДЕБИЕТ

1. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса / Под общ. Ред. В. А. Звегинцева: Серия переводов. – Вып. I. – М., 1972. -233с.

2. Кязрст М. Рассмотрение компетентности в психологической концепции совершенствования управления производственной организацией //Актуальные проблемы труда. – Тарту, 1980. – С. 45-67

3. Казарьянц К. Э. Инреактивные технологии обучения //Материалы всероссийской конференции: Молодая наука / К.Э. Казарьянец, Е. Кочарова. – Ч. – Пятигорск, 2009. – С. 153-154.

ИНТЕРАКТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Узакбаева С.А.¹, д.п.н., профессор

Аманкулова М.Е.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail.ru: amankylovaaa@mail.ru

В статье рассматриваются возможности формирования иноязычной коммуникативной компетенции студентов вуза посредством интерактивных методов, раскрывается сущность понятия коммуникативная компетенция и компетентность. Данные понятия анализируются как многомерные и сложные явления, имеющие различные трактовки.

Ключевые слова: формирование коммуникативной компетенции, компетенции студентов, профессиональная подготовка, будущий специалист, коммуникативные языковые способности, индивидуальные языковые способности, студент

Статья поступила 19.03.2020

THE ROLE OF EDUCATIONAL LABORATORY PRACTICE IN THE TRAINING OF FUTURE PHYSICS TEACHERS

Sadykova A.K.¹с. p. s., ass.professor

Aliyeva M.E.² master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: moldir-2008@mail.ru

The article analyzes the types of classes, such as lectures, seminars, practical classes and laboratory classes. What are the advantages and disadvantages of certain classes? How these classes are perceived by students. Our goal in particular is laboratory classes. The article describes in detail the role of laboratory classes. As well as how effective they are and what skills are developed during laboratory work. The laboratory work itself has several types, that is, what classifications are available. The main educational tasks of the laboratory workshop are formulated.

Keywords: types of classes, laboratory work, work with students, tasks of the laboratory workshop.

УДК 372.853

РОЛЬ УЧЕБНОГО ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ

Садыкова А.К.¹, к.п.н. доцент

Алиева М.Е.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: moldir-2008@mail.ru

В статье проанализированы виды занятия, такие как лекция, семинар, практическое занятие и лабораторное занятие. Какие преимущества и недостатки имеют те или иные занятия. Как эти занятия воспринимаются студентами. Наша цель в частности это лабораторные занятия. В статье подробно описывается роль лабораторных занятия. А также насколько эффективными они являются и какие навыки развиваются в ходе выполнения лабораторных работ. Сами лабораторные работы имеют несколько видов, то есть какие классификации имеются. Сформулированы основные образовательные задачи лабораторного практикума.

Ключевые слова: виды занятия, лабораторные работы, работа со студентами, задачи лабораторного практикума

Подготовка конкурентоспособного специалиста, который будет востребован на рынке труда, успешно найдет применение своим профессиональным и личным качествам является основной целью высшего образования. Все формы проведения занятий, например, как лекции, практические и семинарские занятия должны способствовать достижению этой цели. При подготовке учителей естественнонаучного цикла, таких как учитель физики, роль лабораторных занятия важна. Так как лабораторные работы имеет практическую направленность и учит обучающихся проведению научных и лабораторных экспериментов.

Физика является одной из основополагающих наук о механизмах функционирования нашего мира. Исследование закономерностей и взаимосвязей физических явлений в окружающей жизни, а также нахождение способов применения данных физических явлений в жизни человека, все это является основной задачей физики. Преподаватель всегда должен иметь большое количество способов обучения студентов, закрепления полученных знаний и их диагностики. Лекции, семинары, практические, лабораторные и самостоятельные работы, все они применяются в высших учебных заведениях при обучении физики.

Традиционная форма обучения в высшем учебном заведении это лекция. Ее основной целью является формирование основных знаний для последующего успешного освоения учебного материала студентами. Пересказ содержимого той или иной книги не является лекцией. Преподаватель перерабатывает материал и там отражается его позиция. Понять эту позицию и сделать конспект лекции является основной задачей студента на лекции. Есть большая необходимость в лекциях в высшем учебном заведении, но несмотря на это существует ряд недостатков этого способа преподавания. От опыта преподавателя и его компетентности зависит ход лекции и то как понимают студенты новый материал. А также существует фактор индивидуальности студента. Студенты сидящие в одной аудитории могут по разному воспринимать информацию данную лектором, а также по разному конспектировать [1].

Семинары – это одна из часто встречающихся форм обучения в вузе. В ходе семинара преподаватели и студенты тесно общаются между собой. Бывают аспекты которые остаются студентами незамеченными. Так как в ходе обсуждения тех или иных вопросов эти аспекты обнаруживаются и обсуждаются, поэтому основной функцией семинара является познавательность. Следующей функцией семинара является контроль студента. Потому что при подготовке к семинару у студентов появляются разнообразные вопросы. Уровень готовности студента к семинару позволяет преподавателю отследить готовность студента и определить сильные и слабые стороны знания студента.

Наряду с семинарскими занятиями, большую роль в подготовке студента вуза играют практические занятия. На практических занятиях у студентов формируются умения и навыки, необходимые для его будущей профессиональной деятельности. Как правило, основными действиями для развития этих умений и навыков являются выполнение упражнений и графических работ, решение задач. Чаще всего практические занятия применяются на первых и вторых курсах, и направлены они, в первую очередь, на стимулирование мышления студентов, на освоение методов

практической работы, которые в будущем пригодятся в профессиональной деятельности [2].

Особый интерес представляет самостоятельная работа студентов, поскольку в соответствии с государственным образовательным стандартом у студентов отводится на самостоятельную работу много часов. Самостоятельная работа – это такая работа, которая выполняется студентом по заданию или под руководством преподавателя или без его участия. Основной целью самостоятельной работы является научить студента самостоятельно работать сначала с учебным материалом, а затем постепенно привить ему основы самоорганизации, чтобы в дальнейшем студент мог повышать свою квалификацию методами самостоятельной работы [3, 4].

Одной из эффективных форм обучения является лабораторная работа, особенно велико ее значение в предметах естественнонаучного цикла, в частности, физики. Суть лабораторной работы заключается в том, что под руководством преподавателя и по заранее подготовленному плану студенты выполняют опыты или практические задания, в процессе которых воспринимается и осмысливается новый материал. Лабораторные работы концентрируют в себе как теоретические знания и умения, так и практические, содержат элементы исследовательской деятельности. Кроме того в большинстве случаев лабораторные работы проходят в парах (группах), что позволяет развивать у студентов коммуникативные навыки, навыки профессионального общения.

Подготовка будущего учителя физики напрямую связана с успешным выполнением курса лабораторных работ по этой дисциплине, многие исследователи детально изучали процесс физического эксперимента, в частности, выполнение лабораторных с целью усовершенствования процедуры их проведения (Т.Н. Шамало, А. В. Усова, В.В. Ларионов, В.Я.Синенко, З.А. Скрипко, и др. [5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]).

Для успешного выполнения лабораторной работы студенту необходимо хорошо ознакомиться с ее теоретической частью и методическими рекомендациями по ее выполнению, как правило, это делается студентами самостоятельно. Далее преподаватель оценивает теоретическую подготовку студентов с помощью устного или письменного опроса или других форм проверки и только после его студент может приступать к практической части работы.

В процессе выполнения работы студенты должны распланировать время, отведенное на лабораторную, чтобы успеть повторить теоретический материал, составить заготовку отчета и выполнить эксперимент, таким образом, организационный компонент играет очень

важную роль в успешном выполнении лабораторных работ. Получение экспериментальных данных является необходимым условием любой лабораторной работы, они могут быть представлены в виде таблицы или графика. Следующим этапом лабораторной работы идет анализ, полученных значений, математические подсчеты, интерпретация полученных данных и оформление всего вышеперечисленного в виде отчета. И только после защиты готового отчета, студент получает баллы по данной лабораторной работе.

В процессе выполнения курса лабораторных работ студенты убеждаются в объективности законов физики, получают представление о применяемых в научных исследованиях методах, знакомятся со способами количественной оценки физических явлений, получают при выполнении работы новые умения и навыки. Кроме того самостоятельная работа с лабораторным оборудованием способствует развитию логического мышления студента, заставляет его глубже проникать в суть природных явлений, развивает изобретательность [15].

Лабораторные работы могут быть использованы в качестве иллюстрации к объяснению преподавателя, упражнений для развития определенных умений и навыков, при обобщении ранее изученного материала [15].

Принято разделять *фронтальные лабораторные работы* и *фронтальные опыты*. Оба этих вида имеют одну общую особенность – это метод их проведения. Обучающиеся для достижения поставленной цели выполняют одно и то же задание на однотипном оборудовании. Фронтальные лабораторные работы направлены на формирование ограниченного круга умений и навыков, поскольку при их проведении используется достаточно простое оборудование, в отличие от практикума. Однако фронтальные лабораторные работы имеет некоторое преимущество над физическими практикумами – это возможность в конце занятия коллективно обсудить и оценить результаты работы [15]. Фронтальные лабораторные работы включают в себя фронтальные опыты, основное отличие последних заключается в том, что фронтальные лабораторные работы по времени занимают все занятие, а опыты длятся от 3 до 10 минут, т.е. являются краткосрочными. При этом используется портативное простое и малочисленное оборудование, а число заданий ограничено. Обычно фронтальный опыт дополняет материал, излагаемый преподавателем, и представляет собой одно практическое действие (наблюдение или измерение), который каждый обучающийся выполняет самостоятельно, в отличие от фронтальных лабораторных работ, где наблюдается преимущественно парная работа.

Классификация фронтальных лабораторных работ и опытов может быть различной и зависит от тех признаков, которые положены в их основу. Выделяют *качественные* и *количественные* лабораторные работы. Качественные лабораторные работы связаны только с наблюдением физических процессов и явлений, а количественные дают еще и числовую характеристику тому или иному явлению, т.е. определяют числовое значение физических величин. Согласно временной классификации лабораторных работ выделяют *краткосрочные* и *рассчитанные на одно занятия*. Однако более глубокой классификацией является классификация по дидактическим целям лабораторных занятий [15]:

- наблюдение и изучение физических явлений, например, лабораторная работа «Исследование спектра излучения атома водорода»;
- ознакомление с измерительными приборами и измерение физических величин, например, лабораторная работа «Исследование процессов возбуждения и ионизации атомов газа методом Франка–Герца»;
- ознакомление с устройством и принципом действия некоторых физических приборов и технических установок, например, лабораторная работа «Определение энергии альфа-частиц по величине их пробега в воздухе»;
- обнаружение и проверка количественных закономерностей, например, лабораторная работа «Энергетический спектр электронов (β - распад)».

Кроме того существуют и другие классификации [16]:

- По содержанию (механика, молекулярная физика, электричество, оптика, атомная и ядерная физика и т.д.);
- По месту в учебном процессе (предварительные, иллюстративные, итоговые);
- По степени самостоятельности студента (проверочные, эвристические, творческие);
- По организационному признаку (фронтальные лабораторные работы, фронтальные опыты, домашние эксперименты).

Следует отметить, что фронтальные лабораторные работы и опыты широко применяются в школах, в профессиональных учебных заведениях преобладает более высокая форма организации – это лабораторный (физический) практикум [15]. Основное его отличие от фронтальных занятий является большая самостоятельность учащихся, усовершенствованная и более сложная экспериментальная база. Как правило, практикумы проводятся после или во время изучения какого-либо раздела физики (механики, оптики, атомной и ядерной физики и т.д.).

Решающую роль в успешной организации физического практикума играет наличие необходимого лабораторного оборудования, правильное и безопасное его использование, наличие методической и справочной литературы. Обычно методическое сопровождение лабораторной работы (методичка, инструкция) включает в себя:

- краткие теоретические сведения по теории вопроса;
- изложение одного из способов нахождения искомой величины;
- список приборов и принцип их работы;
- описание хода выполнения работы;
- указания о порядке записи результатов измерений физических величин и способы оценки погрешностей;
- контрольные вопросы;
- дополнительные экспериментальные задания.

Следует отметить, что для каждой конкретной работы объем, степень детализации материала инструкции может изменяться. Основные образовательные задачи лабораторного практикума можно сформулировать в шести пунктах [17]:

1. Закрепление на практике теоретического материала.
2. Приобретение и развития навыков самостоятельной работы на лабораторном оборудовании.
3. Планирование и проведение эксперимента.
4. Подбор необходимого оборудования для проведения эксперимента.
5. Обработка, анализ и представление результатов эксперимента.
6. Сопоставление полученных экспериментальных данных с теорией.

Фронтальные лабораторные работы, опыты и практикумы выполняются с использованием реального физического оборудования, но последнее десятилетие в учебный процесс все прочнее стала входить компьютерная техника. В настоящее время многие лабораторные установки оснащены компьютерами, которые позволяют снять показания приборов, проанализировать закономерности, но при этом студент имеет дело с реальным физическим процессом. Однако при изучении определенных разделов физики (атомной, ядерной, квантовой и т.д.) провести эксперимент, подтверждающий теорию, иногда не представляется возможным. Решить эту проблему позволяет компьютерное моделирование и виртуальные лабораторные работы.

По своей сути компьютерная (виртуальная) лабораторная работа представляет вычислительный эксперимент или имитацию этого эксперимента, при этом требуется активная деятельность студента на протяжении всего выполнения работы [18]. Такая лабораторная работа

знакомит студентов с моделью протекания физических процессов, которые нельзя увидеть (например, движение планет и микрочастиц, образование интерференционной картины большим числом летящих фотонов). При правильной методике выполнения компьютерная лабораторная работа не должна отличаться от реальной, поскольку студент должен пройти все основные этапы: изучить теорию, получить экспериментальные значения, обработать результаты измерения, рассчитать погрешность, построить таблицы и график, интерпретировать результат [19].

Если есть возможность провести живой эксперимент на реальном физическом оборудовании, то лучше так и поступить, поскольку у компьютерного эксперимента есть существенный недостаток – он не учит работать с реальными приборами, не развивает практические навыки. Однако использование компьютерной лабораторной работы в качестве тренажера перед выполнением работы на реальном физическом оборудовании должно повысить эффективность лабораторного практикума [20].

Таким образом, компьютерная лабораторная работа не является альтернативой реальной, а лишь дополняет ее, позволяя провести тренировку полученных ранее навыков и заглянуть в недоступный мир микропроцессов и других явлений, невозможных для наблюдения на имеющемся реальном оборудовании.

Каким бы образом не выполнялась лабораторная работа, с помощью виртуального оборудования или с помощью реального, основным продуктом, который позволяет судить о проделанной студентом работе является отчет по лабораторной работе. Отчет заполняется или в тетради, или на отдельном листке и должен содержать название работы, цель, приборы и материалы, используемые в работе, краткое описание теории, схему экспериментальной установки, описание хода работы, результаты наблюдений и измерений, обработка полученных данных (вычисление средних значений величин, вычисление их погрешностей, заполнение таблиц, построение графиков, запись конечного результата с учетом погрешности). Помимо перечисленных элементов отчет должен, если это предусмотрено лабораторной работой, содержать ответы на контрольные вопросы и дополнительные задания [21, 22].

После того как студент выполнит лабораторную работу и составит отчет, результаты лабораторной работы и выводы по ней должны быть представлены преподавателю.

Проверка и оценка выполнения фронтальных лабораторных работ и практикума требует особого внимания, поскольку данный вид работ имеет ряд особенностей, которые, во-первых, связаны с сущностью

экспериментального метода, в котором теоретические знания неразрывно связаны с практическими умениями, а во-вторых, выполнение лабораторных работ – это коллективная деятельность, а это затрудняет индивидуальную оценку учебной деятельности каждого конкретного студента. Поэтому целесообразно разделять проверку теоретических и практических знаний студентов. Как правило, теоретическая часть проверяется до выполнения лабораторной работы при помощи устной беседы, дидактических материалов, средств и методов, применяемых при письменной проверке знаний. Проверка теоретической подготовленности студента может заключаться в проведении краткосрочной самостоятельной работы, в которую включаются несколько вопросов по изучаемому разделу физики и данной лабораторной работы в частности, а также материалы практической направленности (вывести формулу, произвести расчет, определить искомую величину по графику и т.п.). Верное выполнение этих заданий говорит о понимании студентом физического смысла исследуемого явления. Однако на лабораторных работах важнейшей частью является практическая, поскольку эту часть не могут компенсировать никакие другие виды учебной деятельности [23].

В процессе выполнения лабораторных работ необходимо проверять и оценивать такие знания и практические умения, как [23]:

- наблюдение и изучение физических явлений;
- изучение устройства и принципа действия приборов и установок;
- измерение физических величин;
- исследование и проверка количественных соотношений между физическими величинами;
- определение физических постоянных и знакомство с различными способами их измерений;
- конструирование простейших технических устройств и приборов;
- изучение характеристик приборов.

Также при оценке качества выполненных работ преподаватель должен учитывать следующие умения:

- описание исследуемого явления (устно или с помощью рисунка, схемы);
- планирование эксперимента;
- обращение с физическими приборами (соблюдение техники безопасности);
- умение собирать лабораторные установки и проводить с помощью них эксперименты;
- проведение необходимых расчетов и определение погрешностей измерений физических величин;

- систематизация экспериментальных данных в виде графиков и таблиц;

- проведение анализа полученных результатов, на основе которого студент может сделать верный вывод.

Такого рода деятельность оценивается преподавателем по ходу выполнения лабораторной работы, однако особенности проведения лабораторной работы затрудняет индивидуальную и объективную оценку. Для повышения объективности можно выборочно проверять у студентов описанные умения.

Таким образом, лабораторные работы являются одной из ключевых форм развития практических навыков у студентов, при выполнении лабораторных работ идет постоянное общение преподавателя со студентом и студентов друг с другом, т.е. развиваются коммуникативные навыки. Также идет формирование научного мировоззрения, поскольку на лабораторных работах подтверждаются физические законы в действии. Постоянный поиск, обработка и представление информации студентами при подготовке к лабораторной работе, при ее выполнении и при представлении ее результатов развивает навыки работы с информацией. Кроме того, составление плана эксперимента, учет времени на выполнение работы и анализ ее результатов развивает организационные навыки у студентов. Все вышесказанное показывает, что значение лабораторных работ при изучении естественнонаучных дисциплин трудно переоценить. Практико-ориентированный подход, который является ведущим в современном образовании, с успехом используется при проведении лабораторных работ и физического практикума.

ЛИТЕРАТУРА

1. Архангельский, С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.
2. Макеева, И.В. Роль семинарского занятия в подготовке специалиста и методика управления дискуссией // Советская педагогика - М: Просвещение, 2003. - № 5. - 61 с.
3. Поляков, А.Д. Самостоятельная работа студентов – творчество преподавателя / А.Д. Поляков, Г.И. Зайцев // Успехи современного естествознания. – 2008. – №4. – С.51-53
4. Сенашенко, В. Самостоятельная работа студентов, актуальные проблемы / В. Сенашенко, Н. Жалнина // Высшее образование в России. – 2006. – №7. – С.103-109
5. Скрипко, З. А. Место и роль лабораторных работ в процессе познания окружающего мира // Вестник ТГПУ. – 2002. – № 2. – С. 77-81
6. Скрипко, З. А. Формирование профессиональной компетентности учителя физики на лабораторных работах // Вестник ТГПУ. – 2013. - №4 (132). – С.56-58
7. Шамало, Т. Н. Полифункциональность физического эксперимента в учебном процессе. Методика использования физического эксперимента в учебном процессе. – Свердловск: ИГПИ, 1985. – С. 3-6.
8. Шамало, Т. Н. Пути развития интеграционного курса естествознания // Тезисы

докладов пятой международной конференции: «Физика в системе современного образования». Т.2. СПб., 21 – 24 июня / ред. кол. Г.А. Бордовский [и др.] – СПб., – 1999. – С. 97.

9. Усова, А. В. Формирование у школьников обобщенных умений и навыков при осуществлении межпредметных связей //Межпредметные связи естественно-математических дисциплин. – М.: Просвещение, 1980. – 158 с.

10. Усова, А. В. Развитие экспериментальных умений у учащихся на различных этапах обучения. Методика использования физического эксперимента в учебном процессе / А. В. Усова, А. А. Бобров. – Свердловск: ИГПИ, 1985. – С. 91-98

11. Ларионов, В.В. Лабораторные работы как основа проектного обучения физике на уровне предпринимательства //Преподавание естественных наук (биологии, физики, химии) математики и информатики в вузе и школе: сборник материалов VII Международной научно-методической конференции (29-30 октября 2014 г.). — Томск: Изд-во ТГПУ, 2014. — С. 192-194

12. Лабораторная работа по водородной энергетике в курсе физики для бакалавров / В. В. Ларионов [и др.] // Физическое образование в вузах. — 2011. — Т. 17, № 3. — С. 36-41

13. Ларионов, В.В. Компьютеризованная лабораторная работа «Изучение акустического излучения металлами при механической деформации и наводораживании» / В. В. Ларионов, Ю. П. Черданцев, И. П. Чернов // Физическое образование в вузах. — 2009. — Т. 15, № 2. — С. 43-48

14. Реализация основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы в преподавании физики: межвузовский сборник научных трудов / отв. ред. В. В. Соловьев; ред.: В. Я. Синенко, П. А. Алексеев, Д. Х. Рубинштейн. - Новосибирск: Новосибирский гос. педагогический институт, 1989. - 144 с

15. Бугаев, А.И. Методика преподавания физики. Теоретические основы / А.И. Бугаев. - М.: Просвещение, 1981.- 288с.

16. Лабораторные работы по физике [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://fizmet.org/ru/L10.html>

17. Лабораторный практикум [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://edu.kspu.ru/file.php/1/hrestomatia/part12.html>

18. Колин, К.К. Природа информации и философские основы информатики / К.К. Колин //Открытое образование. – 2005. – №2. – С. 43–51. 2. Стародубцев В.А. Компьютерные и мультимедийные технологии в естественнонаучном образовании: Монография. – Томск: Дельтаплан, 2002. – 224 с.

19. Толстик, А.М. Роль компьютерного эксперимента в физическом образовании / А.М. Толстик // Физическое образование, Т.8 – 2002. - №2. – С.94-102

20. Кравченко, Н.С. Изучение основных законов механики с помощью моделирующих лабораторных работ на компьютер //Материалы XV Международной конференции «Применение новых технологий в образовании». – Троицк: Тровант, 2004. – С. 86–87.

21. Орехов, В.П. Методика преподавания физики в 8-10 классах средней школы. Часть 1 / В.П. Орехов; под ред . А.В. Усовой / М.: Просвещение, 1980. — 320 с.

22. Усова, А. В. Воспитание учащихся в процессе обучения физике / А.В. Усова, В.В. Завьялов. - М.: Просвещение, 1984. - 143 с.

23. Проверка и оценка успеваемости учащихся по физике: 7-11 кл.: Кн. для учителя / В.Г. Разумовский, Ю.И. Дик, В.В. Нурминский и др.; под ред. В.Г. Разумовского. – М.: Просвещение, 1996. – 190с.

24. Артемова Н.Д. Формирование профессиональной готовности педагога к развитию универсальных учебных действий школьников (на примере физики), Томск, 2015г.

БОЛАШАҚ ФИЗИКА МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЙЫНДАУДАҒЫ ЛАБОРАТОРИЯЛЫҚ ПРАКТИКУМНЫҢ РОЛІ

Садыкова А.К.¹, п.ф.к. доцент

Алиева М.Е.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: moldir-2008@mail.ru

Мақалада дәріс, семинар, тәжірибелік сабақ және зертханалық сабақ сияқты сабақ түрлері талданды. Қандай артықшылықтар мен кемшіліктерге қандай да бір сабақтар жатады. Бұл сабақтарды студенттер қалай қабылдайды. Біздің мақсатымыз-зертханалық сабақтар. Мақалада зертханалық сабақтың ролі егжей-тегжейлі сипатталады. Сондай-ақ олар қаншалықты тиімді болып табылады және зертханалық жұмыстарды орындау барысында қандай дағдылар дамиды. Зертханалық жұмыстардың бірнеше түрі бар, яғни қандай классификациялар бар. Зертханалық практикумның негізгі білім беру тапсырмалары құрастырылды.

Тірек сөздер: сабақ түрлері, зертханалық жұмыстар, студенттермен жұмыс, зертханалық практикумның міндеттері.

Статья поступила 23.03.2020

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF COMMUNICATIVE AND SPEECH SKILLS OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Uzakbayeva S.A.¹, d.p.s., professor

Shaimerdenova A.E.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: aityka.kz@mail.ru

The article considers the essence and structure of the communicative and speech skills of younger schoolchildren. It is proved that the communicative and speech skills of younger students, developed in the process of textual activity, have a social function that ensures full-fledged human activity in society. Studying the problem of developing communicative and speech skills of younger schoolchildren will allow us to determine the conditions of educational activities that ensure an increase in the level of development of these skills in the process of text activity, to develop optimal methods and techniques for organizing developmental work.

Keywords: communication, communicativeness, communication skills, communicative and speech skills, communicative and speech activity, communion, society, primary school children.

УДК 159.9.01

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІ – СӨЙЛЕУ ҚАБІЛЕТІНІҢ МӘНІ ЖӘНЕ ҚҰРЫЛЫМЫ

Ұзақбаева С.А.¹, п.ғ.к профессор,

Шаймерденова А.Е.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: aityka.kz@mail.ru

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті-сөйлеу қабілетінің мәні, құрылымы қарастырылады. Бастауыш сынып оқушыларының мәтіндік іс-әрекет барысында дамитын коммуникативті-сөйлеу қабілеті әлеуметтік функцияны атқаратыны және адамның қоршаған ортадағы іс-әрекетін қамтамасыздандыратыны негізделеді. Бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті-сөйлеу іскерлігін дамыту мәселелерін зерттеу мәтіндік іс-әрекет процесінде берілген іскерліктің даму деңгейін арттыруды қамтамасыз ететін оқу іс-әрекетінің шарттарын анықтауға көмектесетіні жайлы, дамыту жұмысын ұйымдастырудың тиімді әдістері мен тәсілдерін әзірлеуге мүмкіндік беретіні жайлы айтылады.

Тірек сөздер: коммуникация, коммуникативтілік, коммуникативтік қабілет, коммуникативті - сөйлеу қабілеті, коммуникативті – сөйлеу іс-әрекеті, қарым-қатынас, қоғам, бастауыш сынып оқушылары.

Қазіргі білім беру жүйесінде “коммуникация” сөзі жиі қолданылады. Коммуникация латынның “communico”, яғни «ортақ жасаймын, байланыстырамын, қарым-қатынас жасаймын» дегенді білдіреді, сондықтан оған ең жақын мағына беретін сөз «қарым-қатынас» сөзі болып табылады. “Коммуникация” сөзінен “коммуникабельность” (қарым-қатынас жасау қабілеті, көпшіліктік), “коммуникабельный” (көпшіліктік) адам, сондай-ақ “коммуникативный” (коммуникацияға қатысты, мысалы, сөйлеудің коммуникативтік түрі) секілді сөздер шығады.

“Коммуникация” ұғымына бірқатар педагогтер мен психологтар (Е. Е. Дмитриев, Я. Л. Коломинский және т.б) түсініктер берген. Ғалымдар коммуникация деген ұғымды тек ақпарат беру процесі ретінде қарастырады. Ақпарат беруді, ақпарат алмасуды вербальды және вербальды емес құралдармен жасауға болады. Вербальды коммуникация-бұл сөздердің көмегімен жасалынатын қарым-қатынас. Бейвербальды коммуникация деп ақпаратты әртүрлі вербальды емес символдар мен белгілерді (ым-ишаралар, сызбалар, сөйлеу интонациясы және т.б.) пайдалану арқылы беру процесін айтамыз.

Коммуникация процесі шартты түрде жеке фрагменттерге – коммуникативтік актілерге бөлінуі мүмкін. Коммуникацияның кез келген актісі міндетті түрде үш элементтің болуын көздейді: субъектінің (ақпарат жіберушінің, адресаттың, коммуникатордың), объектінің (ақпарат алушының, адресаттың, реципиенттің) және хабарламаның (берілетін ақпараттың) болуы. [1]

Сөйлеу коммуникациясы процесінде жеке коммуникативтік актінің қарапайым схемасы келесідей: [2]

1. Коммуникативтік акт шеңберінде ақпарат жіберуші (мысалы, сөйлеуші), сөйлеудің мотиві бола отырып, оны ішкі сөйлеуде құрастырады, ал сыртқы сөйлеуге ауыстырған кезде дыбыстарды кодтайды.

2. Алушы келіп түскен сигналды қабылдай отырып, оны кодтан шешіп және пікірдің мағынасын таниды.

3. Адресатта пікір білдіру мотиві пайда болады, репликалармен алмасу жүреді, яғни кері байланыс жүзеге асырылады. Басқаша айтқанда, жіберуші мен алушы орындармен алмасады, бірақ коммуникативтік актінің схемасы бұрынғыдай қалады.

Коммуникатор арқылы берілетін ақпарат екі түрлі болуы мүмкін: ынталандыру және анықтау. Ынталандыру ақпараты бұйрықта, кеңесте, өтініште көрсетіледі. Ол қандай да бір әрекетті ынталандыруға арналған. Анықтамалық ақпарат хабарлама түрінде болады, ол түрлі білім беру жүйелерінде орын алады және оған жанама ықпал етсе де, мінез-құлықтың тікелей өзгеруін болжамайды. Ақпаратты дұрыс, қол жетімді бере білу, алынған ақпаратты дұрыс түсіндіре білу, әңгімелесушімен кері байланысты жүзеге асыру – табысты тұлғааралық қарым-қатынас негізі. Жоғарыда аталған дағдылар коммуникативтік деп аталады, өйткені қарым-қатынас процесін қамтамасыз етеді.

Психологиялық сөздікте «қабілеттілік» ұғымы білімге негізделген іс-әрекеттің жаңа тәсілін игерудің аралық кезеңі ретінде анықталады, бірақ әлі де машықтың, автоматтандырудың деңгейіне жетпеген. Демек, білім – іскерлікті (қабілеттілік) қалыптастырудың қажетті шарты. Ғалымдардың пайымдауынша, қабілеттілік дегеніміз - белгілі бір іс-әрекетті немесе қызметті нәтижелі түрде орындау, тиісті техниканы (алған білім мен дағдыларды) тандап, қолдана білу. Бұл тұжырымдама кеңейтіліп, нақтыланады. Ғалымдар қабілеттіліктің жаңа және әдеттегі жағдайда білім, білік негізінде қалыптасатынын дәлелдейді.

“Коммуникативтік қабілеттілік” түсінігі бірқатар ғылымдарда қарастырылады: психология, педагогика, дидактика, әдістеме. Әр ғылым өзіндік түсініктеме береді.

Мәселен психологиялық педагогикалық әдебиеттерде ғалымдардың бірі коммуникативтік қабілет деген “қарым-қатынас субъектісінің сапасы, ол педагогикалық қарым-қатынасты оңтайлы жоғары кәсіби деңгейде жүзеге асыруға мүмкіндік береді” десе, екіншісі “мұғалімнің балалардың қарым-қатынасын және олармен өзара қарым-қатынасын басқару қабілетін білдіретін мұғалім тұлғасының құрамдас құрылымдық компоненті” деп атайды, үшінші бірі оларды тұлғаның жоғары теориялық

және практикалық дайындығына негізделген және коммуникативтік білім мен дағдыларды нақты және толық көрсету және шындықты өзгерту үшін шығармашылықпен пайдалануға мүмкіндік беретін коммуникативтік іс-әрекеттер кешені ретінде түсінеді.[3]

Адамның коммуникативтік қабілеті туылғаннан дамытылады. Коммуникативтік қабілеттің дамуына баланың жақын ортасы шешуші рөл атқарады – алдымен отбасы, содан кейін балабақша тобы бойынша жолдастары немесе балалар алаңындағы достары, кейінірек мектеп пен сыныптастары. Сондай – ақ адамның туа біткен ерекшеліктері де (темперамент, жеке тұлға түрі, қандай да бір сөйлеу бұзылыстарының болуы немесе болмауы) үлкен маңызға ие.

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде баланың коммуникативтік қабілетін дамытудың маңыздылығы атап өтілген, өйткені қарым-қатынас жасау қабілеті тұлғаның табысты әлеуметтенуінің кепілі болып табылады. Тікелей қарым-қатынас процесінде адамның жеке басының қалыптасуы, оның қасиеттерінің, адамгершілік саласының, дүниетанымының қалыптасуы жүреді. Баланың психикалық дамуындағы қарым-қатынастың шешуші рөлі туралы ережені Л.С.Выготский ұсынған және әзірлеген, ол «адамның психологиялық табиғаты ішкі тұлғаға берілетін және жеке тұлға мен оның құрылымының функциялары болып табылатын адами қатынастардың жиынтығын білдіреді» деп бірнеше рет атап өткен.

Педагогикалық ғылым мен коммуникация теориясының дамуына орай коммуникативтік қабілеттілік жіктемесіне арналған өлшемдер ұсынылады. Мысалы, А. В. Мудрик: серіктестерге бағдар беру, адамдарды объективті қабылдау (олардың көңіл-күйін, сипатын түсіну); қарым-қатынас жағдайын анықтау (ережелерді білу, байланыс орнату); қызметтің әр түрлерінде ынтымақтасу (мақсаттарды қою, олардың жетістігін жоспарлау; қол жеткен жетістіктерін талдау) сияқты коммуникативтік дағдыларды бөліп көрсетеді. [4]Р. С. Немов қарым-қатынастың мінез-құлықтық (сыртқы) және психологиялық (ішкі) компоненттерін ұсынады. Мінез-құлық компоненті вербальды (сөйлеу) және мінез-құлықтың экспрессивті формаларынан (дауыс тоны, сөйлеу қарқыны, бет өрнегі, мимика, қимыл) тұрады. Психологиялық компоненттер-бұл қарым-қатынас актілеріне ілесетін ойлар, сезімдер, үміттер мен көзқарастар. Қарым-қатынасқа психологиялық тұрғыдан дайындалған адам-бұл жақсы әсер ету және қарым-қатынастың басқа қатысушыларына қажетті әсер ету үшін не, қайда, қашан және қандай мақсатпен сөйлесуге және жасауға болатынын меңгерген адам. [5]

Бүгінгі таңда көптеген ғалымдар коммуникативтік қабілетті жүйелеуде Г.М. Андреевтің қарым-қатынас құрылымының функционалдық сипаттамасының бағытын жиі қолданады:

- бірінші топ қарым-қатынастың коммуникациялық тарапына сәйкес келеді және қарым-қатынастың мақсаттары, себептері, құралдары мен ынталандыруы, ой-пікірді анық және нық баяндай білу, сендіру, дәлелдеме салу, пікірлерді талдау туралы ұғымдарды қамтиды;

- екінші топ қарым-қатынастың перцептивті жағына сәйкес келеді және эмпатия, рефлексия, өзін-өзі тану, коммуникативтік тәрбие және оның мүмкіндіктері туралы ұғымдарды, ақпаратты тыңдау және есту, дұрыс түсіндіру, кіші мәтіндерді түсіну, қарым-қатынас барысында әріптестердің ықтимал реакцияларын болжау ұғымдарын қамтиды;

- үшінші топ-қарым-қатынастағы ұтымды және эмоционалдық факторлардың арақатынасы, қарым-қатынастың өзін-өзі ұйымдастыруы, әңгімелесу, жиналыс, келіссөздер жүргізу, өзіне әуестену, талапты, бұйрықты қалыптастыру, көтермелеу, жазалау, жанжалды жағдайларда қарым-қатынас жасау туралы түсініктерді қамтитын қарым-қатынастың интерактивті жағы. [6]

“Коммуникативті-сөйлеу қабілеті” түсінігі қарым-қатынастың мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес сөйлеу процесінде тілдік материалды қолдану қабілетін көздейді.

Т.А. Ладыженская алғаш рет коммуникативті-сөйлеу қабілеттерін бөліп, саралайды(қарым-қатынастың нәтижелілігін талдау және бағалаумен байланысты іскерліктер; өзіндік сөйлеу қызметінде қарым-қатынас ережелері мен нормаларын жүзеге асыру үшін қажетті іскерліктер) және жазбаша сөйлеумен байланысты коммуникативті-сөйлеу қабілетінің жіктемесін ұсынады: пікір тақырыбын аша білу; пікірдің негізгі ойын аша білу; пікірге материалды жинай білу; өз ойын дұрыс (әдеби тіл нормалары тұрғысынан), дәл, анық және мүмкіндігінше ашық жеткізе білу [7]. М. С. Соловейчик коммуникативтік-сөйлеу қабілетінің жіктелуін сөйлеу әрекетінің түрлеріне негіздейді. Ол сөйлеу қызметін қамтамасыз ететін іскерлікті (сөйлеу және жазу үшін), және сөздерді қабылдау үшін қажетті іскерлікке (тыңдау және оқу үшін) бөледі. Соловейчиктің пікірі бойынша, пікір (сөйлеу және жазу) жасау үшін келесі іскерліктер қажет: қарым-қатынас жағдайында бағдарлай білу; пікір мазмұнын жоспарлай білу; белгіленген жоспарды жүзеге асыра білу; пікірдің ойға сәйкестігін бақылай білу. Автор пікірді қабылдау (оқу және тыңдау) үшін қажетті іскерлікке жатқызады: өзінің коммуникативтік міндетін ұғыну қабілеті; тақырып бойынша, басында, сондай-ақ басқа сыртқы белгілері бойынша (мысалы, кітаптағы иллюстрациялар бойынша, көзқарасы бойынша,

сөйлеушінің мимикасы бойынша) хабарламаның жалпы сипатын, оның тақырыбын, мақсатын, әрі қарай жалғастыруын және т. б.

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде ұсынылған коммуникативті-сөйлеу қабілетінің жіктелуіне жасаған талдау (Т. А. Ладыженская, М. С. Соловейчик, Т. Г. Рамзаева және т.б) жалпы коммуникативті-сөйлеу қабілетін анықтауға және мәтіннің мазмұны, құрылымы мен тілдік құралдарын 4 топқа бөлуге мүмкіндік береді.

Бірінші топ сөйлеу хабарын түсінумен байланысты іскерлікті қамтиды. Олардың арасында келесі біліктерді атауға болады:

- тақырып немесе негізгі ойға сәйкес материалды таңдау, жүйелеу;
- мәтін тақырыбын түсіну және оның шекарасын анықтау;
- мәтіннің негізгі ойын түсіну және оны өз сөздерінде білдіру;
- мәтіннің тақырыбын түсіну және оның негізінде мазмұнын болжау, сондай-ақ мәтінді сөйлеу сөзінің тақырыбына немесе негізгі ойына сәйкес атау;

- берілген тақырыпқа микротемалар бөлу;
- мәтінде негізгі сөздерді, сөз тіркестерін, сөйлемдерді бөліп, олардың көмегімен мәтіннің негізгі мазмұнын анықтау;
- бейтаныс сөздердің мәні туралы контексті болжау;
- мәтін құру және оған байланысты сұрақтарды тұжырымдау.

Екінші топ-мәтін құру, оның құрылымын түсіну:

- мәтінді логикалық аяқталған бөліктерге бөлу;
- дайын мәтіннің жоспарын құру, яғни әр бөлімнің басты ойын анықтау және оны бір сөйлеммен білдіру, сондай-ақ өз сөйлеу пікірлерін жоспарлау;

- өз сөйлеу сөзінің кіріспе және қорытынды бөліктерін құру және оларды дайын мәтінде бөліп көрсету;

- осы мәтінде негізгі байланыс құралдарын анықтау және орнату;

- басқа тілдік міндеттерге сәйкес мәтінді қайта құру.

Үшінші топ-тіл құралдарымен байланысты іскерліктер:

- тілдің фонетикалық, лексикалық, синтаксистік байлығын қолдану;
- белгілі бір мәтін түріне (баяндау, сипаттау, талқылау) сәйкес тілдік құралдарды таңдау);

- белгілі бір сөйлеу стиліне сәйкес тілдік құралдарды таңдау.

Төртінші топ оның барлық тараптарымен тұтастай мәтінмен байланысты іскерлікті қамтиды:

- өз мәтінін жетілдіру. Бұл-баланың сөйлеу дамуында тез жылжуын білдіретін ең күрделі қабілет;

- сөйлеу міндеттерін шешу кезінде мүмкін болатын қиындықтарды болжау және оларды еңсерудің жолдары мен тәсілдерін белгілеу (болжамдық бақылауды жүзеге асыру);

- бір тақырыпқа немесе бір негізгі ойға сәйкес сөйлеу сөзінің бірнеше нұсқаларын болжау;

- ұсынылған үлгіге (модельге, алгоритмге) сәйкес жеке (дербес) жұмысты ұйымдастыру);

- сөйлеу міндеттерін шешу бойынша жұптық және топтық жұмысты ұйымдастыру [8].

Коммуникативті-сөйлеу қабілетін дамытуда бейнелеу құралдарының мазмұнын да пайдалануға болады:

- сурет бойынша әңгіме мен шығармада өнертану терминдерін қолдану;

- графикалық және лексикалық көңіл-күй сөздігінің көмегімен суреттің мәтінін, оның эмоционалдық әсерін талдау және көрсету;

- сурет бойынша болашақта эссе жазу тілінің түрі мен стилін анықтау;

- суретшінің ой-пікірін түсіну және оның негізінде өз сөйлеу пікірін құру;

- әдеби және көркем шығармаларда бейнелеу-мәнерлі құралдар арасындағы сәйкестікті орнату.

Бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті - сөйлеу қабілетін қалыптастыру және дамыту – өте өзекті мәселе, өйткені осы қабілеттің даму дәрежесі балаларды оқытудың нәтижелілігіне ғана емес, сонымен қатар олардың әлеуметтенуі мен жалпы жеке тұлғаның дамуына да әсер етеді. Коммуникативті-сөйлеу қабілетін қалыптастыру-оқушының сұрақ қоюын және оларға жауаптарды нақты тұжырымдауды, қаралатын мәселелерді мұқият тыңдау мен белсенді талқылауды, әңгімелесушілердің пікірлеріне түсініктеме беруді және оларға сыни баға беруді, топта өз пікірін дәлелдеуді, сондай-ақ сұхбаттасушыға эмпатияны білдіру қабілетін, өз пікірлерін басқа да коммуникативтік қарым-қатынас қатысушыларының қабылдау мүмкіндіктеріне бейімдеуді білдіреді. Білім алушыларды тыңдауға, естуге, топта жұмыс істеуге үйрету өте маңызды.

Бастауыш сынып оқушылары арасындағы коммуникацияда бірқатар ерекшеліктері бар екенін ескерген жөн:

- біріншіден, коммуникативтік процесте ақпараттың жай қозғалысы емес, бірақ онымен кем дегенде белсенді алмасу орын алады. Бастысы қосымша адамдық ақпарат алмасуда бұл жерде қарым-қатынастың әрбір қатысушысы үшін ақпараттың маңыздылығы ерекше рөл атқаратыны, себебі адамдар тек қана мәндермен алмасу емес, сонымен бірге жалпы мағынаны жасауға ұмтылады. Бұл ақпарат тек қабылданып қана емес, түсінікті болған жағдайда ғана мүмкін болады.

- екіншіден, оқушылар арасындағы ақпарат алмасу сипаты белгілер жүйесі арқылы оқушылардың бір-біріне әсер етуі мүмкін. Бұл жерде

пайда болатын коммуникативтік әсер бір коммуниканттың мінез-құлқын өзгерту мақсатында басқасына психологиялық әсер етпейді.

- үшіншіден, ақпарат алмасу нәтижесі ретінде коммуникативтік әсер ақпаратты жіберуші бала (коммуникатор) және оны қабылдайтын бала (реципиент) кодификацияның немесе декодификацияның бірыңғай немесе ұқсас жүйесіне ие болғанда ғана мүмкін болады. Бұл ереже әдеттегі тілде: «барлығы бір тілде сөйлеуі керек» деген сөздерден көрінеді. Сөйлесушілерде бірдей болуы керек – дыбыстық сөйлеу жағдайында лексикалық және синтаксистік жүйелер ғана емес, сонымен қатар қарым-қатынас жағдайын бірдей түсіну.

Қорыта айтқанда, бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті-сөйлеу қабілетін дамыту қарым-қатынасқа қатысушылар арасында ақпаратпен табысты алмасу үшін қажет, яғни коммуникативті-сөйлеу қабілетінің даму деңгейі ақпаратты қабылдау мен түсінуді қамтамасыз етеді. Қандай да бір коммуникативті-сөйлеу қабілетінің дамуының жеткіліксіз деңгейі, біріншіден, балалардың ауызша және жазбаша пікірлерінде әртүрлі қателердің пайда болуына әкеп соғады, ал екіншіден, қарым-қатынасқа қатысушылар арасында түсініспеушілікке себеп болатын тілдік қақтығыстарға әкеп соқтыруы мүмкін.

Бастауыш сынып оқушыларының мәтіндік іс-әрекет барысында дамытылатын коммуникативті-сөйлеу іскерліктері әлеуметтік функцияны атқаратыны алып келеді, ол адамның социумда толыққанды қызметін қамтамасыз етеді. Бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті-сөйлеу іскерлігін дамыту мәселелерін зерттеу мәтіндік іс-әрекет процесінде берілген іскерліктің даму деңгейін арттыруды қамтамасыз ететін оқу іс-әрекетінің шарттарын анықтауға, дамыту жұмысын ұйымдастырудың тиімді әдістері мен тәсілдерін әзірлеуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Леонтьев, А.А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания. – М: Едиториал УРСС, 2009. – 312 с.
- 2 11. Гойхман, О.Я. Речевая коммуникация. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 207 с.
- 3 Формирование коммуникативных умений у детей дошкольного возраста в совместной взросло-детской (партнерской) деятельности [Электронный ресурс] // Глобальная сеть рефератов. – СПб., 2000-2015. – Режим доступа: <http://knowledge.allbest.ru/pedagogics>.
- 4 Мудрик, А.В. Общение как фактор воспитания школьников. – М. : Педагогика, 2004. – 414 с.
- 5 Немов, Р.С. Основы психологии. – М.: Юрайт, 2013. – 640 с.
- 6 Андреева, Г.М. Социальная психология. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 384 с.
- 7 Ладыженская, Т.А. Система работы по развитию связной устной речи. – М.: Педагогика, 1980. – 210 с.
- 8 Рамзаева, Т.Г. О роли учебника «Русский язык» в развитии письменной связной речи младших школьников // Начальная школа. – 2013. – № 12. – С. 8-14.

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА КОММУНИКАТИВНО – РЕЧЕВЫХ УМЕНИЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Узакбаева С.А.¹, д.п.н., профессор

Шаймерденова А.Е.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: aityka.kz@mail.ru

В статье рассматриваются сущность, структура коммуникативно-речевых умений младших школьников. Обосновывается что коммуникативно-речевые умения младших школьников, развиваемые в процессе текстовой деятельности, несут в себе социальную функцию, которая обеспечивает полноценную деятельность человека в социуме. Изучение проблемы развития коммуникативно-речевых умений младших школьников позволит определить условия учебной деятельности, обеспечивающие повышение уровня развития данных умений в процессе текстовой деятельности, разработать оптимальные методы и приемы организации развивающей работы.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникативность, коммуникативные умения, коммуникативно – речевые умения, коммуникативно – речевая деятельность, общения, социум, младшие школьники.

Статья поступила 19.03.2020

POSSIBILITIES OF PSYCHOLOGICAL DISCIPLINES IN FORMING A CULTURAL SELF-CONSCIOUSNESS OF FUTURE TEACHERS

Tileukhanova A., master student

Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: alidakz@163.com

The article discusses the possibilities of psychological disciplines in the formation of the cultural identity of future teachers due to the processes of integration and modernization taking place in modern society and education; the deepening of the contradictions between the requirements for the personality and activities of a modern person in the form of a social order of society, and the actual level of cultural identity of graduates of pedagogical universities. The ability to adapt an individual to changing reality becomes feasible only to the dynamics of the person himself, his life ideas of professional plans.

Keywords: psychological disciplines, culture, societies, education, structure of cultural identity, the formation of cultural identity.

УДК 376

ВОЗМОЖНОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРНОГО САМОСОЗНАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Тилеуханова А., магистрант

КазУМОиМЯ им.Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: alidakz@163.com

В статье рассматриваются возможности психологических дисциплин в формировании культурного самосознания будущих учителей обусловлена процессами

интеграции и модернизации, происходящими в современном обществе и образовании; углублением противоречий между требованиями, предъявляемыми к личности и деятельности современного человека в форме социального заказа общества, и фактическим уровнем культурного самосознания выпускников педагогических вузов. Возможность адаптации индивида к изменяющейся действительности становится осуществимой лишь благодаря динамике самого человека, его жизненных представлений профессиональных планов.

Ключевые слова: психологические дисциплины, культура, общества, образование, структура культурного самосознания, формирование культурного самосознания.

Содержание образования - явление мобильное, оно является отражением важнейших изменений бытия человека и его деятельности в природе, обществе и культуре. Сущностная характеристика такого отражения - целостность картины мира и человека в нем, достигаемая комплексом дисциплин. Но мнению Я.И.Мищенко, при структурировании содержания высшего педагогического образования все дисциплины педагогического вуза должен пронизывать вектор профессиональной ориентации. В этом случае всю систему образования следует рассматривать как подсистему социума «вписанную в метасистему культуры», которая осваивается будущими учителями в историко-культурном контексте и современных формах как процесс социализации человека [1].

Однако в содержании современного высшего педагогического образования продолжает господствовать предметно-методическая парадигма. Педагогический вуз нацелен на выпуск учителей - предметников, способных донести до учащихся лишь некоторую сумму информации по отдельным предметам. Междисциплинарные барьеры мешают целостному восприятию знаний о человеке и культуре. В этой связи целесообразно проанализировать, какие возможности заложены в содержание психологических дисциплин педагогического вуза, по формированию культурного самосознания будущих педагогов. В настоящий момент проводится работа по обоснованию новой культурологической парадигмы образования. В этой связи не прекращается поиск путей реформирования и модернизации содержания профессионального образования. Доминантой этого поиска становится «переход от знаниево - центрического образования к культурно-творческому образованию» [2]. Такой подход означает пересмотр лежащей в основе образования триады «индивид- культура-общество», которая рассматривается с гуманистических позиций самоопределяющейся и саморазвивающейся творческой и свободной личности. Образование, в этой связи, становится генетическим кодом (матрицей) общества и культуры, воспроизводящим все формы культуры и само общество. Культура и искусство играют

роль «ключа, кода», позволяющего проникнуть в глубинную суть изучаемого. По словам М.С.Кагана культура, отражая весь универсум, создает «образную модель», «портрет», выступая «самосознанием любой эпохи, любого народа». Это должно находить адекватное отражение в содержании общего и профессионального образования. В педагогической науке существуют несколько концепций содержания образования. Каждая из них связана с определенной трактовкой места человека в мире и обществе. Одно из определений трактует содержания образования как педагогически адаптированные основы наук [3]. Этот подход направлен на приобщение учащихся к науке и производству, но не к полноценной жизни в обществе, так как не развивает творческих способностей и эмоционально-ценностного отношения учащегося ко всему богатству социального опыта. Это определение не позволяет применить его для нашего исследования, так как ошибочно было бы отождествлять науку и культуру.

Другое определение содержания образования представляет его как совокупность знаний, умений и навыков, которые должны быть усвоены учениками. Оно не раскрывает характер этих знаний и умений и не основано на анализе всей человеческой культуры. В этой связи считается, что достаточно овладеть обширным кругом знаний о культуре и умением их применять в соответствии с требованиями, чтобы процесс инкультурации в обществе пошел автоматически. Содержание образования как педагогически адаптированный социальный опыт человечества, тождественный по структуре человеческой культуре во всей ее структурной полноте.

В соответствии с таким пониманием содержание образования должно включать, помимо «готовых» культурологических знаний и способов их применения по известному алгоритму, также и опыт творческой деятельности и эмоционально-ценностных отношений. Авторы охарактеризовали содержание образования как систему и предложили некий минимум содержания. Эта работа явилась качественно новым этапом разработки модели содержания образования с дидактических позиций. Это определение содержания образования не сводит его к науке. В нашем исследовании мы остановимся на трактовке содержания образования как педагогически адаптированном социальном опыте человечества, тождественном по структуре человеческой культуре во всей ее структурной полноте.

В соответствии с системным подходом, авторы концепции предложили четыре структурных элемента, которые являются необходимыми и достаточными составляющими содержания образования.

Для анализа содержания психологических дисциплин к педагогическом вузе остановимся на этих четырех элементах: опыт познавательной деятельности, зафиксированный в форме ее результатов - знаний; опыт репродуктивной деятельности - в форме способов ее осуществления (умений и навыков); опыт творческой деятельности

- в форме умений принимать нестандартные решения в проблемных ситуациях; опыт осуществления эмоционально-ценностных отношений - в форме личностных ориентаций [4]. Эти элементы образуют структуру содержания. Они связаны между собой таким образом, что каждый предшествующий элемент служит предпосылкой для перехода к следующему. Взаимосвязь этих четырех элементов выражается в том, что усвоение одного из них влияет на уровень и качество усвоения других.

На знания возлагается основная задача по созданию общей картины мира, ориентировки в предмете изучения, воспроизводящая деятельность реализуется через способы деятельности, творческие способности человека определяются опытом творческой деятельности. Четвертый компонент содержания образования был принципиально новым. Эмоционально-ценностный компонент содержания образования включает в себя содержательную сторону, где ценности - ее системообразующие элементы, и процессуальную, в основе которой лежат эмоции. Следовательно, этот вид опыта должен находить отражение в содержании образования и реализовываться в процессе обучения.

Процесс формирования содержания образования осуществляется на нескольких уровнях: уровне общего теоретического представления; уровне учебного предмета, уровне учебного материала, уровне процесса обучения и уровне структуры личности учащихся. В отдельном исследовании нереально охватить все стороны деятельности, связанной с конструированием содержания. В данной работе рассматриваются лишь те аспекты, которые связаны с предметным содержанием и его возможностями по формированию культурного самосознания как части педагогического самосознания. Именно на уровне учебного предмета (дисциплины) в вузе происходит основное усвоение знаний и представлений для конструирования «я-концепции». На различный вклад отдельных предметов в формировании разных аспектов личности указали Н.М Берулава [5] и В.С.Леднев.

Прежде всего, проанализируем содержание образование как некий эталон в подготовке будущих педагогов. Закон Республики Казахстан «Об образовании» определяет Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования как нормативный документ, в котором обозначен обязательный минимум учебной

нагрузки и требования к уровню подготовки выпускников. Он выступает ориентиром в определении содержания образования. Документ разбит на образовательные области. Предпринятый нами анализ обязательного минимума содержания психологических дисциплин позволяет сделать вывод о том, что он не учитывает педагогической направленности вуза и специализации факультетов, так как идентичен по всем специальностям. В то же время стандарт предоставляет большую свободу конструирования содержания в конкретном образовательном процессе, исходя из целей обучения.

Блок психологических дисциплин представлен комплексом учебных дисциплин, в основе которых лежит теоретическое представление о культуре как способе жизнедеятельности человека и знания о конкретных формах деятельности по инкультурации, усвоение которых обеспечит необходимый уровень развития культурного самосознания будущих педагогов. В этот блок входят дисциплины, которые традиционно преподавались в вузе, но были отдалены друг от друга (философия, физическая культура и иностранный язык) и предметы, которые были включены в учебные планы в последнее десятилетие (культурология, мировая художественная культура).

Цель всех дисциплин этого блока - введение студентов в пространство мировой и отечественной культуры, интериоризация социального опыта поколений в духовный мир будущего учителя, формирование личности будущего педагога. Например, в образовательной области «Философия» предметом специального изучения является «смысл человеческого бытия», место человека в мире культуры и представление о «совершенном человеке» в различных культурах. Затем раскрывается сущность категорий «сознание», «самосознание» и «личность». Обязательный минимум образования является основным, но не единственным ориентиром в определении содержания образования. В «Требованиях к подготовке будущих педагогов» отмечается, что выпускник педагогического вуза должен осознавать личную и социальную значимость своей профессии, обладать целостным представлением об образовании как особой сфере социокультурной практики, обеспечивающей передачу культуры от поколения к поколению и выступающей в контексте становления личности. Далее требования к учителю формулируются и категориях:

- «понимает» (сущность культуры, ее роль в жизнедеятельности человека; имеет представление о способах приобретения, хранения и передачи социального опыта);

- «знает» {типы и формы культуры, историю мировой и отечественной культуры);

- «умеет» (оценивать достижения культуры в историческом контексте);
- «владеет» (навыками по освоению культуры);
- «обладает» (способностью к диалогу, как способу отношения к культуре и обществу).

Это позволяет сделать вывод, что культура как социальный опыт отражен в содержании государственных стандартов недостаточно полно (только через понятия «знание» и «умение»). Не выделены, например, такие характеристики как «отношение» или «готовность» к творческому выполнению профессиональных обязанностей. Отсутствуют и развернутые формулировки, конкретизирующие каждое требование к выпускникам педагогического вуза в области культуры. Перечисленные требования не систематизированы, не составляют иерархию по степени усложнения. Не отмечена и преемственность в знаниях и умениях на каждом этапе профессиональной подготовки. Подводя итоги, следует указать что в требованиях к подготовке специалистов для общеобразовательной школы наблюдается смещение акцентов с общего культурного развития личности каждого студента на его специальную подготовленность в культурологической области знания.

В профессиональной подготовке акцент делается на интеллектуальном развитии будущих учителей и приобретении ими опыта репродуктивной деятельности. В содержание психологических дисциплин не заложено формирование эмоционально-ценностного отношения, так как отсутствует творческая деятельность по освоению культуры на занятиях по этим учебным дисциплинам.

ЛИТЕРАТУРА

1. Секреты педагогического мастерства / Н.С. Бирюкова, Ф.Д. Рассказов, Б.А. Борисов, Н.В. Дерябина и др. / под общ. Ред. Е.В. Коротаевой, С.С.Чернова. - Новосибирск ЦРНС, 2009. - С.222
2. Аристова, В.А Психология развития и возрастная психология: учебно-методическое пособие для студентов, обучающихся по специальности 030301.65 - психология / сост. В.А.Аристова, О.В.Суворова, Е.Б.Мамонова. - Н.Новгород: Нижегород. Арх-строит.университет.ГХФ. - 2012. С.68
3. Арситова, В.А Изучение профессионального самосознания учителя // Менеджмент качества образования в условиях обновляющейся России: сб. Науч.ст. - Екатеринбург: Изд-во Урал.гос.экон. ун-та, 2011. - Вып.5. - С.22-28
4. Дубовицкий И.Н., Уварова Н.Н., Сорокопуд Ю.В. структура и содержание кодекса профессиональной этики педагога в контексте практической реализации гуманистических идей в образовательной практике. Мир науки, культуры, образования. 2017; 4(65): 159-160.
5. Беляев Г.Ю. Проблемы формирования профессионально-ориентированной компетентности студентов педагогических вузов в сфере воспитания. АНИ: педагогика и психология. - 2017. - Т. 6. № 2(19). - С.13-16

БОЛАШАҚ ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ МӘДЕНИЕТТІ ӨЗГЕРТУІН ҚАТЫСТЫРУДА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ПӘНДЕРДІҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Тлеуханова А., магистрант

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: alidakz@163.com

Мақалада қазіргі қоғам мен білім беруде болып жатқан интеграция және модернизация процестеріне байланысты болашақ мұғалімдердің мәдени тұлғасын қалыптастырудағы психологиялық пәндердің мүмкіндіктері қарастырылған; бұл пәндердің тұлғаға және қазіргі заман адамының қызметіне қоғам тарапынан қойылатын талаптарды қанағаттандырудағы әлеуеті, сондай-ақ педагогикалық жоғары оқу орындары түлектерінің мәдени деңгейінің өзіндік санасын көтеруге ықпалы ашып көрсетіледі. Өзгермелі шындыққа бейімделу адамның өз әрекетшілдігі, оның кәсіби жоспарларды нақты елестете алуы арқасында мүмкін екендігіне назар аудартылады.

Тірек сөздер: психологиялық пәндер, мәдениет, қоғам, білім, мәдени өзіндік сана құрылымы, мәдени өзіндік сананы қалыптастыру.

Статья поступила 19.03.2020

THE EFFECTIVENESS OF USING PROBLEM-SITUATIONAL TASKS IN THE FORMATION OF STUDENTS ' FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENC

Sadykova A.K.¹, c. p. s., ass.professor

Uteuova A.B.², PhD student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Kazakhstan, Almaty

e-mail: altyngul24-79@mail.ru

The article presents the results of a study to test the effectiveness of problem tasks in the formation of students ' foreign language communicative competence. When preparing a modern teacher, special attention was paid to the possibilities of problem-based learning in the context of professional training, since specific problem-based learning is the basis of logical thinking and develops analytical abilities. Of particular interest in the system of problem methods are the possibilities of the case method.

Keywords: foreign language communicative competence, problem task, student

УДК371.31

СТУДЕНТТЕРДЕ ШЕТТІЛДІК КОММУНИКАТИВТІК КОМПЕТЕНЦИЯСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ КЕЗІНДЕ ПРОБЛЕМАЛЫҚ-СИТУАЦИЯЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

Садыкова А.К.¹, п.ф.к., доцент

Утеуова А.Б.², докторант,

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: altyngul24-79@mail.ru

Мақалада студенттерде шеттілдік коммуникативтік компетенциясын қалыптастыру кезінде проблемалық тапсырмаларды қолдану тиімділігін тексеруге

арналған зерттеу нәтижелері ұсынылған. Қазіргі заманғы мұғалімді дайындау барысында кәсіби дайындық контекстінде проблемалық оқыту мүмкіндіктеріне ерекше назар аударылды, себебі нақты проблемалық оқыту логикалық ойлаудың негізі болып табылады және аналитикалық қабілеттерді дамытады. Проблемалық әдістер жүйесінде кейс әдісінің мүмкіндіктері ерекше қызығушылық тудырады.

Тірек сөздер: шеттілдік коммуникативтік компетенция, проблемалық тапсырма, студент

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында барлық білім беру жүйесіне түбегейлі өзгерістер енгізілуде. Жоғары білім берудегі ең маңызды инновация компетенттілік әдісті іске асыру болып табылады. Компетенттілік әдіс заманауи қоғамға тек білімі, шеберлігі мен дағдысы ғана емес, кәсіби өзін-өзі жетілдіруді тиімді шешуге бәсекеге қабілетті маманды даярлау жөніндегі сұранымға жауап ретінде қарастырылады. Білім берудегі компетенттілік әдістерді О.В. Акулова, В.И. Байденко, В.А. Болотов, А.А. Вербицкий, Э.Ф. Зеер, И.А. Зимней, Д.А. Иванова, А.М. Князев, Н.В. Кузьмина, С.С. Кунанбаева, А. К. Маркова, С.А. Писарева, М.Н. Скаткина, А.И. Субетто, Ю.Г. Татур, А.П. Тряпицын, С.Е. Шишов, А.В. Хуторский және т.б. зерттеулері арналған. Компетентті көзқарасты зерттеушілер оның негізгі идеясын білім беру нәтижелерінің компетенттілік бағдарымен, оның қалыптасу процесімен байланыстырады. Бұл білім берудің мақсаттары мен нәтижелерін қайта пайымдаумен қатар, кәсіптік білім беру мазмұнын жаңғырту және білім беру процесін ұйымдастырудың тәсілдері мен технологияларын оңтайландыру арқылы қазіргі заманғы маманды қалыптастыру үдерістеріндегі жаңа тетіктерді іздеу мен дамытуды да өзектендіреді.

Болашақ шетел тілі мұғалімдерінің кәсіби компетенцияларын қалыптастыру үрдісінің мәселелерін шешу бағыттарын анықтау кезінде біздің зерттеуіміз аясында, ең алдымен, бізге “компетенттілік” және “компетенция” анықтамаларына семантикалық талдау жүргізу қажет болды. “Компетенттілік” және “компетенция” ұғымдары әр түрлі ғылымдарды зерттеу объектісі болып табылады. Мысалы, философияда кәсіби компетенциялар мамандық арқылы оның көзқарастары, мүдделері мен нанымдары қалыптасатынын негізге ала отырып, “болмысқа бейімделу құралы ретінде” түсініледі. Мәселен, “кәсіби компетенциялар” түсінігі жоғары жүйелілік деңгейімен ерекшеленетін, моральдық стандарттарға ие және кәсіби кодекске негізделген білім жиынтығы ретінде айқындалған [1].

“Компетенттілік”, “компетенция” ұғымдары, сондай-ақ “компетентті” туындысы білім беру стандарттарында осы терминдер пайда болғанға дейін әдебиетте да жақсы танымал болды. 20 ғасырдың

энциклопедиялық басылымдарында “компетенттілік” ұғымы “нақты органның, лауазымды тұлғаның заңмен белгіленген өкілеттілік шеңбері; белгілі бір саладағы білім, тәжірибе” деп түсіндіріледі [2]. “Компетенттілік” ұғымы (лат. *competens*-тиісті, қабілетті) белгілі бір әлеуметтік-кәсіби мәртебедегі адамдардың білімі, іскерлігі мен тәжірибесінің өздері орындайтын міндеттер мен шешілетін проблемалардың нақты күрделілік деңгейіне сәйкес келу шарасы ретінде түсіндіріледі. “Біліктілік” терминіне қарағанда, кәсіби міндеттерді орындау сапасына ықпал ететін (бастама, ынтымақтастық, коммуникативтік қабілеттер, оқу, ақпаратпен жұмыс істеу және т.б.) кәсіби білім мен жеке тұлғаның сапа шеберлігі кіреді [3].” С. И. Ожегов “компетенция” - бұл: біреу жақсы хабарланған мәселелер шеңбері; біреудің өкілеттілігі мен құқықтары шеңбері [4].

Көптеген зерттеушілер кәсіби компетенттілікті анықтау кезінде Джон Равен психологының тұжырымдамасын қолданады, ол кәсіби компетенттілікті қалыптастыру үдерісінде тұлғаның құндылықты-уәждемелік жағын көрсетеді [5]. Ол кәсіби компетенцияларды қалыптастыру процесі “тіршілік ету ортасына” тікелей байланысты екенін атап өтті. Американдық мамандар компетенцияларды сипаттау кезінде KSAO аббревиатурасын пайдаланады: білім (*knowledge*), іскерліктер (*skills*), қабілеттер (*abilities*), өзге де сипаттамалар (*other*), бұл тиімді, табысты қызмет үшін қажетті тұлғаның сипаттамасын ашатын мінез-құлық аспектісінде кәсіби компетенцияларды түсіндіруге мүмкіндік береді. Мысалы, америкалық зерттеуші E.W. Stewick [6] “компетентті қызметкердің” үлгісі ұсынылды, оның құрамына бітірушінің жеке-психологиялық қасиеттері: дербестік, қабілеттілікті дамыту, өзін-өзі дамытуға ұмтылу, тәртіптілік, коммуникативтік енгізілген.

Неміс білім беру жүйесінде 1996 жылы жеке-бағдарлы сипаты бар және “іс-әрекет компетенциясы” деген атау алған тәсіл қабылданды. Бұл әдіс жеке тұлғалық (*Personalkompetenz*) және әлеуметтік (*Sozialkompetenz*) пен пәндік (*Fachkompetenz*) және кәсіби (*Handlungskompetenz*) компетенцияларына назар аударумен ерекшеленеді. Бұл жерде мета-компетенцияларға теңестірілетін, “білімді тұрақты жаңартудың тиімді технологияларын меңгеруді қамтамасыз ететін” жалпы оқу компетенциялары (*Lernkompetenz*) бөлінді.

А.А. Вербицкий атап өткендей, компетенттілік тұлғаның сипаттамасы (қасиеттер, тұлғаның сапасы, оның компоненті), тұлғаның құрылымындағы тұтас білім, тұлғаның қасиеттерінің жүйесі, реттеу қасиеттерінің жүйесі, білімді, тәжірибені, дағдыларды, іскерлікті (дайындық, бағдарлану, хабардар болу, құқықтылық, тиімділік) меңгеру салдарынан туындайтын жағдай ретінде сипатталуы мүмкін [7].

И.А. Зимней зерттеулерде “компетенттілік” ұғымының мазмұны туралы пікірлердің кең спектрі көрсетілген және компетенция/компетенттілік идеяларын қалыптастыру мен дамытудың тарихнамасы ұсынылған. Автор зерттеулеріндегі компетенттілік білімге негізделген, адамның интеллектуалды және тұлғалық-әлеуметтік-кәсіби өмірлік әрекеті ретінде түсіндіріледі [8]. И.А. Зимнейинтерпретациясындағы “компетенттілік” ұғымы кезеңде компетенция өзекті көрінісі ретінде қарастырылады және жеке тұлғалық (мотивация, сапалық, мотивациялық-жыныстық және т.б.) қасиеттерді қамтиды, “компетенция” ұғымымен салыстырғанда, білімнің гуманистік құндылықтарымен сәйкес келетін кеңірек ретінде анықталады.

“Компетенттілік” және “компетенция” ұғымдарын анықтау мәселесі бойынша зерттеулерді талдау бір жағдайда бұл ұғымдар практикаға бағытталған білімді көрсете отырып, теңестірілетіндігін, екіншісінде – бөлінетінін көрсетеді.

Коммуникативтік компетенция адамның негізгі сипаттамаларының бірі ретінде түсіндіріледі, ол тіл арқылы қарым-қатынасты жүзеге асыру қабілетін білдіреді және қолданушылармен қабылдаумен, бөлумен, интерактивті әрекеттермен және медиациямен [9] байланысты сөйлеу қызметінің әртүрлі түрлерінде жүзеге асырылады. Бұл табиғи коммуникация немесе арнайы ұйымдастырылған оқыту процесінде пайда болатын сөйлеу тұлғасының ерекше сапасы [10].

Отандық әдістемемен оның заманауи интерпретациясындағы коммуникативтік компетенция өз құрамына мынадай компетенциялар кіреді: лингвистикалық, әлеуметтік – лингвистикалық, дискурсивтік, стратегиялық, әлеуметтік, әлеуметтік-мәдени және пәндік, ал шетелдік трактовкада-лингвистикалық, әлеуметтік-мәдени, дискурсивтік және стратегиялық. Шетел тілін оқыту саласындағы отандық және шетелдік мамандар коммуникативтік компетенция грамматикалық форманы білумен қатар, әлеуметтік-мәдени ережелерді білумен қатар, осы жағдайға сай тілдік бірліктерді пайдалануға мүмкіндік береді деп санайды. Коммуникативтік компетенция ұғымына дискурс нормаларын білу және коммуникацияның табысты болуын қамтамасыз ететін стратегияларды меңгеру кіреді.

Коммуникативтік компетенцияны қалыптастырудағы проблемалық вектордың пайдасына таңдау басымдықтары таңдалып алынды, себебі олар тәуекел-бағдарлы ойлауды қалыптастыруға мүмкіндік береді, өйткені оны жалғыз қалыптастыру мүмкін емес. Сондықтан оқытудың осы бағытын бағдарлауда жетекші белгі проблема болып табылады. Е. Н. Корнеева бұл белгіге бір жағынан интерактивті оқытуға, екінші жағынан

оны қолдану нәтижелерінің болашағы ретінде негіздейді. Ол кезде білім алушының проблемалық жағдайға енгізілуі, одан шығу (шешім қабылдау немесе жауап табу) оған бар білімнің жетіспеуіне байланысты болады, әйтпесе ол педагогпен өзара іс-қимылда жетіспейтін білімді өздігінен белсенді түрде генерациялауға, сондай-ақ басқа студенттердің қатысуымен өзіне белгілі басқаның және өзінің кәсіби-өмірлік тәжірибесін, логикасын және ақыл-ой мәнін пайдалана отырып, басқа студенттердің қатысуымен алынады [11].

Ағылшын профессоры Д. Нанен (d.Nunan) коммуникативтік міндет ұғымын алғаш рет 1989 жылы енгізді. Д. Наненге сәйкес, коммуникативтік міндет “ ... сыныптағы оқушылардың іс-әрекеті, қабылдау, манипуляциялау және продуцирлеу, сондай-ақ оқитын тілде өзара іс-қимыл жасау, сол уақытта оқушылар көңіл бөлуді сөз сөйлеу мағынасында ғана емес, формада шоғырландыруы тиіс. Коммуникативтік міндет оны шеше отырып, толыққанды коммуникативтік актілерді қолдану қажет болатындай етіп құрылады” [12]. Өз жұмысында Д. Нанен оқушы коммуникативті міндетті орындау барысында әр түрлі тілдік біліктер мен дағдыларды пайдалануы және өзі орындайтын іс-әрекеттердің мағынасын нақты түсінуі тиіс деп көрсетеді. Д. Нанен коммуникативтік есептің алты негізгі құрауыштарын бөледі: вербалды (мысалы, диалог) және вербалды емес (сурет) құрауыштар, соның негізінде оқушы іс-қимыл жасайды. Міндетті түрде белгілі бір мақсатты көздеп, оқушы мен мұғалімнің белгілі бір рөлі болуы тиіс, сондай-ақ орындау шарттары/ережелері тұжырымдалуы тиіс.

Педагогикадағы “интеракция” -бұл білім алушылардың бірлескен іс-әрекеті түрінде жүзеге асырылатын таным тәсілі, барлық қатысушылар білім беру процесінде бір-бірімен өзара іс-қимыл жасай отырып, ақпаратпен алмасады, сондай-ақ туындаған мәселелерді бірлесіп шешетін, әртүрлі жағдайларды модельдейтін, қажет болған жағдайда бірлескен тағамдардың іс-әрекетін, оның ішінде өзінің жеке мінез-құлқын бағалайтын, нақты-іскерлік ынтымақтастық атмосферасына батуы және бұл ретте мәселелерді шешетін жағдайларда. Осылайша өзара іс-қимылдың жалпы стратегиясы құрылады [13]. Интерактивті оқыту үдерісіне Е. В. Коротаева атап өткендей, білім алушыға да, одан да бағытталған екі жақты ақпараттық ағындармен диалогтық режим тән [14]. Демек, “интерактивті әдістер” білім алушыларға өзара қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беретін әдістер, ал “интерактивті оқыту” бірлескен іс-әрекет түрінде жүзеге асырылатын таным тәсілі ретінде аударуға болады.

Қазіргі заманғы мұғалімді дайындау барысында кәсіби дайындық контекстінде проблемалық оқыту мүмкіндіктеріне ерекше назар

аударылды, себебі нақты проблемалық оқыту логикалық ойлаудың негізі болып табылады және аналитикалық қабілеттерді дамытады. Дайын жетістіктерді “тұтыну” студенттердің санасында болашақ нақты қызметтің моделін қалыптастыра алмайды. Проблемалы әдістің авторлары “білімдерден мәселеге” стратегияға “проблемадан білімге” деген стратегияны ауыстыруға ерекше мән береді [15].

Қазіргі заманғы білім беру міндеттерінің бірі мамандардың әлемнің шығармашылық қайта құруының әдіснамасын меңгеру процесі, мұны үйрету қажет. Шығармашылық үдеріс ретінде ең алдымен жаңа компоненттердің барлық спектрін: жаңа білім мен жаңа проблемаларды, жаңа объектілерді және тиісінше туындаған жаңалықтарды шешудің жаңа әдістерін ашуды қамтиды. Сонымен қатар, бұл процесс ақпараттық жарылыс және ақпараттың өсу қарқыны жағдайында “бұл цейтнот жою” деген қажеттілік туындады [16]. ҒТІІ дамуының салдары себептердің көптүрлілігі мен олардың сипаттамаларының ақпараттық алуан түрлілігі салдарынан адам дайын болмаған жарақаттардың өсуіне әкеп соқты. Сондықтан да проблемалық оқытудың артықшылығы шығармашылық процесс ретінде стандартты емес ғылыми-оқу есептерін стандартты емес әдістермен шешумен сипатталады [17]. А.М. Матюшкина жұмыстары проблеманың ракурсында ерекше қызығушылық тудырады. Субъект-субъектілік сипаттағы қатынастардың жаңа түрінің пайда болуына алып келетін диалогтық проблемалық оқытуға баса назар аударылған студент қызметінің барлық түрлеріне проблемалық әдістерді енгізудің орындылығы негізделеді. Әрине, білім алушыларға берілетін міндеттердің проблемалығы дәстүрлі, ең алдымен, білімді бекіту және дағдыларды пысықтау мақсатында ұсынылған тапсырмалардан айырмашылығы, әрдайым сол – “жаңа әдіс” шешімді іздеуге мүмкіндік береді, сәйкесінше танымдық іс-әрекетті белсендіруге автоматты түрде әкеледі [18].

М.В. Буланова-Топоркованың пікірінше, проблемалық баяндаудағы оқу материалын интерпретациялаудың мәні дайын түрде білім алушыларға хабарланбайды, алайда олардың алдына жолды және оны шешудің әр түрлі құралдарын іздеуге итермелейтін проблемалық міндет қойылады. Автор мәселенің өзі жаңа білімге, ал кейіннен іс-әрекет тәсілдеріне жол ашуы мүмкін деп санайды [19]. Проблемалық жағдай мен ойлау процесінің арақатынасының механизмі С. Л. Рубинштейнмен түсіндіріледі. Ол проблемалық жағдай ойлау процесінің бастапқы сәті екенін жазады. Пайда болған проблемалық жағдай ой жұмысын талап етеді, яғни ұғынуды қажет етеді, тек оны түсініп, адам оны шешуге көшеді. Бұл ретте автор мәселені көре білу білім функциясы болып табылатын сәтке назар аударады. Сондықтан, егер білім ойлауды ұйғарса, онда ойлау

да білімді болжайды. Осылайша, ойлау операциялары жасалады. Қажет болған жағдайда осы мәселе сәйкес келетін білім шеңбері сараланады [20]. Проблемалы міндет ретінде мәселе ұғыныла бастайды, тек оны ұғынуда қиындықтарды тудырып, мәселенің мәні қалыптасқанда ғана оны шешу кезеңдері белгіленеді.

Л.Д. Столяренко “...проблемалық оқытудың маңызды аспектісінің бірі ғылыми білім, оқу немесе кез келген басқа да іс-әрекет процесінде заңды түрде пайда болатын, кез келген саладағы қозғалыс пен даму көзі болып табылатын объективті қайшылықтардың көрінісі болып табылатынын атап өтті”. Осы себептер бойынша проблемалық оқытуды дамытушы деп санауға болады [21]. Жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде дайындық бұл үшін түлектердің шығармашылық қабілеттерінің барлық спектрін қалыптастыруы тиіс: тек қана көру ғана емес, сонымен қатар туындаған мәселені тұжырымдау мүмкіндігі; гипотезаларды ұсыну және оны тексеру тәсілін табу қабілеті; деректерді жинау, оларды талдау және өңдеу әдістемесін ұсыну қабілеті; тұжырымдарды тұжырымдау және оларды практикалық іске асыру мүмкіндіктерін көру қабілеті; проблеманы тұтастай бағалау қабілеті, оның барлық аспектілері мен кезеңдерінің көрінісі шешу. Кез келген шешілмеген міндеттен бастап оқу аудиториясында проблемалық жағдай туғызу қажет, бұл ретте тыңдаушылардың санасында ғылыми танымның шетін меңгеруге көмектесетін мақсатқа сай – пәрменді мотив қалыптастыру қажет. Мұндай мотивация субъектіні тану процесіне белсенді тарту факторына айналады.

Проблемалық жағдай тек талдау арқылы ғана проблемалық міндетке айналады. Проблемалық міндет бірқатар мәселелерді қояды: “бұл қайшылықты қалай шешу керек? Мұны не түсіндіруге болады?” Проблемалық сұрақтар жиынтығы проблемалық мәселені шешудің іздеу моделіне айналдыруға мүмкіндік береді.

Біздің зерттеу процесінде кәсіби бағытталған оқытудың проблемалық әдістерінің мүмкіндіктерін жоғарыда жүргізілген талдауды ескере отырып, келесі әдістер қолданылды: case-study әдісі немесе нақты жағдайлар әдісі, пікірталастар әдісі, ми шабуылы әдісі және оның тәсілдері. Case-study әдісі-нақты міндеттер-жағдайларды шешу жолымен оқытуға негізделген проблемалық-ситуациялық талдау әдісі.

Кейс-әдіс топтың бірлескен күш-жігері арқылы жағдаяттарды нақты шешу кезінде туындайтын жағдайды талдауға, ситуациялық проблеманы жою бойынша ықтимал әрекеттердің оңтайлы кешенін әзірлеуге және жағдайдан шығу бойынша теориялық-практикалық шешім алгоритмін жасауға мүмкіндік береді. А. М. Долгоруков атап

өткендей, кейстерді талқылау кезінде “студенттер іс жүзінде осындай жағдайларда қолдануға болатын дайын шешімді қолға алады” (жағдай – алгоритм бойынша әрекет, нұсқаулық бойынша әрекет). Автордың пікірінше, студенттің” жолжүгінде “ талданған кейстердің артуы оларды пайдалану ықтималдығын арттырады, бұл ретте аса маңызды мәселелерді шешу дағдыларын қалыптастырады [22]. Бұл әдіс білім алушылардың жасырын мүмкіндіктері мен қабілеттерін дамытуға, мәселені қарама-қайшылықта көруге, жадыдан қажетті ақпаратты алуға, болжамдық ойлау шегін кеңейтуге мүмкіндік береді [23]. Проблемалық әдістер жүйесінде кейс әдісінің мүмкіндіктері ерекше қызығушылық тудырады, себебі квазипкәсіби бағыты бар. Кейс-модельдеуге қатыса отырып, білім алушы қолда бар қабілеттерді жаттықтыруға немесе оларға арналған кепілдіктерді дамытуға мүмкіндігі бар. Модельдік әсер арқылы білім алушыда болашақ кәсіби қызметке әлеуетті қатысудың шынайы жағдайында өзін түсіну және сезіну мүмкіндігі пайда болады.

Осылайша, студенттерде шеттілдік коммуникативтік компетенциясын қалыптастыру кезінде проблемалық тапсырмаларды қолданудың тиімділігі расталды. Проблемалық тапсырмалар шетел тілін оқытудың жалпы контекстіне оңай түрде жазылады. Кейс-әдіс бүгінгі күні еңбек нарығы үшін кәсіби кадрларды даярлау кезінде басымдыққа ие болып отыр, студенттер сөйлеу міндеттерін шешу үшін әртүрлі тілдік құралдарды, сөйлеу қызметінің барлық түрлерін сапалы жүзеге асыруға, дискурстардың әртүрлі түрлерін, олардың құрылу ережелерін, қарым-қатынас жағдайын ескере отырып түсіну және елестетудіеркін пайдаланады.

ӘДЕБИЕТ

1. Томпсон Д. Л. Әлеуметтану: пер. с англ. / Д. Л. Томпсон, Д. Пристли. - М.: АСТ, Львов: Бастама, 1998. - 280 б.
2. Орыс тілінің түсіндірме сөздігі: 4 т. [Электронды ресурс] / ред.Д. Н. Ушакова. - М.: 2000. - Кіру режимі: <http://ushdict.narod.ru> ескерту.
3. Болотов В. А. Құзыреттік үлгісі: идеядан білім беру бағдарламасы / В. А. Болотов, в. В. Серіков // Педагогика. - 2004. - № 10,- 8-14б.
4. Орыс тілінің түсіндірме сөздігі /С. И. Ожегов. - Российская А.Н. - 3-ші басылым., стереотипное испр. және қосымша-М.: 2005. - 928 б.
5. Равен Дж. Қазіргі қоғамдағы құзыреттілік: анықтау, дамыту және іске асыру / Дж. Тең. - М.: Когнито-Оргталық, 2002. - 396 б.
6. Stevick E.W. Teaching and learning languages. - Cambridge University Press, 1992. - 215 p.
7. Вербицкая И. О., Кәсіби құзыреттілікті құрылымдау және Стандарттау туралы мәселе бойынша М. А. / И. О. Вербицкая, Д. И. Котова және т.б. //Білім және ғылым. - 2007. - №5(47). - 119-124бб.
8. Білім берудегі құзыреттілік тәсілінің нәтижелі-мақсатты негізі ретінде. Авторлық нұсқа / И. А. Зимняя // бүгін Жоғары білім. - 2003. - №5. - 34-40б.
9. Сафонова В.В. Коммуникативтік компетенция: қазіргі заманғы тәсілдері әдістемелік мақсаттардағы көп деңгейлі сипаттамаға заманауи тәсілдер //Серия: Тіл

педагогикасында не туралы дауласады. М: Еврошкола, 2004, -236 б.

10. Соловова Е.Н. Шетел тілдерін оқыту әдістемесі. Дәрістердің базалық курсы. - М., 2005. -239 б.
11. Корнеева Е. Н. әлеуметтік-психологиялық оқытудың белсенді әдістері оқу құралы. [Электронды ресурс] . - Жүгіну режимі: <http://cito-web.yspu.org/link1/metod/>.
12. Nunan D. Task-Based Language Learning. - Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 236 p.
13. Ступина С. Б. Жоғары мектептегі интерактивті оқыту технологиялары: оқу-әдістемелік құрал. - Саратов: “ғылым” баспа орталығы, 2009. – 52 б.
14. Коротаяева Е. В. Психодидактика интерактивті оқыту / Е. В. Коротаяева // Русский язык в школе. –2008. – №7. – 26-30б.
15. Матюшкин В. А. Проблемалық жағдайларды ойлау және оқыту / В. А. Матюшкин. – М.: Педагогика, 1972, - 168 б.
16. Жоғары мектеп педагогикасы мен психологиясы /жауапты. ред. М. В. БулановаТопоркова.– Ростов н/Дону: Феникс, 2002. – 544б.
17. Столяренко Л. Д. Психология және педагогикаов. - Ростов н / Д: “Феникс”, 2001. – 512 б.
18. Проблемалық білім: өткен, қазіргі, болашақ: Ұжымдық монография: 3 кітапта./ Ред.Е.В. Ковалевская.- Нижневартовск: Нижневарт баспасы.адамгершілік.Университет, 2010. – 112б.
19. Жоғары мектеп педагогикасы мен психологиясы /жауапты. ред. М. В. Буланова Топоркова.– Ростов н/Дону: Феникс, 2002. – 544б.
20. Жалпы психология негіздері /С. Л. Рубинштейн. – Питер, 2002. – 720б.
21. Столяренко Л. Д. Педагогика. - Ростов н / Д: “Феникс”, 2000. – 448б.
22. Долгоруков А. М. Кәсіби бағытталған case-study әдісі оқытудың заманауи технологиясы ретінде [Электронды ресурс]. - Кіру режимі <http://evolkov.net/case/case.study.html>.
23. Мухина С.А. Білім берудегі дәстүрлі емес педагогикалық технологиялар. – Ростов н/Дону: Издательство “Феникс”, 2004. – 384 б.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОБЛЕМНО-СИТУАЦИОННЫХ ЗАДАЧ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ У СТУДЕНТОВ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Садыкова А.К.¹, к.п.н., доцент

Утеуова А.Б.², докторант,

^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Казахстан, г. Алматы

e-mail: altyngul24-79@mail.ru

В статье представлены результаты исследования для проверки эффективности применения проблемных задач при формировании у студентов иноязычной коммуникативной компетенции. При подготовке современного учителя особое внимание было уделено возможностям проблемного обучения в контексте профессиональной подготовки, так как конкретное проблемное обучение является основой логического мышления и развивает аналитические способности. Особый интерес в системе проблемных методов представляют возможности метода кейса.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетенция, проблемное задание, студент

Статья поступила 27.03.2020

WAYS OF FORMING SOCIO-CULTURAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF A FOREIGN LANGUAGE USING DIGITAL CONTENT

Dzhusubalieva D. M.¹, d.p.s., professor

Ibraimova A. K.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: dinaddm@mail.ru

The article discusses the conditions for the formation of the socio-cultural competence of teachers of a foreign language using digital content.

The development of socio-cultural competence involves the consideration of the design and cultural aspect of pedagogical activity as didactic conditions for constructing educational trajectories, taking into account the system-forming components of the information environment and digital forms of providing educational material.

Keywords: Socio-cultural competence, noosphere concept, humanism, modernization of education, digitalization, digital content, informatization, organizational and adaptive strategy.

УДК 81-139

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТА

Джусубалиева Д.М.¹, д.п.н., профессор

Ибраимова А.К.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: dinaddm@mail.ru

В статье рассматриваются условия формирования социо-культурологической компетенции учителей иностранного языка с использованием цифрового контента.

Развитие социо-культурологической компетенции предполагает рассмотрение проектно-культурологического аспекта педагогической деятельности в качестве дидактических условий для построения образовательных траекторий с учетом системообразующих компонентов информационной среды и цифровых форм предоставления учебного материала.

Ключевые слова: Социо-культурологическая компетенция, ноосферная концепция, гуманизм, модернизация образования, цифровизация, цифровой контент, информатизация, организационно-адаптивная стратегия.

В современном обществе происходят большие изменения связанные с глобализацией и вхождением в мировое образовательное пространство, что не оставило в стороне и систему образования. Возникновение многочисленных культурологических связей обусловило перераспределение знаковых ориентиров и подходов к построению современной образовательной среды, схожей с аналогичной образовательной ситуацией в других странах [1]

Язык рассматривается как средство социальной коммуникации между представителями разных национально – культурных общности. Через иностранный язык происходит приобщение обучающихся к концептуальной системе иного социума, формируется способность распознавать мотивы и ценностные ориентации носителя иной картины мира, что в совокупности и составляет новое проявление языковой личности – личность субъект межкультурной коммуникации Кунанбаева С.С.

В результате слияния культур происходит социокультурная адаптация человека способом опосредованного диалога, где иностранному языку обозначена ведущая роль. Концептуальное основание для модернизации высшего образования связано с совершенствованием принципов и подходов к формированию социо-культурологической компетенции будущих учителей иностранных языков.

Учитель, являющийся носителем иностранного языка, выступает в качестве наставника в условиях интенсивного познания действительности и межкультурной коммуникации [2]. Профессиональная компетенция учителя предполагает овладение рядом специальных компетенций для осуществления педагогической деятельности в условиях информационного общества с использованием информационно-коммуникативных технологий. Технические возможности информационного общества, расширившие образовательное пространство путем внедрения цифровых форм обработки и подачи информации, обусловили необходимость овладения студентами новыми компетенциями [3].

В соответствии с реализацией Государственной программы «Цифровой Казахстан» на 2018-2022 годы, современный этап модернизации образования представляет собой постоянное обновление и совершенствование технологий, средств и форм обучения посредством их цифровизации обучения: электронные учебники, электронные библиотеки, введение системы электронного обучения и контроля, пространство Интернет. В этих условиях формируются новые ценностные аспекты образования, направленные на непрерывное развитие человека, удовлетворение его возможностей посредством индивидуализации спроса, самореализацию и адаптацию в соответствии с реалиями настоящего времени.

Использование цифровых образовательных ресурсов в учебном процессе мотивирует и стимулирует учебный процесс студентов, эффективность самостоятельной работы [4].

Исследование проблем подготовки будущих специалистов в условиях информатизации образования нашли отражение в работах казахстанских

ученых Г.К. Нургалиевой, Ж.А. Караева, Д.М. Джусубалиевой, Е.Ы. Бидайбекова, А.Т. Чакликовой, которые дают психолого-педагогическое обоснование использования компьютера в учебном процессе, как средство достижения педагогического мастерства.

Основанием для построения образовательной модели формирования необходимых компетенций учителя иностранного языка, с использованием цифрового контента, следует считать стандарты профессиональной информационно-коммуникационной компетенции учителей (ИКТ-компетенции), разработанные Международным обществом информатизации образования для определения требований к формированию базовой информационно-коммуникативной компетенции педагогов [5].

Компоненты содержания вышеназванных стандартов обозначают основные знания, умения и навыки, которые являются значимыми для формирования социо-культурологической информационной компетенции:

- овладеть общим знанием о сущности информационных технологий и их использовании в учебном процессе;

- осуществлять планирование учебной деятельности с использованием информационных технологий и уметь применять в учебном процессе;

- уметь совмещать применение информационные технологии в рамках нескольких учебных предметов;

- уметь оценивать результаты обучения с помощью информационных технологий;

- заниматься повышением своих профессиональных компетенций с помощью информационных технологий;

- изучать и понимать социально-этические, правовые и общественные ценности с помощью информационных технологий [6].

Следует определить ряд задач, решение которых будет способствовать формированию социо-культурологической компетенции будущих учителей иностранного языка, происходящих на основе использования технологий цифровых ресурсов иноязычного образования:

- логические (выполнение электронных тестов, классификация гиперссылок, ознакомление с учебными материалами электронных ресурсов);

- поисковые (поиск иноязычных ресурсов и справочных изданий в сети Интернет)

- исследовательские (операции обработки аудиоресурсов, составление транскрипций цифровых, видео и аудиоресурсов,

распределение визуальной информации, выбор учебного материала);

- творческие (создание собственных материалов: цифровые тесты, аудио и видеоресурсы, сайты и др.) [7].

Решение задач осуществляется в контексте системного и социокультурного подходов при проектировании и обучении иностранным языкам, основные положения которых, представленных В.В.Сафоновой, определяют общий характер педагогической деятельности.

1. Исследование особенностей социокультурного контекста использования неродных языков и изучения иностранных языков;

2. Видение содержания языкового образования с позиции гуманизации, социологизации, культуроведения;

3. Развитие самосознания обучаемого как культурно-исторического субъекта, носителя индивидуальных социокультурных характеристик;

4. Развитие социокультурной компетенции, обеспечивающей возможность ориентироваться в социокультурных меркерах аутентичной языковой среды;

5. Изучение страноведения, являющееся базой для получения социокультурного образования;

6. Использование системы проблемных социокультурных заданий (коммуникативно-познавательные игры, исследовательские учебные проекты с учетом степени социокультурных затруднений);

7. Использование дидактически ориентированного социологического анализа языковой среды изучения иностранного языка, социокультурных особенностей [8].

Социокультурное образование является ведущим при формировании социо-культурологической компетенции, а применение социокультурного подхода в деятельности обогащает культурологические и социолингвистические знания. Роль информационных технологий при этом, в том, что они помогают преодолеть географические и социально-языковые барьеры, создают условия для освоения научно-познавательного и учебного материала современным способом.

Анализ теории вопроса формирования социо-культурологической компетенции будущих учителей иностранного языка с использованием цифрового образовательного контента на этапе вузовской подготовки предоставляет возможность представить, изложенные в научных источниках, критерии сформированности компетенций с учетом социокультурной составляющей: развитие коммуникативных умений, методическая готовность, информационная грамотность, цифровая мобильность, профессиональная идентификация.

Цифровой образовательный контент представлен электронными учебниками, мультимедийными обучающими программами, цифровыми образовательными ресурсами. В Казахстане сложился достаточно большой рынок цифрового образовательного контента, включающий около 25 различных компаний. Лидирующее место среди них принадлежит АО «НЦИ», где под руководством доктора педагогических наук, профессора Нурғалиевой Г.К. разработаны электронные учебники и ЦОР по все предметам и всем классам общеобразовательной школы на казахском и русском языках. Сегодня, в рамках курса «Цифровизация профессионального педагогического образования» под руководством д.п.н., профессора Джусубалиевой Д.М. магистранты учатся создавать цифровой образовательный контент на различные темы в рамках программы изучения английского языка в общеобразовательной школе (1-11 классы) и апробируют их на занятиях.

Таким образом, использование различных цифровых ресурсов для формирования цифрового контента позволяет реализовать творческое начало личности, управлять процессом обучения, проводить анализ противоречий, регулировать внутренние условия коммуникации с ориентацией на эффективные способы деятельности и этим самым способствует формированию социо-культурологической компетенции будущих учителей иностранного языка.

ЛИЕРАТУРА

1. Гавриков А.Л., Лисицына Т.А. Языковое образование - инструмент модернизации вузов // Альма-матер: Вестник высшей школы. - 2011. - № 11. - С. 82-85.
2. Кухаренко В. Н. Инновации в e-Learning: массовый открытый дистанционный курс // Высшее образование в России. - 2011. - № 10. - С. 95.
3. Джусубалиева Д.М., Мынбаева А. К., Сері Л. Т., Тахмазов Р. Р. Цифровые технологии в иноязычном образовании. Дистанционное обучение: Учебно-методическое пособие. Издательство «Полилингва» Казахского университета международных отношений и мировых языков им. Абылай хана - Алматы, 2019. - 272 с.
4. Указ Президента РК №464 Государственная программа «Информационный Казахстан – 2020», 08.01.2013.
5. Структура ИКТ–компетентности учителей. Рекомендации ЮНЕСКО//Режим доступа: ru.iite.unesco.org/publications/3214694/
6. Никитина, Е.Ю. Культура иноязычного делового общения будущих учителей: перспективные направления развития // Вестн. Челяб. гос. пед. ун-та. – 2006. - № 6.2. – С. 117.
7. Петухова Т.П. Современная парадигма информационного общества как основа стратегии формирования информационной компетенции специалиста // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2005. – №1 (39). — С. 122
8. Фролов, Ю.В. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалистов // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 8. – С 16-19.

САНДЫҚ МАЗМҰНДЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ ШЕТ ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Джусубалиева Д. М.¹, п.ф.д., профессор

Ибраймова А. К.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Қазақстан, Алматы

e-mail: dinaddm@mail.ru

Мақалада сандық мазмұнды пайдалану арқылы шет тілі мұғалімдерінің әлеуметтік-мәдени құзіреттілігін қалыптастыру шарттары талқыланады.

Әлеуметтік-мәдени құзіреттілікті дамыту ақпараттық ортаның жүйелік құраушы компоненттерін және оқу материалын ұсынудың сандық формаларын ескере отырып, білім беру траекториясын құрудың дидактикалық шарттары ретінде педагогикалық іс-әрекеттің дизайнын және мәдени аспектісін қарастыруды қарастырады.

Тірек сөздер. Әлеуметтік-мәдени құзіреттілік, ноосфера тұжырымдамасы, гуманизм, білім беруді модернизациялау, цифрландыру, сандық мазмұн, ақпараттандыру, ұйымдастырушылық және бейімдеу стратегиясы

Статья поступила 28.03.2020

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR THE FORMATION OF ICT COMPETENCIES FOR ENGLISH TEACHERS

Erkan T.¹ PhD

Mombekova M.M.² master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: hiroshika079@mail.ru

The article is devoted to urgent problems of introducing digital technologies into the education system. The development of digital technologies in the field of education is dictated by relevance and supported at the state level and by the general public. The Recommendations describe the full range of competencies that a teacher must have in order to effectively integrate ICTs into their professional practice in order to help students achieve the goals of the curriculum. The essence of information and communication technologies is revealed, their role in teaching a foreign language in the context of modernization of education used in teaching a foreign language in Kazakhstan is determined.

Key words: information and communication technology, ICT competence, modernization of education; ICT facilities, teaching a foreign language

УДК 371.398

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИКТ-КОМПЕТЕНЦИИ ДЛЯ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Эркан Т.¹ доктор PhD

Момбекова М.М.² магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им.Аблайхана, Алматы, Казахстан

e-mail: hiroshika079@mail.ru

Статья посвящена актуальным проблемам внедрения цифровых технологий в систему образования. Развитие цифровых технологий в сфере образования

диктуется актуальностью и поддерживается на государственном уровне и широкой общественностью. В Рекомендациях описывается полный набор компетенций, которыми должен обладать учитель английского языка для эффективной интеграции ИКТ в свою профессиональную практику, чтобы помочь учащимся достичь целей, предусмотренных учебной программой. Раскрывается сущность информационно-коммуникационных технологий, определяется их роль при обучении иностранному языку в условиях модернизации образования применяемых в обучении иностранному языку в Казахстане.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная технология, ИКТ-компетенция, модернизация образования; средства ИКТ, обучение иностранному языку;

Модернизация, характерная для современного образования, стала первопричиной того, что информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) становятся незаменимым помощником учителей.

В настоящее время получает распространение концепция компетентностного подхода в образовании, являющаяся основой содержательных изменений по обеспечению соответствия образования запросам и возможностям общества периода информатизации и глобальной массовой коммуникации. С позиций компетентностного подхода смыслом образования становится развитие у обучаемых способности к самостоятельному решению проблем в различных сферах и видах деятельности на основе использования социального опыта, элементом которого становится и собственный опыт обучаемых. Именно компетентностный подход определен одним из оснований «Стратегии модернизации образования» – основного государственного документа в области образования сегодня и на ближайшую перспективу. Отметим, что компетентностный подход возник в недрах образования в сфере управления персоналом, подготовки менеджеров разных уровней, где имеет место одна важная особенность – обучаемые уже владеют необходимыми знаниями, профессиональной подготовкой и требуется лишь научить их эффективно приводить в действие имеющиеся знания и постоянно их обновлять [3].

В последние годы всё чаще поднимается вопрос о применении новых информационных технологий в образовании. Это не только новые технические средства, но и новые формы и методы преподавания, новый подход к процессу обучения.

Внедрение ИКТ в педагогический процесс повышает авторитет педагога в коллективе, так как преподавание ведется на современном, более высоком уровне. Кроме того, растёт самооценка самого педагога, развивающего свои профессиональные компетенции. Широкое распространение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) открывает огромные возможности для ускорения прогресса, преодоления

«цифрового разрыва». Эффективность применения ИКТ зависит от способов и форм применения технологий, от того, насколько грамотно преподаватель владеет методикой работы с ними, от используемых им электронных ресурсов.

В условиях модернизации образования основным направлением совершенствования подготовки будущего учителя иностранного языка в области ИКТ является развитие его информационной компетентности. Исследованию педагогических условий и средств формирования и развития информационной компетентности учителей.

Согласно А.А. Кузнецову [1] «ИКТ-компетентность учителя – комплексное понятие, которое, с одной стороны, рассматривается как определенный способ жизнедеятельности, а с другой – в методологическом аспекте включает в себя целенаправленное эффективное применение технических знаний и умений в реальной деятельности». ИКТ-компетентность учителя соответствует общему понятию компетентности, имея при этом свои специфические характеристики. Е. К. Хеннер [2] определяет «ИКТ-компетентность учителя как «совокупность знаний, навыков и умений, формируемых в процессе обучения и самообучения информатике и информационным технологиям, а также способность к выполнению педагогической деятельности с помощью информационных технологий». В соответствии с этим ИКТ-компетентность складывается из трех компонентов: знать, уметь и владеть.

Современное общество все в большей мере зависит от информации и знаний, а также от технологий, получающих все более широкое распространение. Следовательно, на передний план выходит необходимость:

– подготовки специалистов, владеющих навыками использования ИКТ, являющихся мыслящими и творческими личностями и способных к решению сложных задач для создания нового знания;

– формирования личностей, способных к усвоению больших объемов информации и оперированию ими в целях принятия информированных решений, эффективного управления собственной жизнью и реализации своего потенциала;

– содействия полноценному участию в жизни общества всех граждан (независимо от пола, языка, возраста, социокультурной принадлежности, места жительства и физических возможностей) и их влиянию на решения, которые могут оказать воздействие на их жизнь;

– развития межкультурного взаимопонимания, толерантности и стремления к мирному разрешению конфликтов.

Достижение перечисленных социально-экономических целей

является ключевой задачей образовательных систем во всем мире. Педагоги должны быть подготовлены надлежащим образом, чтобы содействовать достижению этих целей подрастающим поколением.

Основываясь на изучении теоретических проблем исследования и опыте практического применения данных ресурсов в процессе обучения иностранному языку, можно отметить ряд рекомендаций для преподавателей, использующих информационно-коммуникационные технологии на своих занятиях.

Рекомендации включают 18 компетенций для учителей английского языка, которые структурированы в соответствии с шестью аспектами профессиональной преподавательской деятельности, и по трем уровням использования ИКТ в педагогических целях. Основная идея заключается в том, что учителя, обладающие достаточными компетенциями для использования ИКТ в своей профессиональной практике, смогут обеспечить высокое качество образования и в конечном счете сумеют эффективно содействовать развитию ИКТ-компетенций учащихся.

Ниже перечислены шесть аспектов профессиональной деятельности для учителей.

1. *Понимание роли ИКТ в образовательной политике.*
2. *Учебная программа и оценивание.*
3. *Педагогические практики.*
4. *Применение навыков работы с цифровыми технологиями.*
5. *Организация и управление образовательным процессом.*
6. *Профессиональное развитие педагогов.*

В Рекомендациях описаны три последовательных этапа (уровня) освоения учителями навыков использования ИКТ в педагогических целях.

Первым уровнем является «Получение знаний»: учителя английского языка обретают знания об использовании технологий и получают базовые ИКТ-компетенции. После завершения этого уровня подготовки, учителя должны получить представления о потенциальных преимуществах использования ИКТ в школе, а также о возможностях планирования инвестиций в ИКТ в соответствии с политикой и приоритетными направлениями. На данном уровне учителя осваивают использование технологий для непрерывного самостоятельного обучения и дальнейшего повышения квалификации.

Учителя, овладевшие компетенциями на уровне «Получение знаний», могут:

1. *Разъяснить, как их работа в классе соотносится с институциональной и/или государственной политикой и содействует ее реализации.*

2. Проанализировать образовательные стандарты и определить возможности для использования ИКТ в педагогических целях, чтобы обеспечить соответствие стандартам.

3. Грамотно выбирать ИКТ для поддержки конкретных методик обучения и преподавания английскому языку.

4. Иметь представление о функциях оборудования и стандартных офисных приложений и уметь их использовать.

5. Организовать пространство для занятий таким образом, чтобы технологии можно было использовать для поддержки различных методик инклюзивного обучения.

6. Использовать ИКТ для самостоятельного профессионального развития.

Вторым уровнем является «Освоение знаний»: учителя приобретают ИКТ-компетенции, которые позволят им в будущем создать благоприятную образовательную среду, ориентированную на учащихся и развитие навыков совместной работы. Также данный уровень дает возможность применять политические директивы с учетом реальной ситуации в школах, разрабатывать планы в области информационных технологий для поддержки соответствующих ресурсов школы и прогнозировать будущие потребности. Кроме того, учителя могут продолжить свое обучение, присоединившись к национальному и международному сообществу преподавателей. Учителя, овладевшие компетенциями на уровне «Освоение знаний», могут:

1. Разрабатывать, модифицировать и применять в учебном процессе педагогические практики, соответствующие институциональной и (или) национальной политике, международным документам (например, Конвенциям ООН) и социальным приоритетам.

2. Интегрировать ИКТ в программу изучения английского языка, в процесс обучения и систему оценивания, создавать благоприятную для обучения среду, в которой учащиеся могут успешно осваивать материал учебной программы с помощью ИКТ.

3. Разрабатывать проектные учебные мероприятия с использованием ИКТ, чтобы помочь учащимся в создании, реализации и мониторинге проектных планов, а также решении сложных задач.

4. Сочетать различные цифровые инструменты и ресурсы с целью создания интегрированной цифровой учебной среды для развития у учащихся навыков мышления более высокого уровня и решения задач.

5. Применять гибкий подход к использованию цифровых инструментов для упрощения процесса совместного обучения, организации работы с учащимся и взаимодействия с другими участниками

образовательного процесса.

6. Использовать технологии для взаимодействия с профессиональным сообществом в целях своего профессионального развития.

Третьим уровнем является «Создание знаний»: учителя приобретают компетенции, помогающие им моделировать передовые практики и создавать такую среду обучения, которая способствовала бы формированию у учащихся принципиально новых знаний, необходимых для развития более гармоничных, совершенных и процветающих обществ. Учителя, овладевшие компетенциями на уровне «Создание знаний», могут:

1. Критически оценивать институциональные и государственные образовательные политики, предлагать изменения, работать над их усовершенствованием и заранее оценивать влияние таких изменений в перспективе.

2. Определять максимально эффективное сочетание личностно-ориентированного и совместного обучения для освоения учащимися многопредметной образовательной программы.

3. Способствовать самообразованию учащихся во время личностно-ориентированного и совместного обучения, определяя лишь основные критерии подобного обучения.

4. Участвовать в формировании сообществ знаний и использовать цифровые инструменты для поддержки всепроникающего обучения (pervasive learning).

5. Играть ведущую роль в разработке стратегии учебного заведения в области ИКТ, направленной на превращение школы в самообучающуюся организацию.

6. Постоянно развиваться, экспериментировать, обучать, внедрять инновации и делиться передовыми практиками, чтобы найти максимально эффективные способы применения технологий в школе.

Ниже приведена детальная таблица. Наглядно демонстрирует, как взаимодействуют и влияют друг на друга три уровня («Получение знаний», «Освоение знаний» и «Создание знаний») и шесть аспектов образования. Каждая ячейка, находящаяся на пересечении определенного уровня и аспекта образования, соответствует одной из 18 ИКТ-компетенций учителя.

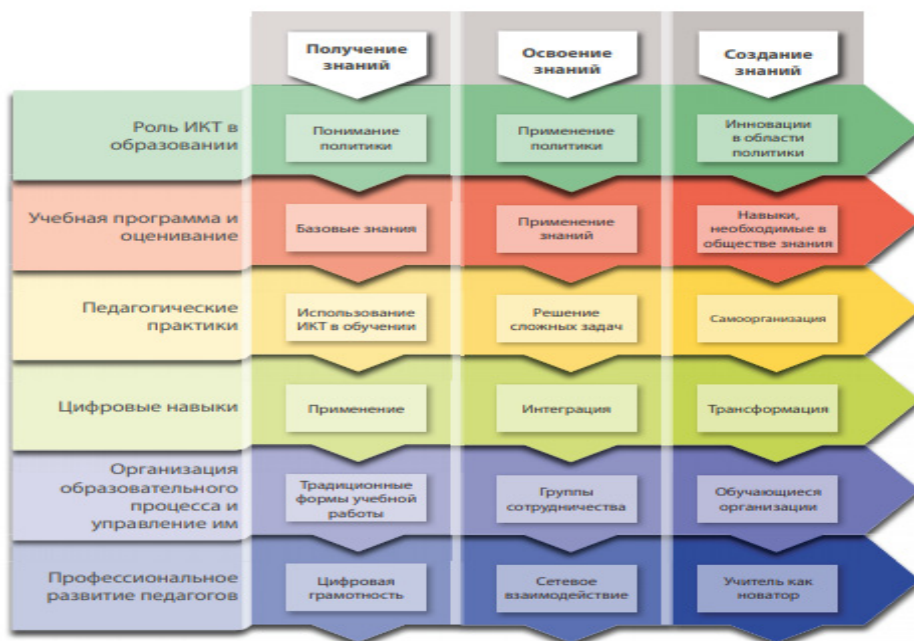

Рисунок 1 - Структуры ИКТ-компетентности учителей

Рисунок 1. Третья версия «Структуры ИКТ-компетентности учителей» – это рекомендации по разработке эффективных программ для обучения учителей использованию ИКТ в образовательном процессе, предназначенные для адаптации применительно к потребностям, существующим на местном и государственном уровне.

Формирования информационной компетентности учителя иностранного языка на основе включает целевой, содержательный, технологический и результативный компоненты, связанные с формированием системы знаний о сущности информатизации образования и процесса обучения иностранному языку, умений, навыков и опыта использования информационных технологий в практике обучения иностранному языку, а также в процессе профессионального саморазвития и личностного самосовершенствования педагога [4]. На сегодняшний день многое указывает на то, что вышеуказанная концепция была успешно реализована в рамках Рекомендаций. Существуют убедительные доказательства того, что Рекомендации послужили основой для создания национальных стандартов в области ИКТ для педагогов и для разработки курсов, направленных на развитие ИКТ-компетенций у учителей. Существуют также свидетельства того, что в последние годы Рекомендации использовались для внедрения ИКТ при разработке образовательной политики и при реализации усилий по реформированию

образовательной системы – усилий, в рамках которых технологии рассматриваются как стимулирующее средство для образования. Хотя изначально Рекомендации не преследовали этой цели, они послужили основой для разработки учебных программ и создания инструментов для оценивания уровня ИКТ-компетентности учителей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кузнецов А.А., Хеннер К.К., Имакаев В.Р. и др. Информационно-коммуникационная компетентность современного учителя // Информатика и образование. 2010. № 4. С. 3–11.
2. Хеннер Е.К., Шестаков А.П. Информационно-коммуникационная компетентность учителя: структура, требования и система измерения // Информатика и образование. 2004. №12. С. 5 – 9.
3. А.М. Моисеев. Управляющий совет и стратегия: сделаем школу лучше. //Режим доступа: <http://www.gouo.ru/pinskiy/books/strateg.pdf>
4. Лапчик, М.П. ИКТ-компетентность бакалавров образования // Информатика и образование. – 2012. – № 2. – С.29 – 34.
5. Структура ИКТ-компетентности учителей. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Ученик в обновляющейся школе. - М.: ИОСО РАО, 2002. - С. 135–157

АҒЫЛШЫН ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНЕ АРНАЛҒАН АКТ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА АРНАЛҒАН НҮСҚАУЛЫҚ

Эркан Т.¹ PhD

Момбекова М.М.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: hiroshika079@mail.ru

Мақала цифрлық технологияларды білім беру жүйесіне енгізудің өзекті мәселелеріне арналған. Білім беру саласындағы цифрлық технологиялардың дамуы өзектілікке байланысты және мемлекеттік деңгейде және көпшілік тарапынан қолдау тапқан. Ұсынымдар студенттерге оқу бағдарламасының мақсаттарына жетуге көмектесу үшін АКТ-ны кәсіби тәжірибеге тиімді енгізу үшін мұғалімнің құзыреттіліктерінің толық спектрін сипаттайды. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың мәні ашылады, олардың Қазақстанда шет тілін оқытуда қолданылатын білім беруді модернизациялау жағдайында шет тілін оқытудағы рөлі айқындалады.

Тірек сөздер: ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, АКТ құзіреттілігі, білім беруді модернизациялау; Шет тілін оқытатын АКТ құралдары.

Статья поступила 27.03.2020

THE ESSENCE OF COMPETENCES IN FOREIGN EDUCATION

Abilova Z.T.¹ master, senior teacher
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
Shalkar A.², master student
KazNPU named after Abay
Almaty, Kazakhstan, Email: shalkar.arai@mail.ru

The formation of intercultural communicative competence in foreign language education requires the informatization of foreign language education in Higher education, the creation of experience in scientific and methodological and research work on issues of intercultural communicative competence, initial experience in the beginning of pedagogical skills, and intercultural communication. The article analyzes the essence and content of competencies in foreign education, the main theories and concepts of formation.

Keywords: foreign language education, education, competence, intercultural communication competence.

УДК 378.2

ШЕТТІЛДІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІҢ МӘНІ

Әбілова З.Т.¹ магистр, аға оқытушы
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Шалқар А.², магистрант
Абай атындағы ҚазҰПУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: shalkar.arai@mail.ru

Шеттілдік білім берудегі мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру үшін білім беру жүйесіне қатысты жоғары мектепте шеттілдік білім беруді ақпараттандыру, педагогикалық қызмет шеберлігін бастаудың алғашқы тәжірибесіне, мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілік мәселесі бойынша ғылыми-әдістемелік және ғылыми-зерттеу жұмыстары тәжірибесін жасауды қажет етеді. Мақалада шеттілдік білім берудегі құзыреттіліктердің мәні мен мазмұнына, қалыптастырудың негізгі теориялары мен тұжырымдарына талдау жасалады.

Тірек сөздер: шеттілдік білім беру, білім беру, құзыреттілік, мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілік.

Қазақстан Республикасында білім беру жүйесіндегі реформалау үдерісі оның мазмұны мен сапасын арттыру, білім берудің ұлттық үлгісін жетілдіру, педагогикалық технологияларды ендіруге байланысты жаңаша педагогикалық көзқарасты қажет етеді. Дүниежүзі қоғамдастығы ақпараттық технологиялық дәуірде өмір сүруде, сондықтан да болашақ мамандарды даярлауда педагогикалық технологияларды игерген мамандарды даярлау бүгінгі күннің өзекті мәселесі болып табылады.

Шеттілдік білім берудегі мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру үшін білім беру жүйесіне қатысты жоғары мектепте шеттілдік білім беруді ақпараттандыру, педагогикалық

қызмет шеберлігін бастаудың алғашқы тәжірибесіне, мәдениетаралық қилмуникативтік құзыреттілік мәселесі бойынша ғылыми-әдістемелік және ғылыми-зерттеу жұмыстары тәжірибесін жасауды қажет етеді. мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікке сипаттама бермес бұрын шеттілдік білім берудегі құзыреттіліктердің мәні мен мазмұнына, қалыптастырудың негізгі теориялары мен тұжырымдарына тоқталып талдау жасайық.

Бірінші кезең (1960-1970 жж.) ғылыми аппаратқа «құзырет» ұғымын енгізумен, «құзырет» пен «құзыреттілік» түсініктерін ажыратуға алғышарттар жасаумен сипатталады. «Құзырет» түсінігі алғаш рет іс-әрекеттік білім беру саласында (performance-based education) АҚШ-та XX ғасырдың 60 жылдары қолданыла бастады, оның мақсаты еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды дайындау болатын. Бастапқыда «оқушылардың құзыреттері» бихевиоризм дәстүрінде «білімді автоматтандыру» нәтижесінде қалыптасқан, қарапайым дағдыларға келтірілді. Бұл амалды сынаушылардың тұжырымы бойынша, тәжірибелік білімдер түріндегі құзыреттер оқушылардың дербестігі мен шығармашылығын дамыту үшін жеткіліксіз. Сондықтан, екі түсінік ажыратылды: құзыреттілік пен құзырет (competence and competencies). Құзырет тұлғалық дәреже, ал құзыреттілік оқыту бағдарламасының бірлігіне айналып 13 және құзыреттің «анатомиясын» құрады. Сол уақыттан бастап тілдерді оқыту теориясында тілдік құзыреттердің түрлері зерттеліп, «коммуникативтік құзыреттілік» түсінігі енгізілді [1].

Екінші кезең (1970-1990 жж.) кәсіби басқаруға, қарым-қатынасты оқытудың, шетел тілін оқытудың теориясы мен тәжірибесінде құзырет ұғымын пайдаланумен сипатталып, «кәсіби құзыреттер» түсінігінің мазмұны жасалды.

Кәсіби білім беруге білім берудің жаңа құрылымдары – құзыреттерді енгізу - XX ғасырдың 80-жылдарында В.Оскарссон, Дж. Равен, В.Хутмахер, С.Шо секілді Еуропалық Одақ елдерінің ғалымдарының еңбектерімен ғылыми негізделді [66-69].

Кеңестік білім беру педагогикасында «құзыреттілік» ұғымы оқытудың нәтижесі үшін сипатталатын термин ретінде өткен ғасырдың соңғы ширегінде қолданыла бастады [2]. Бұл кезеңнің аяғында зерттеушілер адамзат өмірінің түрлі салаларындағы (педагогикалық құзыреттілік, коммуникативтік, құқықтық) құзыреттілік туралы ғана емес, олардың ішіндегі түрлерді ажыратады.

XX ғасырдың 90-жылдарында білім беру саласында қолданылған ғылыми дәреже ретінде құзыреттерді зерттеудің үшінші кезеңі А.К.Маркова (1993, 1999), Л.М.Митина (1998), Л.А.Петровская (1989)

секілді ғалымдардың еңбектерінің пайда болуымен сипатталады. Бұл кезеңнің еңбектерінде құзыреттілік түсінігі түрліше талқыланады: кәсібилік синонимі де, оның құраушыларының бірі ретінде де түсіндіріледі.

Құзыреттілік тұғырының осы даму кезеңін сипаттайтын ЮНЕСКО құжаттарында білім берудің күтілген нәтижесі ретінде қарастырылатын, құзыреттер ауқымы көрсетілді. 1990 жылдардың басында шетелдік педагогика ғылымындағы Еңбектің Халықаралық ұйымында дипломнан кейінгі білім беру жүйесінде, басшы мамандардың біліктілігін арттыру және қайта дайындау жүйесінде мамандардың дәрежелік талаптарына енгізілген «басты құзыреттер» түсінігі кәсіби мектепте мамандардың дайындығына талаптарды анықтай бастады [3].

Шетелдік, отандық әдебиеттердегі ғалымдардың зерттеулеріне қарағанда кәсіби шеберліктің қалыптасуы мен даму үдерісінде екі ұғым: құзырет (компетенция) және құзыреттілік (компетентность) ұғымдары пайдаланылып келеді.

Білім беруді жаңарту негіздерін құзыреттілік тұғыр тұрғысынан жақтаушылар күтілетін нәтижелер тұжырымдамасын әзірлеуді жүзеге асырды. Бұл тұрғыдан алғанда білім беру мақсаты мен нәтижесі ретінде білім алушының құзыреті назарда болды. Десекте, құзырет ұғымына берілген ұғымдар, анықтамалар, түсіндірмелер кей жағдайларда шатасуларға алып келеді.

Сонымен, «құзырет» термині, әдетте, белгілі бір әлеуметтік-кәсіби мәртебе иесіне байланысты қолданылады және оның сол істі атқарудағы түсінігі, білімі, іскерлігінің орындалуға тиіс мәселенің нақты өз деңгейінде шешілуімен сәйкестілігі арқылы сипатталады.

Латынның «compete» деген термині «білу», «жасай алу», «дегеніне жету» деген мағыналарды береді. Бұл жалпы алғанда құзыреттіліктің мәнін анықтайды. Кәсіби құзыреттілік категориясын айқындау үшін оларды әр түрге айналдыру, нақтылау және жалпы логикалық ұғымға біріктіру жүзеге асырылады.

«Білу» тек кәсіби іс-әрекеттерді жүзеге асыру үшін қажетті нақты, ақиқат білім ғана емес, сонымен қатар, ақиқат мәні бар және білім мен білікті қолдануға бағыттайтын құндылық болып табылады.

«Жасай алу» педагогикалық үдерісті жүзеге асыру амалы ғана емес, адамның ең басты білігі өзінің ішкі жан дүниесін еркін және саналы сезіне білуде де, сыртқы кәсіби педагогикалық қызметте де субъект бола білу.

«Дегеніне жету» - қойылған мақсатқа заң, адамгершілік және мәдениет шеңберінде жете білу. Осы логикалық құрылым ұйымдастыру-әдістемелік құзыреттіліктің педагогикалық-психологиялық тұрғыдан

құрылымын анықтауға және оны қалыптастырудың құралын белгілеуге мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта Тюнинг әдіснамасында «оқыту нәтижелері» және «құзырет» ұғымдарын ажыратады. Құзырет білім алушыға (бітіруші тұлкке) қатысты және білім беру бағдарламасының мақсаты болып табылады. Оқыту нәтижесі білім беру бағдарламасының элементіне қатысты және оқытушы тарапынан құзыретті (білім, практикалық іскерлік, іс-әрекет тәжірибесін) «құраушылардың» күтілетін, өлшенетін көрсеткіші ретінде қалыптастырылады. Нақтырақ айтқанда, «Оқыту нәтижесі – оқыту үдерісінің аяқталуы бойынша білім алушының білуі, түсінуі немесе орындауға дайын болуы қажет күтілетін көрсеткіштері». Сонымен, «құзыреттерді» білім беру бағдарламаларының мазмұнына енгізуде оқыту нәтижелері пайдаланылады.

Шетел ғалымдарының еңбектерін зерделеу, төмендегідей құзыреттердың мазмұнын ашып, оларға басымдық бергенін көруге болады, олар:

- кәсіби құзыреттер;
- түйіндік құзыреттер;
- түрлі мәдени құзыреттер;
- коммуникативті құзыреттілік.

В.Хутмахердің ойынша, «құзырет» ұғымы «не білуді» емес, «қалай жасауды» білдіреді және «қолдану іс-әрекеттегі құзырет екендігін» атап өтті. Бұл пікірді біздің ойымызша қолдауға болады.

Сонымен «құзыреттілік» термині әдетте белгілі бір әлеуметтік-кәсіби статус иесіне байланысты қолданылады және оның сол істі атқарудағы түсінігі, білімі, іскерлігінің орындалуға тиіс мәселенің нақты өз деңгейінде шешілуімен сәйкестілігі арқылы сипатталады. Сол себепті, басты құзыреттілік мазмұны маман дайындаудың сапасын анықтаушы, жеке білімдер жүйесінің білім, білік, дағдылары жеке құзыреттіліктің негізінде құрылуы қажет.

Демек «құзырет» және «құзыреттілік» ұғымдарын мектептегі педагогтің «Құзырлылық», «құзыр» ұғымдарының қолданыстағы білім, білік, дағдыдан айырмасы төмендегідей ажыратылады:

А) білімнен айырмасы - қызмет жөніндегі ақпараттық сипатта емес, өнімді қызмет формасы түрінде байқалады;

Ә) дағдыдан айырмасы - оқыған материалды топтастыра, құбылыстарды, заңдылықтарды шығармашылықпен пайдалана отырып өзгерте алатын саналы қызмет;

Б) біліктіліктен айырмасы - дағдыға автоматты түрде жету немесе алмастыру емес, керісінше бірнеше пән дағдыларын кіріктіру, жалпы қызмет негіздерін сезіну.

С.С. Құнанбаеваның анықтамасына тоқталатын болсақ, «құзыреттілік» термині төмендегіні білдіреді:

- студенттің тиісті біліктерді меңгеруі, тұлғалық қарым-қатынасын тілдік әрекетке қосу арқылы берілген салада минималдық тәжірибе әрекетін қалыптастыру; ал ол келешекте жоғары сатыға көтеріліп, кәсіби әрекет барысында құзыреттілікке жету.

Бұдан анықталғаны білім беру құралы ретінде емес сол арқылы керекті мағлұматты толық түсіне білу ең бірінші шарт.

Құзыреттілік ұғымы «білім», «білік» және «дағды» (ББД) сияқты ұғымдарды қамтиды. Бірақ бұл ББД-ның жаңаша жай ғана жиынтығы емес. Құзыреттілік оқыту нәтижесін (білім және білік) ғана емес, сонымен бірге ол оқушылардың шығармашылық іс-әрекет тәжірибесі мен құндылық бағдарларының жүйесін де көрсетеді. Құзыреттілік - бұл алынған білімдер мен біліктерді іс-жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Ол, ең әуелі мектептегі оқыту үрдісінде қалыптасады. Сонымен, оқытудағы құзыреттілік тәсіл білім беру нәтижесі ретіндегі оқыту сапасын қамтамасыз етеді, ал ол өз кезегінде кешенді әдіс-тәсілдерді жүзеге асыруды, мектептегі оқыту сапасын бағалаудың біртұтас жүйесін құруды талап етеді.

ӘДЕБИЕТ

1. Педагогика большая современная энциклопедия. Минск. - 2005. - 720 с.
2. Құдайбергенова Г.К. Құзырлық ұғымының теориясымен әдістемесі оқу құралы. – Алматы, 2008. – 54 б.
3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация. – М.: Знание, 2002. - 155 б.

СУЩНОСТЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИНОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Абилова З.Т.¹ магистр, ст. преподаватель

Шалкар А.² магистрант

КазНПУ имени Абая, Алматы, Казахстан

Email: shalkar.arai@mail.ru

Для формирования межкультурной коммуникативной компетенции в иноязычном образовании требуется информатизация иноязычного образования в высшей школе, создание опыта научно-методической и научно-исследовательской работы по вопросам межкультурной коммуникативной компетентности, первоначального опыта начала педагогического мастерства, межкультурной коммуникации. В статье анализируется сущность и содержание компетенций в иноязычном образовании, основные теории и концепции формирования.

Ключевые слова: иноязычное образование, образование, компетентность, межкультурная коммуникационная компетенция.

Статья поступила 30.03.2020

DEDICTIC POTENTIAL OF EDUCATIONAL PROJECT IN THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF CADETS IN MILITARY HIGH SCHOOL

Kalievа K.M.¹ c.p.s., professor

Rakpanova K.S.² master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail:r.karlygash_72@mail.ru

The article clarifies the didactic potential of educational project in the formation of professional competence of military University cadets. The main and specific functions of educational design, strategies for designing the educational process are considered.

Keywords: didactic potential, competence, function, strategy, military University cadets, educational activity.

УДК37.013

ДИДАКТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ УЧЕБНОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ КУРСАНТОВ ВОЕННОГО ВУЗА

Калиева К.М.¹, к.п.н., профессор

Ракпанова К.С.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: r.karlygash_72@mail.ru

В статье уточняется дидактический потенциал учебного проектирования в формировании профессиональной компетентности курсантов военного вуза. Рассмотрены основные и специфические функции учебного проектирования, стратегии проектирования образовательного процесса.

Ключевые слова: дидактический потенциал, компетентность, функция, стратегия, курсанты военного вуза, учебная деятельность.

Пути решения проблемы качественной профессиональной подготовки курсантов следует искать в совершенствовании преподавания дисциплины на основе использования обучения, ориентированного на компетентности, когда обучаемый сам формулирует понятия, необходимые для решения проблемы, решает ее и оценивает новый опыт. При таком подходе учебная деятельность приобретает исследовательский характер, становится предметом усвоения. Мы полагаем, что использование учебного проектирования вписывается в рамки личностно-деятельностного и компетентностного подходов в сфере военного образования, следовательно, процесс формирования профессиональной компетентности курсантов будет протекать более эффективно.

Согласно В.П. Беспалько [1] проектирование, не доведённое до технологичности, не достигнет своих целей, но оно, понимаемое нами как активно-преобразовательная (часто творческая) деятельность,

шире, чем технология, которая «предполагает строгое выполнение всех действий в соответствии с целевыми установками, имеющими форму конкретного ожидаемого результата» [8]. Результат учебного проектирования неизвестен до презентации проекта, можно лишь предположить, каков он. Кроме того, этапы, представленные выше, могут в ходе реального выполнения какого-либо проекта варьироваться: последовательность, например, может быть такой: 1-4-2-3-5-...-. или 1-2-4-3-5-7-6-7 и др. [6].

Как справедливо утверждает Д.Жак [2], проекты охватывают огромное количество задач, которые могут быть разделены на следующие группы: индивидуальные навыки (делать то, что имеет практическое применение, изучать и внедрять в практику стратегию решения проблем, научиться учиться и др.), междисциплинарные навыки (интегрировать знания, получаемые из разных источников, из разных дисциплин, научиться воспринимать факты и использовать их в незнакомых ситуациях), навыки работы в группе (приобретать навыки сотрудничества, развивать чувства такта и дипломатичность, руководить людьми и направлять их деятельность), работа с личным самосознанием (изучать свои сильные и слабые стороны, давать реальную оценку своим возможностям и др.) и навыки общения (развивать навыки аудирования, постановки вопросов, совершенствовать навыки убедительной, логически построенной аргументации и др.).

Далее считаем необходимым, представить существующие стратегии проектирования образовательного процесса, которые при определённом преломлении могут быть использованы в учебном проектировании. Данные стратегии перекликаются со стратегиями, используемыми в социальном проектировании. Т.Е. Муравьёва [3] выделяет шесть стратегий: линейную, циклическую, разветвлённую, адаптивную, стратегии приращения и случайного поиска. Выбор стратегии проектирования зависит от личностных предпочтений, опыта проектанта, а также от условий и конкретной жизненной ситуации. Перечисленные стратегии проектирования могут быть реализованы при соблюдении ряда условий и требований к организации учебного проектирования. Анализ педагогической теории и практики высшей школы {Д. Жак, В.С. Леднёв, Т.И. Шамова, Е.С. Полат, А.В. Хуторской) показал, что основными требованиями являются;

1. Наличие значимой в исследовательском либо творческом плане проблемы или задачи, требующей интегрированного знания, исследовательского поиска для ее решения.

2. Практическая, теоретическая, познавательная значимость предполагаемых результатов.

3. Самостоятельная деятельность учащихся: индивидуально, в паре, в группе, на занятии и вне его.

4. Структурирование содержательной части проекта, с указанием поэтапных результатов и распределением ролей.

5. Использование исследовательских методов: определение проблемы, вытекающих из нее задач исследования, выдвижение гипотезы исследования, обсуждение методов исследования, оформление конечных результатов, анализ полученных данных, подведение итогов, корректировка, выводы.

6. Образовательный процесс строится не в логике учебного предмета, а в логике деятельности, имеющий личностный смысл для обучающегося, что повышает его мотивацию.

7. Комплексный подход в разработке учебных проектов соответствует сбалансированному развитию учащегося, освоению им необходимых видов деятельности.

8. Глубокое, осознанное освоение базовых знаний обеспечивается за счет универсального их использования в разных ситуациях.

9. Гуманистический смысл проектирования состоит в развитии творческого потенциала обучаемых.

10. Разнообразие форм реализации проекта, обеспечивающее повышение интереса к учебному проектированию.

11. Дифференцированный подход, учитывающий специфические особенности учебного предмета (отдельных его разделов), а также индивидуальные характеристики обучающихся.

И так, дидактический потенциал учебного проектирования определяется его обучающими возможностями. Поскольку мы рассматриваем учебное проектирование как вид деятельности курсантов, его дидактический потенциал в формировании профессиональной компетентности курсантов определяется теми функциями, которые он выполняет. В логике нашего исследования нам представляется важным определить основные и специфические функции учебного проектирования, подтверждающие целесообразность его использования в аспекте исследуемой проблемы. Учебное проектирование, будучи учебной деятельностью, выполняет воспитывающую, образовательную и развивающую функции (по В.В Краевскому), эти функции являются основными, рассмотрим их подробнее.

Образовательная функция учебного проектирования. Учебное проектирование обеспечивает прирост в знаниях и умениях в области

изучаемой дисциплины, закрепление и углубление изученного материала. Кроме того, в процессе учебного проектирования осуществляется приобщение курсантов к основным (для осваиваемой специальности) видам деятельности. Развивающая и воспитывающая функции учебного проектирования состоят в том, что оно способствует становлению таких качеств специалиста, как развитие творческих способностей, развитие мышления, воспитание культуры умственного труда, стремления к самообразованию, воспитание любви к избранной профессии [4, 195]. Специфическими, на наш взгляд, являются информационная, коммуникативная, мотивационно-ценностная, организаторская, контролирующая, рефлексивная функции учебного проектирования. Именно к этим функциям сводится главное содержание деятельности каждого офицера. Если он командир, то ему принадлежит ведущая роль в обеспечении четкого функционирования подразделения: организаторская и контролирующая функции. Если будущий офицер должен стать военным инженером, то прежде всего, он должен заботиться об эффективном функционировании военной техники, что предполагает знание теории и практики военного дела, оружия и т.д., владение всей необходимой информацией. В учебном проектировании работа с информацией является одним из важных направлений, следовательно, оно выполняет информационную функцию.

Информационная функция. Учебное проектирование способствует формированию ответственного отношения к найденной информации. Курсант учится проверять степень достоверности информации; учится работать с несколькими источниками, сопоставлять их. Имитируя будущую профессиональную деятельность, курсанты овладевают опытом работы с информацией: составление таблиц и диаграмм для количественного и качественного выражения результатов учебного проектирования. Представление полученных результатов в виде информационных бюллетеней, коллажей и стенгазет полезно для распространения своих идей и содержит элементы профессиональной деятельности - представляет своего рода доступный способ обмена опытом. С другой стороны, учебное проектирование является источником информации и для самого преподавателя, позволяя ему проанализировать результаты деятельности курсантов, прогнозировать пути дальнейшего развития профессиональной компетентности обучаемых.

Коммуникативная функция. Как показывает анализ исследований, учебное проектирование имеет наибольшие возможности именно в формировании коммуникативной компетентности за счёт самостоятельного поиска и использования новых знаний, развития критического мышления, активного взаимодействия с другими

участниками. Коммуникативная функция учебного проектирования пронизывает всю учебно-познавательную деятельность обучающихся в процессе работы над проектом и способствует становлению личности профессионала.

Мотивационно-ценностная функция. Это функция побуждения к активной деятельности, к целенаправленному выполнению своих обязанностей. Учебный проект является важным средством формирования мотивации к изучению дисциплины, в рамках которой организуется учебное проектирование. Важнейшими факторами, которые способствуют формированию мотива речевой деятельности, являются: связь проекта с реальной жизнью, интересами проектанта; возможность проявления собственной инициативы и самостоятельности в процессе выполнения проекта. Личностно-значимые, мотивированные высказывания являются основой для дальнейшего формирования коммуникативных способностей обучающихся, необходимых в любой, в том числе и профессиональной деятельности. Курсант, как будущий военный специалист, должен уметь находить контакт с подчинёнными и коллегами, обмениваться информацией, формировать морально-политические, боевые и психологические качества воинов, поддерживать у подчиненных боевой дух, вдохновлять на успешное выполнение боевых задач. Учебное проектирование, выполняя аналогичную функцию, готовит обучающихся к их профессиональной деятельности.

Рефлексивная функция. Данная функция направлена на осмысление своих собственных действий в ходе учебного проектирования. «Личности военного руководителя, специалиста, педагога и администратора (хозяйственника) должны быть присущи высокий кругозор, твёрдые моральные устои, деловитость, самостоятельность, „, сегодня личный пример немислим без овладения современным стилем руководства, без умения фактически организовать решение задач» [5, 140]. Поэтому будущим офицерам необходимо уметь изучать не только своих подчиненных, но и самих себя. Успеху данного умения будет способствовать учебное проектирование, т.к. оно имеет рефлексивную функцию.

Организаторская функция. В учебном проектировании успешно реализуются различные формы организации учебной деятельности, в ходе которых осуществляется взаимодействие обучающихся друг с другом, осуществляется смена выполняемых ими ролей. Совместная работа в рамках проекта учит доводить начатое дело до конца. Самостоятельная работа курсантов при осуществлении учебного проектирования устраняет их зависимость от преподавателя благодаря самоорганизации и самообучению в процессе создания проекта, что способствует развитию

автономии обучаемого в учебной, а затем и в профессиональной деятельности. Учебное проектирование способствует формированию у будущего офицера навыков и умений- организации, управления, упорядочивания, регулирования общей деятельности подчиненных.

Контролирующая функция. Осуществление данной функции начинается с того момента, когда сформулированы цели учебного проектирования. Субъекты проектирования постоянно сопоставляют намеченные и выполняемые цели. Учебное проектирование учит курсантов контролировать исполнение своих и чужих распоряжений, имитируя деятельность военнослужащего, которая немыслима без подведения итогов. Данный способ контроля имеет большое мобилизующее и воспитательное значение. Следует отметить, что выделенные нами функции учебного проектирования адекватны основным видам военно- профессиональной деятельности.

Таким образом, теоретический анализ дидактического потенциала учебного проектирования позволил сделать вывод о том, что оно может выступать эффективным средством формирования профессиональной компетентности курсантов военного вуза в процессе обучения иностранному языку, благодаря тому, что «проект воспроизводит деятельность как целостность: здесь нужно делать и знать; выявить и согласовать с другими свои цели; определить свои ресурсы и риски; представлять результаты работы и получать независимую оценку её качества» [7]. Подготовка высокопрофессиональных военных специалистов в вузе в современных условиях подчинена достижению конкретной цели — гарантированному выполнению государственного заказа на подготовку офицеров с заранее заданным квалификационным уровнем профессиональной компетентности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. - М: Педагогика, 1989. - 190 с.
2. Жак Д, Организация и контроль работы над проектами // Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению. - Сб. рефератов по дидактике высшей школы, - БГУ. Центр проблем развития образования. - Ми.: ПроPILEI, 2001. - С. 121—140.
3. Муравьева Г.Е. Теория и технология обучения проектированию образовательного процесса. Монографи. - Шуя: Изд-во «Весть» ГОУ ВПО «ШГГТУ», 2005. - 104 с.
4. Леднёв В,С. Содержание образования: сущность» структура, перспективы, 2-е шд., перераб. - М.: Высш. шк., 1991. - 224 с.
3. Психология и педагогика высшей военной школы: Учеб. пособие. Под ред. А.В. Барабанщикова. - М. Воениздат, 1989, — 366 с.
6. Сергеев И.С. Как организовать проектную деятельность учащихся:

Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений. - М.: АРКТИ, 2003. - 80 с.

7. Сериков В.В. Компетентностная модель содержания высшего образования - чуть к новому качеству // Управление качеством профессиональной подготовки специалистов в условиях перехода на многоуровневое образование. - Волгоград: №д-во ВГПУ «Перемена», 2008. - Ч. 1. - С. 442-449.

8. Слостенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. Под. ред. В.А. Слостенина. - 2-е изд., стереотип. — М.: Академия, 2003. - 576 с.

ӘСКЕРИ ЖОО КУРСАНТТАРЫНЫҢ КӘСІБИ БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ОҚУ ЖОБАЛАУДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Калиева К.М.¹, п.ғ.к., профессор

Рақпанова К.С.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: r.karlygash_72@mail.ru

Әскери жоо курсанттарының кәсіби біліктілігін қалыптастыруда оқу жобалау әдісінің мүмкіндіктері нақтыланады. Оқу жобалаудың негізгі және арнайы қызметтері, білім беру процесін жобалаудың тұжырымдамасы қарастырылады.

Тірек сөздер: дидактикалық мүмкіндіктері, біліктілік, функция, тұжырымдама, әскери ЖОО курсанты, оқу іс-әрекеті.

Статья поступила 31.03.2020

FORMATION OF FUTURE TEACHER'S COMMUNICATIVE COMPETENCE

Sarkanbaeva.G.K., master, senior teacher

KazUIR&WL named after Ablai Khan

Almaty, Kazakhstan, gulzhaz.72@msil.ru

This article describes that the formation of communicative competence of future teachers in the process of professional training contributes to the formation of scientific and cognitive interest of future teachers, the development of their thinking capabilities, improving the professional training of students for quality education, including using the technology of debate.

Keywords: communicative activity, teacher's communicative competence, communication, communicative competence, technology, debates, debate technology, system.

УДК 378.147

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Сарқанбаева Г.К., магистр, аға оқытушы

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәне ӘТУ

Алматы, Қазақстан, gulzhaz.72@msil.ru

Бұл мақалада болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын кәсіби даярлау үдерісінде қалыптастыруды студенттерге сапалы білім беруде заманауи

білім беру технологияларын, соның ішінде дебат технологиясын пайдалану арқылы іске асыру болашақ мұғалімдердің ғылыми-танымының қалыптасуына, олардың ойлау мүмкіндіктерінің дамуына, мамандыққа даярлығын жетілдіруге үлкен септігін тигізетіндігі баяндалған.

Тірек сөздер: коммуникативтік іс-әрекет, педагогтың коммуникативтік құзырлығы, коммуникация, коммуникативтік құзырлық, технология, дебат, дебат технологиясы, жүйе.

Білім беру жүйесінің кез-келген құрылымында компоненттер мен бөлшектер көптеп кездеседі. Олардың өзара байланысы, бір-біріне тәуелділігі жүйенің өз-өзінен құрылуына негіз болады. Алайда кез келген педагогикалық жүйенің компоненттік құрылымы білім беру жүйесінің негізін қалайтын сұрақтардың бірі болып табылады. Ғалымдар педагогикалық жүйені құрайтын компоненттердің көптеген түрлерін ұсынады.

XX-шы жылдардағы зерттеулерде жүйе басты философиялық-әдістемелік және әлеуметтік-ғылыми түсініктердің бірі ретінде қарастырылады. Жүйелілік тәсілдің мүмкіндіктерін О.П.Околев зерттеген, ол бөлшек пен тұтастықтың өзара толассыз байланысының негізінде жүйе үздіксіз қозғалыста болатындығын дәлелдеген. Оның пайымдауынша, педагогикалық жүйелер белгілі бір заңдылықтарға сүйене отырып дамиды. Біріншіден, кез келген жүйенің негізгі ішкі мақсаты болады, онда бөлшектер мен құрылымдардың тұрақтылығын және де олардың даму бағытын анықтайтын байланыстар болады. Екіншіден, жүйенің компоненттері бөлінбейтін бірлікті құрайды, сол себепті олардың осалдау, әлсіз тұстары жалпы жүйеге мейілінше әсер етеді. Үшіншіден, жүйенің іс-әрекеті мен дамуының әлеуметтік ортаға берер әсері мол. Ол кез келген педагогикалық жүйені басқарудың негізі болып табылатын кері байланысқа да аса назар аударады [1].

«Жүйе» заттың тұтастығы, байланысы, жүйелілігі, қарым-қатынасы, құрылымы деген түсініктермен тығыз байланысты. Кез келген жүйе үлкен бір жүйенің бөлшегі ретінде де қарастырылуы мүмкін [2].

Ю.К.Бабанский педагогикалық жүйе деп қажетті бес құрылымдық компоненттердің тұтас бірлігін қарастырады: педагогикалық мақсат; мақсатқа сәйкес мазмұн; мазмұнға сәйкес педагогикалық коммуникация; педагогикалық коммуникацияның мақсаты мен мазмұнын меңгерген педагогтар; коммуникацияның мақсаты мен мазмұнын анықталатын білім алушылар, мұндағы әр компонент бір-бірінен үйлесімді түрде туындап тұрады. Егер жүйенің бір ғана компоненті түсіп қалса, онда педагогикалық жүйе бұзылады, және, керісінше, жүйенің құрылымдық компоненті күшейген жағдайда, онда бүкіл жүйе күшейеді [3].

Сондай-ақ, кез келген жүйе мақсатқа және де соған сәйкес сипаттамаға байланысты болатындықтан, ғалымдардың осы мәселе аясында айтқан пікір- көзқарастарына аса мән береміз. Солардың ішінде В.Симоновтың кез келген жүйеде басты бөлшек ретінде жүйені құраушы мақсат тұратын болса, онда оны педагогикалық жүйе деп атауға болады деген пікіріне және философтардың «мақсат» белгілі бір жағдайларда модельдің рөлін атқаратын бейне ретінде қарастырылады деген түсініктемесі мен психологтардың бұл ұғым мотивпен байланысты болып келетін нәтижеге жету жолындағы бейне деген анықтамасына назар аударамыз.

Біздің пайымдауымызша, мақсат дегеніміз, сана мен ойдағы іс-әрекет нәтижесі және оған жетудегі тәсілдерді сипаттайтын саналы іс-әрекеттің көрінісі. Ұсынылған модельдің мақсаты болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын дебат технологиясын қолдану арқылы дамыту болып табылады.

Бұл мақсат төмендегі міндеттердің шешімі арқылы жүзеге асады:

- дебат технологиясын таңдаудағы қажеттілікті қалыптастыру;
- коммуникативтік құзырлықтың іс-әрекеттегі іскерлігі мен дағдысын дамыту;
- дебат технологиясын қолдануда жаңалықтарға талпыну;
- өздігімен білімін жетілдіруге даярлығын дамыту.

Міндеттерді шешу тұлғаға ықпал ететін мотивациялық, когнитивтік және іс-әрекеттік компоненттерге деген мақсатты әрекеттің әсерімен жүзеге асады.

Кез-келген педагогикалық жүйе тиімділігінің шарты болып, мақсат іс-әрекет нәтижесіне сәйкес келеді деген дәлел саналады, біз осыны ескере отырып болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын дебат технологиясын қолдану арқылы жүзеге асыруды үдеріс ретінде қарастырамыз, оның нәтижесі дебат технологиясын қолдану арқылы коммуникативтік іс-әрекетті жүзеге асыру біліктілігін меңгерген ЖОО-ның түлегі, яғни болашақ мұғалім болып табылады.

Осы мақсатты жүзеге асыру барысында бірқатар сұрақтардың жауаптарын табу қажеттілігі туындайды:

- оқу-тәрбие үдерісіндегі болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын дамыту үдерісінің субъектісі кім?
- алдыға қойылған мақсатқа жетудің қандай талаптары бар?
- болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастырудың мазмұны қандай?
- мақсатқа жету үшін қандай принциптерді басшылыққа алуға болады?

- мақсатқа жетуді анықтау көрсеткіштерінің өлшемдері қандай?
- коммуникативтік құзырлықты дамытудың берілген деңгейлеріне қалай жетуге болады?

Ұсынылып отырған модель болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын дебат технологиясы арқылы қалыптастыру деңгейін зерттеп білуге, коммуникативтік құзырлықты қалыптастыруда тірек болатын принциптерді анықтауға (демократизациялық, вариативтік, коммуникативтік үдерістің жағымды эмоционалдық ортасы, коммуникативтік үдеріске қатысатындардың кешенді тәсілдері мен өзара әрекетін ұйымдастыруды жүзеге асыру, диалогтік) және педагогикалық шарттарды айқындауға (болашақ мұғалімдерге дебат технологиясын меңгерту; дебат технологиясы саласы бойынша әдістемелік нұсқаулар даярлау; оқу және оқудан тыс әрекетте дебат технологиясын пайдалану, болашақ мұғалімдердің дебат әрекетіне белсене араластыру) септігін тигізеді.

Педагогтің коммуникативтік құзырлығы - бұл әдістемелік, арнайы, жалпы педагогикалық және әдістемелік даярлықтың, ғылыми-педагогикалық ойлаудың заманауи мәнерін қалыптастырудың, кәсіби өзін-өзі қалыптастыруға деген даярлықтың өзара байланысы болып табылады. Педагогтің коммуникативтік құзырлығының негізгі құрамдас бөлігінің бірі мұғалімнің өз оқушысына деген құндылықты қарым-қатынасы екендігін айта кеткен жөн, себебі бұл білім алушының шығармашылық әлеуетінің дамуына және оның танымдық белсенділігіне жағымды әсер етеді. Болашақ мұғалімнің коммуникативтік құзырлығының құрылымдық бөліміне, сондай-ақ қатынастың коммуникативтік ережелері мен тәртіптерін; білім алушылардың педагогикалық ерекшеліктерін; өзінің коммуникативтік қасиеттерін білуді коммуникативтік жағдаяттарды игере алуды жатқызуға болады [4].

Болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастыру барысында басты талаптар педагогтерге жүктеледі. Бұл талаптарды педагогтің тұжырымдамалық қағидаларына жатқызуға болады: коммуникативтік іс-әрекет педагог үшін кез-келген кәсіби іс-әрекеттер тәрізді маңызды болып келеді; меңгерген білім мен іскерліктер негізінде педагог коммуникативтік іс-әрекетті кәсіби түрде жүзеге асыра білуі тиіс; болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығы адамгершілік құндылықтарға, сонымен бірге коммуникативтік іскерліктер мен дағдыларды қалыптастыруға бағытталған саналы түрдегі ең жоғарғы деңгейді қажет етеді; педагогтің коммуникативтік құзырлығы болашақ мұғалімдердің кәсіби біліктілігінің құрамдас бөлігі болып табылады.

Дебат технологиясын қолданудағы коммуникация барысында болашақ мұғалімдерді даярлауда мынадай іскерліктерді қалыптастырған жөн:

- дебат технологиясы негізінде оқу үдерісін ұйымдастыра білу іскерлігі;

- педагогикалық технологияларды, яғни дебат технологиясы негізінде білім берудің әдістемелік жүйесін енгізу;

- оқыту-тәрбиелеу үдерісіндегі оқыту, тәрбиелеу және коммуникативтік міндеттерді шешу барысында дебат технологиясының жетістіктерін мейлінше ендіре білу;

- коммуникативтік пәндік ортаны қалыптастырып, әрі оны жобалай білу.

Осы іскерліктерді жүзеге асыру болашақ мұғалімдерді даярлауды ұйымдастыру үдерісі, яғни оның жүйесін анықтайтын арнайы курстар мен семинар, тренингтерді даярлау мен өткізу болып табылады.

Дебат технологиясын қолдану арқылы болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастыру үдерісін өзара байланыста жүзеге асатын кезеңдерден байқауға болады:

Алғашқы кезеңде - «Заманауи дебат технологиясы» деп аталатын арнайы курсты ендіру.

Екінші кезеңде - «Студенттер дебаты» тақырыбы бойынша семинар сабағын өткізу;

Үшінші кезеңде - аудиториядан тыс уақытта, яғни студенттің өздік атқаратын жұмысы мен оқытушы басшылығындағы жұмысы барысында дебаттық іс-шаралар өткізу.

Модельде көрініс алған мотивациялық компонент қатынас пен коммуникацияға деген құнды көзқарасты қалыптастыруды ұсынады. Бұл ерекшелік ұсынылып отырған әр кезеңде қалыптасады. Алғашқысында коммуникативтік құзырлықты қалыптастыруға бағытталған білімдер жүйесі негізгі мақсат болып табылады. Ал екінші кезеңнің басты мақсаты - қатынас үдерісіне деген құнды көзқарасты қалыптастыру болса, үшінші кезең - коммуникацияның әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруды мақсат тұтады. Болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастыру үдерісі осы құзырлыққа байланысты негізгі білімді жүйесіз анықтауы және қатынасқа деген қызығушылықты дамытпайынша коммуникативтік іскерліктер мен дағдыларды жетілдіруі мүмкін емес.

Болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастырудың механизмі ол әр деңгейде қайталана беретін кезеңдік үдеріс. Кезкелген кезеңдегі өзгеріс оның нәтижесіне әсер етеді. Сондықтан үдеріс барысында әр қатысушының тұлғалық өсуін қадағалап отырған жөн.

Сонымен, болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлылығын дебат технологиясын қолдану барысында дамытудың ерекшелігі осы үдерістің ұйымдастырылуын анықтап, бұл үдерісті негізгі үш салада (мотивациялық, когнитивтік және іс-әрекеттік) қарастыруға мүмкіндік береді.

Біздің пайымдауымызша, болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлылығын қалыптастыру білім берудің түрлі технологияларын, оның ішінде дебат технологиясын белсенді қолдану барысында мүмкін болады. Дебат технологиясын қолданудың басты бағыты білім алушылардың жеке мүмкіндіктерін қарастыру болып табылады. Ол тұлғаның өзгелермен тез тіл табыса білу қасиетін дамытуда нақты жағдайлар жасайды. Бұл өзін-өзі белсендіру, өзін дамытуға жетелейтін тұлға қалыптасуының ашық жүйесі ретінде қарастырылады.

Дебат технологиясын қолдану үдерісінде қатынас саласындағы мынадай нақты әлеуметтік талаптарды қалыптастыру да маңызды болып табылады: қатынастың негізгі мақсатына жете білу; қатынасқа деген қызығушылықтың пайда болуы; қатынас үдерісінің және адам табиғатының диалогтік мәнін ашу; қатынас барысында серіктесіне мейлінше көп ақпарат беру. Дебат жүргізу барысында коммуникативтік іскерліктердің талаптарын қалыптастыруға қарағанда, қатынастағы шығармашылықты, коммуникативтік шеберлікті дамыта білу нәтижесінде тұлғаның коммуникативтік құзырлылығын қалыптастыруға алып келеді.

Болашақ мұғалімдердің қарастырылып отырған құзырлылығының қалыптасу деңгейін бағалау нақты көрсеткіштер жүйесінде берілген талаптардың негізінде жүзеге асады. Соның нәтижесінде, болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын қалыптастырудың үш деңгейі (жоғары, орта, төмен) арқылы анықталады. Ұсынылып отырған әр деңгей өзіне қажетті білім, іскерлік, дағдыларды, іс-әрекетті жүзеге асыратын тәсілдерді қарастырады.

Коммуникативтік құзырлылықты қалыптастырудың төменгі деңгейінде коммуникативтік іс-әрекетті жүзеге асыру қажет деп есептемейді, коммуникативтік іс-әрекеттің мақсатын, мүмкіндіктерін түсінбейді, тәсілдерін меңгермеген, адамдармен қарым-қатынас тактикасын білмейді, қарым-қатынас әрекетін ұйымдастыруда қиналады, қатынаста кездесетін кездейсоқ жағдайлардың шешімін өздігімен таба білмейді және біреудің көмегін қажетсінбейді.

Орта деңгей коммуникативтік іс-әрекетті жүзеге асыру қажеттілігін түсінеді; адамдармен қатынас жасайды; коммуникативтік іс-әрекеттің мүмкіндіктерін, жүзеге асырылу тәсілдерін жетік біле бермейді;

адамдармен өзара қарым-қатынастағы тәсілдерді ішінара меңгерген, қарым-қатынас әрекетін ұйымдастырады; қатынаста көрініс алатын кездейсоқ жағдайлардың шешімін оқытушының көмегімен іздестіреді.

Коммуникативтік құзырлылықтың жоғарғы деңгейіндетұлғаға қажетті маңызды қасиеттерді мотивациялық, когнитивтік, іс-әрекеттік компоненттерінің бірлігінде қарастырады. Біздің зерттеу жұмысымыздың нәтижесі де осы үш компоненттің, яғни көрсеткіштер мен өлшемдерден тұратын мотивациялық, когнитивтік, іс-әрекеттік компоненттер құрылымымен бағаланады.

Қорыта айтқанда, жоғары оқу орны жағдайында білім беру үдерісі, ұсынылып отырған жүйе негізінде болашақ мұғалімдердің коммуникативтік құзырлығын дебат технологиясын пайдалану арқылы дамытуға жағдайлар жасауға, оны жүзеге асыру әдістемесімен қамтамасыздандыруға, сондай-ақ болашақ мұғалімдерге қажетті негізгі құзырлылықты қалыптастыруға тұтастай ықпал етуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТ

1 Околев О.П. Современные технологии обучения в вузе: сущность, принципы, проектирование, тенденции развития //Высшая школа в России.-19947 - №2. - С. 45-50.

2 Сарқанбаева Г.К. Дебат технологиясының студенттердің интеллектуалды ой-өрісін дамытудағы рөлі //Абылай хан атындағы ҚазХҚжәне ӘТУ Хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы. - Алматы, 2019. - №4(55)7 – 64-68-б.

3 Ұзақбаева С.А. Этнопедагогика. - Алматы, 2019. - 319 б..

4 Знаменская С.В. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе: дисс...канд. пед. наук. - Ставрополь, 2004. - 213 с.

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Сарқанбаева Г.К. магистр, ст.преподаватель
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, gulzhaz.72@msil.ru

В данной статье изложено, что формирование коммуникативной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки способствует формированию научно-познавательного интереса будущих учителей, развитию их мыслительных возможностей, совершенствованию профессиональной подготовки студентов к качественному образованию, в том числе с использованием технологии дебатов.

Ключевые слова: коммуникативная деятельность, коммуникативная компетентность педагога, коммуникация, коммуникативная компетентность, технология, дебаты, технология дебатов, система.

Статья поступила 31.03.2020

2 Бөлім
ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
Раздел 2
СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ
Part 2
MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING

UDC: 37.013.46

**DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE LEARNERS' COMMUNICATIVE
COMPETENCE THROUGH MULTIMEDIA-ASSISTED LANGUAGE LEARNING**

Sadykova A.K.¹ . p.s. ass.professor,

Damen G. A.² master student

^{1,2}Ablai khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: adilhanovna170295@mail.ru

This article is a study of the development of English as a communicative competence for students of a foreign language through the use of language learning using multimedia. This article explains how to explore the impact of authentic multimedia and effective learning strategies to stimulate university students to learn English. This article also clarifies the perception and attitude of students to participate in multimedia materials for language learning and classes in classrooms for learning English. This article discusses how the use of multimedia and technologically advanced educational strategies can stimulate students' motivation and autonomy when learning foreign languages.

Keywords: Multimedia-assisted language learning, Communicative competence, Learner motivation

Over the past several decades, developing English as a foreign language (FL) learners' communicative competence has gained much attention among researchers and educators around the globe as the paradigm of English education has shifted from form-focused theoretical orientation into the direction of meaning-focused pedagogy. This change has been the result of constructivist movement which emphasizes the importance of social interaction in language learning and the value of meaningful context and cooperative learning community [1]. In the constructivist perspectives, the conventional pedagogical emphasis has moved away from the focus on teaching to the focus on learning; from teacher-directed to learner-initiated. For constructivists, the goal of education is to help learners transform and grow as proactive agents of their own learning process. This standpoint makes it possible for the learners to be transformed as the major agents in their learning. Accordingly, in the field of English as a foreign and second language education, the goals of classroom English language education based on constructivism are not just

indoctrinating simple linguistic skills and English language pattern drills or emphasizing rote memorization. Instead, educators have tried to develop FL learners' communicative competence, helping them understand the importance of meaningful social interaction, active communication, discovery of meaning, shared learning communities, and collaboration with peer during their English language learning process [2]. Recently, due to the development of innovative technology and the effort to seek out effective instructional techniques and strategies, multimedia assisted language learning (MALL) has been increasingly integrated in the field of English education [3]. MALL can be generally defined as any instructional practice that encourages English language learners to use authentic multimedia in order to enrich their English language learning experience. The accessibility and availability of well-resourced multimedia equipment and various multimodal English language learning and teaching materials in language classrooms have played a crucial role in developing the new trend for English as a foreign language learning and teaching [4]. The prevalent development of multimedia and new technology has made it possible that English language educators and curriculum developers should rethink the use of the traditional English language teaching resources and instructional techniques, which has become somewhat old - fashioned in the era of new digital technologies. The progresses in diverse educational technology have also led to a relentless search for more effective and reliable teaching methods and instructional strategies in the English language classrooms. By integrating new technology into English language classrooms, the pedagogical practices in which knowledge is transmitted have been dramatically transformed and enhanced. Because English language learners' perspectives and learning experiences have been greatly enriched by implementing authentic multimodal language learning resources and innovative technologies, it has been possible for English language learners to develop their English communicative competence and four integrated English language skills simultaneously [5]. Consequently, the evolving paradigm of EFL pedagogy and instructional environment using multimedia-assisted language learning have brought a paradigm shift away from the conventional EFL instructional practice to technology-enhanced language education [6]. Under the constructivists' perspectives, this paradigm shift has also transformed the role of teachers from a knowledge distributor to a facilitator or a guide who can help learners expand their capacity in solving problems, making educated decisions, and thinking critically. Under the premises of constructivism in EFL education field, the emphasis of the English language learning process has been transferred to learners, so English language learners can take the initiative in their own learning through the development of communicative competence, instead of depending on the teacher in conventional English language classrooms [7]. The purpose of this

study is to develop EFL university learners' communicative competence using multimedia-assisted language learning and teaching. This study examines how the use of multimodal instructional English learning resources and effective classroom activities based on multimedia-assisted language teaching strategies can help develop English as a foreign language learners' communicative competence and four integrated English language skills in university English language instruction. This study also investigates how the integration of multimedia and technology enhanced instructional strategies can foster learner motivation and autonomy in university EFL learning. This study then examines how the use of MALL has influenced students' English language learning experience and interactional classroom dynamics.

Theoretical Background of Multimedia assisted Language Learning

Since the computer and new educational technology were incorporated into language teaching, many educators and EFL learners have engaged in utilizing multimodal learning materials and educational technology such as learning management system, discussion boards, weblog, social networks, and internet on a daily basis. Accordingly, multimedia-assisted English language learning and teaching has been introduced into the field of English education as the plausible alternative of the traditional pedagogical framework [8]. The prevalent use of technology in English language learning and teaching corresponds with the introduction of sociocultural theory of learning based on constructivist perspectives. With the benefit of multimedia and computer related English language learning and teaching environments, a lot of educators and researchers embrace the notion that more meaningful learning occurs through social interaction with others in authentic and interactive communicative contexts [8]. In the current pedagogical framework of constructivism, classroom language learning activities are learner-centered, genuine, and organized in the supportive and meaningful context [9]. Classroom is not the only place for the English language learners to receive new information, especially with the current trends to integrate state-of-the-art technological skills into the conventional curriculum [10]. The pedagogical direction toward integrating multimedia and technology-assisted learning into English education makes it imperative for English teaching professionals to keep up with current English language teaching methods and to attain essential knowledges and skills of educational technology. Teachers serve as facilitators and guides while learners engage in constructing their own learning and meaning making. Learners activate new information and abilities upon pre-existing knowledge in more collaborative and autonomous manner. Students develop new information and knowledge according to their own needs and interests, taking initiatives in their own learning activities and outcomes. By integrating multimedia applications into English language learning, learners can be engaged in learning activities

that can cultivate critical thinking skills. Various multimedia-facilitated language learning and teaching environment can provide English language learners with the salient support and successful learning experiences in order to develop English language learners' communicative competence. Interactive multimodal English language learning resources can offer authentic learning experiences for practicing all language skills, including speaking, listening, writing, and reading.

Developing Communicative Competence in FL Education

In the field of English as a second or foreign language learning and teaching, communicative language teaching (CLT) has gradually become a dominant paradigm around the world as a new or innovative way of learning and teaching English, replacing the conventional way of form-focused English language learning and teaching. This approach was emerged as the reaction against grammar-based English language teaching approaches like audiolingual approach. The foremost pedagogical notion of communicative language teaching is to foster English language learners' communicative competence. The term communicative competence was coined by Hymes and referred to not only the implicit knowledge of a language and the ability to use it appropriately. This concept was proposed as the disapproval at the concept of Chomsky's idealized ideas of purely linguistic competence. Chomsky proposed linguistic competence was as the only theoretical foundation of methodology of English language learning, teaching, and assessment. However, the term communicative competence was suggested to alter Chomsky's notion of linguistic competence into a broader and more genuine concept of competence. The newly proposed concept of communicative competence embraced language competence not only as an essential linguistic competence but also as the ability to utilize linguistic competence appropriately in various communicative contexts. Thus, the term communicative competence has brought the sociolinguistic perspectives into Chomsky's linguistic perspectives of language competence. Having English communicative competence means that an English language user has sociocultural knowledge about when and how to speak the intended utterances properly beyond just having grammatical knowledge of English such as syntactic, morphological, phonetic, and phonological knowledge. The concept of communicative competence can be characterized by means of manifestation, interpretation, and negotiation of meaning in communication. Having communicative competence can be defined into several categories. According to the categorization, communicative competence has four sub-categories; grammatical competence, discourse competence, sociolinguistic competence, and strategic competence. Figure 2 shows four subcategorizations of the communicative competence and their features according to the definition.

For grammatical competence, FL learners should have knowledge

about English phonological, orthographical, syntactical, and lexical aspects. Sociolinguistic competence includes knowledge of sociocultural implications of using English. It is related to the English language learners' ability to manage the communicative contexts in terms of communicative settings, topics, and functions in diverse sociolinguistic situations. In addition, it is the ability of understanding and creating different speech acts in different communicative contexts where various factors play an essential role, for example the relationship between interlocutors and their situation. Discourse competence is concerned with the English language learners' mastery of understanding and producing utterances in the types of listening, speaking, reading, and writing. To master this, English language learners should be able to understand rhetorical device for conversational organization, which includes cohesion and coherence in different genres of texts. Strategic competence has to do with compensatory strategies in conversational settings in case of linguistic, sociolinguistic, or discourse complications. This ability includes English language learners' effective use of tactics in terms of verbal and non-verbal resources to repair their linguistic errors that can arise in communication due to different events that may limit the communicative process. These strategies include using avoidance tactics, reference resources, and paraphrase, as well as using requests for repetition, clarification, or slower speech. Using a language appropriately in communication means to know the relationship between the utterances and their contexts of using them appropriately. To be communicatively competent, all these features of communicative competence should be meaningfully interweaved into intercultural understanding, communicative context, and abundant exposure to language use as well as the knowledge of conversational contents. *Figure 1* represents all the interrelated relationship of these aspects of communicative competence.

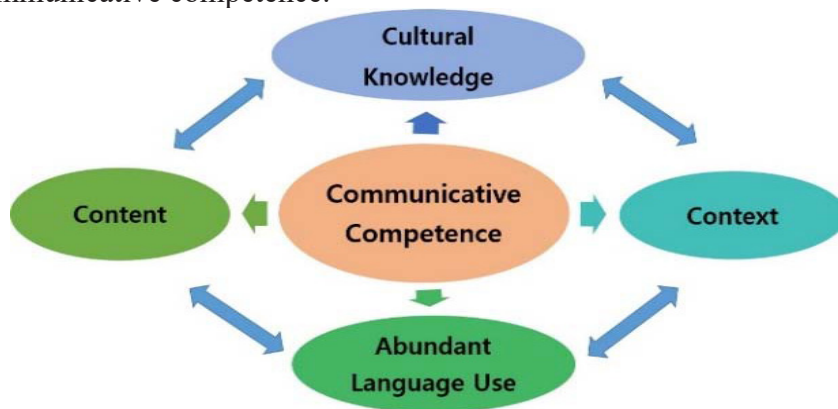

Figure 1: Relationship in the Aspects of Communicative Competence

According to the perspective of constructivism, the English language learning and teaching field meets the twenty-first century with the clear emphasis

on meaningful social interaction. For communicative language teaching, it is crucial that English language learners should be engaged in doing authentic things with English and should make meaningful connection between the self and the world through the medium of language, not merely knowing about the language .

Conclusion

This article examines the ways how to foster English as a foreign language learners' communicative competence through the use of multimedia-assisted language instruction and also to scrutinize the effect of using genuine multimedia assisted language learning resources and effective instructional strategies in order to motivate university students' English language learning. To foster motivating and engaging pedagogical learning environment for tech-savvy Foreign language university students, foreign language educators and researchers should never stop relentless efforts to incorporate the most effective channel to promote English as a foreign language learners' communicative competence. The result of this study might provide insights about how to implement authentic multimedia and effective instructional strategies in order to motivate FL university students' English language learning.

REFERENCES

- 1 Vygotsky, L. S., *Mind in Society*. - Cambridge: Harvard University Press, 1978. – 120p.
- 2 Slavin, R., *Educational Psychology: Theory and Practice*. - Boston: Allyn and Bacon, 2003. - 97 p.
- 3 Klassen, J. and Milton, P. "Enhancing English Language Skills using Multimedia: Tried and Tested" // *Computer Assisted Language Learning*. - Vol. 12. – 1999. - №. 4. - P. 281-294.
- 4 Rahini, M., and Hosseini, F., "The Impact of Computer-based Activities on Iranian HighSchool Students' Attitudes towards Computerassisted Language Learning". // *Procedia Computer Science*. - Vol. 3. – 2011. –P. 183-190.
- 5 Hu, Z., Li, M. and Zou, H., "Internet-assisted College English Teaching in China". // *IERI Procedia*. – 2012. - Vol. 2. -P. 623-629.
- 6 Marina, S. T., "Facing the Challenges, Getting the Right Way Distance Learning". // *Education at a Distance*. – 2001. - Vol. 15. -P. 1-8.
- 7 Jeong, K. O., "A Study on the Integration of Google Docs as a Web-based Collaborative Learning Platform in EFL Writing Instruction". // *Science and Technology*. – 2016. - Vol. 9. - № 39. -P. 1-7.
- 8 Wilhelm, J. D., and Friedemann, P. D., *Hyperlearning: Where Project, Inquiry, and Technology Meet*. - York, ME: Stenhouse Publishers, 1998. – 122 p.
- 9 O'Neil, J., "Our Schools as Learning Organizations: A Conversation with Peter Senge". // *Educational Leadership*. -.1995. - Vol. 52. - № 7. -P. 20-23.
- 10 Jonassen, D. H., *Computers as Mindtools for Schools*, Upper Saddle River. - NJ: Prentice-Hall, 2000. – 102 p.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ЧЕРЕЗ МУЛЬТИМЕДИЙНОЕ ОБУЧЕНИЕ ЯЗЫКУ

Садыкова А.К.¹ к.п.н., доцент

Дамен Г. А.² магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Аблай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: adilhanovna170295@mail.ru

Данная статья является изучение путей развития английского языка как коммуникативной компетенции для изучающих иностранный язык посредством использования языкового обучения с помощью мультимедиа. В этой статье объясняется, как исследовать влияние аутентичных мультимедиа и эффективных учебных стратегий, чтобы стимулировать изучение английского языка студентами университета. В этом статье также выясняется восприятие и отношение учащихся к участию в мультимедийных материалах для изучения языка и занятиях в аудиториях для изучение английского языка. В этой статье рассматривается как использование мультимедийных и технологически продвинутых учебных стратегий может стимулировать мотивацию и автономность учащихся при изучении иностранных языков.

Ключевые слова: мультимедийное обучение языкам, коммуникативная компетентность, мотивация обучающихся

МУЛЬТИМЕДИА АРҚЫЛЫ ТІЛДІК ОҚЫТУДЫ ШЕТЕЛ ТІЛ ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ДАМУ

Садыкова А.К.¹ п.ф.к., доцент

Дамен Г. А.² магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: adilhanovna170295@mail.ru

Бұл мақала ағылшын тілін мультимедиа технология көмегімен тілдік оқытуды қолдану арқылы шет тілінің студенттері үшін коммуникативті құзіреттілік ретінде дамытуды зерттеу болып табылады. Бұл мақалада университет студенттерін ағылшын тілін үйренуге ынталандыру үшін мультимедиялық және тиімді оқыту стратегиясының әсерін қалай зерттеу керектігі түсіндіріледі. Бұл мақалада сонымен қатар студенттердің тіл үйренуге арналған мультимедиялық материалдар мен ағылшын тілін үйренуге арналған сыныптығы сабақтарға қатысуға деген көзқарасы туралы айтылған. Бұл мақалада мультимедиялық және технологиялық жетілдірілген білім беру стратегияларын қолдану студенттердің шет тілдерін үйрену кезінде мотивациясы мен дербестігін қалай ынталандыруға болатындығы қарастырылады.

Тірек сөздер: мультимедиялық тілді оқыту, коммуникативті құзіреттілік, білім алушының мотивациясы

Статья поступила 19.03.2020

THE USE OF DIDACTIC GAMES IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Uzakbayeva S.A.¹ d.p.s., professor

Alenova A.A.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: alenova.akkulash@mail.ru

This article discusses the methods of using didactic games in a foreign language lesson. In didactic games, learning knowledge, skills and abilities are assimilated, all mental processes of children, their emotional-volitional sphere, abilities and skills develop. The systematic use of game methods in foreign language lessons strengthens and develops cognitive activity, communicative foreign language competence. And they also become the basis of a positive attitude towards learning, improving academic performance. In learning in a playful way, it greatly facilitates the learning process and increases the interest of students in a difficult to master subject as a foreign language.

Keywords: games, didactic games, game methods, phonetic games, lexical games, grammar games, spelling games, foreign language communicative competence, foreign language, cognitive activity.

УДК 378.1

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҒЫНДА ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Ұзақбаева С.А.¹, п. ф. д., профессор

Аленова А.А.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Қазақстан, Алматы

e-mail: alenova.akkulash@mail.ru

Бұл мақалада дидактикалық ойындарды шетел тілі сабағында қолдану әдістері қарастырылады. Дидактикалық ойындарда білім беру мен дағдыларды меңгеру жүреді, балалардың барлық психикалық процестері, олардың эмоционалды-еріктік саласы, қабілеттері мен дағдылары дамиды. Шетел тілі сабағында ойын әдістерін жүйелі қолдану танымдық белсенділікті, коммуникативті шетел тілінің біліктілігін нығайтады және дамытады. Сонымен қатар балаларда оқуға деген оң көзқарастар пайда болып, олардың академиялық үлгерімнің жоғарылауына да негіз болады. Ойын әдістерін оқытуда пайдалану оқу процесін едәуір жеңілдетеді және оқушылардың шетел тілі сияқты басқа да қиын пәндерді меңгеруге деген қызығушылығын арттырады.

Тірек сөздер: ойындар, дидактикалық ойындар, ойын әдістері, фонетикалық ойындар, лексикалық ойындар, грамматикалық ойындар, орфографиялық ойындар, шетілдік коммуникативті біліктілік, шетел тілі, танымдық іс-әрекет.

Қазіргі кезде шетел тілін оқытудың тиімділігін арттыру мәселесі өзекті мәселелердің бірі. Шетел тілі мұғалімдері практикада дәстүрлі емес оқыту әдістері мен құралдарын қолданады.

Балаларға шет тілін үйретудің алғашқы кезеңінде мұғалімнің негізгі міндеттерінің бірі -бұл пәнді қызықты және сүйікті ету. Бастауыш мектеп

жасындағы балалар өте эмоционалды және қозғалмалы, олардың назары еріксіз және тұрақсыздықпен сипатталады. Әдетте, бастауыш сынып оқушылары ең алдымен олардың тікелей қызығушылығын туғызатын нәрселерге көптеп назар аударады.

Көптеген отандық және шетелдік педагогтар оқу процесінде ойын әдістерін пайдалануды баланы тәрбиелеу мен оқытудың ең тиімді, қызықты және танымал құралы ретінде айтады [1]. Бастауыш сынып оқушыларын оқытуда ең бастысы - бұл олардың жеке қабілеттері мен мүмкіндіктерін ашуға жағдай жасау. Мектепке дейінгі және бастауыш сынып оқушыларының негізгі қызметі - ойын. Ойын - бұл демалудың маңызды формаларының бірі және шетел тілін оқытудың негізгі формасы болып табылады. Сабақта ойын әдістерін қолдану, баланың зейінін, есте сақтау үрдісін, ойлау үрдісін, білімді қабылдауға және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған ерекше орта қалыптастырады. Бастауыш сынып балаларының жан-жақты дамуына ойынның алатын орны ерекше. Ойын – жалпы адамзат мәдениетінің бірегей құбылысының шыңы мен қайнар көзі, осы арқылы ойын дамытады, тәрбиелейді, оқытады, әлеуметтендіреді, дем алдырады, көңіл-күйді көтертеді. Ойын түрлерін ұйымдастыра отырып балалардың бір-біріне деген мейірімділік, достық, қайырымдылық, жанашырлық сезімдерін күшейтуге болады, олардың сыйластық, адамгершілік сияқты өмірлік маңызы зор сапалары қалыптаса бастайды.

Ойын барысында балалар танымда, еңбекте, шығармашылықта пайда болған жаңа өмірлік мәселелерді шешу үшін үлгі алады. Сондықтан ойын әдістеріне сену - балаларды психологиялық ауыртпашылықтарсыз және артық жүктемелерсіз академиялық жұмысқа тартудың ең маңызды тәсілі [2]. Сондай-ақ ойынды біз жаттығу деп түсінсек болады, ойын арқылы бала өмірге әзірленеді. Ойын көмегімен баланың дене құрылысы жетіліп, өз-өзінің іс-әрекетіне сенімі арта түсіп, баланың бойында белсенділік, ойлау, төзімділік, зеректілік, тапқырлық, ұйымдастырушылық қасиеттері қалыптасады.

Қазіргі уақытта оқушылардың оқуға деген ынтасы әлсіз. Бұған көптеген себептер бар: бұл мектептегі монотондылық яғни сабақты бірыңғай әдіс-тәсілдер арқылы жүргізу оқушыларды жалықтырып, балалар оқуға қызығушылықтарын жоғалтуы, мектептегі дәстүрлі сыныптық оқытудың біркелкілігі, оқылатын материалды өмірден, оқушылардың қабілеттері мен қажеттіліктерінен оқшаулау және қазіргі уақыттағы оқу жоспарының жүктемесі т.б. Сондықтан мұғалім ойын әдістерін оқытуға кең және мақсатты түрде пайдалана отырып, балалардың алдына білім алуға деген қызығушылығы мен пәнге деген ынтасын арттыру үшін

барлық қажетті жағдайларды жасайды.

Ойындар сонымен қатар сөйлеу қабілеті мен дағдысының қалыптасуын тексеруге арналған бақылау құралы болып табылады. А.С.Макаренконың пайымдауынша «ойын-күнделікті бала еңбегі, болашақ өмірінің бастамасы. Ойын үстінде баланың ертеңгі өмірге деген қабілеті байқалады»[3]. Ойынды дұрыс таңдау - шетел тілі мұғалімінің маңызды міндеттерінің бірі және ол оқу процесін айтарлықтай жеңілдетеді, оны балаларға түсінікті және қол жетімді етеді. Бұл таңдау оқушылардың жас ерекшеліктеріне, ойынның осы жас кезеңінде пайдалану өзектілігіне, оның біртіндеп күрделену мүмкіндігі және лексикалық мазмұны ескерілуі қажет.

Сабақта таңдалған ойын кәдімгі балалар ойындарынан ерекшеленеді, өйткені қиял факторы, баланың қиялы, қиял-ғажайып жағдайлар артта қалады, көбінесе байқау мен зейін басым факторға айналады.

Ойын және дидактикалық компоненттерді біріктіретін көптеген оқытуда тиімді ойын түрлерінің арасында дидактикалық ойын ерекше орын алады. Себебі олар баланың қызығушылығына негізделген, танымдық процеске тартудың нәтижелі тәсілдерінің бірі. Дидактикалық ойын - бұл балаларға білім беру және тәрбиелеу мақсатында педагогтың арнайы ережесімен құрылған ойын түрі. Дидактикалық ойындар күрделі педагогикалық феномен, және де бұл оқыту түрі баланың жеке тұлға ретінде қалыптасып, жан – жақты тәрбиеленуінің басты құралының бірі. Бастауыш сынып оқушыларының ойын баласы екенін ескеріп, дидактикалық ойындарды оқыту процесінде жүйелі түрде қолдана білсек жоғары нәтижелерге жетуге болады. Олар балаларды оқыту мәселелерін шешуге бағытталған, бірақ сонымен бірге ойын әрекетінің тәрбиелік және дамытушы әсері көрініс табыды [4].

Дидактикалық ойындарды пайдалану баланың ақыл – ойын, қиялын, ой ұшқырлығын дамытады, оқушылардың әр түрлі мазмұнды жаттығуларды орындауға, өздігінен жұмыс істеуге, топпен жұмыс жасауға, ізденімпаздыққа, алған білімін өмірде қолдана білуге, ой ұтқырлығы мен тіл байлығын арттыруға, түрлі дағдыларды мен шеберліктітерді меңгеруге үйретеді. Сабақ барысында бастауыш сынып оқушыларына білім беру мәселелерін шешумен біріктірілген зияткерлік қиындықтарды жеңуге мүмкіндік береді. Мұқият ойластырылған және әдістемелік тұрғыдан сауатты ұйымдастырылған ойын - бұл практикалық, дамытушылық және тәрбиелік сипаттағы танымдық міндеттерді жан-жақты шешуге мүмкіндік беретін оқыту әдісі. Ойынның бір немесе басқа түрін таңдағанда мұғалім, ең алдымен, оны өткізудің мақсаттарын басшылыққа алады.

Дидактикалық ойындардың мақсаттары алуан түрлі. Дидактикалық ойындар мен ойын әдістері - оқу міндеттеріне біртіндеп көшуді жеңілдету. Ғаламдық желінің материалдарын қолдана отырып оқу дағдыларын қалыптастыру; оқушылардың жазу дағдыларын жетілдіру; оқушылардың сөздік қорын толықтыру; оқушылардың шетел тілін үйренуге деген ынтасын арттырады.

Дидактикалық ойындардың негізгі функциялары:

- оқуға деген тұрақты қызығушылықты қалыптастыру және баланың мектеп режиміне бейімделу процесіне байланысты стрессті жеңілдету функциясы;

- нақты оқу әрекетін қалыптастыру функциясы;

- жалпы білімдік, оқу және өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыру функциялары;

- өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау дағдыларын қалыптастыру функциясы;

- адекватты қатынастарды қалыптастыру және әлеуметтік рөлдерді дамыту функциясы.

Пидкасистыйдың түсінінде «дидактикалық ойын - бұл әр қатысушы мен команданы өздерінің күштерін тек жеңіске бағыттайтын, басты міндетті шешуге біріктірген ұжымдық оқу әрекеті»[5].

Дидактикалық ойындарға қойылатын талаптар:

1. Әр дидактикалық ойын балалардың психикалық дамуы мен олардың білім алуына пайдалы жаттығулардан тұруы қажет.

2. Дидактикалық ойында қызықты тапсырманың болуы, оны шешу жолдары кейбір қиындықтарды жеңіп, ақыл-ой күшін талап етуі қажет.

3. Ойындағы дидактика ойын-сауықпен, әзілмен ұштастырылуы керек. Ойынға құмарлық ақыл-ой әрекетіне жұмылдырады, тапсырманы жеңілдетеді.

4. Әртүрлі ойын түрлерін өткізу кезіндегі маңызды талап - көрнекіліктердің барлық түрлерін пайдалану.

5. Сонымен қатар, мұғалім ойынның балалардың жасына және зерттелетін тақырыпқа сәйкес келуі сияқты негізгі талаптарды әрдайым есте ұстауы керек; Ойынға барлық оқушылардың қатысуын қадағалау қажет. Сондай-ақ, нұсқаулықтар бәріне түсінікті және оқушылар ойын әрекеттерін орындауға дайын екеніне көз жеткізу керек.

Бастауыш сынып оқушыларына арналған дидактикалық ойындарды құру және өткізу кезінде сіздің жоғары нәтижеге жетуге байланысты бірқатар ережелер бар. Бір ойын әрекеті бір уақытта бірнеше ұғымдарды, тақырыптарды бір – бірімен байланыстыра отырып, оқушының тарау бойында алған білімін саралап және жүйелеп, қорытынды шығаруға

мүмкіндік береді. Ойынның алдында балалар үшін жайлы атмосфера жасалғаны дұрыс. Ойын адамгершілік сипатында басталуы керек, өйткені ойын процессінде бастауыш сынып оқушыларында мінез-құлық моделі енді қалыптаса бастайды. Сондықтан ойынды өткізу кезеңдері де өте маңызды.

Дидактикалық ойын жүргізгенде педагогикалық, тәрбиелік және оқу-жаттығу нәтижелеріне жоғары дәрежеде қол жеткізу үшін, оның барлық құрылымдық элементтерін баса назарға ұстау қажет:

1. Дидактикалық тапсырманы мұғалім тұжырымдайды және оның оқытушылық қызметін көрсетеді.

2. Ойын тапсырмасын балалар орындайды.

3. Ойын әрекеттері балалар үшін барынша қызықты және әртүрлі болуы керек.

4. Ойын барысында балалардың барлығы ойынға қамтылуы, жұмылдырылуы маңызды, сонда сыныпта оқушыларының зерігуіне жол берілмейді.

5. Ойын ережелерін мұғалім нақты тұжырымдаған кезде, олардың көмегімен, ойынды басқара отырып балалардың танымдық процестерін, мінез-құлықтарын бақылайды.

Дидактикалық ойындар өткізуде педагог бірнеше талаптарды орындауы керек. Ол қажетті құрал-жабдықтарды дайындап, маңызды ескертпелер жазып, тақырып пен ережелерді түсіндіріп, рөлдерді бөліп беріп, оқушылардың барлығы қатысатындай танымдық тапсырма дайындауы керек. Ойынның деңгейіне дұрыс таңдау жасау өте маңызды, ауыр тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын төмендетіп, ойынды қызықсыз әрі қиын жұмысқа айналдырады, ал өте оңай тапсырмалар, керісінше ойын-сауықретінде қабылданады да дидактикалық ойынның нәтиже бермеуі мүмкін. Ойын деңгейі орташа, бірақ сонымен бірге тапсырмалар оқушыдан шиеленісті қиындықтарды шешуді, зейінді, есте сақтауды және ақыл-ой белсенділігін талап етуі тиіс. Ойын қорытындылаумен аяқталады, бірақ міндетті түрде рефлексия жүргізу керек.

Дидактикалық ойындардың құрылымдары жалпы бес бөлімді қамтиды: дидактикалық мақсат, ойынның мақсаты, ойын әрекеттері, ойын ережесі, қорытынды.

Дидактикалық мақсат мұғалім оқытудың мақсатын көздейді. Мысал ретінде бір сабақтағы дидактикалық мақсат сан есім туралы мәліметті жинақтау және жүйелеу оны ойын мақсатына ауыстырып қарастырсақ: сыныпта кім сан есімнің жақсы білгірі екенін анықтау. Бұл жерде, дидактикалық мақсат балаларға жасырын тұр. Баланың зейіні ойын әрекетін жүзеге асыруға бағытталады да, ал оқыту мақсатына

мән берілмейді. Ғылыми және әдістеме тұрғысынан салыстырғанда дидактикалық мақсаттың анықтамасы балаларға ереже ретінде қызық емес.

Ойын әрекеттері әртүрлі болған сайын, ойын балалар тарапынан қызығушылықтары басым келеді. Мысалы, ойын процесінде балалар әртүрлі рөлдерді «ойнайды», жұмбақтар шешеді, қарсыластарына сұрақтар, тапсырмалар ойлап тауып, ойында әртүрлі көріністерді табуға тырысады.

Дидактикалық ойынның ережесі тек ойын процесіндегі басқару міндеттері емес, сондай-ақ дидактикалық міндетті, баланың жеке тұлғасы болып қалыптасудағы жалпылама міндеттерді қамтиды.

Қорытынды, ойынның міндетті компоненті, ойын аяқталғанда жинақталған ұпайлар санын есептеу, ойын тапсырмаларын орындау барысында белсенді қатысушыларды айқындау. Қорытынды шығару кезеңінде әрбір баланың жетістігін және де ойында орын алған кемшіліктерді саралау.

Қазіргі уақытта дидактикалық ойындардың түрлері көп, олардың барлығы белгілі бір дағдылар мен қабілетті дамытуға, өтілген материалдарды бекітуге бағытталған.

Мұнда сабақта қолдануға болатын дидактикалық ойындардың бірнеше мысалдары көрсетілген.

«Сөмкедегі қалам» ойыны ойын барысында «Whose» сұрақтарын және тәуелдік жалғауын пайдалануы керек. Мұғалім ортаға бір қорапты қояды және әр оқушы өздерінің бір заттарын әкеліп салады (кітап, қалам, дәптер т.б.). Оқушылардың бәрі көздерін жұмып, ортаға бір оқушы келіп қораптан кез-келген затты алып оны сипаттай бастайды. Содан оқуларға «Whose is it?» деген сұрақты қояды. Оқушылар сипатталған заттың кімдікі екенін табуы қажет. Мысалы «It is Arman's book». Бұл ойынды жалпы сыныппен немесе топқа бөліп ойнаса болады.

«Ғажайып айна» ойыны ойында сан есімдерді және құстардың аттары пайдаланылады. Мұғалім ортада орналасқан айнаның алдына кезек-кезек әр түрлі құстардың суретін қойып, оқушыларды бір-бірден шақырады. Оқушы айнадан қандай құсты көріп тұрғанын және оның санын атауы керек. Мысалы «I see a parrot», «I see two parrots».

«Қашқын» ойыны ойын кезінде үй жануарларының аттарын қайталауға болады. Үстелдің үстіне бірнеше үй жануарларының ойыншықтарын қойып, балаларға барлығын көріп еске сақтауларын айтамыз. Одан кейін оқушылар көздерін жұмып, бірнеше уақыттан соң оқушылар көдерін ашып қандай үй жануарының қашып кеткенін табуы керек. Мысалы I don't see a horse/rabbit.

«**Бөтен сөз**» ойыны мұғалім бірнеше сөздерді кезекпен оқиды және сол сөздердің ішінде бір басқа мағыналы сөз кездеседі. Балалардың мақсаты сол сөзді дұрыс әрі тез табу.

«Man-man-men-man»

«Bad-bed-bad-bad»

«Ship-ship-sheep-ship»

«Live-leave-live –live»

Бұл ойын түрін әртүрлі тақырыптарда қолдануға болады. Сөздердің дыбысталуын, зат есімдерді, сын есімдерді т.б.

«**Қойдың басы**» ойыны мұғалім «Қазақстанның географиялық жағдайы» атты мәтін оқиды. Ойында кез-келген тақырыптағы мәтіндерді қолдануға болады. Мұғалім ойын басында бір сөзді айтады. Оқушылар кезек бойынша сол сөзден кейінгі сөздерді мәтінде баяндалғандай кезегімен айтуы керек. Кімде-кім сөздердің ретін бұзса, оны «Sheep's head\ қойдың басы» деп атайды да, ол қатысушы ойыннан шығарылады.

Teacher: Almaty ...

Arsen: Almaty, Aktau ...

Ainur: Almaty, Aktau, Shimkent ...

Dias: Almaty, Shimkent ...

Teacher: I'm sorry, you're "sheep's head". Didar, continue.

Didar: Almaty, Aktau, Taraz "sheep's head"...

Teacher: I'm sorry, you're "sheep's head"...

Мұғалім сөздердің орындары ауысып кетпеуін мұқият қадағалайды. Ойын барысында мүлдем қателеспеген адам жеңіске жетеді.

«**Қайда?**» ойыны

Бұл ойында екі түрлі карточкалар жиынтығы қолданылады. «Red cards» карточкалар жиынтығында (8-10 түрлі сөз) зат есім жазылады, «Blue cards» карточкалар жиынтығында екі сын есімнен жазылады(16 сөз). Топтың атауы карточкалардың атына немесе түсіне байланысты құрылуына болады. Сыныпты екі топқа бөліп, «Red cards» топ ретімен зат есімдерді оқиды. Ал «Blue cards» тобы оқылған зат есімдерге сәйкес келетін сын есімдерді айтуы керек. Тез және дұрыс жауап берген топ бір ұпай алады. Барлық зат есімдер оқылған соң топтар рөлдерін ауыстырса болады.

Зат есімдер мен сын есімдердің үлгі тізімі:

«Red cards»

«Blue cards»

«Mountains»

«grant, majestic»

«Soldier»

«brave, fearless»

«River»

«calm, peaceful»

«Mother»

«loving, patient»

«Day»	«grey, rainy»
«Rose»	«beautiful, fragrant»
«Girl»	«happy, joyful»
«Clouds»	«white, fleecy»

«Қақпа» ойыны

Бұл ойында – сұраулы сөйлемдердің немесе басқа да сөздерді, сөйлем түрлерінің барлық түрлерін қолданса болады.

Екі белсенді оқушы шығып, қолдарын айқастырып ұстап тұрып «Қақпа» жасайды. Қалған оқушылар бір-бірден келіп, тақырыпқа байланысты ауызекі сөйлеуді дамытуға арналған сұрақтар қояды. Егер сұрақ дұрыс қойылса, «The gate is open», «Қақпа ашық» деген жауапты алады да қақпадан өтеді. Егерде сұрақ дұрыс қойылмаса, онда «The gate is shut» деп, қақпа ашылмайды.

«Are you going to do ... (smth)?»

«What are you going to do in (on, at) ...?»

«Do you like to ... (do smth)?»

«Can you ... (do smth)?»

«Қонақтар» ойыны

Топпен ойналатын ойын түрі. Ойынға 2 топ қатысып бір-бірінен сынып ішінде тұрған ке-келген затты жасырады. Заттың атауын табу үшін тек «иә» және «жоқ» деп жауап беруге болатын сұрақ түрлері қойылады. Кезек-кезек бірінші топ оны жасырып, екінші топ табуға тырысады. Қойылған сұрақтар саны қаншалықты аз болса, сол топ жеңімпаз болып есептелінеді.

«Is it a thing?»

«Is it on the wall?»

«Can I eat it?»

«Is it on the blackboard?»

«Is it white?»

«Is it the chalk?»

«Менің досым» ойыны ойында грамматикалық құрылым «Present Simple, the 3-rd form» және «Parts of body» тақырыбы қолданылады. Сынып 2 немесе 3 топқа бөлінеді. Әр топтан бір оқушы шығып өз тобындағы оқушылардың ішінен біреуін іштей таңдайды, ал қалған топ/топтар оның кімді таңдағанын

«Does she / he have a little nose? »

«Does she / he have a black hair? »

«Does she / he have a blue eyes? »

«Does she / he have a white shirt? »

сияқты сұрақтарды қоя отырып, оның суретін салуы керек. Қай топ

дұрыс тауып және суретті жақсы салса сол топ жеңіске жетеді.

Осындай ойындар процесінде әр түрлі тақырыптағы лексикалық материалды қолдануға болады. Ойындардың әрқайсысы бір мезгілде бірнеше танымдық процестің дамуына ықпал етеді.

Мысалы, дидактикалық ойын түрлерінің біреуіне толығырақ тоқталсақ:

Осындай дидактикалық ойындардың түрлерін сабақтың әртүрлі кезеңдерінде қолдануға болады: білімді тексеру кезінде, материалды бекіту кезінде және жаңа тақырыпты меңгеруде. Шетел тілі сабақтарында қолданылатын ойындарды тілдік және сөздік дидактикалық ойындар деп бөлуге болады. Тілдік ойындар фонетикалық, лексикалық, грамматикалық, орфографиялық болып бөлінеді[6]. Сөздік ойындары ауызша ойналатын ойындар, сөйлеу әрекетінің белгілі бір түріндегі дағдыларды қалыптастыруға бағытталған, яғни тыңдауды үйрену, монологиялық сөйлеуді, диалогтік сөйлеуді, оқуды және жазуды үйрену.

Шетел тілі сабағында тілдік материалдарды игеруде ойынның маңызы зор. Тілдік материалдар дегеніміз- оны біліп қана қоймай, сондай-ақ оны түсіну және дұрыс қолдана білу дағдысын үйрету. Яғни, шетел тілін оқыту барысында оқушыларды тілдік материалымен таныстыру жеткіліксіз, оларға қалай қолдану керектігін көрсетіп, дұрыс айтуға, дыбыстауға, оқуға, сөйлеуге өз ойларын жеткізуге бағыттау керек.

Біз практикада қолданып жүрген әртүрлі тілдік материалдар фонетикалық, лексикалық, грамматикалық, орфографиялық материалдар болып бөлінеді. Бұлардың әрбірі сөйлеу дағдылары мен икемділігі игеру үшін өте қажет.

фонетикалық: бұл ойындар алфавитті меңгеруге, транскрипциялық таңбаларды тануға, сөздердің дұрыс дыбысталуын, есту қабілетін, сөздің құрылымы туралы білімдерін дамытады;

лексикалық: оқушылардың сөздік қорын, логикалық ойлау, сөйлеу дағдыларын байыту;

грамматикалық: білім,білік дағдыларын бекіту, есте сақтау;

орфографиялық: сауатты жаза білуге дағдыландыру;

Сабақты жоспарлау кезінде оқушылардың жаңа сөздерді, осы немесе басқа құрылымдарды есте сақтап қана қоймай, сонымен қатар әр баланың жеке басының дамуына барынша жағдай жасауға ұмтылу керек. Балалардың пәнге деген қызығушылықтарын туғызу үшін балаларды қандай жұмыс әдістеріне қатыстыруға болатындығын түсінуге тырысыңыз.

Мысал ретінде 1-сыныпта «Parts of body» тақырыбында рөлдік ойын қолданылатын сабақтың үзіндісін ұсынамыз. Ойынға дайындық

бірнеше кезеңнен өтеді. Ең алдымен, тақырыпқа сәйкес көмекші сөздер, жаңа сөздер пысықталады («I have two ears, I have one head»). Оқушылар берілген тапсырмамен және ойын барысында шешуді қажет ететін мәселелерімен танысады, рөлдер бөлініп беріледі. Дайындықтың соңында, барлық оқушыларға түсінікті болған кезде ойын ойналады. Ойыннан кейін қорытынды ретінде ойынды талдау және бағалау жүргізіледі, онда ойынның сәтті тұстары мен жіберілген қателер мен кемшіліктер көрсетіледі.

Мұғалімдер өз практикаларында дидактикалық ойындардың әртүрлі түрлерін пайдаланады, бірақ әрқашан қажетті нәтижеге қол жеткізе бермейді. Дидактикалық ойындарды қолдану тәжірибесіне талдау жасағанда бірқатар маңызды қателіктер анықталады. Шындығында, мұғалім ойынды тек жұмыс барысын түрлендіру, ақпаратты жеткізу, талдау және бағалау үшін ғана емес, оқушылардың қызығушылықтарын оятып, әр түрлі көріністер қалыптастыруға ат салысады, балаларды ойнауға үйрете отырып жайлы орта жасаушы тұлғаға айналады. Мұғалім бір мезгілде оқытушы және қатысушы рөлінде болуы керек. Ойындарды анда-санда өткізу дидактикалық техниканы жүйелі түрде қолдану талаптарына сай келмейді, балаларға мұндай ойын өмірдегі бір қызықты эпизод секілді қалыптасып қалады. Дидактикалық ойынды қолданудағы тағы бір қателік - мұғалім ойындағы нақты мақсаттар мен міндеттерді дұрыс айқын көрсетпеуі. Мысалы, байқауды ұйымдастыруда қателіктер жіберіледі - нәтижелер жүйесіз жинақталады және біржақты рейтинг беріледі. Мұндай ойын әрекеті балалардың көптеген наразылықтарын, сенімсіздігін, дау-дамай туғызып, оларды жұмысқа ынталандырмайды. Сондықтан мұғалім әрдайым дидактикалық ойында орындалуы керек білім беру функцияларын нақты көрсетуі керек. Келесі қателік - бұл ойынды енгізу. Алдын ала дайындықсыз балалардың көпшілігі ойынға қызығушылық таныта қоймайды. Дидактикалық ойынды ұйымдастырудағы маңызды кемшілік - мұғалімнің басталған ойында басқарудың дұрыс қадағаланбауы. Дидактикалық ойынды ұйымдастырушы ойын әрекеттері мен рөлдерді бөліп, олардың мәнін түсіндірумен ғана шектеліп қалмауы керек, ойын енгізілгеннен кейін ойын тоқтап, не шектеліп қалмауы үшін балалармен бірге қызықты жағдай туғызу арқылы сол ортаны жандандыруы тиіс, кейде балалардың бастамасы өте тез бәсеңдеп қалуы мүмкін. Ойында ұзақ уақыт бойы өзгерістердің жасалмауы, балалардың қызығушылықтарын төмендетеді. Балаға оны белсенді болуға итермелейтін іс-әрекет болуы керек. Сабакты ұйымдастыруға енгізілген ойын элементтері барлық талаптар мен шарттарға сай ұйымдастырылуы қажет. Дидактикалық ойындарды

өткізу барысында жиі кездесетін осындай қателіктерді қайталамау үшін мұғалім дидактикалық ойын әдісінің негізгі ережелерімен жақсы таныс болуы қажет.

Қорытындылай келе, дидактикалық ойындар шет тілін оқыту процесін едәуір әртүрлі етіп, оқушылардың теориялық білімдерін тереңдетеді, танымдық белсенділігін арттырады, тілін ширатады, жаңа сөздердің сырын ұғынуға икемденеді, сөздік қорын молайтады, шет тілін үйренуге деген қызығушылығын оятады, оқылатын оқу материалдарын шығармашылық тұрғыда қолдана отырып, оқушылардың шеттілдік коммуникативті құзіреттілігін қалыптастырып, шетел тілін үйренуге деген қызығушылықтарын оятады.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Миронова Р.М. Игра в развитии активности детей: кн. для учителя. – Минск: Нар. асвета, 1989. – 174 с.
- 2 Эльконин, Д.Б. Психология игры. – М., 2013. – 228 с.
- 3 Макаренко А.С. Собр. Соч.: В 5т.Т.4.М.; 1971. - С.419
- 4 Карпова Е.В. Дидактические игры. – Ростов н/Д. : «Феникс», 2011. – 324 с.
- 5 Пидкасистый П.И. Технология игры в обучении. – М.: Просвещение, 2011. – 260 с.
- 6 Гальскова, Н.Д. Теория обучения иностранным языкам. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 336 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКИХ ИГР НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Узакбаева С.А.¹, д.п.н., профессор

Аленова А.А.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: alenova.akkulash@mail.ru

В данной статье рассматриваются методы использования дидактических игр на уроке иностранного языка. В дидактических играх происходит усвоение учебных знаний, умений и навыков, развиваются все психические процессы детей, их эмоционально-волевая сфера, способности и умения. Систематическое использование игровых методов на уроках иностранного языка укрепляет и развивает познавательную активность, иноязычную коммуникативную компетентность. А также становятся основой положительного отношения к учению, повышения уровня успеваемости. В обучении в игровой форме значительно облегчает процесс обучения и повышает интерес учащихся сложному для освоения предмету как иностранный язык.

Ключевые слова: игры, дидактические игры, игровые методы, фонетические игры, лексические игры, грамматические игры, орфографические игры, иноязычная коммуникативная компетенция, иностранный язык, познавательная деятельность.

Статья поступила 22.03.2020

CASE TECHNOLOGY AS A MEANS OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

Kaliyeva K. M.¹, c.p. s., professor
Temirgaliyeva A. S.², master student
^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Kazakhstan, Almaty
e-mail: kalieva.k.m@mail.ru

The article is devoted to the case study technology as an interactive effective method of modern training. In the article, the case study is based as an interactive form of conducting classes related to the use of specific (or close to a specific situation) situations for the purpose of specific analysis of students and choosing the most correct or optimal solution. The article analyzes the content of the case and the final results of using the situational method of training, reveals the features and possibilities of using the case study in teaching students, especially in the process of training future competitive specialists.

Keyword: case studies, problem-situation training, independent activity, profile-oriented competencies, independent work skills, professional competencies, creativity, innovative pedagogical technologies

УДК 371.3

КЕЙС-ТЕХНОЛОГИЯСЫ БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМНІҢ МАМАНДЫҚҚА БАҒЫТТАЛҒАН ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ

Калиева К. М.¹, п. ф. к., профессор
Темірғалиева А. С.², магистрант
^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ, Қазақстан, Алматы
e-mail: kalieva.k.m@mail.ru

Мақала заманауи оқытудың интерактивті тиімді әдісі ретінде кейс-стади технологиясына арналған. Мақалада кейс-стади оқушылардың нақты талдауы және ең дұрыс немесе оңтайлы шешім таңдау мақсатында нақты (немесе нақты жағдайға жақын) жағдайларды қолданумен байланысты сабақтарды өткізудің интерактивті нысаны ретінде негізделген. Мақалада кейстің мазмұны мен ситуациялық оқыту әдісін қолданудың соңғы нәтижелері талданады, студенттерді оқытуда кейс-стади әдісін қолданудың ерекшеліктері мен мүмкіндіктері, әсіресе болашақ бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау процесінде ашылады.

Түйін сөздер: кейс-стади, проблемалық-ситуациялық оқыту, дербес іс-әрекет, мамандыққа бағытталған құзіреттілік, өзіндік жұмыс дағдылары, кәсіби құзіреттік, шығармашылық, инновациялық педагогикалық технология

Кейс-стади - бұл ағылшын тілін мамандыққа үйретудің тиімді әдісінің бірі. Бұл технологияның мәні жасанды түрде құрылған кәсіби ортадағы студенттердің дербес іс-әрекетінде жатыр, бұл кәсіби салада шығармашылық белсенділікке қажетті теориялық дайындық пен практикалық дағдыларды ұштастыруға мүмкіндік береді. Тыңдаушыларға мәселені шешу қажеттілігін қамтитын кәсіби қызмет жағдайларын

түсінуге шақырылады. Мәселені шешу барысында студенттер бұл үшін алған білімдерін жинақтауға мәжбүр болады. Кейс-стади студенттерге кәсіби дайындықты, қызығушылықтарды, дамыған ойлау және мінез-құлық стилін ескеруге мүмкіндік береді, бұл оны мамандықты шет тілін оқытуда кеңінен қолдануға мүмкіндік береді.

Білуімізше, білімді игеру мәселесі мұғалімдердің көптен бері ойландыратын мәселелерге айналды. Адамның өмірдегі кез-келген іс-әрекеті, тек үйренумен ғана емес, белгілі бір білімді немесе ақпаратты игеру және өңдеу қажеттілігімен байланысты. Оқуды үйрену, дәлірек айтсақ, ақпаратты дұрыс өңдеуді үйрену - оқытуға деген белсенді тәсілдің негізгі тезисі.

Жоғары білімге құзыреттілікке негізделген көзқарас тұрғысынан студенттердің оқу процесінде инновациялық педагогикалық технологияларды қолданудың мақсаттарының бірі - оқушының жеке басын, оның өзін-өзі дамыту, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі тану және өзін-өзі жүзеге асыру қабілеттерін дамыту, яғни негізгі құзіреттіліктерді қалыптастыру [1].

Тиімді оқыту технологиясының жаңа формаларының бірі - кейстерді қолдану арқылы проблемалық-ситуациялық оқыту. Қазіргі уақытта отандық білім беру практикасына кейстерді енгізу - өте өзекті мәселе. Кейс - бұл нақты форматтағы және алдын ала дайындалған нақты жағдайдың сипаттамасы

- ақпаратты құрылымдау және проблемаларды анықтау дағдыларын дамыту;
- басқарушылық шешімдерді әзірлеу технологиялары бойынша оқыту;
- шешім қабылдау тәжірибесінде жинақталған тәжірибені актуализациялау және сыни бағалау;

Ұжымдық іздеу және шешім негіздеу процесінде тиімді коммуникацияларды дамыту;

- технологиядағы стереотиптер мен мөрлерді жою және тиімді шешім іздеуді ұйымдастыру;

Жүйелік, тұжырымдамалық білімді дамыту арқылы инновацияны ынталандыру. Әдістің мәні тыңдаушыларға белгілі бір дәрежеде нақты немесе өмірлік жағдайға еліктейтін дайын жағдай ұсынылатындығында. Көбінесе ол дайын «әңгіме» түрінде жазба түрінде беріледі, финал «ашық» болады. Білім беру міндеті ретінде қатысушылар оны талдап, шешімін ұсынуға шақырылады. Кейде жағдайды тереңірек талдау үшін олар студенттер немесе жай студенттер осы жағдайдағы актерлердің рөлдерін ойнағанда сахналау немесе «рөлдерді ойнау» әдісін қолданады.

Сонымен қатар сыныпта шындыққа жақын атмосфера құрылады. Белгілі бір адамның рөлін қабылдай отырып, тыңдаушы оның мінез-құлқының себептерін анықтайды. [1]

Рөлдерді орындау сізді барлық мүдделі тараптардың позициясын ескеру қажеттілігі туралы ойлауға мәжбүр етеді, өзіңіздің жеке мінез-құлқыңызды үйретеді және талдайды, нақты өндірістік жағдайда басқа адамдардың әрекеттерін бақылайды.

Кейс әдісін жоғары кәсіби білім беру практикасына енгізу мәселесі қазіргі кезде екі бағытқа байланысты өте өзекті болып табылады:

- біріншісі білім беруді дамытудың жалпы бағыттылығынан, оның кәсіби біліктікті, дағдылар мен ақыл-ой белсенділігін қалыптастыруға, жеке тұлғалық қабілеттерін дамытуға қатысты нақты білім алуға ғана емес, оның ішінде оқуға, ойлау парадигмасын өзгертуге және үлкен өңдеу қабілетіне ерекше көңіл бөлінеді. ақпараттың массивтері;

- екіншісі маман сапасына қойылатын талаптарды дамыту нәтижесінде туындайды, ол бірінші бағыттың талаптарын қанағаттандырумен қатар, әр түрлі жағдайларда оптималды әрекет ете алатын, дағдарыс кезінде жүйелі және тиімді болуы керек.

М. Долгоруков кейс-стади әдісін оқытудың «озық» белсенді әдістерімен байланыстырады. Бұл әдістің күшті жақтары бар, олар мыналарды қамтиды:

- бір проблемалық өрісте топтарда жұмыс жасай білу;
- қысқа мерзімде белгісіздік дәрежесін төмендететін қысқаша ақпаратты пайдалану;
- проблемалық оқыту принциптерін қолдану;
- студенттерге білім алуға ғана емес, сонымен бірге теориялық ұғымдарды терең түсінуге мүмкіндік беру;
- қызметтің жаңа модельдерін құру мүмкіндігі; ақпаратты қарапайым жалпылау дағдыларын дамыту. [2]

Кейс-стади студенттерден дайын болуды және өзіндік жұмыс дағдыларын қажет етеді. Студенттердің дайын еместігі, олардың мотивациясының дамымауы істің үстірт талқылануына әкелуі мүмкін, сондықтан ағылшын тілі сабағында кейс-стадиді жоғарғы курстарда қолдану ұсынылады. Мамандық бойынша белгілі бір білім қоры және ағылшын тілін жеткілікті деңгейде білу қажет. Сонымен қатар, оқытудың күрделі және тиімді әдісі бола отырып, кейс-стади әмбебап болып табылмайды және әсіресе шет тілдерін оқытудың басқа әдістерімен ұштастырылған кезде сәтті қолданылады, өйткені бұл тілдің міндетті нормативтік білімін өз алдына қоймайды.

Шет тілін оқытуда кейс әдісін қолдануға не мүмкіндік береді? [3]

- жалпы алғанда шет тілін білу деңгейін жоғарылатады.
- терминдерді пайдалану және оларды түсіну жай жаттап алғаннан гөрі тиімді, өйткені оларды қолдану дағдысын қажет етеді;
- шығармашылық ойлау қабілетін дамытады, тілде ойлауға дағдыландырады;
- презентация дағдыларын дамытады (өз жұмысыңызды шет тілінде көпшілік алдында ұсыну мүмкіндігі);
- әр түрлі сұрақтар қоюға үйретеді;
- дайын мәтінге сүйенбестен сөйлеуді дамытуға ықпал ететін пікірталас, жауап беру қабілеттерін дамытады;
- шет тілінде кәсіби оқу және ақпаратты өңдеу дағдыларын жетілдіреді;
- Сізге командада жұмыс істеуге және ұжымдық шешім қабылдауға үйретеді;
- студенттердің жеке және топтық өзіндік жұмысын толық шешуге мүмкіндік береді.

Кейстерді бөлшектеу кезінде студенттер іс жүзінде ұқсас жағдайларда қолдануға болатын дайын шешімге қолдарын алады. Талданған жағдайлардың студенттік «багажының» артуы қазіргі жағдайға дайын шешім схемасын қолдану ықтималдығын арттырады және анағұрлым күрделі мәселелерді шешу дағдыларын қалыптастырады.

Бүгінгі таңда, біз білетіндей, кез-келген салада мамандар даярлау құзіреттілікке негізделген жаңа тұжырымдамалық негізде жүргізілуі керек.

Құзыреттілікке негізделген көзқарас тұрғысынан нақты жағдайлардың әдісі «негізгі құзіреттіліктердің» барлық сериясын қалыптастырады және дамытады.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты студенттердің кәсіби құзіреттілігін дамыту мақсатында іскери және кәсіби коммуникацияның шет тілі сабақтарында қандай сөйлеу әрекеттерін қолдану керек деген сұрақ туындайды. Мамандық мәтіндерінде жиі кездесетін негізгі әрекеттермен осындай әрекеттер санын шектеу ұсынылады:

- мемлекеттік іс материалдары, өз көзқарастарыңызды көрсетіңіз;
- анықтама беру;
- түсіндіру, түсіндіру;
- дәлелдеу, дәлелдеу;
- жалпылау;
- жіктеу;
- қорытынды жасау.

Бұл тізім белгілі бір мәтіннің ерекшеліктерін ескере отырып толықтырылуы мүмкін. Нәтижелерді ұсыну және талқылауға қатысу үшін студенттерді оқыту қажет:

- мақұлдау;
- болжам жасау, болжам жасау;
- күмәнді білдіру;
- қарсыластың, объектінің көзқарасын сынға алуға;
- пікіріңізді негіздеу;
- қарсыластың көзқарасымен келісу;
- ұсыныс;
- қорқыныш білдіріңіз, жағымсыз салдар туралы ескертіңіз.

Мұғалім іскери қарым-қатынас тілінің ерекшеліктерін ескере отырып, сөйлеу әрекеттерінде қолданылатын тілдік құрылымдарға ерекше назар аударуы керек. Мысалы, мәтінді оқып, оны түсінгеннен кейін репродуктивті жаттығулар оқылғанның негізгі мазмұнын жеткізуге бағытталуы мүмкін, ал оқушы сөйлеу әрекетін саналы түрде таңдауы керек. Оқуды түсіну дегеніміз - оқушының мәтіннің негізгі мазмұны мен логикалық байланысын түсінуі. Сондықтан, жеке коммуникативті жағдайлар, сөйлеу әрекеттері мен тілдік құрылымдармен жұмыс жасамас бұрын мәтінді құрылымдық талдауға толығырақ тоқталғаныңыз жөн.

Ю.П. Сурмин кейс-стади әдісінің маңызды ерекшелігі «мұғалімнің іс-әрекетінің тиімділігін арттыру» екенін атап өтті, өйткені тренингте кейс технологиясын қолдану сіздің қабілеттеріңізді байқап қана қоймай, оларды дамытуға мүмкіндік береді. Ғалым кейс әдісі бойынша жұмыс жасау барысында мұғалімнің негізгі функцияларының бірлігі бар деп санайды: тәрбиелеу, оқыту, ұйымдастыру, зерттеу [5].

Кейс әдісін шет тіліндегі сабақтарда сәтті қолдануға болады, өйткені бұл әдіс сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін қамтиды: оқу, сөйлеу, жазу және тыңдау. Студенттерге топтың басқа мүшелерімен және оқытушымен өзара әрекеттесу барысында шет тілінде сөйлесудің нақты мүмкіндігі бар. О.К. Ильинаның пікірінше, ағылшын тілін оқытудағы кейс-стади әдісінің мәні «жасанды түрде құрылған кәсіби ортадағы студенттердің өзіндік іс-әрекетінен тұрады» [6]. Сонымен қатар, кейс-тәсілдің жетістігі үш негізгі компонентке байланысты: істің сапасы, олар барынша нақты және егжей-тегжейлі болуы керек, студенттердің дайындығы және оқытушының іспен жұмысты ұйымдастыруға және пікірталас өткізуге дайындығы.

Кейс-әдісті қолдану негізінде келесі кейсингтік оқыту технологиясы жасалды. Сабақтың басталуына дейін мұғалімнің іс-әрекеті кейстің дамуын, оқу тақырыбын игеруге қажетті әдебиеттер тізімін анықтауды, сабақ сценарийін жасауды, сабақ барысында - істің мазмұнын алдын-ала

талқылауды, топтық жұмысты басқаруды және қорытынды талқылауды ұйымдастыруды қамтиды. Сабақтың басталуына дейін студенттердің іс-әрекеті кейс алу, әдебиетті оқып үйрену, өзін-өзі дайындау, сабақ барысында - қосымша ақпаратты зерделеу, тапсырманың жеке шешімін ұсыну және қолдау, басқа қатысушылардың көзқарастарын тыңдау.

Осыған қарамастан, кейс әдісін оқытуда қолданудың сөзсіз артықшылықтарына қарамастан, бұл технология оның қолданылуына кедергі болатын тән кемшіліктерге ие. Біз Н.Л.Титованың пікіріне қосыламыз, ол бастапқы объектімен салыстырғанда үлгіні «сандық» жеңілдету, зерттеу объектісін «сапалы» жеңілдету, дайын шешімді «ізвестіру», оның дамуы емес, студенттердің қызығушылығының салыстырмалы түрде төмендігі сияқты кемшіліктерді атап өтіп, [кемшіліктерді] білдірді.

Осылайша, кейс әдісі студенттердің теориялық білімі мен практикалық тәжірибесін жандандыруға, ойды, идеяны, ұсыныстарды білдіру, балама көзқарасты және өз пікіріңізді дәлелдеу, аналитикалық және бағалау дағдыларын, жұмыс істеуге дайын болу қабілетін дамытуға мүмкіндік береді деген қорытынды жасауға болады. команда ретінде, нақты өмірде мәселелерді шешудің анық емес мәнін түсінуге көмектеседі. Кейс әдісін қолдану мұғалімге жағдайларды жасауға дайындалуға көбірек уақытты қажет етеді, оқу-әдістемелік әдебиеттердің жетіспеушілігінен туындаған айтарлықтай қиындықтарды жеңеді, бірақ бұл әдіс жақсы нәтижелер көргенде мұғалімге де, студенттерге де үлкен қанағат әкеледі.

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, кейс-стади әдісі студенттерге кәсіби білімдеріне сүйене отырып, үйренген тілдік материалдарды шығармашылықпен қолдануға тамаша мүмкіндік беріп, студенттерге нақты және ықтимал жағдайларға бейімделуге мүмкіндік беретіндігін тағы бір айта кету керек. Оқытудың интерактивті әдісі бола отырып, ол студенттердің бастамасын көтеру, теориялық позицияларды игеру және практикалық дағдыларды өз бетінше сезіну мүмкіндігі ретінде қарайтын студенттердің жағымды қарым-қатынасын алады. Жағдайларды талдау студенттердің кәсібиленуіне айтарлықтай әсер етеді, олардың өсуіне ықпал етеді, оқуға деген қызығушылық пен жағымды уәжді қалыптастырады.

ӘДЕБИЕТ

1. Гуманитарлық және әлеуметтік-экономикалық цикл пәндері бойынша жоғары оқу орындарына арналған кейстер жинағы: СПб оқу-әдістемелік құралы.: Санкт-Петербург басқару және экономика университетінің баспасы, 2015. — 138 б.

2. Долгоруков А. М. Case study түсіну тәсілі ретінде //Қашықтықтан оқыту технологиясы негізінде ашық білім беру жүйесінің тьютеріне арналған практикалық нұсқаулық. - М.: білім берудің қарқынды технологиялары орталығы, 2002. С. 21-44

3. Колесник Н. П. Кейс-стади в интерактивной обучении педагогике. – М., 2006. - 198 с.
4. Ситуациялық талдау немесе кейс-әдісінің анатомиясы /ред.Ю. П. Сурмина. - Киев: инновация және даму орталығы, 2002. — 286 б.
5. Ильина О. К. ағылшын тілін оқыту тәжірибесінде кейс-әдісті қолдану. // Лингвострановедение: анализ әдістері, оқыту технологиясы. Тілтану бойынша алтыншы ЖОО аралық семинар. Лингвострантану аспектісіндегі тілдер: ғылыми жинақ /Жалпы ред. Л. Г. Веденина. — М.: МГИМО-Университет, 2009. — С. 253-261.
6. Титова Н. Л.» Базистік « кейс-әдіс: қолдану негіздері және тәжірибесі // Бизнес-білім.– 1999. № 2 (3). — С. 99-112.

КЕЙС-ТЕХНОЛОГИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ

Калиева К.М.¹, к.п.н., профессор

Темиргалиева А.С.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: kalieva.k.m@mail.ru

Статья посвящена технологии кейс-стади как интерактивному эффективному методу современного обучения. В статье кейс-стади основана как интерактивная форма проведения занятий, связанных с использованием конкретных (или близких к конкретной ситуации) ситуаций с целью конкретного анализа учащихся и выбора наиболее правильного или оптимального решения. В статье анализируются содержание кейса и конечные результаты применения ситуационного метода обучения, раскрываются возможности применения кейс-стади в процессе обучения.

Ключевые слова: кейс-стади, проблемно-ситуационное обучение, самостоятельная деятельность, профильно-ориентированные компетенции, навыки самостоятельной работы, профессиональные компетенции, творчество, инновационные педагогические технологии

Статья поступила 25.03.2020

EFFECTIVE USE OF DIGITAL VIDEO TAPE IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE.

Sadykova A.K. ¹c. p.s. ass.professor,

Janserkeyeva E.I. ² PhD student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Kazakhstan, Almaty

e-mail: eldana-ereke@mail.ru

This article discusses how to implement new digital video technologies in foreign language teaching today. It is noted how digital video streaming can be integrated and integrated into foreign language learning as part of targeted language learning. Furthermore, recent advancements of digital video (low cost equipment and editing software) and Web-based video sharing services provide remarkable possibilities for supporting a variety of learning activities

in foreign language classrooms. Yet, classroom practice in using video technology has not gone too far beyond simple viewing and listening to video content for eliciting discussion among English as a foreign language students.

Keywords: digital, video, foreign language, video technology

УДК 378.02.:37

ШЕТЕЛ ТІЛІН МЕНГЕРУДЕ САНДЫҚ БЕЙНЕ ТАСПАНЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ.

Садыкова А.К. ¹п.ғ.к., доцент

Джансеркеева Э.Н. ², доктрант,

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: eldana-ereke@mail.ru

Берілген мақалада жаңа сандық бейне технологияны бүгінгі күні шетел тілін оқытуда қалай енгізуге болатындығы талқыланған. Тілді мақсатты түрде оқыту аясында сандық бейне ағынды қалай қосуға және шетел тілін оқытуға біріктіруге болатындығы туралы атап көрсетілген. Сонымен қатар, сандық бейне саласындағы соңғы жетістіктер (төмен құны бағдарламалық жасақтама) және бейне алмасу веб-сервистері шетел тілін оқытуда түрлі оқу іс-шараларын қолдау үшін тамаша мүмкіндіктер береді. Сондай ақ, видео технологияларды қолданудасабақта студенттердің ағылшын тілінде пікірталас тудыру үшін қарапайым көруге және бейне мазмұнын тыңдауға ғана берілмегені айтылған.

Тірек сөздер: сандық, бейне таспа, шетел тілі, бейне технология

Қазіргі таңда шетел тілі ретінде ағылшын тілін үйренушілер саны елімізде артып келеді. Атап айтқанда, ағылшын тілі мұғалімдері 80-ші жылдардан бастап тілді үйренуге қолдау көрсету үшін технологиялық жетістіктерді қабылдаған алғашқы педагогтардың бірі екенін атап айтқан. Соңғы үш онжылдықта компьютерлер, аудио-және бейне құрылғыларды қоса алғанда, түрлі технологиялар көптеген жоғары оқу орындарында тіл үйренудің ажырамас бөлігіне айналды.

Алайда, қазіргі заманғы әдебиет көлемін жан-жақты шолу барысында оқыту технологиялары бірінші кезекте жоғары оқу орындарындағы тілдік оқу бағдарламаларының бөлігі болып табылатынын көрсетеді, ал білім беру мекемелерінде технологияның бүгінгі күннің сандық дәуірінде айтарлықтай нәтиже көрінбейді. Бейнетехнологияларға келетін болсақ, мектептерде білім беру медиасының осы түрін ендіруде жүйелі және ұйымдастырылған тәсілдердің жоқтығы анық.[1]

Родс пен Пуфахль дәлелдегендей, бүгінгі күні ресми түрде бағаланатын видеоға негізделген бағдарламалар аз. Сонымен қатар, әдебиеттер жиынтығы бейне технологияны қолданудың нұсқаулығын, артықшылықтарын зерттеу және терең талдау әлі бастапқы кезеңінде екенін көрсетеді. Сондай-ақ, әдебиетте оқу әдістерін ерікті таңдау кезінде

тек қарапайым деңгейде ғана аудиториялық қызметке бейнені қосу оқыту тиімділігін толық көлемде төмендетуі мүмкін деген болжам айтылады. [2]

Мысалы, Ортис және т.б. және Вагенер жүргізген екі зерттеу осы салада қосымша эмпирикалық зерттеулер жүргізудің қажеттілігін айқын көрсетеді. Ортис және т.б. өз жұмысында ағылшын тілін үйренушілерді еркін сөйлеуге және айтылуын арттыру үшін бейне таспа өзіндік-модельдеу тиімділігі көрсетті. Олардың зерттеуі бойынша сандық бейне таспа студенттердің оқу дағдысын қалыптастыруға, қатемен жұмыс жасауға, мүмкіндік беретінін көрсетті. [3]

Сименс, Гашевич, Доусонның мәліметтері бойынша «білім беру технологиясы үш түрлі даму кезеңдерінен өтті және қазір төртіншісі пайда болды». Бұл төртінші буынға «таратылған және сандық форматтағы технологиялар» енеді: бейімделген оқыту, үлестірілген инфрақұрылым және құзыреттілік моделі ». Өздері таңдаған құралдар жиынтығын басқаратын студенттермен бірге «өзара әрекеттесу» процесін «кеңейту» процесіне көп көңіл бөлінеді. Білім берудегі бейне - бұл «таратылған өзара әрекеттестіктің» бір бөлігі және білім беру процесінде бейне ойнайтын рөл, және бұл рөл қалай дамидығын әрі қарай зерттейтін боламыз.

Білім беруде сандық бейне таспа “үлестірілген өзара іс-әрекеттің” элементтерінің бірі болып табылады. Шетел тілі мұғалімдері мен тіл әдіскерлері келісетін нәрселердің бірі - бұл жазбаша немесе аудио мәтіндерге қарама-қарсы бейне таспа көрерменге шындықты дәлірек көрсетуді ұсынады. Аудио немесе жазбаша мәтіндермен салыстырғанда, тіл үйренуші түпнұсқалық тұрғыдан өзара әрекеттесуді байқауға мүмкіндік алады. Бейне таспа дәлірек үйренуші мәтіннің мағынасын түсінуге көмектесетін әр түрлі қимылдар, көзқарастар, дискурстық режимдер, тіркеулер және паралингвистикалық әдістер көрсетілген.

Көріністен бейне жасауға дейін

Шетел тілі мұғалімдері мен тіл әдіскерлері келісетін нәрселердің бірі - бұл жазбаша немесе аудио мәтіндерге қарама-қарсы бейне көрерменге шындықты дәлірек көрсетуді ұсынады. Аудио немесе жазбаша мәтіндермен салыстырғанда тіл үйренуші түпнұсқалық контексте өзара әрекеттесуді байқауға мүмкіндік алады. Видеода оқушыға мәтіннің мағынасын түсінуге көмектесетін әр түрлі қимылдар, көзқарастар, дискурстық режимдер, тіркеулер және паралингвистикалық әдістер көрсетілген. Сондай-ақ, бейне мәтін оқушылардың әртүрлі коммуникативтік жағдайларды көруге және олардың физикалық шекарадан асып түсуіне, сыныптан тыс жерде басқа тілдің қолданылуын естуге / қарауға мүмкіндік беретін құрал бола алады. [4]

Алайда, мұндай көрініс көп жағдайда бірнеше тапсырмаларды орындау, суреттерді жұптастыру және сөйлемдер құру және студенттерге әдеттегідей жасалатын сұрақтар қоюға болатын сұрақтар қою сияқты жаттығулар жасауға мүмкіндік ретінде қарастырылды жазбаша / аудио мәтіндер негізінде оқу немесе тыңдау әрекеттері. Мұндай қызмет түрлерін «пассивті» деп қарастырған жөн, өйткені олар сыныпта шынайы қарым-қатынас тудырмайды. Бейнені пайдаланудың бұл әдісі аналогтық бейнелердің шектеулі басқарылуымен байланысты болды. Шетел тілі сабақтарында бейнені қарау кезінде қажет болатын алға және артқа айналдыру түймесін жиі пайдалану көп уақытты талап етеді және мұғалімдер мен студенттер үшін ынталандыруды алыстатады.

Көптеген жылдар бойы видео оқушылардың қателіктерін талдау құралы ретінде қолданылды. Қателіктерін талдау және түзету үшін студенттер бейнежазбаға түседі. Бұл әдетте өзін-өзі, құрдастарын немесе мұғалімдерді түзету арқылы жасалады. Іс-әрекеттің бұл түрі көбінесе мақсатты тілдің нысаны мен құрылымына, ал аз мағынасына назар аударады. Кейбір мұғалімдер әр түрлі бейне-драматизациямен де жұмыс жасады. Бұл жағдайда негізгі кедергілер техникалық сипатқа ие болды, өйткені бейнені жазу, редакциялау және жариялау бұған дейін бұқаралық ақпарат құралдарының кәсіпқойлары (Букингем, Харви, Сефтон-Грин) айналысқан.[5]

Бүгінгі таңда бейнені сандық технология бейнефильмді сынып жағдайында шығаруды және өңдеуді едәуір жеңілдетті. Біріншіден, бұл қол жетімді және бұл арзан шығын, өйткені бұл технологияның көп бөлігі студенттердің ұялы телефондары мен iPod-ы бар, ал Интернетте қуатты редакциялау бағдарламасын тегін жүктеп алуға болады. Бейнекамералар қазір қол жетімді және көбінесе алдын-ала инвестицияланған мектептердің технологиялық инфрақұрылымының бөлігі болып табылады. Сандық технология өндіріс процесін жеңілдетеді және студенттерге өз өндірістеріне аудитория табуға көмектеседі, мысалы: YouTube және / немесе Vimeo, осылайша, мультимодальды мәтіндерді жасау оңайырақ. Ең бастысы, аналогтық бейнелермен салыстырғанда сандық бейнелерді басқару оңайырақ және мұғалімдерге жаңа тапсырмаларды жоспарлауға мүмкіндік беретін қол жетімді құралдардың кең таңдауы бар, олар төменде қарастырылатын болады.

Алайда, бейнені қарау мәтінді оқу сияқты қызықты және мағынасыз болуы мүмкін, егер оқушыларға тек оқу / оқудан кейін тапсырмаларды орындауды тапсырса. Оқыту көру / оқу тапсырмасы нақты мақсатқа ие болған жағдайда ғана мағыналы болады. Бейнежазбаны көрнекі түрде бейнелеу өндірісі жобасына сәтті біріктіруге болады, бұл

студенттер мазмұнды контекст құрып, бұқаралық ақпарат құралдарының тұтынушысы болудың орнына, медиа өндірушілерге айналады. [6] Бұл сабақ практикасына тікелей әсер етеді, өйткені студенттер мазмұнды, медиа мен тілдік білімнің мәнін беретін контексте «технологиядан үйрену» қажеттілігін сезінеді.[7]

Тіл іс-әрекет ретінде көрінісі.

Бүгінгі таңда шетел тілі мұғалімдерінің көпшілігі коммуникативті құзіреттілікті оқытудың мақсатына айналдырып, тіл мен қарым-қатынастың өзара тәуелділігін мойындай отырып, оқытуға коммуникативті әдісті қолдануды мақсат етеді. Басқаша айтқанда, бүгінгі күні шетел тілін оқыту тілдің белсенділігі және бұл әрекет шет тілі сабақтарында көрінуі керек деген тұжырым жасайды.[8]

Бұл көзқарас сондай-ақ DIVIS командасы 2008 жылы 10 еуропа елінде 450 шетел тілі оқытушылары арасында өткізген сауалнаманың нәтижелерімен расталады. Бұл сандық, ерікті және сипаттамалық зерттеу болды. Мақсаты, атап айтқанда, Шетел тілі пәні мұғалімдерінің өз сабақтарында қандай әдіс тәсіл түрлері басым екенін және олардың студенттерге видеоөнім жасауға мүмкіндік беру болып табылды. Қатысушылардың жартысына жуығы орта мектептердің жоғары сынып мұғалімдері болды. Сауалнаманың бір бөлігі “қатысушылардың педагогикалық тәжірибесіне” арналды. Зерттеудің осы бөлімінің мақсаты мұғалімдердің тілдік іс-әрекетінің қандай түрлерін әдетте өз сыныптары үшін әзірлейтінін және шетел тілі сабақтарында қандай қызмет түрлерін табысты деп есептейтіндігін анықтау болды. [9]

Қатысушылар ең көп таралған немесе ең сәтті тілдік әрекет деп түсіндіретін 110-ға жуық түрлі іс-әрекеттерді тізімге алды. Кейіннен іс-шаралар екі негізгі топқа жіктелді: 1) «белсенді немесе прогрессивті» 2) «пассивті немесе рецептивті» деп санауға болатын қызмет. Бұл жіктеудің нәтижесі қатысушы тіл мұғалімдерінің көпшілігі немесе 75% -ы «белсенді немесе нәтижелі іс-әрекеттерді» ең сәтті деп санайтындығын және тілдік сабақтардың осы түрлерін негізінен өздерінің тілдік сыныптары үшін жасайтындығын көрсетеді. Мұны коммуникативті тілде оқыту жалпы шетел тілін үйренуге үлкен әсер етеді деп түсіндіруге болады және бұл студенттерді шетел тілін сабақта, көбінесе ойындар, рөлдік ойындар және проблемаларды шешу сияқты коммуникативті іс-әрекеттер арқылы қолдануға дағдыландыру. Кейін скайп арқылы іріктемелі жиынтықтағы 25 адаммен жүргізілген нақтылаушы сұхбаттарға қатысушылар шетел тілін үйренуде студенттерді шет тілін пайдалануға тартудың маңыздылығын батыл көрсетті. Сондай-ақ, көпшілік бейнеөндірісті осы мақсатты қолдаудың тиімді құралы деп санайды. [9]

Қорытынды.

Цчернер пікірінше, сандық бейнелерді пайдалану міндетті түрде тіл үйренуге ықпал етпейді. [10] Бұл көріністі Карппинен қолдайды, ол «оқыту нәтижелері көбінесе бейнелерді жалпы оқу ортасының бөлігі ретінде пайдаланылатындығына байланысты, мысалы, бейнелерді қарау немесе шығару басқа оқу ресурстары мен міндеттеріне қалай біріктірілгенін» айтады. [11] Мұнда ұсынылған әдістеме тілді мақсатты түрде оқытуға негізделген және оқытудың мазмұнды және шынайы мазмұнын құру үшін, сонымен қатар бірлескен және жеке білім беру процесін жеңілдету үшін тілді оқыту мен медиа-білім беруді біріктіру қажеттілігіне негізделген. Сонымен қатар, бұл ұсыныс оқушылардың зияткерлік және эмоционалдық тұрғыдан күрделі және тілдік аудиторияның ішінде және одан тыс өмірлерімен байланысты тапсырмалар арқылы өздері үшін жауапкершілікті қабылдауға көмектеседі.

Сонымен, бүгінгі сабақтарда сандық (видео) технологияны ұдайы пайдалану «біздің балаларымызға бұрыннан таныс жаңа медиа-мәтіндерді енгізуді үйрететін мәтіндердің «кеңейту» қажеттілігін мойындаумен қатар жүруі керек [12] сонымен бірге сауаттылықтың нені анықтайтындығын қайта қарау қажеттілігі. Британдық Кино Институты ұсынған «кинематография» термині сауаттылық пен сандық сауаттылық екі тілдің құзыреті соншалықты тығыз байланысты, сондықтан оларды оқшаулануға болмайды. Бұл жерде баяндалған тәсіл қазіргі әлемде тілдерді оқыту мен үйренуді түсінудің көп пәнаралық және көп жоспарлы тәсіліне бір қадам жақын болуы мүмкін.

ӘДЕБИЕТ

1. Родс, Н., & Пуфакль, И. "Бейне бойынша тіл: балаларға арналған шет тіліндегі нұсқаулық бейнелерге шолу" // JALT CALL. – 2011. - 4 (1). - Б. 75-84.
2. Ортис, Ж., Вагинер, С. "Ағылшын тілін үйренушілер мен видео-модельдеуді қолдану: Табысқа әсер етуі. // Мектептердегі психология", -2012. - 49 (1). – Б. 23-29.
3. Когилл, Дж. С. Фавксте, С. Хурелл және Н. Пейси, "Теледидар мен бейнені оқытуды дамыту үшін қолдану". Арнайы және негізгі мектептердегі мұғалімдерге арналған анықтама. Глазго. - 1999. – Б. 97-100.
4. Букингам, Д., Харви, И., және Сефтон-Грин, Дж. "Цифрлы айырмашылығы. Сандық технологиялар және студенттердің медиа-өндірісі". Конвергенция (5). – Калифорния, 1999. – Б. 10-20.
5. Хоббс, Р. "Ақпарат дәуірі үшін сауаттылық". - Нью-Йорк, 2005. - С. 97.
6. Ривз, Т. С. "Медиа мен технологияның мектептердегі әсері: Бертельсман қоры үшін дайындалған зерттеу есебі". - Нью-Йорк, 1998. – 10 б
7. Лонг, М. Х., Доути, С. "Тілдерді оқыту бойынша оқу куралы. - Лондон., 2009. - 23-27 б
8. Дал, М. ДИВИС-сауалнама. - Нью-Йорк, 2010. - 5 мамыр

9. Цирнер, Э. “Сыныпта тіл үйрену: сандық бейненің рөлі. Компьютер көмегімен тіл үйрену”. – Польша, 2001. - 305-319-б

10. Карпинен, П. “Сандық және Интернеттегі бейнелермен мазмұнды оқыту: теориялық перспективалар”. //ААСЕ., - 2005. - 13 (3). - 233-250-б.

11. Макмиллан, С. “Сандық редакциялау студенттерге әңгімелеу туралы түсініктерін дамытуға қалай көмектеседі” Британдық Фильм Институты. - 2010. - 36 (1). - 38-44 б.

12. Паркер, Д. “Бізге бір тарихты көрсетіңіз: Британдық кино институтындағы соңғы зерттеулер мен ғылыми-зерттеу жұмыстарына шолу”. Харлоу: Лонгман.,2002. - 31(1). - 28-34-б.

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВОЙ ВИДЕО КОНТЕНТА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА.

Садыкова А.К.¹, к.п.н., доцент

Джансеркеева Э.Н.², доктрант,

КазУМО и МЯ имени Абылай хана, Алматы, Қазақстан

e-mail: eldana-ereke@mail.ru

В данной статье рассматриваются, как внедрять новые цифровые видео технологии в преподавании иностранного языка. Отмечено, как цифровое видео контент может быть интегрировано в изучение иностранных языков как часть целенаправленного обучение языков. Кроме того, последние достижения в области цифрового видео (низкая стоимость программного обеспечения) и веб-сервисы видеобмена дают отличные возможности для поддержки различных учебных мероприятий в обучении иностранному языку. Было также отмечено, что использование видеотехнологий в классе не ограничивается простым просмотром и прослушиванием видеоконтента для стимулирования обсуждения на английском языке.

Ключевые слова: цифровое видео, иностранный язык, видео технологии

Статья поступила 31.03.2020

OPPORTUNITIES OF USING WEB-QUEST TECHNOLOGY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Kalieva.K.M.¹, c.p.s., professor

Torezhan.G.ZH.², master student

^{1,2} Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: kalieva.k.m@mail.ru

The article discusses the possibilities of using web-quest technology for the development of foreign language communicative competence of pupils. The necessity to introduce information technologies into the educational process is stressed. Using Web-quest technology, you can achieve two main learning goals-communication and information exchange. The author believes that the use of web-quest technology in the educational process will improve the information competence of students, which, in turn, will encourage students to independent analytical and critical thinking and become a competitive specialist in a rapidly changing information society.

Keywords: web-quest, communicative competence, communication space, web-quest technology, information environment, pedagogical innovation, media-technology.

УДК 159.9.01

ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДА ВЕБ-КВЕСТ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Қалиева К.М.¹, п.ғ.к., профессор

Төрежан Г.Ж.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Қазақстан, Алматы

e-mail: kalieva.k.m@mail.ru

Мақалада оқушылардың өзге тілді коммуникативтік құзыреттілігін дамыту үшін веб-квест технологиясын қолдану мүмкіндіктері қарастырылады. Білім беру процестеріне ақпараттық технологияларды енгізу қажеттілігі атап өтіледі. Веб-квест технологиясы арқылы оқытудың негізгі екі мақсатына-коммуникация және ақпарат алмасуға қол жеткізуге болады. Автор білім беру үдерісінде веб-квест технологиясын қолдану оқушылардың ақпараттық құзыреттілігін жетілдіруге мүмкіндік береді деп санайды, бұл өз кезегінде оқушыларды өз бетінше аналитикалық және сыни ойлауға ынталандыру және тез өзгеретін ақпараттық қоғамда бәсекеге қабілетті маман болуға мүмкіндік береді.

Тірек сөздер: веб-квест, коммуникативтік құзіреттілік, коммуникативтік кеңістік, веб-квест технологиясы, ақпараттық орта, педагогикалық инновация, медиа-технология.

Қазақстан Республикасының елбасы Н.Н.Назарбаев «Қазақстан-2050» Стратегиясында: «Біздің жастарымыз оқуға, жаңа ғылым-білімді игеруге, жаңа машықтар алуға, білім мен технологияны күнделікті өмірде шебер де тиімді пайдалануға тиіс. Біз бұл үшін барлық мүмкіндіктерді жасап, ең қолайлы жағдайлармен қамтамасыз етуіміз керек...» «Біздің басты мақсатымыз – 2050 жылға қарай мықты мемлекеттің, дамыған экономиканың және жалпыға ортақ еңбектің негізінде берекелі қоғам құру. Мықты мемлекет экономикалық жедел өсу жағдайын қамтамасыз ету үшін аса маңызды болмақ» [1] деп жастардың білім-біліктерін дамыту үшін нақты мақсаттар жүктеген болатын. Қазіргі уақытта қазіргі қоғам дамуының жоғары қарқынына байланысты оқыту сапасын жақсарту үшін үнемі педагогикалық инновацияларды іздеудің объективті қажеттілігі бар. Осыған сәйкес жастар ақпараттық даму ғасырында жаңа нысандарды, әдістерді, ақпараттық ортаны, интерактивтіліктің түрлерін игеруге, оларды жоғары деңгейде біріктіруге және қолдануға тура келеді.

Заман талабына сай медиатеchnологиялардың адамға әсері артып келеді. Әсіресе, бұл кітапты оқығаннан гөрі теледидарды үлкен ықыласпен қарайтын балаға қатты әсер етеді. Жаңа ақпарат, жарнама, теледидарда компьютерлік технологияларды қолдану, ойын консольдерін, электронды ойыншықтар мен компьютерлерді тарату баланың тәрбиесіне және қоршаған ортаны қабылдауға үлкен әсер етеді. Бұрын кез келген тақырып бойынша ақпаратты бала түрлі арналар арқылы, оқулық, балалар

энциклопедиясы, мұғалімнің материалды беруі арқылы ала алды. Бірақ, қазіргі заман талабына сай мұғалім оқу үрдісіне ақпарат берудің жаңа әдістерін енгізуге тиіс. Не үшін қажет деген сұрақ туындайды. Теледидар арқылы ойын-сауық бағдарламалары түрінде білім алуға бағытталған баланың миы сабақта ұсынылған ақпаратты медиа-құралдардың көмегімен әлдеқайда жеңіл қабылдайды.

Шынында да, компьютерлендіру адам өмірінің барлық қырын қамтыды: өндіріс пен мәдениет, тұрмыс пен ғылым, өнер мен білім. Мектептің міндеті балаларды қазіргі қоғамдағы өмірге дайындау болып табылады, ол әлемдік ақпараттық құрылымды құрумен, ақпаратты экономикалық санатқа айналдырумен, түрлі ақпараттық технологиялардың дамуымен сипатталады. Бүгінгі таңда коммуникативтік кеңістіктегі ақпараттық ағындардың қозғалыс ерекшеліктері қарым-қатынас процесіне кіретін индивидтен интерактивті режимде символдар мен мәтіндерді пайдаланумен байланысты іскерлікті дамытуды; интерактивті режимде білім мен ақпаратты; интерактивті режимде білім мен ақпаратты беру технологияларын талап етеді.

Е.Г. Пьяныхтың пікірі бойынша, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілік—бұлақпаратпен жұмыс істей білу (жинау, іздеу, беру, талдау); өзіндік кәсіби қызметті модельдеу және жобалау; ұжымның жұмысын модельдеу және жобалау; қазіргі акт базасында ұйымдастырушылық ортада бағдарлана білу; еңбек өнімділігін арттыруды қамтамасыз ететін өзінің кәсіби қызметінде қазіргі заманғы АКТ құралдарын пайдалану[2]. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану оқу сабақтары кезінде де, сабақтан тыс қызметте де жүзеге асырылады. Осындай сабақтар барысында оқушыларда ақпараттық сауаттылық негіздері қалыптасады. АКТ-ның дидактикалық мүмкіндіктері өте көп. АКТ қашықтықтан, жеке оқытуды жүзеге асыруға мүмкіндік береді, әртүрлі оқу ақпаратына (анықтамалықтар, энциклопедия, құралдар және т.б.) қол жеткізуге мүмкіндік береді, бірақ аталған ақпараттық коммуникациялық технологиялардан басқа оқыту процесінде жаңа білім беру технологияларын, мысалы, Веб-квест технологиясын пайдалануға мүмкіндік береді.

“Quest” ағылшын тілінен аударғанда - adventure немесе ойынмен байланысты болуы мүмкін ұзақ мақсатты іздеу; сондай-ақ компьютерлік ойындардың бір түрін белгілеу үшін қызмет етеді. Веб-квест (Web-Quest) – бұл рөлдік ойын элементтері бар проблемалық тапсырма, оны орындау үшін Интернеттің ақпараттық ресурстары қолданылады. Білім беру ортасының заманауи талаптары мен ерекшеліктеріне жауап беретін білім, білік және дағдыны оқыту мен бақылаудың бұл әдісін 1995 жылы

Сан Диего Берни Доджем және Том Марч мемлекеттік университетінің профессорлары әзірледі. Жаңа әдіс американдық, сондай-ақ Еуропалық педагогтар арасында да танымалдыққа ие болды. Веб-квест дизайны ақпаратты іздеуге емес, оны пайдалануға бағытталған оқушылардың уақытын тиімді жоспарлауды көздейді. Веб-квест:

- әрбір нақты жағдайда тиісті нақты дидактикалық мақсаттар мен міндеттерді меңгеруге мүмкіндік береді;

- міндеттерді шешу кезінде ғылыми және қоғамдық ақпарат ағымында оқушылардың бойында жаңа танымдық өз білімі мен іскерлігін өздігінен жүйелі толықтыру үшін психологиялық дағдысын қалыптастырады [3];

Мектепте веб-квестерді пайдалану үшін келесі себептерді атап өтуге болады:

1. Бұл технология - Интернетті оқу процесіне енгізудің жеңіл тәсілі. Бұл ретте білім алушы үшін де, оқытушы үшін де ерекше техникалық білім талап етілмейді.

2. Веб-квест жеке орындалуы мүмкін, бірақ ол топта жақсы орындалады. Бұл ретте оқытудың негізгі екі мақсатына-коммуникация және ақпарат алмасуға қол жеткізіледі. Топ жұмысы кезінде оқушылар басқа оқушыларға көмектесе алады, осылайша әркім өз қабілеттерін пайдалана алады. Веб-квесттер сыни ойлауды дамытады. Оқушылар ақпаратты жинап қана қоймай, тапсырманы орындауды, қойылған мәселені шешу үшін жұмыс жасайды. Оқушылардың мотивациясы артады, олар тапсырманы «нақты» және «пайдалы» нәрсе ретінде қабылдайды және де олардың жасаған жұмысының өнімділігін арттыруға көмектеседі.

Веб-квест деп білім алушылар жұмыс істейтін барлық ақпараттың бір бөлігі немесе әр түрлі веб-сайттарда орналасқан веб-жоба түсініледі. Оқушыларға интернетте қандай да бір тақырып бойынша материалдар жинау, осы материалдарды пайдалана отырып, қандай да бір мәселені шешу тапсырмасы беріледі. Берни Додж веб-квестінің құрылымын анықтайды.

1. Introduction (Кіріспе),
2. Task (Тапсырма),
3. Process (Орындау),
4. Evaluation(Бағалау),
5. Conclusion(Қорытынды),
6. Credits(пайдаланылған материалдар),
7. Teacher Page (оқытушыға пікірлер қалдыра алады).

Алайда, бұл құрылымды сәйкесінше өзгертуге болады. Мұғалім өз оқушыларының деңгейі мен қажеттіліктеріне сәйкес квест құрастыра алады.

1. Introduction (Кіріспе) - тақырыпты тұжырымдау, қатысушылардың басты рөлдерін сипаттау, квест сценарийі, жұмыс жоспары немесе барлық квестке шолу. Мақсаты-оқушыларды дайындау және ынталандыру. Сондықтан мұнда мотивациялық және танымдық құндылық маңызды болып табылады.

2. Task (тапсырма) - проблемалы есептің нақты және қызықты сипаттамасы және соңғы нәтижені ұсыну формалары: мәселе немесе шешілуі қажет жұмбақ; тұжырымдау немесе қорғау қажет позиция; продукт жасау; реферат; баяндама немесе журналистік есеп; шығармашылық жұмыс, презентация, постер және т.б. проблемалық тапсырмаларды шешуде танымдық құндылығы жоғары болуы тиіс.

3. Process (орындау)- жұмыстың негізгі кезеңдерінің нақты сипаттамасы; іс-қимылға басшылық жасау, ақпаратты жинау бойынша пайдалы кеңестер (ақпаратты талдауға арналған сұрақтардың бақылау тізімі, қандай да бір тапсырманы орындау бойынша әртүрлі кеңестер, есептерге арналған Web-беттерді “дайындау”, ақпараттық ресурстарды пайдалану бойынша ұсыныстар және т. б.); әдістемелік тұрғыдан материал өзектілігімен, ресурстардың әртүрлілігімен және түпнұсқалығымен; тапсырмалардың әртүрлілігімен, олардың жоғары деңгейдегі ойлау дағдыларын дамытуға бағытталуымен ерекшеленуі тиіс.; тапсырмаларды орындау үшін қосымша және қосымша материалдар – әдістемелік қолдауының болуы;

4. Evaluation (бағалау)- бағалау бланкісі түрінде ұсынылатын веб-квест орындалуын бағалау өлшемдері мен параметрлерін сипаттау. Бағалау критерийлері веб-квестте шешілетін оқу міндеттерінің түріне байланысты. Әдістемелік бағалауға ұсынылған бағалау критерийлерінің тапсырма түріне сәйкестігі, бағалау өлшемдері мен параметрлерін сипаттаудың анықтығы, жұмыс нәтижелерін өлшеу мүмкіндігі жатады.

5. Conclusion (қорытынды)- оқушылар осы веб-квестте орындап жасаған өнімнен нені үйрендігі туралы қысқаша және нақты сипаттамасын баяндайды. Бұл жерде жұмыстың кіріспесімен өзара байланыс байқалуы тиіс.

6. Credits (пайдаланылған материалдар) – веб-квест құру үшін пайдаланылған ресурстарға сілтемелер беріледі.

7. Teacher Page (оқытушыға арналған түсініктемелер) – веб-квест қолданатын оқытушыларға арналған әдістемелік ұсыныстар: веб-квесттің шығу тегі, мақсаттары мен міндеттері; оқыту стандарттарына сүйене отырып, жоспарланған нәтижелер (жеке, реттеушілік, коммуникативтік, танымдық); веб-квест бойынша жұмысты ұйымдастыру процесі; қажетті ресурстар; осы веб-квесттің құндылығы мен қадір-қасиеті туралы осы

бөлімде сипатталады.

Веб-квестерді әзірлеу технологиясы- ұзақ және күрделі процесс. Біріншіден, қандай да бір тақырыпты зерделеумен жұмыс жасай отырып, оқытушы белгілі бір тақырып бойынша интернет-ресурстардың ауқымды ақпаратын іске қосады. Екіншіден, веб-квестпен жұмыс істей отырып, оқушы веб-квестпен жеке немесе топта жұмыс істейтініне қарамастан, өзіне ыңғайлы тапсырманы орындау қарқынын таңдай алады. Үшіншіден, веб-квест тақырып бойынша қосымша ақпаратты іздеу мүмкіндігін береді, бірақ оқытушы белгілеген шеңберде. Мұғалім арқылы алдын ала іріктелген сайттар оқушыларға расталмаған, жалған немесе объективті емес ақпараты бар сайттарды пайдалану мүмкіндігін болдырмауға мүмкіндік береді.

Мультимедиалық түрде берілген ақпарат оқулықтарда берілген ақпараттан өзгеше сипатқа ие. Ол білімді меңгеруге және түсінуге бағытталмаған, тек құрылымы жоқ бейнені қалыптастыруға бағытталған. Сонымен қатар, Интернетте ақпараттың түрлі нысандары өзара қамтылған және түстің, дыбыстардың және символдардың үйлесімі . Тағы бір мәселе Интернетте орналасқан ақпарат түрлі жанрларда, стильдерде ұсынылған, әртүрлі мекенжай бағыты бар. «Тек пән маманы ғана ақпаратты тақырыптық сайтта бағалай алады және оны оқу үрдісінде қолдануға болатынын шеше алады»[4]. Мұғалім сондай-ақ оқушылардың тілдік дайындығының әртүрлі деңгейлеріне бағдарланып, интернет-ресурстарды таңдайды.

Веб-квест нәтижелерін бағалау тілдік білімдерді ғана емес, сонымен қатар коммуникативтік дағдыларды бағалауға мүмкіндік беретін бірқатар критерийлерге ие, бұл шет тілін оқытуда негізгі міндет болып табылады (өз ойларын анық баяндай білу, пікірталас жүргізу, топта жұмыс істеу және т.б.). Оқу процесіне веб-квестерді енгізудің басты артықшылығы оқушыларды өз бетінше аналитикалық және креативті ойлауға ынталандыру, оларды өз нәтижелері мен сыныптастарының нәтижелерін объективті бағалауға тарту болып табылады. Веб-квесттер-бұл оқытушымен алған білімдерін бақылаудың және оқытудың инновациялық әдісі ғана емес, сонымен қатар оқушылардың білім алудың жаңа әдісі. Оқытушы веб-квестке қойылған сұрақтарға жауап іздеудің дербес шығармашылық процесін бағыттайтын көмекші рөлінде болады. Веб-квест мәселелері оны орындаудың өзіндік «қаңқасы» болып табылады. Өте жоғары деңгейде веб-квест құру уақытты және жоғары кәсібилікті талап етеді. Белгілі бір курсқа веб-құжаттар сериясын жасап, оқытушы оны келесі жылдары уақыт үнемдеп қана қоймай, сонымен қатар оқыту және бақылау процесін қызықты және қазіргі заманғы жасай отырып пайдалана алуға мүмкіндік береді [5].

Веб-квест оқушылардың ХХІ ғ. адам үшін қажетті дағдыларын дамытуға ықпал етеді: үлкен ақпарат ағымында бағдарлай білу, талдай білу, өз бетінше және шығармашылық ойлай білу, өз жетістіктерін объективті бағалау, топта жұмыс істей білу. Веб-квест технологиясы әмбебап білім, білік және дағдылардың біртұтас жүйесін, сондай-ақ білім алушылардың дербес іс-әрекеті мен жеке жауапкершілігінің тәжірибесін, яғни қазіргі заманғы білім беру сапасын анықтайтын негізгі қабілеттерді тиімді қалыптастыруға бағытталған. Ол ең жоғары практикалық қызметке бағытталған және оқушылардың ақпараттық және коммуникациялық біліктерін дамытуға ықпал ететін процестерге қосылуының өзекті механизмі болып табылады.

Осылайша, веб-квест технологиясын пайдалану мүмкіндігін зерттей отырып, біз келесі қорытындылар жасай аламыз. Веб-квест технологиясы әмбебап сипатқа ие және әр түрлі көздерден білім алу тәсілдерін меңгеруге негізделген және өз бетінше танымдық іс-әрекет саласындағы құзыреттілікті дамыту мақсатында қолданылуы мүмкін, бұл технология оқушылардың білімін толықтыруға, сондай-ақ қолда бар білімдерді жүйелеуге мүмкіндік береді. Технология білім алушылардың танымдық белсенділігін ынталандыруы мүмкін, өйткені ол жаңа, әр түрлі жұмыс түрі болып табылады, бұл технология тек оқушыға ғана емес, сонымен қатар ұстазға шығармашылық тұлға ретінде көрсетуге мүмкіндік береді, демек, қазіргі білім беру үдерісінде қажет.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Н.Ә. Назарбаев. «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты //Егемен Қазақстан. - 14 желтоқсан. - 2012. № 106 (28143) - 6-7 б.
- 2 Пьяных Е.Г. Развитие информационно-коммуникационной компетентности управленческих кадров системы образования в процессе повышения квалификации: автореф. дис. ... канд. пед. наук. — Томск, 2007. —С.67-69.
- 3 Dodge B. Webquests: A technique for Internet-based learning //Distance Educator. – 1995. – № 1(2). – Р. 10-13.
- 4 Сысоев П.В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных интернет-технологий. - М.: Глосса-Пресс, 2010. – С. 97.
- 5 Муравьева Н.Г. Использование веб-квест технологии для совершенствования социокультурной компетенции студентов вуза. Электронный научно-практический журнал «Культура и образование». – 2014. – № 9 (13). – С. 24.

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИИ ВЕБ-КВЕСТ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Калиева К.М.¹ к.п.н, профессор

Торежан Г.Ж.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

e-mail: kalieva.k.m@mail.ru

В статье рассматриваются возможности применения технологии веб-квест для развития иноязычной коммуникативной компетентности учащихся. Отмечается необходимость внедрения информационных технологий в образовательные процессы. Посредством технологии Веб-квест можно достичь двух основных целей обучения-коммуникации и обмена информацией. Автор считает, что применение технологии веб-квест в образовательном процессе позволит совершенствовать информационную компетентность учащихся, что, в свою очередь, позволит стимулировать учащихся к самостоятельному аналитическому и критическому мышлению и стать конкурентоспособным специалистом в быстро меняющемся информационном обществе.

Ключевые слова: веб-квест, коммуникативная компетентность, коммуникативное пространство, технология веб-квест, информационная среда, педагогическая инновация, медиа-технология.

Статья поступила 19.03.2020

THE ROLE OF INTERNET TECHNOLOGY IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Uzakbayeva S.A.¹, Ph. D., professor

Alenova R.O.², master student

^{1,2}KazUIR & WL after Abylai Khan, Kazakhstan, Almaty

Alenova.rita@gmail.com

The relevance of modern internet technology use in foreign language teaching is considered in the article also the importance and efficiency of web technology use in foreign language study is analyzed both in class, and in independent work of learners. Various points of view are considered for the expediency of information technology use in the foreign language teaching and the holistic position on this issue is described supporting with powerful examples.

Keywords: technology, internet technology, web technology, internet resources, communicative technology, information technology, multimedia sources, social networks, independent work of learners, foreign language teaching.

УДК 373.3

ИНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ ШЕТТІЛДІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ РӨЛІ

Ұзақбаева С.А.¹, п. ф. д., профессор

Аленова Р.О.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Қазақстан, Алматы

Alenova.rita@gmail.com

Бұл мақалада оқушыларды шетел тіліне үйретуде қазіргі интернет технологиясын пайдаланудың өзектілігі, сонымен қоса шетел тілі сабағында және оқушылардың

өзіндік жұмыстарында веб-технологияны пайдаланудың қажеттілігі мен тиімділігі қарастырылған. Қоғамның бүгінгі басты бағыттарының бірі - ақпараттық технология болғандықтан, мақалада шетел тілін үйренуде ақпараттық технологияны пайдаланудың мақсаттылығына байланысты, әртүрлі көзқарастарға талдау беріледі және қазіргі технологияны пайдалану барысында алынған нәтижелердің негізінде осы мәселені шешудегі тәсілдердің тиімділігі көрсетіледі.

Тірек сөздер: технология, интернет технология, веб-технология, интернет ресурстары, коммуникативтік технологиялар, ақпараттық технология, мультимедиялық тәсілдер, әлеуметтік желілер, оқушылардың өзіндік жұмыстары, шетел тілін оқыту.

Соңғы жылдары шетел тілін оқыту саласында интернет технологияны пайдаланудың тиімділігі және мақсаттылығы туралы сұрақ жиірек туындап жүр, оның негізгі мақсаты жаңа техникалық құрал-жабдықтарды пайдаланудың талданулары ғана емес, сонымен қоса оқытудың инновациялық түрлері мен әдістерін енгізудің тиімді және жағымсыз жақтарын зерттеу болып табылады.

Қазіргі заманғы шетел тілін оқыту әдістемелері тоқтаусыз техникалық процеспен, сонымен бірге оқыту үдерісінің технологиялық жаңартылуымен тығыз байланыста. Аса сапалы жоғарғы технология саласындағы және интернет ғаламдық желісінің таралуындағы соңғы жетістіктер шет тілдер мұғалімдерінің, әдіскерлерінің, сонымен қоса оқушылардың алдында оқу барысын алға қарай жетілдіру үшін аса кең мүмкіндіктер береді.

Интернет технологиясын шетел тілі сабақтарында және сабақтан тыс іс-әрекеттерінде пайдалану, көптеген даусыз құндылықтарға ие, атап айтқанда, олар оқушылардың таным белсенділігін және уәждемесін көтереді, оқушыларды өзіндік іс-әрекеттерінің және оқу процесінің жоғарғы сапасымен қамтамасыз етеді, өйткені оқушылар уақыттарының біраз бөлігін виртуалды әлемде өткізеді және мобильді қолтаңбаларда, әлеуметтік желілерде таралған ақпаратты ынталана қабылдайды. Ең жаңа мультимедиялық және интернет технологиялары оқушылардың ауызекі тілін қабылдауын тиімді және тез игеруге көмектеседі, сонымен қатар дұрыс айтылымды қоюға, грамматикалық ережелерді меңгеруге, түпнұсқалық мәтіндерді мүдірмей оқуға және терең түсінуге, тілдесудің нақты жағдайын жасауға, психологиялық тосқауылдарды шешуге және тілге деген қызығушылықтарын көтермелеуге ықпал жасайды.

Қазіргі сәтте интернет шетел тілін үйренушілерге ерекше мүмкіншіліктер беріп отыр, себебі интернеттің көмегімен оқылатын тілде тікелей тілдесу мүмкіншіліктері қамтамасыз етіледі, әртүрлі түпнұсқалық мәліметтерге және аудио, бейне форматтарындағы, мәтін түрлеріндегі оқу ресурстарының орасан зор сандарына мүмкіндіктер беріледі. Бұл жағдайлар тілдік білім беру саласының

мәнмәтінінде оқушылардың шетілдік коммуникативтік біліктіліктерін қалыптастыруға технологиялық үйретуші тіл ортасын құрайды [1]. Интернет ресурстары мұғалімдерге және оқушыларға шетел тілін үйрену үшін елтанымдық мәлімет, экономика, саясат және мәдениет туралы жаңалықтар, мұғалім өздігінен талдау жүргізе алатын және деректі оқу мақсаттарына бейімделе отырып қажетті түпнұсқалық әдебиеттерге ақпарат алу сияқты арнайы бағдарламалар береді. Оқушылар өз кезегінде мәліметті, бағдарламаны, ресурстарды сауатты түрде дұрыс таңдаса, олар интернет конференцияларда, вебинарларда, байқауларда жоба жұмысын жасау процестерінде мультимедиялық таныстырылым жасап шығаруға мүмкіндіктер алады. Осылайша оқушылар мектеп кезінде, үй жұмысына интернеттің көмегімен дайындалу арқылы шетел тілімен үздіксіз қарым-қатынаста болады.

Оқушылар интернет технологияның ресурстарын мектеп кезеңінде, өзіндік оқу кезеңінде пайдалана отырып, оның көмегімен сөйлеу әрекеттерінің барлық түрлерін дамытуға мүмкіндік алады. Мысалы, ауызекі тіл веб-камераларды немесе лайықты веб-ресурстарды (skype, live messenger, zoom) қолдана отырып бейне конференцияларды пайдалану арқылы дамиды. Жазба сөз оқушылар тілдесудің жазба дағдыларын сыныптастарымен, сонымен қоса оқылатын тілдің өз иелерімен бірге қолдануға мүмкіндік ала алатын әлеуметтік желілерде (facebook, twitter) жетілдіріледі. Сонымен, тілдесу мектепте берілген тақырыптамалармен ғана шектеліп қоймайды, ол оқушылар ой елегінен өткізбей грамматикалық құрылымды жетілдіре отырып және өздерінің белсенді сөздік қорын жаттықтыра отырып, шетел тілінде өзара қарым-қатынастың нақты жағдайын туғызуға мүмкіндік береді. Сондықтан да, оқушылар мұғалімнен аумақтық жағдайға байланысты алыс орналасқан кезде пайда болатын тұлғааралық және мәдениаралық қатынастың аса маңызды мәселелердің бірін, қашықтан оқыту арқылы шешуге болады деген шешімге келеміз.

Осындай ресурстарды пайдаланудың қажеттілігі әсіресе оқушылардың мемлекеттік экзамендерге даярланған кездерінде туындайды. Сонымен қатар, оқушылар мұғаліммен үздіксіз байланыста болуға мүмкіндік алады, емтихан жұмыстарының электрондық нұсқаларын шешу барысында өзін-өзі бақылаудың қажетті дағдыларын қалыптастырады. Мемлекеттік емтихандарға дайындалу үшін веб-технологияларды енгізу түлектерді өздігінен жұмыс жасауға, өздерінің лексикалық бірліктерін меңгеруге, грамматикалық мәліметті игеруге, білімдерінің деңгейін бақылауға, баспа және аудио мәтінімен жұмыс жасау қабілетіне үйретеді. Мысалы, Британдық елшілігінің сайты

пайдаланушыларға шетел тілін меңгеру деңгейінің Еуропалық шкаласымен байланысты сөйлеу әрекетінің барлық түрлері бойынша мәлімет ұсынады. Оқушылар қандай да бір емтиханға дайындығының өз деңгейін анықтай алу мүмкіндігіне ие болады, сонымен қоса оларға сөйлеу әрекетінің алуан түрлерін қолдану және қорытынды аттестациясын бақылау барысында тестілеуге қатысты мәліметтердің көп мөлшеріне мүмкіндік ашылады. Осының барлығы түлектерге мектептегі және үйдегі жұмыстарын қатар қиыстыра отырып, шетел тілі бойынша емтиханды тапсыруға дайындығын үздіксіз түрде өткізуіне рұқсат береді [2].

Шетел тілін оқытуда интернет технологияны қолданудың пайдасы туралы әр түрлі ой-тұжырымдарды зерттеп қарастырғанда, біз көбінесе шетелдік зерттеушілердің ойларына жүгінеміз. Мысалы, Кембридж университетінің мұғалімдеріне арналған ұсыныста М.Варшауэр «тілдік білімді дамыту үшін компьютерлерді қолданудың алға жылжуына маңызды үлес қосатын факторлардың бірі-интернет» деп айтты [3]. Бұл ғалымның ойы бойынша, интернет пайда болғалы бері шетел тілін үйренушілер бүкіл әлем бойынша оқылатын тілдің иелерімен және басқа да білім алушылармен қатынасу үшін, уақыттары мен әдістерін пайдалану үшін аз шығынданатындарына мүмкіндіктер алып отыр. Бұдан басқа М. Варшауэр әсіресе мұғалімдер үшін олардың тілді үйреніп және тілді оқыту практикасында интернет пен компьютерді пайдаланудың артықшылығының бірін былай деп ерекше түсіндіреді «интернет пен жанды тілдік қатынас, шетел тілін үйренушілер үшін мақсатты аудиторияның әрдайым қолжетімді болатын, біріккен процесс болды» [3]. Бүгінгі жағдайда білім берудің маңызды бағыты шетел тілін оқытуда интернет технологияны пайдалану, тек қана оқыту үдерісін жаңғыртуға ұмтылу ғана емес, сонымен бірге веб-технология негізінде оқушыларға, жалпы барлық оқу үдерісіне тұлғалық-бағдарлы амалдардың жүзеге асырылуының мүмкіндігі артатыны анықталады [4]. Шетел тілін үйрету барысында интернет технологияны қолданудың өзектілігі, оның түрлерінің және ерекшеліктерінің зерттелуі, негізгі білімді жақсы меңгеру үшін интернет технологияны қолданудың өнімділігімен, ыңғайлылығымен, қазіргі ақпараттық қоғам жағдайында қандай да бір амалдарды қолданудың үнемділігімен анықталады. Жаңа ақпараттық технологияны пайдаланудың мақсаттылығы, атап айтқанда, қазіргі оқушылардың өзіндік оқу дағдыларының қалыптасуына, ізденістік әрекеттеріне, үйрену үшін зерттеп, ізденулеріне, шығармашыл әдістеріне, сыни ойлауларына деген қажеттіліктерінің пайда болуының арқасында оқытудың тиімділігін көтеру үшін қазіргі білім берудің талаптарына сәйкес туындап отыр.

Соңғы жылдары «интернет технология» термині көбінесе «компьютерлік технология» терминінің синонимі болып қолданылып жүр, өйткені қазіргі уақытта ақпараттық технология қалай болғанда да компьютердің қолданылуымен байланысты. Алайда «интернет технология» термині анағұрлым ауқымды және «компьютерлік технология» оның құрамдас бір бөлігі болып табылады. Сонымен, интернет технология терминінің ұғымы – оқытудың қазіргі кезеңінде шетел тілінде ауызекі тіл мен жазба сөз дағдыларының дамуының аса жоғарғы тиімділігін қамтамасыз ететін интернет ресурстарын қолданудың амал-тәсілдерінің жиынтығы.

Интернет дегеніміз ақпараттың берілуін, өңделуін және сақталуын қамтамасыз ететін топтастырылған компьютерлік желілердің бүкіл әлемдік жүйесі. Интернет сөзі ағылшын тілінің «internet» (желілер арасында), толығырақ Interconnected networks (байланысқан жүйелер) сөзінен қысқартылып алынған. Интернет (Internet) термині ресми түрде АҚШ-та 1974 жылы енгізілді.

Интернеттің негізінде әлемдік топ «ғаламтор» (World Wide Web, WWW- бүкіл әлем бойынша созылған топ) және басқа деректерді табыстау жүйесі жұмыс жасайды, бұл жүйені веб-технология деп атаймыз. Интернет желісі мемлекеттік мекемелерге, жеке мекемелерге және дара пайдаланушыларға бір-бірімен қысқа мерзімді уақыт ішінде өзара әрекет жасау мүмкіндігін береді.

Қазіргі заманның тірегіне сай келетін сөз, ол – технология, өйткені біздің бүгінгі тұрмыс-тіршілігіміз қандай да бір технологияның пайдаланылуынсыз мүмкін емес, технология грек тілінің “techno” өнер, шебер, білгір деген сөзінің және “logos” ілім, ғылым деген мағыналарын білдіреді. Технология дегеніміз ғылыми-практикалық негізде шикізатты дайын өнімге айналдырудың әдіс-тәсілдерінің жүйесі.

Ақпараттық технология - объектінің, процестің немесе құбылыстың күйі туралы жаңа ақпарат алу үшін мәліметтерді жинау, өңдеу, жеткізу тәсілдері мен құралдарының жиынтығын пайдаланатын процесс. Ол ағылшын тілінің «informational technology» қысқаша «IT» сөзінен алынған. Сондай-ақ бұл терминнің ақпараттық-коммуникациялық технология деген де атауы бар. «Ақпараттық технология» термині өзінің қазіргі заманға сай мағынасында ең алғаш рет 1958 жылы Гарвард Бизнес Шолуы ([Harvard Business Review](#)) атты журналының мақаласында пайда болды. Мақаланың авторлары Гарольд Дж.Ливитт және Томас Л. Уислер осы терминнің ұғымы туралы былай деп айтқан: «бұл жаңа технологияның көпшілік мақұлдаған арнайы атауы жоқ, біз оны ақпараттық технология деп атаймыз». Бұл анықтама үш санатты қамтиды: өңдеу әдістері,

шешімдерді енгізу және модельдеудің статистикалық және математикалық әдістері, сондай-ақ бағдарламалық қамтамасыз етудің жоғарғы тәртібін енгізу.

Қазіргі таңда мектептерде ағылшын тілін оқыту барысында көбінесе мына көпшілікке мәлім технологиялар қолданылады:

- Мультимедиялық технология
- Аудиотехнология
- Бейне технологиясы
- Интернет технология

Аталған технологияларды оқушыларға ағылшын тілін үйрету барысында 2 түрлі тәсілде қолдана аламыз:

- Аудиториялық мерзімді тәсіл
- Аудиториядан тыс мерзімді тәсіл

Бастапқы 3 технология мультимедиялық, аудио және бейне технологиялары мектепте аудиториялық, аудиториядан тыс мерзімдердің екеуінде де қарқынды түрде қолданылса, ал интернет технология көбіне аудиториядан тыс, бірақ кейбір жағдайларда яғни мұғалім жаңа тақырыпты түсіндірген кезде, жобалау жұмыстарын жасаған кезде, тілдік дағдыларын бақылау барысында, коммуникативтік шеберліктер үшін немесе оқу-танымдық ептіліктерін көрсету үшін қолданылады. Қазіргі уақытта электрондық пошта, чат, форум, блог, онлайндық бейне конференциялар мен семинарлар, интернет ресурстарын пайдалану, веб 2.0 технологиясы және тағы да басқа технологиялар сияқты интернет технологиялардың негізгі түрлері мәлім. Сонымен қоса, білім алушылар интернет технологиясын сабаққа дайындалу барысында, өзіндік жұмыстарында, анықтамалық әдебиеттермен және сөздіктермен жұмыс кезінде пайдаланады.

Шетел тілдерін оқытудың қазіргі әдістемесінде шет тілін үйретудің практикаларында өзінің тиімділігін дәлелдеген, кеңінен таралған ресурстар әлдеқашан көзге түсті. Интернет технологияның деректері, оқытылатын тілде сан алуан тақырыптамалар бойынша мәтіндік, аудио және көрнекі мәліметтерден тұрады. Интернеттің іздесіру жүйелері мұғалімге өз сабағында аудиолар, бейнелер және мәтіндер сияқты түпнұсқалық мәліметтерді қолдануға, оқылатын тілдің еліне қатысты авторлардың көркем әдебиет шығармашылықтарымен танысуға, шеттілдік мәдениетпен танысуға, ой-өрісін дамытуға, өзінің белсенді сөздік қорын кеңейтуге мүмкіндік береді.

Оқушыларға шетел тілін оқыту барысында өзіндік жұмыстарын атқару үшін интернет технология іс-әрекеттерінің мынадай түрлерін атаймыз:

1. Хотлист (тақырып бойынша тізім) – оқылып жатырған тақырып бойынша арнайы мәтіндер қатарын ашатын бірқилы сайттар тізімі. Егер пайдаланушы хотлисті шығарғысы келсе, ол іздестіру жүйесінде негізгі сөзді теру қажет.

2. Мультимедиа скрэпбук (мультимедиялық қаралама дәптер) – мәтіндік сайттарда ашылатын сілтемелерден бөлек мультимедиялық мәліметтердің сан алуан түрлері бар, сонымен қоса кестелер, фотосуреттер, аудиофайлдар және бейнеклиптер, графикалық ақпараттар, анимациялық виртуалды турлар ашылатын мультимедиялық ресурстардың жүйесі түрінде көрініс алады. Бұл файлдарды мұғалімдер де, оқушылар да оңай жүктей алады және белгілі бір тақырыпты оқу барысында көрнекі мәлімет ретінде қолдана алады.

3. Трежа хант (қазынаны аулау) – әртүрлі сайттарға сілтемелерден бөлек, әр сайттың мазмұны бойынша сұрақтар табуға болатын веб-ресурс күйіндегі көрініс. Берілген сұрақтардың көмегімен мұғалім оқушылардың танымдық іс-әрекетін бақылай алады. Іздестірудің қорытындысында тақырыпты кешенді түрде түсіну үшін бір немесе бірнеше сұрақтар қоюға болады. Берілген сауалға кеңінен түсіндіріліп жазылған, оның ішінде әр сайт бойынша сұрақтарға жете, толықтай жауап беріп қамтылған жауаптар түседі.

4. Сабджэкт сэмпла – бұл сайт жоғарыда айтылған ресурспен салыстырғанда күрделіліктің келесі сатысына ие болады. Бұл сайтта да интернет ғаламдық желісінің мәтіндік және мультимедиялық мәліметтеріне сілтемелер бар. Берілген ресурспен жұмыс шеңберінде пайдаланушы тек қана мәліметтермен танысып қана қоймай, сонымен бірге ізделінетін, оқылатын сұрақ бойынша өз ойын білдіріп, дәйектеу қажет.

5. Вебквест (интернет-жоба) – оқытатын интернет ресурстың ең күрделі түрін білдіреді. Бұл ресурс интернет желісінің ресурстарын пайдалана отырып мұғалімнің таңдаған тақырыбы бойынша жобалау іс-әрекетін ұйымдастырудың сценарийін қамтиды [5].

Ғалымдар шетел тілін үйретуде уақыт пен финансы жағынан алып қарайтын болсақ, ақпараттық технологиялар оқушыларды осы ақпараттық қоғамда олардың барлық талаптарына жауап беретін үнемді әдіспен қамтамасыз етіп отыр деп пайымдайды. Веб-ресурстар шетел тілін үйренушілерге тәулігіне 24 сағатқа дейін тіл иелерімен үздіксіз байланыста болуға, тілді үйренушінің өздігінен оқудың өтетін уақытын және орнын, оқудың нұсқаларын, түрлерін, тіптен мұғалімді таңдауына, өзінің талаптарына сай тіл иесін таңдауына мүмкіндік береді.

Танымал американдық ғалымы Дэвид Кристал өзінің «Тіл және

Интернет» атты басылымында шетел тілдерін оқыту барысында интернетті пайдаланудың бірнеше мақсаттылығын анықтайды [6]. Ол негізгі себептердің бірі тікелей желі тәртібіндегі коммуникацияның лингвистикалық жаратылысы тілдік білімді жетілдіру үшін қажет деп сендіреді. Шетел тілін оқытудағы интернетті пайдаланудың тиімділігінің тағы бір себебі веб-ресурстары жазба сөзді үйрену үшін қолайлы жағдайлар жасайды, өйткені желілік ресурстар жазбаша тілдесуге арнайы дәрісханалық жағдай жасап тұрады. Тағы да бір Девид Кристалдың дәлелдеген себебі, тікелей желідегі тілдесу оқушылардың жанды тілді үйренуге уәждемесін көтереді, сонымен қатар оқушының интернетте өткізген уақытының үлкен мөлшерін ақтап, тиімді нәтиже береді.

Нәтижесінде веб-технологияны енгізудің басты артықшылықтарының бірі интернеттің көмегімен мұғалімдерді үйрететін ресурстардың, мәліметтердің, технологияның сан алуан түрлерімен қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Енді мұғалімдер оқушыларды үйрету үшін әр түрлі мәліметтерге интернеттің арқасында оңай қол жеткізе алады, сонымен бірге шетел тілін оқытуда Қазақстанда және оқылатын тілдің елінде қолданылып жүрген ең жаңа, қазіргі әдістемелер жиынтығын өздеріне арнап аша алады.

Шетел тілін оқытудағы интернет технологияның танымалдылығын талдай келе, біз шетел тілін үйренудегі интернетті пайдаланудың мүмкіншіліктерін жүйелеу және құрылымдау қажет деген шешімге келеміз, өйткені олар шынымен де шетел тілін игеруде оқушылардың қызығушылығын арттырып, нәтижелілігін беріп отыр. Шетел тілін үйрету процесінде АКТ-ны (ақпараттық-коммуникациялық технологиясын) пайдалану мұғалімнің кәсіби өсуіне, оның «қазіргі заманға сай көзқарастарды ұстану» мүмкіншілігіне ықпалын тигізеді, бұл көрініс өз тарапынан оқушылардың білімдерінің сапасының және олардың шетел тілін білуінің айтарлықтай көтерілуінен байқалып отыр.

Жалпы білім беру процесінде интернет технологияны пайдаланудың бірнеше тиімді сәттерін атап айтуға болады. Сонымен, интернет технологияны шетел тілі сабақтарында қолдану мынадай жағдайлардың туындауына рұқсат береді:

- шетел тілін үйрену үшін тұрақты уәждемемен қамтамасыз ету;
- сабақ үстінде жайлы атмосфера жасау;
- оқытуда дербестендірудің жоғарға деңгейімен қамтамасыз ету;
- жасалатын жұмыстың көлемін үлкейту және сабақта алынатын білімнің, іскерліктің, дағдының көлемін ұлғайту;
- оқушылардың білімдерін бақылау сапасын жақсарту;
- оқу үдерісін орынды ұйымдастыра және жоспарлай отырып сабақтың тиімділігін жоғарылату;

- түпнұсқалық мәліметтердің тәсілдері бойынша оқушылардың коммуникативтік біліктілігін қалыптастыру;

- оқушылардың әр түрлі сөздіктерге, анықтама жүйелеріне, электрондық кітапханаларға, басқа ақпараттық ресурстардың сақтау орындарына қолжетімділігіне мүмкіндік беру [7];

Э.Я Соколованың пікірі бойынша шетел тіліндегі теориялық және практикалық сабақтардың бағыттарына интернет технологиясын енгізу идеялары бүкіл әлем бойынша мұғалімдер мен әдіскерлердің дәріс беру еңбектерінде кеңінен пайдаланылған. Оқытуды компьютерлендірудің дидактикалық көріністері бірқатар ғалымдар мен педагогтардың еңбектерінде зерттелген (В. П. Беспалько, Б. С. Гершунский, Е. С. Полат, Н. Ф. Талызина және т.б) [8].

Берілген сервистерді үйрену үстінде ақпаратты жинақтай келе, біз мұғалімдердің оқу қызметінде интернетті пайдалана отырып оқытудың белгілі кезеңінде оны пайдаланудың мақсаттылығын, веб-технологияларды енгізудің барлық тиімді және жағымсыз жақтарын анық түсіну қажет екенін атап айтқымыз келеді. Кез келген жастағы үйренушілердің жас ерекшелік, психологиялық, жеке мінездемесін есепке ала отырып, оқушылардың өзіндік дайындығында және мектеп сабақтарында веб-ресурстарды пайдалану тілдік ақпаратты ойдағыдай меңгеруге және сөйлеу дағдыларын дамытуға, білім беру үдерісін қызығырақ, көрнекті, ақпаратқа толы етуге, тілдік мәліметті қабылдаудың және есте сақтаудың барлық әдістеріне мән беруге, сонымен қоса шетел тілін үйрену процесін мұғалімге де, оқушыға да жеңілдеті отырып ықпалын тигізеді.

Қорытындылай келе интернет технологияны және мультимедиялық құралдарды пайдалану мұғалімдердің оқытуды басқаруларын жетілдіруіне тамаша мүмкіндік береді, оқу үдерісінің нысандылығын және тиімділігін арттырады, мұғалімнің уақытын үнемдейді, білім алу барысында оқушылардың уәждемесін көтереді, шетел тілін үйрену оқушыларды қызықтырады, оқытудың нәтижесіне тиімді әсер ететін өздігінен жетілдіруге және өзін-өзі бақылауға берік ынтасын дағдыландырады. Сонымен қатар, мұғалімдер веб-ресурстарды қолдану арқылы оқушылардың өздерінің арасындағы және олардың тіл иелерімен қарым - қатынастарының үдерісін жеңілдетеді, өйткені олар әлеуметтік желілердің және бейне конференциялардың көмегімен жазбаша түрде, сонымен бірге ауызша тілдесуге мүмкіндік алады, оған қоса, олар тек қана мектеп тақырыптарына байланысты тілдесіп қоймай, өздерінің нақты жағдайларындағы қатынасқа барынша шамалас, күнделікті тілдесу жағдаяттарын ашады.

ӘДЕБИЕТ

1 Богомолов А. Н. Виртуальная языковая среда обучения родному языку как иностранному. – М.: МАКС Пресс, 2008. 14 – 17 б.

2 Воевода Е. В. Интернет-технологии в обучении иностранным языкам // Высшее образование в России. – 2009. – № 9. 110 – 114 б.

3 Варшауэр Марк, П. Фон Уиттекер. Интернет для обучения английскому: Рекомендации для преподавателей / Под ред. Джеке К. И Вилли А. Ренэндья // Методология преподавания иностранных языков: Антология Существующей практики. Изд-во Кембриджского университета. – 2007. 119 – 127 б.

4 Гершунский Б. С. Философско-методологические основания стратегии развития образования в России / под ред. Б. С. Гершунского. – М.: ИТП и МИО РАО, - 2005. 289 – 300 б.

5 Еренинова Е. Б. Использование сети Интернет при обучении иностранному языку // Инновационные педагогические технологии: материалы Междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2014 г.). – Казань: Бук, 2014. 325–327 б.

6 Кристалл Д. Язык и Интернет. – Вып. 2-й. – Кембридж: Изд-во Кембриджского университета, 2006. 12–18 б.

7 Полат Е. С. Интернет на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 2005. – № 2. - 13 б.

8 Соколова Э. Я. Анализ потенциала интернет-ресурсов в обучении иностранному языку // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2015. – № 5-4. 607 – 610 б.

РОЛЬ ИНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Узакбаева С.А.¹, д.п.н., профессор

Аленова Р.О.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Казахстан, Алматы

Alenova.rita@gmail.com

В статье рассматривается актуальность применения современных интернет технологий в обучении иностранному языку, а также анализируется важность и эффективность использования веб-технологий в изучении иностранного языка как на уроке, так и в самостоятельной работе обучающихся. Анализируются различные точки зрения на целесообразность применения информационных технологий в обучении иностранному языку и описывается целостная позиция по данному вопросу подкрепляя наглядными примерами.

Ключевые слова: технология, интернет технология, веб-технология, интернет ресурсы, коммуникативные технологии, информационная технология, мультимедийные средства, социальные сети, самостоятельная работа обучающихся, обучение иностранному языку.

Статья поступила 24.03.2020

WAYS TO DEVELOP STUDENTS ' MOTIVATION IN FOREIGN EDUCATION THROUGH AUTHENTIC VIDEOS AND FILMS

Artykbayeva A.K.¹, d.p.s.

Abushakhmayeva Zh.N.², master student

^{1,2}KazUIR&WL named after Abylai Khan

Almaty, Kazakhstan, e-mail: Jansaya_jan_96@inbox.ru

This article is considered as one of the powerful tools for increasing motivation to learn foreign education in accordance with the requirements of the international education market and is intended for using original video materials to increase the motivation of students to learn a foreign language in higher education institutions of Kazakhstan. Using original video materials is the key to success in improving the level of foreign language proficiency.

Keywords: motivation, foreign language education, authentic videos and films, learning strategy and their use.

ШЕТТІЛДІК БІЛІМ БЕРУДЕ СТУДЕНТТЕРДІҢ МОТИВАЦИЯСЫН АУТЕНТТІК БЕЙНЕБАЯНДАР МЕН ФИЛЬМДЕР АРҚЫЛЫ ДАМУЫНЫҢ ЖОЛДАРЫ

Артықбаева А.Қ.¹, п.ф.д. профессор

Абушахмаева Ж.Н.², магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ

Алматы, Қазақстан, e-mail: Jansaya_jan_96@inbox.ru

Бұл мақала халықаралық білім нарығының талаптарына сәйкес шеттілдік білім беруді меңгеруде студенттердің мотивациясын арттырудың қуатты құралдарының бірі ретінде қарастырып, Қазақстанның жоғары оқу орындарында шетел тілін оқытуда студенттердің мотивациясын арттыру үшін түпнұсқалық бейне материалдарды пайдалануға арналған. Түпнұсқалық бейнематериалдарды пайдалану шетел тілін меңгеру деңгейін арттырудағы табысқа жетудің кілті болып табылады.

Тірек сөздер: мотивация, шеттілдік білім беру, аутенттік бейне материалдар және фильмдер, оларды пайдалану және оқыту стратегиясы.

“Мотивация” термині латын етістігінен “movere” сөзінен шыққан, бұл қозғалу дегенді білдіреді. Басқаша айтқанда, индивидтің қалауымен қандай да бір іс-әрекеттер орындау болып табылады. “Мотивация” термині - көп қырлы сөз, өйткені өзінің жалған тартымдылығына қарамастан, ол бейімділік, шабыт, күш және т.б. сияқты көптеген ішкі ұғымдарды білдіреді.

Зерттеуші Брофи былай дейді: сыныпты басқару жақсы ұйымдастырылған болса, және бағдарлама студенттердің қажеттіліктері мен қабілеттеріне сәйкес келетін болса, онда оқыту процесі жағымды, қызықты және табысты болады деп санайды. Бірақ егер студенттер белсенді болмаса және оқудан рахат алмаса, онда ол жерде бір нәрсе

жетіспейді дегенді білдіреді және бұл “мотивация” болып табылады - деп көрсетеді[1].

Сондықтан мотивацияның көптеген түрлі анықтамалары бар және бізде әлі күнге дейін осы ұғымның нақты анықтамасы жоқ. Ал, Коэн, мысалы, мотивацияны “студенттердің не істеу керек екендігі “ деп анықтайды . Хармер Коэннің анықтамасына келіседі және былай деп толықтырады “ мотивация-бұл студенттің ішкі қалауынан шығып, үлкен нәтижеге қол жеткізуге септігін тигізеді “ - дейді. “Мотивация – студенттердің іс- әрекетті жасау кезіндегі олардың мінез – құлқының негізгі қайнар көзі “ деген уәждемені анықтайды. Соңында, Олдермен бірге үш функциясы бар мотивацияны сипаттайды: ынталандырушы, бағыттаушы және алға жетелейтін мінез-құлық.

Осылайша, барлық анықтамаларды жинақтай отырып, біз мотивация барлық тілек, күш-жігер, қабілеттер, әлеуеттер, міндеттемелер мен қалаған мақсаттарға қол жеткізе білу табандылығы кіреді деген қорытындыға келдік.

Соңғы онжылдықта әлеуметтік психология мен білім беру саласындағы зерттеушілер әртүрлі зерттеулер мен тәжірибе негізінде оқу үрдісінде мотивация мен оны қолдануға өзгерістер енгізді. Карин Кирктің айтуынша педагогикалық психология мотивацияның екі негізгі түрін жіктеді - ішкі және сыртқы. Олардың пікірінше, туа біткен мүдделерден пайда болатын нәрсені меңгеру, үйрену және қол жеткізу ниеті ішкі мотивацияға жатады. Ал нақты нәтижеге қол жеткізудегі табыс сыртқы мотивацияға жатады”. Мотивацияның екі түрі арасындағы айырмашылық студенттерді белгілі бір әрекетті таңдауға мәжбүр ететін себептерге негізделеді.

Хармерге сәйкес, ішкі мотивация жеке тұлғаға кіретін ішкі факторлардан туындайды. Студенттер оқу үдерісінде бір нәрсеге қол жеткізу кезінде рахаттанады [2]. Яғни, ішкі мотивация студенттің тілді үйренуге итермелейтін ішкі факторлардан туындайды. Мысалы, егер студенттер тапсырманы орындаса және оны орындау қабілетіне сенімді болса, онда “олар оқытудың әр түрлі стратегиясын пайдалана отырып, табанды еңбек етеді және тапсырманы аяқтап оның нәтижесіне дейін жетеді” .

Айта кету керек, Валлеран мен оның әріптестері ішкі мотивацияның үш бөлігін жіктеді:білімнің ішкі мотивациясы, жетістіктің ішкі мотивациясы және модельдеудің ішкі мотивациясы. Біріншісі - жаңа білім алуға, екіншісі-берілген тапсырманы жақсы орындауға немесе өз міндетін табысты орындауға қатысты, ал үшіншісі - студенттердің тапсырманы орындау кезіндегі мотивациясы жайлы яғни, студенттер

тапсырманы орындау кезінде көптеген қызығушылықтар пайда болады. Харристің ішкі мотивация тапшылығын бастан кешкен студенттерге сыртқы мотиваторлар оқуға көмектесе алады деген ескертуін атап өткен жөн.

Мұғалімдердің рөлі-өз студенттерінің өзіне деген сенімділігін арттыру және оларға үміт артуға және оларды орындау үшін табанды еңбек етуге көмектесу. Хармердің «сыртқы мотивациясы студенттерді табысқа немесе қаржылық сыйақыға жету үшін жақсы баға алу ретінде олардың қажеттіліктеріне ынталандыратын бірқатар сыртқы факторларға негізделген». Сонымен қатар, студенттер табысты мақсаттарға жету, жоғары баға алу немесе жоғары бағаланған шетелдік университетте оқу үшін шетел тілін үйренгісі келеді. Студенттер әр жетістігі үшін марапат бар деп есептейтіндіктен, олар әрдайым қажырлы еңбек етіп, өз жетістіктеріне қол жеткізу үшін барлық мүмкіндіктерді жасайды.

Осылайша, мотивациялық үдерістер жеке тұлғаның әлеуетімен шектеліп қана қоймай, сонымен қатар, сынып бөлмесінің контекстіне жылжиды. Сынып дегеніміз - студенттер сабаққа қатысатын, белсендірілетін орта болып табылады. Сынып ортасы студенттерді ынталандыруда маңызды рөл атқарады. Студенттер, әдетте, сыныптағы атмосфера жайлылық, жағымды, қамтамасыз етілген және қолдаушы сияқты кейбір сипаттамаларға ие болса, оқу процесінде белсенді болады. Мұғалім студенттерді ынталандыруда түрлі тапсырмаларды қолданады, бірақ орындалатын тапсырмаларды орындау үшін қызмет түрлерін өзгертуі керек.

Әрбір студенттің жеке тұлғасы, оқу тәжірибесі, сондай-ақ оның принциптері мен нанымдары бар екені рас. Осылайша, олардың әрқайсысының тілдік үлгерімді арттыру және тілді меңгеру үшін өзіндік ерекшеліктері, өзіндік оқу стратегиялары бар. Көптеген зерттеулер сипаттамаларды анықтау және көрсету мақсатында жүргізілді. Мысалы, Скиннер мен Белмот студенттердің келесі сипаттамаларын анықтайды: оларға мүмкіндік берілуіне қарай әрекет ететін адамдар; оқу міндеттерін орындау үшін күш салатындар; сабақ кезінде белсенді қатысушылар; мұғалімдер мен сыныптастарының ықыласты тыңдаушылары; сыныпқа кіреп алдында жақсы дайындалатындар.

Мотивациялық стратегияларға келсек, мұғалімге оқу үдерісін қолдауға практикалық көзқарас береді. “Индивидтің мақсатты мінез-құлқына ықпал ететін тәсілдер, яғни, белгілі бір жүйелі және тұрақты оң әсерге қол жеткізу үшін саналы түрде қоса берілетін уәждемелік әсерлер” ретінде мотивациялық стратегияларды сипаттайды. Осылайша, мотивациялық стратегиялар мұғалімге белсенді оқыту мәселелері

туралы өте жақсы хабардар болу үшін кең ауқымды мүмкіндіктер ұсынады. Осылайша, мотивациялық стратегияларды пайдалану базалық жағдайларды жасауға, әсіресе оқытушылардың жағымды атмосфера құруына үлкен қызығушылық тудырады, өйткені, бұл сыныпта байланыс орнатуға көмектеседі және соңында оқушылардың қарым-қатынасын арттыруға және ішкі қызығушылықты арттыруға шоғырлана көмектеседі. Ақыр соңында, мұғалім тұлғасы мен оның сыныптағы күнделікті мінез-құлқы мотивацияның ең қуатты құралы бола алады деп есептейміз. Мұғалімдер студенттерді әлеуметтендіруге көмектессе, онда оларды сабаққа қатыстыру арқылы оң нәтижеге қол жеткізеді.

Аутенттік видеолар мен фильмдерді қолданудың ерекшеліктеріне тоқталсақ, тек сыныпта ғана емес, студенттердің үйінде де аутенттік бейне фильмдерді пайдалану көптеген сипаттамалары бар тіл тасымалдаушыларды тыңдау арқылы коммуникативтік дағдылар (әсіресе ауызекі сөйлеу) дамыта алады. Жазу дағдысы- аутенттік бейне және фильмдер студенттерге ағылшын тіліндегі субтитрлердің көмегімен жаңа сөзермен танысуға көмегін тигізеді. Сонымен қатар, ағылшын тіліндегі аутенттік фильмдерді көру студенттерге сыныптан тыс ағылшын тілін дамытуға мүмкіндік береді.

Сыныптық жұмыстарда, аутенттік бейне мен фильмдер келесі себептер бойынша құнды болып саналады:

- Бұл сыныпта атмосфераны өзгерту және жаңартуға көмектеседі.
- Бұл жұмыстың шынайылығына мүмкіндік береді.
- Бұл мұғалім мен оның студенттері арасындағы пікірталасты кеңейтеді.
- Бұл студенттерді сөйлеуге, олардың сынып қызметіне белсенді қатысуына ынталандырады.
- Бұл студенттерге, тіпті, мұғалімдерге рахат алуға көмектеседі.

Аутенттік бейне және фильмдерді қолданудың стратегиялары

Бейнематериалдар студенттерге мәтіндерді тыңдап қана қоймай, оны көруге мүмкіндік беретін оқыту құралы ретінде қарастырылатыны белгілі. Сонымен қатар, бейнелер студенттерге бейнедегі қимылдарды түсініп, оны мазмұндауға және сыртқы ортамен байланыстыра отырып, қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Каннинг бұл бағалы құралды “дыбыстық бейне- ортадағы хабарларды тыңдау және үйлесімділік контексті” деп түсіндіреді”. Аутенттік бейне - бұл коммуникативтік құрылғы, ол студенттерге түпнұсқалық тілді пайдалана отырып, тілдік дискурстың формасы мен сөзін көруге мүмкіндік береді.

Осылайша, сабаққа бейнематериалды кірістіру студенттерге аутенттік бейне және фильмдердің мазмұны арқылы ақпаратты табуға,

оны шығаруға/құрастыруға және оқу контекстіне енгізілетін шетел мәдениетін талдауға мүмкіндік береді. Бейнені пайдаланар алдында, мұғалім бұл оқыту материалының артықшылықтарының бар екенін білуі керек. Аутенттік бейне және фильмдер компоненттерінің жазбасының деректері бойынша:

- Дыбыс.
- Қозғалатын бейнелер; тыңдаушының дыбысын көрсету /түсіндіру болып табылады.
- “Артқа айналдыру” түймесі: суреттерді қайта ойнатуға арналған .
- “Кідірту” түймесі: суретті кез келген сәтте тоқтату үшін қажет.
- Дыбыс қаттылығын реттегіш: дыбысты басқару үшін; дыбысты, шығу немесе сөндіру үшін.

Осы компоненттердің әрқайсысында көп пайда бар. Олар мұғалімге оқу процесін жеңілдетуге көмектесетін бірнеше мүмкіндіктерді қосады. Мысалы, мұғалім барлық бейнелерді ойнатуға және оқушыларды толығымен қарауға мәжбүрлеуге міндетті емес; ол өз оқушыларын “сергіту” үшін қажетті немесе белгілі бір белгілі бір тақырыпқа қатысты бейнені қоса алады. Сонымен қатар, бейне компоненттері шағын бөлімге дәл жауап беруді ұсынады және олар экрандағы субтитрлерді қамтуы мүмкін.

Аутенттік бейне және фильмдерді пайдаланудың артықшылықтары келесі дәлелдермен дәлелдеуге болады:

- аутенттік бейне және фильмдер тілдік ортадағы ең жақсы себеп болып табылады, өйткені, ол студенттерге нақты материалдармен оқытуды іске асырудың жаңа тәжірибесін ұсынады. Сондықтан, олар бейне мазмұнын және мұғалімнің оны пайдалану мақсатын түсінген кезде, олар тіл тасымалдаушылардың мән-жайларында орын алатынымен танысады.

- аутенттік бейне мен фильмдер студенттерге күнделікті қарым-қатынаста және коммуникацияларда тіл тасымалдаушыларымен қолданылатын нақты шетел тілін береді. Бұл студенттерге дыбыстарды, сөздерді және берілген мағынаны қамтитын сөйлесу дискурсын оңай үйренуге мүмкіндік береді.

- аутенттік бейне және фильмдерді көру арқылы, студенттер тиісті контексте шетел тілін үйрене отырып үздік мәдени аспектілерді көре алады. Раммалы осы сәтті егжей-тегжейлі түсіндіреді:” студенттерге шетел тілін қолдануға, сондай-ақ шетел тілін тасымалдаушылармен мәдениетаралық қарым-қатынаста болуға көмектесу үшін бағытталған іс-әрекетпен тілді оқыту сабағы “. Осылайша, бейне студенттерге бейненің мағынасын жақсы түсінуін іске асыруға көмектеседі. Бұл көптеген

студенттер үшін мазмұнды түсінуді жеңілдетуі мүмкін. Бейнені сабақ бойы немесе сабақтың бір бөлігі ретінде қолдануға болады [4].

Бейнені пайдалану артықшылықтары келесі дәлелдермен дәлелдеуге болады:

Бейне-тілдік ортада әсіресе шеттілдік білім беруде, ең жақсы құрал, өйткені ол студенттерге нақты сезімнің жаңа тәжірибесін ұсынады дәлмедәл материалдарды пайдалана отырып, оқытуды жүзеге асыруға ықпал етеді. Сонымен қатар, Хармер аутенттік бейне көптеген себептер бойынша пайдаланылады және оқыту процесінде жаңа ақпараттарды қосады деп болжайды. Ол сондай-ақ, келесі дәлелдерде осы бағалы материалдарды пайдалану артықшылықтарын көрсетеді:

Тілдерді қолдану мен мәдениетаралық түсіністікті көріп, нақты әлем сыныпқа келіп, студенттерге шетел тілінің шынайы ерекшеліктерін ұсынады.

Студенттерге өз бейнекамераларын пайдалана отырып, өз бейне клиптерін дайындауға мүмкіндік беретін шығармашылық күші.

Олар шетел тілін естіген және көрген кезде, тіл тасымалдаушысы арқылы түрлі мәндер мен көңіл-күйді түсінуге болады. Оларға мимика, ым және бет қимылдары жатады.

Аутенттік бейне арқылы жұптық және топтық жұмыс жасау кезінде барлық студенттердегі ынтымақтастық және қатысушылық сезімін оятады.

Релаксация: бейне релаксация көзі болып табылады, мысалы, ұзақ сабақтан кейін музыканы ойнату арқылы, бірақ бұл артық болмауы керек, өйткені, аутенттік бейне және фильмдер белсенді процесс болып табылады .

Аутенттік бейне және фильмдерді қолданудың әдістері зерттеу материалдарында төмендегідей көрініс табады.

Мұғалім студенттердің коммуникативтік дағдыларын жақсарту үшін түрлі бейнелерді пайдаланады. Мұғалімдер сабаққа қатысты аутенттік бейнелерді және фильмдерді ойнатуды 3 негізгі әрекетке бөледі. Бұл: алдын ала қарау, қарау және көруден кейінгі әрекеттер. Аутенттік бейне және фильмдер әрбір сабақта осы іс-әрекеттерді қамтиды.

Аутенттік бейнебаяндарды алдын-ала қарау. Студенттер бейне көрер алдында мынадай әрекеттер жасайды:

- Студенттер бейнені көру кезінде пайдаланатын жұмыс парақтарын қарап шығады.

- Студенттер парақтағы суреттер мен ақпараттар не туралы екенін табуы керек .

- Студенттер бейнеде қарастырылған тақырыпты талқылайды.

- аутенттік бейнедегі тілдік функцияларға негізделгенін: мазмұнында

айтылған лексикаға, грамматикаға негізделгенін қарайды.

Аутенттік бейнебаяндар мен фильмдерді қарау кезіндегі әрекеттер. Бұл кезеңді студенттер аутенттік бейне мен фильмдерді көру кезінде жасайды. Бейнені көру кезінде:

- Тыңдау, қарау немесе аударма жасауы мүмкін.

- Іс-әрекеттерді орындау барысында тапсырмалар ауызша немесе жазбаша түрінде болуы мүмкін .

- Бейне белсенді процесс болғандықтан, іс-әрекет грамматикаға, лексикаға, сөйлеуге бағытталуы мүмкін.

Аутенттік бейнебаяндар мен фильмдерді көріп болғаннан кейінгі оқыту іс-әрекеті басталады. Студенттер аутенттік бейнені көргеннен кейін мұғалімдер дайындаған тапсырмаларды жасайды. Мысалы:

- Студенттерге аутенттік бейнедегі бір кейіпкердің атынан хат жазуды сұраңыз.

- Бейненің жалғасын құрастыруды орындау.

- Талқылау және түсіндіру арқылы оқытушы бейне мазмұны мен нақты өмір мен студенттердің тәжірибесі арасында байланыс орнатады. Осылайша студенттер сыни ойлау дағдыларын дамытуға көзделеді.

Мұғалім студенттер келесі сабақта не істеу керектігін талқылайды және шешеді. Мұғалім қызметінің түрлері өз оқушыларын ынталандыра алады және олардың коммуникативтік дағдыларын, әсіресе сөйлеу тілін жетілдіре алады. Оқытудың қызмет түрі бір оқытушыдан екіншісіне оның оқыту әдістеріне, студенттердің мақсаттары мен қажеттіліктері мен қабілетіне байланысты өзгеруі мүмкін. Бұл арада мұғалімнің рөлі өзгерді, яғни, мұғалім - бағыт беруші және оқу үрдісінің өнертапқышы. Стемплескидің ойынша шетел тілін оқытуда аутенттік бейнені қосу көптеген студенттер үшін қызықты болуы мүмкін, өйткені визуалды элемент, аудиальды тәжірибе және сөйлеу тілі сол жерге қосылған. Мұғалімдер, сыныпта бейнені пайдалануда оқушылардың тілдік дағдыларының жақсаруына оң немесе теріс әсер еткенін анықтауда үлкен рөл атқарады. Олар өз мақсаттарына, студенттердің тілдік деңгейіне және олардың мүдделерінің қажеттілігіне сәйкес аутенттік бейне таңдау керек. Осылайша, оқытушылар студенттердің назарын бейненің мазмұнына аудара отырып, қажет болған жағдайда бейнені ойната отырып, сонымен қатар қарап шығу міндеттерін әзірлеу немесе таңдау және қарап шыққаннан кейін тиісті іс-қимылдармен жұмыс істеу үшін студенттерді дайындауда маңызды рөл атқарады.

Біз оқып талдаған әдебиеттерде мотивацияны арттыру үшін түпнұсқалық бейнематериалдарды пайдаланудың әзірленген үлгісі де кездеседі.

Оқу ынтасы мен қызығушылығын арттыру үшін түпнұсқалық бейнематериалдарды пайдаланудың әзірленген моделі екі негізгі бағытты қарастырады: студенттердің мотивациясын қалыптастыру және сөйлеу, тыңдау және мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын жетілдіру үшін ерекшеленген стратегиялар.

Бірінші стратегия студенттер қалай өмір сүреді және қалай оқиды. Facebook, Instagram, Youtube мұндай гаджеттер (телефон, компьютер және ноутбук) пайдаланады, әлеуметтік желілер сияқты барлық қазіргі заманғы құралдар қол жетімді болуы тиіс.

Екінші стратегия 3 негізгі стратегияны қамтиды: алдын ала қарау, қарау кезінде қарау және көруден кейінгі іс-әрекет. Алдын ала қарау іс-әрекеті- студенттердің схемалық және фондық білімдерін дамытуға бағытталған. Бұл оқытушы үшін студенттердің білімдері мен мүдделерін бағалау тәсілі. Қарау кезінде аутенттік бейнені көру кезіндегі тапсырмаларды қамтиды; олар аутенттік бейне кезінде не мұғаліммен, не болмаса аутенттік бейнені тоқтату үшін тапсырмалар мен әрекеттерді орындайды. Ал, көру кезеңінен кейін- студенттер осы кезеңдегі жаттығуларды талқылап, пысықтап, орындайды.

Осылайша, біз ұсынып отырған мақалада негізгі ұғымдарды түсіндіру және анықтау арқылы мотивация көріністері беріледі. Мотивацияның екі негізгі түрі сипатталып және олардың сыныптағы және оқу процесіндегі рөлі анықталған. Мұғалім беретін нәрсе дәлме-дәл бейне және фильмдерді пайдалана отырып студенттерді оқытуға, оларды шетел тілін меңгеруге ынталандырады. Көптеген мамандар шетел тілін үйретуде өздерінің коммуникативтік және мәдениетаралық дағдыларын жақсартуға мүмкіндік беретін аутенттік бейнебаяндарды қолдануды қолдайды және болашақта олардың кәсіби және жеке өмірінде қолданылатын дағдылар болып табылады.

Содан кейін оқу ынтасын арттыру үшін түпнұсқалық бейнематериалдарды пайдаланудың әзірленген моделі студенттерге қазіргі заманғы өмір салтына сәйкес келетін оқытудың жаңа стратегиясын ұсынады, сондай-ақ оқытушыларға да, студенттерге де олардың оқу-тәрбие процесін жеңілдетуге көмектеседі. Қорытындылай келе, мотивация оқытудағы негізгі элемент болып табылады.

ӘДЕБИЕТ

1. Brophy, J. *Motivating students to learn.* - New York: Routledge, 2010. – P. 67.
2. Bentham, S. *Psychology and education.* - East Sussex: Routledge, 2002. – P. 101
3. Harris R., *Diversity and the history curriculum.* - In History Teacher Educator Network conference, University of Newport, 2010. – P. 96-98.
4. Chung, J. & Huang, S. *The effects of three aural advance organizers for video viewing in a foreign language classroom.* - System 26 (1), 1998. - P.553-565.

ПУТИ РАЗВИТИЯ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ В ЗАРУБЕЖНОМ ОБРАЗОВАНИИ С ПОМОЩЬЮ АУТЕНТИЧНЫХ ВИДЕО И ФИЛЬМОВ

Артыкбаева А.К.¹, д.п.н профессор
Абушахмаева Ж.Н.², магистрант
^{1,2}КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: Jansaya_jan_96@inbox.ru

Данная статья рассматривается как один из мощных инструментов повышения мотивации к освоению иностранного образования в соответствии с требованиями международного рынка образования и предназначена для использования оригинальных видеоматериалов для повышения мотивации студентов к изучению иностранного языка в высших учебных заведениях Казахстана. Использование оригинальных видеоматериалов является ключом к успеху в повышении уровня владения иностранным языком.

Ключевые слова: мотивация, иноязычное образование, аутентичные видеоматериалы и фильмы, их использование и стратегия обучения.

Статья поступила 30.03.2020

FEATURES OF STUDYING PHYSICS IN MULTILINGUAL GROUPS

Spanova G.A. ph.m.s., senior lecturer
KazNPU named after Abai, Almaty, Kazakhstan
galiya.spanova79@gmail.com

This article is devoted to the elements of subject-language integrated learning that contribute to the assimilation of subject material at the same level as traditional learning, while improving the language competence of students. The example of one lesson shows exercises for the development of all types of speech activity.

Keywords: bilingual learning, content-language integrated learning.

УДК 378.2

ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ФИЗИКИ В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ

Спанова Г.А., ф.м.н., старший преподаватель
КазНПУ им Абая, Алматы, Казахстан
galiya.spanova79@gmail.com

Данная статья посвящена элементам предметно-языкового интегрированного обучения, которые способствуют усвоению предметного материала на том же уровне, что и традиционное обучение, при этом происходит повышение языковой компетентности студентов. На примере одного занятия показаны упражнения для развития всех видов речевой деятельности.

Ключевые слова: билингвальное обучение, предметно-языковое интегрированное обучение.

Развитие академической мобильности и интегративных процессов в высшем образовании приводит к необходимости знания студентами иностранных языков. Для студентов, обучающихся с использованием предметно-языкового интегрированного подхода, открываются новые возможности для продолжения образования и работы.

В этой связи становится актуальным использование двуязычных моделей обучения. В моделях двуязычного образования иностранный язык также выступает в качестве инструмента межкультурной коммуникации. Современные исследования показывают положительные последствия использования билингвизма в образовательном процессе. [1].

Одним из подходов, широко используемых в билингвальном образовании, является предметно-языковой интегрированный подход CLIL (Content and Language Integrated Learning), предложенный европейскими учеными, основанный на идее интеграции содержания и языкового обучения в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов. Подход CLIL рекомендован Европейской комиссией для использования в высших учебных заведениях, поскольку, во-первых, он предоставляет студентам возможность изучать дисциплину и иностранный язык одновременно; во-вторых, он не требует дополнительных часов в образовательной программе для изучения иностранного языка [1].

По мнению Д. Граддола [2], применение CLIL позволит студентам, прежде всего, значительно повысить свой уровень владения иностранным языком. Согласно П. Боллу, одной из основных особенностей CLIL является использование “последовательности понятий”, в соответствии с которой изучаемые темы представлены в горизонтальной или вертикальной последовательности и находятся в хронологической или тематической зависимости. При применении CLIL дисциплины образовательной программы преподаются и изучаются на иностранном языке, таким образом иностранный язык становится способом изучения содержания других дисциплин; иностранный язык широко используется в учебном плане; беглость предпочтительнее правильности речи. Благодаря внедрению методологии CLIL развиваются лингвистические и коммуникативные компетенции. Эти компетенции необходимы для успешного личностного, общекультурного и профессионального развития студентов.

Таким образом, существует объективная необходимость для вузов использовать зарубежный опыт преподавания предметных знаний на иностранном языке на основе интегрированного предметно-языкового подхода.

На примере изучения темы «Bohr's Model of the Hydrogen Atom» на английском языке показаны упражнения, которые можно использовать для развития всех видов речевой деятельности.

Lecture 2 Bohr's Model of the Hydrogen Atom

Task 1 Ask me your questions. You have to read the text. After that, you have to ask each other wh- questions. Work in pair.

Niels Bohr - Danish Physicist (1885–1962)

Bohr was an active participant in the early development of quantum mechanics and provided much of its philosophical framework. During the 1920s and 1930s, he headed the Institute for Advanced Studies in Copenhagen. The institute was a magnet for many of the world's best physicists and provided a forum for the exchange of ideas. When Bohr visited

the United States in 1939 to attend a scientific conference, he brought news that the fission of uranium had been observed by Hahn and Strassman in Berlin. The results were the foundations of the nuclear weapon developed in the United States during World War II. Bohr was awarded the 1922 Nobel Prize in Physics for his investigation of the structure of atoms and the radiation emanating from them.

Niels Bohr proposed a model of the atom in which the electron was able to occupy only certain orbits around the nucleus. This atomic model was the first to use quantum theory, in that the electrons were limited to specific orbits around the nucleus. Bohr used his model to explain the spectral lines of hydrogen.

Niels Bohr modeled the atom with electrons that could only have specific stable orbits. This model of the atom was the first to incorporate quantum theory. That electrons could only occur in specific orbits explained why elements such as hydrogen emitted and absorbed light at specific wavelengths.

Questions:

1. What *nationality* was he?
2. When did he live?
3. Where did he live?
4. When did he head the Institute for Advanced Studies?
5. What was Niels Bohr's most important discovery?
6. What was Niels Bohr's atomic model?
7. When was he awarded Nobel Prize in physics?
8. What was he awarded the prize for?

Task 2 Listening with key words. You have to watch video. <https://www.youtube.com/watch?v=fm2C0ovz-3M>. While video play you should place the key words and phrases in the order in which they hear them. After that, you should retell.

Key words and phrases: various models of the atom, atomic structure, Rutherford suggested, the motion of electrons was unstable, the electrons would lose energy, Niels Bohr in 1913, energy levels, number of electrons, K,M,N,L – shell, minimum energy, maximum energy, atom absorbs energy, Bohr’s model works, Bohr’s atomic model, orbit or shells, radiating energy.

Task 3 Understanding textbook language]. I’ll read the text. You got the duplicated gapped text. You should write into gaps the missing words or letters. You can work in pair to build up the text.

Bohr combined ideas from Planck’s original quantum theory, Einstein’s concept of the photon, Rutherford’s planetary model of the atom, and Newtonian mechanics to arrive at a semiclassical model based on some revolutionary ideas. The postulates of the Bohr theory as it applies to the hydrogen atom are as follows:

1. The electron moves in circular orbits around the proton under the influence

of the electric force of attraction as shown in Figure 1

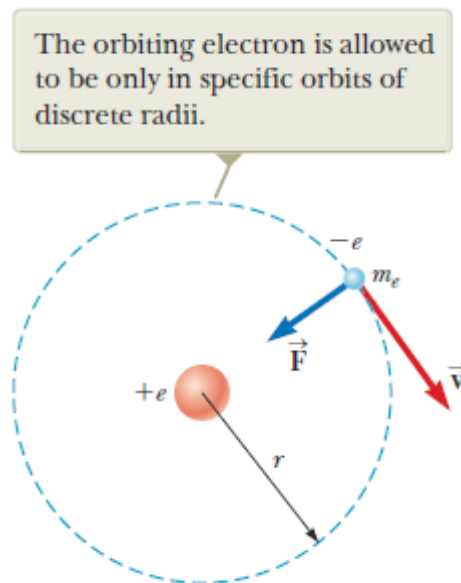

Figure 1 Diagram representing Bohr’s model of the hydrogen atom.

2. Only certain electron orbits are stable. When in one of these **stationary states**, as Bohr called them, the electron does not emit energy in the form of radiation, even though it is accelerating. Hence, the total energy of the atom

remains constant and classical mechanics can be used to describe the electron's motion. Bohr's model claims that the centripetally accelerated electron does not continuously emit radiation, losing energy and eventually spiraling into the nucleus, as predicted by classical physics in the form of Rutherford's planetary model

3. The atom emits radiation when the electron makes a transition from a more energetic initial stationary state to a lower-energy stationary state. This transition cannot be visualized or treated classically. In particular, the frequency f of the photon emitted in the transition is related to the change in the atom's energy and is not equal to the frequency of the electron's orbital motion. The frequency of the emitted radiation is found from the energy-conservation expression

$$E_i - E_f = hf \tag{1}$$

where E_i is the energy of the initial state, E_f is the energy of the final state, and $E_i > E_f$. In addition, energy of an incident photon can be absorbed by the atom, but only if the photon has an energy that exactly matches the difference in energy between an allowed state of the atom and a higher-energy state. Upon absorption, the photon disappears and the atom makes a transition to the higher-energy state.

4. The size of an allowed electron orbit is determined by a condition imposed on the electron's orbital angular momentum: the allowed orbits are those for which the electron's orbital angular momentum about the nucleus is quantized and equal to an integral multiple of $\hbar = \frac{h}{2\pi}$,

$$m_e v r = n \hbar, n = 1, 2, 3, \dots \tag{2}$$

Where m_e is the electron mass, v is the electron's speed in its orbit, and r is the orbital radius.

The duplicated gapped text.

Bohr combined ideas from Planck's original quantum theory, Einstein's concept of the photon, Rutherford's planetary model of the atom, and Newtonian mechanics to arrive at a semiclassical model based on some revolutionary ideas. The positions of the Bohr theory as it applies to the hydrogen atom are as follows:

1. The electron moves in circular orbits around the proton under the influence of the electric force of attraction as shown in Figure 1.

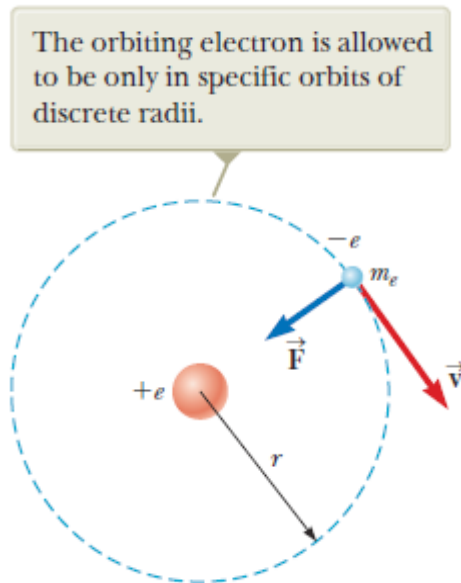

Figure 1 Diagram representing Bohr's model of the hydrogen atom.

2. Only certain electron orbits are s____e. When in one of these s____ary sta____, as Bohr called them, the electron does not emit energy in the form of radiation, even though it is a____rating. Hence, the t____l energy of the atom remains constant and cl____cal mechanics can be used to describe the electron's m____n. Bohr's model claims that the c____etally accelerated electron does not c____ously emit r____ion, l____ing energy and e____ually spir____g into the nucleus, as predicted by classical p____ics in the form of Rutherford's pl____tary model.

3. The atom em____s ra____ation when the electron makes a tra____ion from a more ener____tic in____al st____onary st____e to a lo____r-energy stationary state. This tran____ion cannot be vis____ized or treated classically.

In particular, the f____uency f of the p____ton emitted in the transition is related to the c____nge in the atom's energy and is not equal to the frequency of the electron's o____tal motion. The frequency of the emitted radiation is found from the energy-c____rvation ex____ion

$$E_i - E_f = hf \quad (1)$$

where E_i is the energy of the in____al state, E_f is the energy of the f____l state, and $E_i > E_f$. In addition, energy of an i____dent photon can be ____orbed by the atom, but only if the photon has an energy that e____ctly matches

the difference in energy between an allowed state of the atom and a higher-energy state. Upon absorption, the photon disappears and the atom makes a transition to the higher-energy state.

4. The size of an allowed electron orbit is determined by a condition imposed on the electron's orbital angular momentum: the allowed orbits are those for which the electron's orbital angular momentum about

the nucleus is quantized and equal to an integral multiple of $\hbar = \frac{h}{2\pi}$,

$$m_e v r = n \hbar, \quad n = 1, 2, 3, \dots \quad (2)$$

where m_e is the electron mass, v is the electron's speed in its orbit, and r is the orbital radius.

Task 4 Student-generated word puzzle [4]. Solve a crossword puzzle.

Across

1. An object which is sub-atomic - smaller than an atom - and has a definite mass and charge – **particle**

6. Quantity of protons in the nucleus of an atom of an element - atomic number

10. Dense, positively charged mass at the center of atom - nucleus

Down

2. A subatomic particle with zero charge - neutron

3. A visual model showing the most likely locations for the electrons in an atom-electron cloud

4. The smallest particle of an element – atom

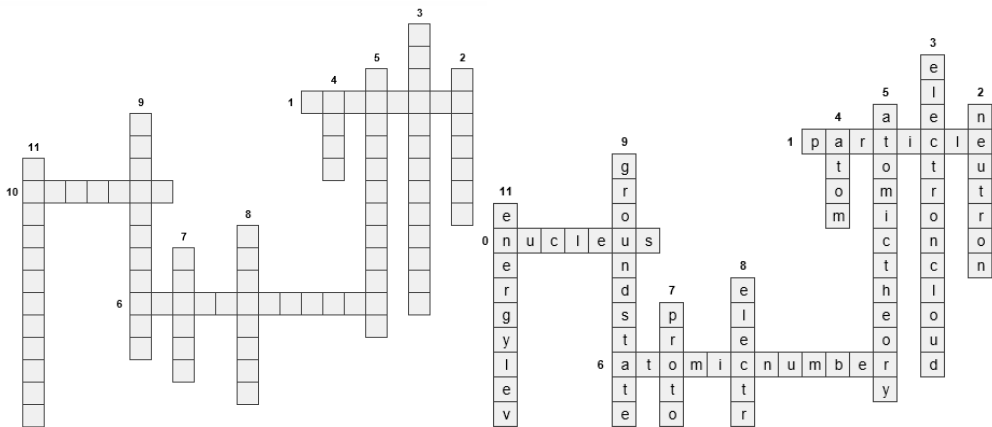
5. A theory of the structure of the atom - atomic theory

7. Positively charged subatomic particle found in the nucleus – proton

8. Negatively charged subatomic particle found outside the nucleus – electron

9. When all of the electrons in an atom have their lowest possible energies – ground state

11. The possible energies that an electron in an atom can have – energy levels

Task 5 Tell me what you know [4]. You should match words and phrases with their meanings and read out them.

1. The orbit with the smallest radius, called the **Bohr radius** a_0 , corresponds to $n = 1$ and has the value (c)

2. A general expression for the radius of any orbit in the hydrogen atom - **Radii of Bohr orbits in Hydrogen (a)**

3. The total energy (in eV) of an electron in an allowed orbit is given by (d)

4. Photon energy = energy of initial orbit minus energy of final orbit (b)

5. Photon energy (g)

6. Planck's constant (e)

7. Bohr's Correspondence Principle (h)

8. hc is equal (f)

a. $r_n = n^2 a_0 = n^2 (0.0529 \text{ nm}), n = 1, 2, 3, \dots$

b. $E_{\text{photon}} = E_{n_i} - E_{n_f}$

c. $a_0 = \frac{\hbar^2}{m_e k_e e^2} = 0.0529 \text{ nm}$

d. $E_n = \frac{-13.60}{n^2} \text{ eV}$

e. $h = 6.626 \times 10^{-34} \text{ J} \cdot \text{s} = 4.136 \times 10^{-15} \text{ eV} \cdot \text{s}$

f. 1240 eV nm

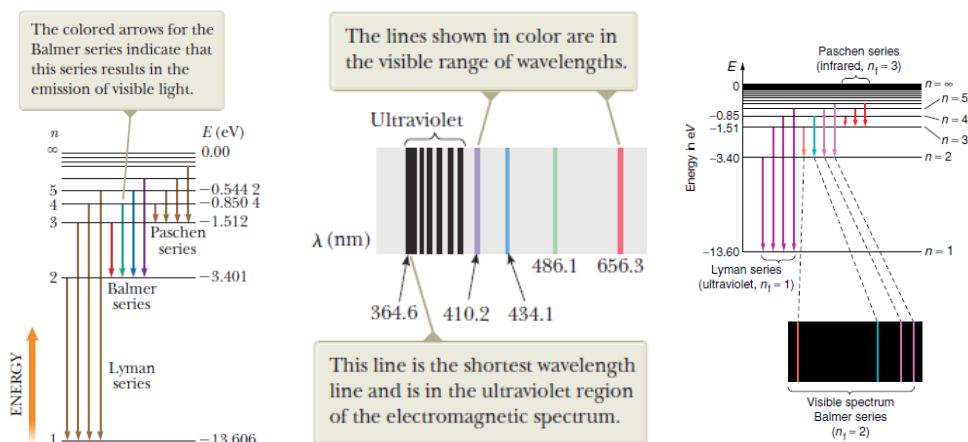
g. $E = hf$

h. quantum physics agrees with classical physics when the difference between quantized levels becomes vanishingly small.

Task 6 Tell me what you know. You should match formula with series and read out them.

Series	Formula
Balmer series	$\frac{1}{\lambda} = R_H \left(\frac{1}{3^2} - \frac{1}{n^2} \right) \quad n = 4, 5, 6, \dots$
Lyman series	$\frac{1}{\lambda} = R_H \left(\frac{1}{4^2} - \frac{1}{n^2} \right) \quad n = 5, 6, 7, \dots$
Paschen series	$\frac{1}{\lambda} = R_H \left(\frac{1}{2^2} - \frac{1}{n^2} \right) \quad n = 3, 4, 5, \dots$
Brackett series	$\frac{1}{\lambda} = R_H \left(1 - \frac{1}{n^2} \right) \quad n = 2, 3, 4, \dots$

Task 7 Reading the picture . Work in pair. You should to look at the figures and to write questions about it that you would like the other pair to answer. According to the given figures write a brief essay (200-250 words) about Atomic Spectra of Gases.

ЛИТЕРАТУРА

1. Салехова, Л. Л. Билингвизм и мышление: о взаимосвязи мышления и речи в контексте билингвального изучения математики. – М.: LAMBERT, 2013. – 68 с.
2. Raymond A. Serway and John W. Jewett, Jr. Physics for Scientists and Engineers with Modern Physics, Eighth Edition. -2010 - 131 p.

КӨП ТІЛДІ ТОПТАРДА ФИЗИКАНЫ ОҚЫТУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Спанова Ғ.А., ф. м. ғ. к., аға оқытушы
Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы, Қазақстан
galiya.spanova79@gmail.com

Бұл мақала пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту элементтеріне арналған, олар пәндік материалды дәстүрлі оқыту сияқты деңгейде меңгеруге ықпал етеді, сонымен қатар студенттердің тілдік құзыреттілігі артады. Бір сабақ мысалында сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін дамытуға арналған жаттығулар көрсетілген.

Тірек сөздер: билингвалды оқыту, пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту

Статья поступила 19.03.2020

USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION RESOURCES IN THE TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS

Baishimirova A.Y. doctoral student
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan, baishimirova87@mail.ru

The article discusses the use of information and communication resources (ICR) in the classes for the training of translators in higher educational institutions. The use of information and communication resources makes it possible to optimize translation training, increase student motivation, increase the efficiency of their independent work organization, and diversify forms and types of activities in practical classes.

Keyword: translation, advanced technology, information and communication resources

УДК 37(574)

БОЛАШАҚ АУДАРМАШЫЛАРДЫ ДАЯРЛАУДА АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНУ

Байшымырова А.У., докторант
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ
Алматы, Қазақстан, baishimirova87@mail.ru

Мақалада жоғары оқу орнында аудармашыларды дайындауда ақпараттық-коммуникациялық ресурстардың маңызы әрі оны қолданудың жолдары жайында баяндалады. Оқыту процесінде ақпараттық-коммуникациялық ресурстарды қолдану студенттердің білімі мен дағдысын, ақпарат жинау аударма процестерін ұйымдастыру қабілетін арттырып, оқуға деген мотивациясын оятады.

Тірек сөздер: аударма, аудармашы, аударматану, ақпараттық-коммуникациялық ресурс

Қазіргі мәдениетаралық қарым-қатынас тығыз дәуір мәдениеттер арасындағы коммуникативтік ғылымдардың дамуына ықпал етеді. Соның ішінде көне заманнан бері мәдениетаралық коммуникацияны жүзеге

асырушы құралы боп келген аударматанудың қазіргі кезде маңызы өте зор. Аударма жасау – ана тілдің бар қазынасы мен байлығын көрсетуші құрал ғана емес, сол халықтың тілінің мәдени ортасын, ментальды дүниесін басқа мәдени кеңістікке жеткізуші презентациялық үрдіс болып табылады. Сондықтан аудармашы өзінің ана тілін терең түсінген әрі тәжірибе жасап отырған тілдің де тереңдігін ұғынған болуы тиіс.

В.С.Виноградовтұжырымындааударма–бұлқоғамдыққажеттіліктен туындаған үдеріс және бір тілдегі жазбаша әрі ауызша мәтінді басқа бір тілде баламалық, адекватты мәтін арқылы мазмұндық ақпаратты беру нәтижесі. Оның пайымдауынша біріншіден, ақпарат аясын түпнұсқалық мәтіндегі мағыналық сипатымен сондай деңгейде стилистикалық, эмоциональдық-экспрессивтік, функционалдық бағалануымен жанрлық-эстетикалық сипаттағы барлық мәліметтер мен мазмұнды басқа тілге аудару керек. Түпнұсқа мен аударма мәтінінің жақындығы аудармашы шеберлігіне, салыстырмалы тілдер мен мәдениеттің ерекшелігіне, түпнұсқаны жасаған дәуір мен аудармаға, аудару тәсіліне, техникасына, аударылған мәтінге, т.б. қырларына байланысты. Аудармада баламалық, адекваттық (деңгейлестік, сәйкестік) және парапарлық ұғымдары өзара жақын [1].

Д. Швейцер анықтауынша «Баламалықтың негізгі нысаны – аударманың балама нәтижесінде жасалуы». Баламалық – түпнұсқа мен аударма мәтіні аралығындағы белгілі бір мағыналық үйлесімділік. Ал адекваттылық (деңгейлестік) аударманы оның процессуалдық (үдерістік) қырында қарастыра отырып, коммуникативтік жағдайда аударма стратегиясында түпнұсқаға сәйкестік қатынасында анықталады. Баламалық туралы түсінік инвариантпен ажырағысыз байланыста [2].

А.С Бархударов: «Аударма кезінде түпнұсқа мен аударма баламалығы алдымен семантикалық ақпарат тепе-теңдігіне негізделеді. Осынау екі тілдегі мәтінді құрайтын, басқаша айтқанда, аударма баламалығы, ең алдымен, қандай да бір оның бөлігін сөз, сөз тіркесі немесе сөйлем ғана емес, тұтастай мәтін деңгейінде жүзеге асырылады», - деген ережеге тиянақтайды [3]. «Дәл аударманың алғы шарттары түпнұсқаны дұрыс түсіну. Түпнұсқаны толық әрі терең түсіну оны дұрыс аударуға кепіл бере алмайды. Аударманың қиындығы екі тілдің элементтері аралығындағы сәйкестігін іздестіру үдерісінде айқындалады» дейді, француз аудармаларын зерттеушілер В.Г.Гак пен Ю.И.Львин. Сәйкестік – түпнұсқаға аударманы үйлестіру.

Д.Львовская: «Аударма әркез коммуникативті болуы тиіс. Коммуникативтік баламалық – бірінші жағдайда прагматикалық және семантикалық деңгейде, екіншісінде тек қана прагматикалықта жүзеге

асады», - дей келе, баламалықтың жоғарғы деңгейі екі тіл жүйесінің, нормасы не узусының (қолданысының) сәйкесуіне қатысты емес, экстроллингвистикалық факторларына қатысты деп тұжырымдайды. Аударма тілінің оқырманы үшін түпнұсқада бейнеленген ел мәдениеті әркімге бірдей түсінікті бола бермейді [4].

«Аударма ісінде түпнұсқаға тән ой мен түрдің бірлігін, яғни мазмұн мен сапаны білдіру үшін қамтылған тілдік ресурстарды екінші тілге барынша толық, дәл жеткізу міндеті тұрады. Осыдан келіп, аударманың, аударылып отырған тіл нормасын сақтау қажеттігі тағы шығады», – дейді фразеологизмдердің аудару аспектілерін қарастырған қазақ ғалымы Өмірзақ Айтбайұлы [5]. Аударма жасау барысында тілдік норманы бұзбау жайындағы қағида аудармашының аудармашылық эстетикасын айқындап береді. Содан келіп, аударманы сәтті шығару үшін әрі тілдік норманы бұзбау үшін мәтінді барлық аспектіде алып қарастыруға, функционалды бірліктерді (басым, қосалқы) айқындап алып, толыққанды аударма жасау миссиясы тұрады.

Жоғарыдағы түсініктемелерден түсінетініміз: аударматану – мәдениет пен менталитетті, дүниетаным мен психологияны біріктіруші, танытушы сала. Қазір аударматануды оқытудың да дәстүрлі жүйесі кері жылжып, аудармашылық мектептің инфрақұрылымы өзгеріп, көптеген шетелдік оқыту әдістемелері енгізіле бастады. Сондай бағыттардың бірі – аударматануда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен ресурстарды қолдану.

Білім саласына ақпараттандыру процестері еніп жатқан кезеңде шетел тілінде білім беру мен оқытудың бағыт-бағдарына да өзгерістер енгізу керектігі алдымыздан шығады. Ақпараттық технологиялардың кез келген оқыту курсына қосымша компьютерлік технологияларды қосып байытатыны, сол арқылы студенттерге қызықты, тиімді әрі назар аудартатын ақпараттар мен мәліметтерді беруге мүмкіндік туғызатыны бәріне белгілі. Ақпараттық технологиялар ұсынылған материалдарды тиімді ұйымдастырып, курсқа қажетті түрлі компоненттерді байланыстырып, оқыту бағдарламаларын интерактивті түрде ұсынып, оқушы үшін де, мұғалім үшін де таптырмас көмекші болмақ. Мәселен, электронды оқу құралдарын оқу үрдісінде қолдану студенттің лингвистикалық та, ақпараттық дағдыларын да дамытып, шет тілінде қарым-қатынас жасауға көмектеседі.

Ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолданудың келесідей артықшылықтары бар:

- 1) Көлемі үлкен ақпараттарды бір жерде сақтауға болады;
- 2) Ақпаратты оңай толықтырып, оңай алып тастауға болады;

- 3) Керек ақпаратты тез табуға, іздеуге болады;
- 4) Жаттығулар мен тестілеуді интерактивті түрде орындауға мүмкіндік бар;
- 5) Аудармаға қатысты көрнекі, визуаль үлгілерді, аудиоақпараттарды құруға мүмкіндік көп;
- 6) Құрылымы жақсы;
- 7) Аудармашыға қажет ақпараттарды онлайн алуға мүмкіндік бар.

Аударма сабақтарында ақпараттық-коммуникациялық ресурстарды қолдану арқылы студенттердің кәсіби мотивациясына жаңа мүмкіндіктер беріп, оқу процесін жаңаша ұйымдастыруға, нақты дағдыларын қалыптастыруға, оқу мотивациясын ынталандыруға, шығармашылық күштерді дамытуға, нақты дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Аудармашылар үшін кәсіби құралға айналады [6].

Ғаламтор арқылы аудармашылар кәсіби коммуникацияның тиімді құралын меңгеріп, компьютерлік талдаудың, контекстік іздеудің тәсілдерін үйреніп, танымал шетел тілді газеттердің веб-сайттарының үнемі жаңартылып отыратын мәліметтер базасын оқу, компьютерлік сөздік бағдарламаларын қолдану, глоссарийлерді өз бетінше құрастыру сынды істермен шұғылданады. Бұл зерттеу саласын кеңейтуге және байытуға ықпал ететіндігін, оқушылардың аудармашыларының шетелдік құзіреттілігін қалыптастыру деңгейін арттыруға мүмкіндік береді.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданудың тиімділігі, көбінесе, олардың оқу-тәрбие процесінің құрылымына енгізілуінің әдіснамалық және педагогикалық негізделгендігіне байланысты.

Осыған байланысты болашақ аудармашының кәсіби уәжін қалыптастыруға ерекше мән берген жөн, өйткені «Аударма және аударма» мамандығы бойынша оқитын студенттердің кәсіби қызметінің негізгі мақсаты – тек тілдік дайындық қана емес, сонымен қатар тілді білетін, білімді болуға, сақтауға тырысатын адамды тәрбиелеу.

ЮНЕСКО «білім беру технологиялары» дегенге «техникалық, адами ресурстарды қолдана отырып сабақ беру мен дағдыларды үйрету процесінде пайдаланылатын, білім беру формасын барынша оптимизациялайтын жүйелі әдіс» деп түсініктеме береді [7].

1-кесте. Ақпараттық технологияны дамыту кезеңі

Этап	Дәуір	Технология	Құрал-жабдығы	Технология мақсаты
1.	XIX ғасырдың екінші жартысына дейін	Қолма-қол	Қауырсын, сиясауыт, кітап; Ақпарат қолмен таратылады, коммуникация қолмен жасалады, ақпарат пошта, хат, дорба, т.б. арқылы жеткізіледі.	Ақпаратты қажет формада жеткізу
2.	XIX ғасырдың соңы	Механикалық	Жазу мәшинесі, телефон, диктофон; ақпаратты жеткізудің амалы біршама жетілген.	Қажетті ақпаратты қолайлы құрал арқылы жеткізу
3.	1940-1960 ж.ж.	Электрикалық	Есептеу машиналары, бағдарлама, электрлі жазу мәшинелері, ксерокс, портативті диктофон.	Ақпаратты жеткізуге емес, оның мазмұнына мән беру
4.	1970 ж.	Электрондық	Үлкен есептеу машиналары, автоматтандырылған басқару жүйесі, ақпараттық іздеу жүйесі, арнайы бағдарлама кешені	Қоғамдық өмірдің түрлі салаларын басқаруға бағытталған ақпараттарды дайындау, аналитикалық материалдарды көбейту
5.	1980 жылдардың ортасы	Компьютерлік	Дербес компьютер, бағдарлама өнімі өте көп	Телеарна коммуникациясын пайдалану, ақпаратты дербес тарату
6.	1980 жылдардың соңы	Желілік	Әлемдік, аймақтық компьютерлік желі, ғаламтор, пошта, спутник, радиоарна, теледидар, т.б.	Ақпаратты тез тарату мен сақтау

Аударма сабағында ақпараттық-коммуникациялық ресурстарды қолданса, білім берудің кәсіби мотивациясын ашатын, оқу процесін жаңаша ұйымдастыруға мүмкіндік беретін, оқу мотивациясын ынталандыратын, шығармашылық күштерді дамытатын, аудармашы студенттерінде нақты дағдыларды дамытуға мүмкіндік беретін тиімді құрал болмақ. Технологияны сауатты қолданған студенттер оқып жатқан тілдің мәдениеті, ағылшын тілді елдердің қазіргі тыныс-тіршілігімен танысады, пікір мен идеялармен еркін алмасады, компьютерлік технологияны қолдану дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік алады.

Оның үстіне, қазіргі аудармашылар автоматтандырылған аударма құралдары (CAT-Too) мен машиналық аударманы жиі қолданады. Сондықтан, өткенғасырдың 90-жылдарынан бастап аударма компаниялары машиналық аударма мен автоматтандырылған аударма бағдарламаларын біріктіруге талпыныс жасап келеді. Мұндай ақпараттық ресурстар, бір жағынан, машиналық аударма жүйелерінің кемшіліктерін өтесе, екінші жағынан аудармашының өнімділігін арттыруға көмектеседі. Кейбір субъектілерге тәржіма жасалған құжаттың мәнін ғана түсінсе жеткілікті, яғни, мұндай пайдаланушыға машиналық аударманың өзі-ақ жеткілікті.

Кейде кәсіби аудармашылардың өздері семантикалық, грамматикалық және стилистикалық қатесі аз машиналық аудармаларды пайдалануға тырысады. Кейін оны өзі редакциялап жөндейді. Сөйтіп уақыт пеп күшті үнемдеуге тырысады.

Аудармашының негізгі электрондық құралдары: дербес компьютер, ғаламтор, компьютер бағдарламалар, виртуалды жұмыс топтары, бейнеконференция, мультимедиялық презентациялар, іздеу, аударма процесіне көмегі тиетін құжаттар және тағы басқалар.

Атап айтар болсақ, аудармашыға ресми сайт, үкіметтік, мемлекеттік органның, министрлік, басқарма мен әкімдіктің ресми сайты, электронды сөздіктер, «Lantra-L» халықаралық сілтеме тізімі, аудармашылар форумы, «Серверный Следопыт», «Copernic Desktop Search» сынды іздеу құралдары, терминдер сөздігі, «Microsoft Excel», «OpenOffice.org» сынды кестемен іздеу, табу процессоры, қазақ тілінің ұлттық корпусы, т.б. ақпараттық порталдар көмекші бола алады.

Мәселен, қазақ баспасөзі мен қазақ саяси лингвистикасында көп кездесетін сөздердің орыс және ағылшын тіліндегі баламасын білу үшін Ақорданың сайтына еніп, мәтіндердің орысша және ағылшыншаға аударылған нұсқаларын қарау арқылы табуға болады (2-кесте).

2-кесте. Ақпарат көздерінен балама табу

Қазақ тілі	Ағылшын тілі
<i>Бейбітшілік</i>	peace
<i>Келісім</i>	<i>harmony, accord</i>
<i>Келіссөз</i>	<i>negotiation</i>
<i>Тұрақтылық</i>	<i>stability</i>
<i>Мәмілегерлік</i>	<i>diplomacy</i>
<i>Уағдаластық</i>	<i>agreement</i>
<i>Бітімгершілік</i>	peace
<i>Біртұтастық</i>	<i>identity</i>
<i>Әділеттілік</i>	<i>justice</i>
<i>Ырыс</i>	<i>prosperity</i>
<i>Бірлік</i>	<i>unity</i>
<i>Біріктіру</i>	<i>consolidation</i>
<i>Ынтымақтастық</i>	<i>cooperation, solidarity, unity</i>
<i>Береке</i>	peace
<i>Берекесіздік</i>	<i>lack of cohesion</i>
<i>Татуластық</i>	<i>reconciliation</i>
<i>Татулық</i>	peace
<i>Тыныштық</i>	peace
<i>Туысқандық</i>	<i>frater</i>
<i>тепе-теңдік</i>	<i>balance</i>
<i>ауызбіршілік/алауыздық</i>	<i>unity/hostility</i>
<i>қамқорлық</i>	<i>attention</i>
<i>достастық</i>	<i>friendly</i>
<i>достық</i>	<i>friendship</i>
<i>үйлесімділік</i>	<i>harmony</i>
<i>үнқатысу</i>	<i>dialog</i>
<i>гүлдену</i>	<i>prosperity</i>
<i>төзімділік</i>	<i>tolerance</i>
<i>толеранттылық</i>	<i>tolerance</i>
<i>зайырлы</i>	<i>secular</i>
<i>тең құқықты</i>	<i>equality</i>
<i>бостандық</i>	<i>rights</i>
<i>ізгілік</i>	<i>humanism</i>
<i>сүйіспеншілік</i>	<i>mercifulness, love</i>

Ал кейбір сарапшылардың пікірінше, компьютерлік бағдарлама кәте-кәте аударған мәтінді жөндегенше, сол мәтінді басынан бастап

аудармашының өзі аударғаны әлдеқайда тиімді. Осыған байланысты кәсіби аудармашылардың машиналық аударма сапасына қойылатын талаптары кәсіби емес мамандарға қарағанда әлдеқайда жоғары. Бұл көрсеткіш кейбір аудармашылардың еңбек өнімділігін арттыруға және уақытты үнемедү үшін автоматты аударма құралдарын қолдануға қызығушылық танытатындығын көрсетеді.

Қазір аударма индустриясы ақпараттық технология саласына толық ойысып, аударма процесін оңтайландыру үшін түрлі технологиялық шешім мен ресурстарды қолдануға тырысуда. Аудармашылар ғаламтор ресурстарын кәсіби қарым-қатынас үшін де, терминдердің мән-мағынасын білу үшін де, лингвистикалық ақпараттардан іздеу үшін де пайдаланады. Қазіргі аудармашылар электронды сөздіктерге (АВВҮҮ Lingvo, Multitran, Multilex) және аударма процесін автоматтандыруға және оңтайландыруға көмектесетін арнайы бағдарламалық жасақтамаға белсенді жүгінетін болған. Осы жерде автоматтандырылған аударма мен машиналық аударманың аражігін ажыратып алғанымыз жөн.

Автоматтандырылған аударма дегеніміз – аударманың сапалы болуына әсер ету үшін аудармашы-адамның қатысуымен құрастырылған бағдарлама болса, машиналық аударма дегеніміз – аудармашы-адамның еш қатысы жоқ, мәтінді бір тілден екінші бір тілге автоматты түрде аударатын компьютерлік бағдарлама. Автоматтандырылған аударма сізге бұрын аударылған мәтіндерді пайдалануға мүмкіндік береді. Белгілі бір мәтінді аударған кезде оның түпнұсқасын да, аударылған бөліктерін да жадында (дерекқорда) сақтап қалады. Оны аударма бірліктері деп атайды. Әр уақытта аудармашы мәтіннің жаңа сегментін аударуды бастағанда, бұл сегмент дерекқордағы аударма бөліктерімен салыстырылады. Егер аударма жадында бірдей немесе ұқсас сегментті таба алса, бағдарлама дерекқорды талдап, түпнұсқа фрагментін автоматты түрде аудармаға айналдырады. Егер бағдарлама ұсынған опция дұрыс аударылмаса, онда аудармашы оны өзгертіп, өңдеп, аударма жадына қайта қосады, соның арқасында аударма жадының ақпараттық сыйымдылығы үнемі артып отырады.

Жоғарыда аталған автоматтандырылған аударма бағдарламаларымен қатар мамандар Across, Loc Studio, Multitrans, MemoQ сияқты бағдарламалармен жұмыс істейді. Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Office Pro, Power Point сияқты кеңінен қолданылатын бағдарламалық өнімдермен қатар, заманауи аудармашылар тапсырыстармен жұмыс жасау кезінде бағдарламалық қамтамасыз етуді қолдануы керек: Adobe Acrobat – PDF құжаттарымен жұмыс істеуге арналған бағдарлама, Adobe Photoshop – бұл бағдарлама. растрлық графиканы өңдеу, Adobe Illustrator,

Corel Draw – векторлық графикалық редакторлар, Adobe InDesign, Framemaker – орналасу бағдарламасы, AutoCAD – автоматтандырылған дизайн және жобалау жүйесі, Dreamweaver – Web-дизайн үшін әмбебап пакет [8].

Еуропаның кейбір аудармашылары Dragon Nat сынды табиғи сөйлеу мен VoiceReader сынды адамның сөйлеу қабілетін тану бағдарламасын пайдаланады. Алғашқы бағдарлама ағылшын және неміс тілдерін «түсінеді». Ал VoiceReader бағдарламасы еуропалық тілдермен бірге қытай тілін «біледі». Әзірше, орыс тілін «білмейді». Аудармашы Dragon Nat немесе VoiceReader бағдарламасына мәтінді ауызша айтып, дауыс фрагменттері арқылы электронды мәтінге айналдырады. Адамға мәтінді компьютерге теріп отырғаннан оны айта салған оңай екендігі түсінікті. Dragon Nataching Speaking құрушыларының айтуынша, адамдар орта есеппен минутына 120 сөз айтады және минутына 40 сөз ғана тере алады. Сондықтан мұндай бағдарламаларды пайдалану аудармашының жұмысын едәуір тездетеді.

Көріп отырғаныңыздай, жоғары ақпараттық технологиялардың таралуы мен дербес компьютерлердің таралуы, ғаламтордың дамуы аудармашыларға аударма процесін едәуір жылдамдатуға, аудармашының жұмысын тиімдірек және тиімді етуге, аударымның өнімділігі мен сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТ

1. Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. – Москва: Издательство МГУ, 1978. – 174 с.
2. Швейцер А.Д. Теория перевода (статус, проблемы, аспекты). М., 1988. – 215 с.].
3. Комиссаров В.Н. Теория перевода. (Лингвистические аспекты). Москва: Высш. школа, 1990. - 252с.
4. Жұмабекова А.Қ. Аударма теориясы: оқу құралы/Шет тілдер және іскерлік карьера ун-ті. Алматы: 2015. – 267 б.
5. Айтбайұлы Ө. Қазақ фразеологизмдері мен перифраздары. – Алматы: «Абзал-Ай», 2013. – 400 б.
6. Морозкина Е.А., Шакирова Н.Р. Использование информационных технологий для оптимизации процесса перевода //Филология и Искусствоведение. //Вестник Башкирского университета. - 2012. - Т.17. - №1 (1). –С.543-546.
7. Прохоров, А.М. Большой энциклопедический словарь. – М. : Большая российская энциклопедия; - СПб. : Норинт, 2002. – С. 1200.
8. Гамбие И. Перевод и передоведение на перекрестке цифровых технологий // Вестник СПбГУ. – 2016. - Сер.6. - вып.4. - С. 56-70.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

Байшымырова А.У. докторант
КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
baishimirova87@mail.ru

В статье рассматриваются применения информационно-коммуникационных ресурсов (ИКР) на занятиях по подготовке переводчиков на высших учебных заведениях. Применение информационно-коммуникационных ресурсов позволяет оптимизировать обучение переводу, повысить мотивацию студентов, увеличить эффективность организации их самостоятельной работы, разнообразить формы и виды деятельности на практических занятиях.

Ключевое слова: Перевод, передоведение, информационно- коммуникационные ресурсы

Статья поступила 19.03.2020

APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF FOREIGN- LANGUAGE PROFESSIONALLY- ORIENTED COMPETENCE OF BIOLOGY STUDENTS

Akhmetova A.B. master student
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: aaieka@mail.ru

This article examines the structure of the foreign-language professional-oriented competence formation process of biology students in new conditions, when the main component of foreign-language education becomes an intercultural component. Much attention is paid to new methods and technologies that allow students not only to master specific knowledge, skills and abilities in other areas, but also to develop their creative and personal abilities, participate in practical activities, work together, and build learning trajectories. Since the main goal of our country is to improve domestic education to world standards, the use of innovative technologies in close contact with competent approaches will fully realize the goals and objectives of providing quality education.

Keywords: foreign language education, professionally-oriented competence, biology innovative technologies.

УДК 372.881.1

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ В ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ-БИОЛОГОВ

Ахметова А. Б., магистрант
КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: aaieka@mail.ru

В данной статье рассматривается структура процесса формирования иноязычной профессионально-ориентированной компетенции студентов-биологов в новых условиях, когда основным компонентом иноязычного образования становится межкультурная

составляющая. Большое внимание уделяется новым методам и технологиям, позволяющих студентам не только овладеть конкретными знаниями, умениями и навыками в других областях, но и развивать их творческие и личностные способности, участвовать в практической деятельности, совместной работе, построения траекторий обучения. Поскольку главной целью нашей страны становится усовершенствования отечественного образования до мировых стандартов, применение инновационных технологий в тесном контакте с компетентными подходами позволит полностью реализовать цели и задачи обеспечения качественного образования.

Ключевые слова: иноязычное образование, профессионально-ориентированная компетенция, инновационные технологии, биология

В настоящее время в нашей стране происходит формирование новой системы образования, предусматривающей вхождение в мировое образовательное пространство. Этот процесс непосредственно сопровождается изменениями в педагогической теории и практике учебно-воспитательного процесса. Происходящие усиление глобализации и развитие международных отношений в нашей стране выдвигает новые требования.

Если традиционная цель образования определяется совокупностью знаний, умений и навыков, которые необходимо усвоить студентами, то на сегодняшний день выяснилось, что такого метода недостаточно. В настоящее время общество, которое непрерывно развивается, нуждается в специалисте, обладающего такими качествами, как профессионализм, настойчивость, адаптивность, способного реализовать свои знания в каких-либо условиях, обладающего высокой ответственностью, коммуникативного, способного мобилизовать и реализовать необходимые ресурсы для достижения своих целей и конечно же обязательным условием современности является знание иностранного языка [1]. Такой темп обновления в системе образования представляет собой новый педагогический менталитет, наполненный новым содержанием, новыми методами и действиями.

Появление идеи компетентного подхода в образовании предполагает не только полноценное информационное обеспечение студентов, но и осведомленность в решении сложных проблем, возникающих в процессе познавательной деятельности, общения с другими людьми в профессиональной жизни, личностного самоопределения. Работа по подготовке таких учащихся в обязательном порядке должна быть организована преподавателями с использованием современных образовательных технологий. Применение инновационных технологий позволяет в полной мере реализовать цели и задачи современного образования, тесно связанного с реализацией иноязычной профессиональной компетенции. Инновационные технологии

ведут к новым результатам, обеспечивающие достижение успехов и формирование личностных способностей студентов. Также в число современных педагогических задач входит интеграция в образовательном процессе методов и приемов, позволяющих студентам не только овладеть конкретными знаниями, умениями и навыками в других областях, но и развить их творческие способности, самостоятельно искать, совершенствовать свои знания и умения в сочетании их с жизненными ситуациями [2].

При внедрении иноязычного профессионально-ориентированного компетентностного подхода в образовательный процесс целью обучения стал процесс достижения студентами определенного результата. Также изменились формы и методы оценки, организация образования носит деятельностный характер. Иноязычный профессионально-ориентированный подход имеет важное значение для активного участия учащихся в практической деятельности, совместной работы, построения личностных траекторий обучения, использования межпредметных связей, развития индивидуальной ответственности студентов за принятые решения в межкультурной среде [3].

Наиболее актуальным становится использование инновационных технологий, направленных на формирование иноязычной профессиональной компетенции, в различных научных направлениях, в том числе и на предметах естественнонаучного цикла, как биология.

Предмет биологии – сложная и многогранная область науки, требующая особого подхода к его познанию. Студент, как исследователь, в рамках огромного знания, не только должен определять фундаментальную основу предмета, но и решать проблемы профессионального общения, как аргументирования, анализа, синтеза научно-биологического материала, что и выявляет большую потребность обучения студентов-биологов иностранному языку. В связи с этим, необходимо отметить, что целью инновационных технологий является подготовка человека к жизни, подверженной многогранным изменениям. Поэтому смысл такого обучения основывается на возможностях обучающихся и их реализации. Образование развивает механизмы инновационной деятельности, совершенствует творческое мышление расширяя пространство своего познания [3].

Инновационные технологии в преподавании биологии в иноязычном контексте – это новые методы и приемы общения между преподавателем и студентами, позволяющие достигать качественного результата педагогической деятельности. Сама технология формирования иноязычной профессионально-ориентированной компетенции

рассматривается как система организации учебного процесса на основе использования научных знаний и подходов направленных на достижение высоких результатов в формировании компетентности и личности студента. Данная система в своей структуре состоит из следующих компонентов [4]:

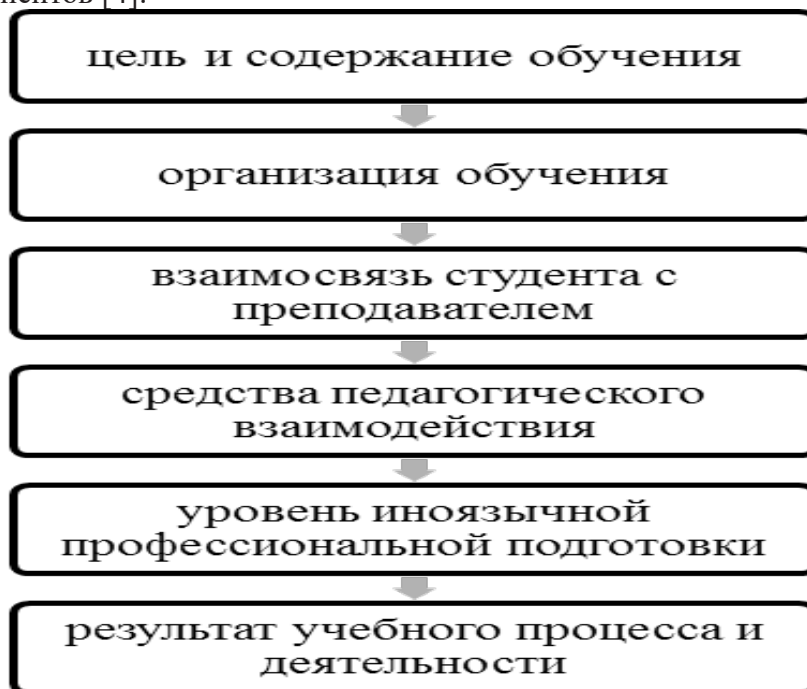

Рисунок 1 - Структура процесса формирования иноязычной профессионально-ориентированной компетенции

Безусловно что эффективность данной структуры при организации учебного процесса требует подбора ряда инновационных технологий, при использовании которых необходимо учитывать отличительные признаки в процессе иноязычного образования. Инновационные технологии должны быть:

1. Основанны на определенной концепции – концептуальность.
2. Иметь свой алгоритм действия – системность.
3. Обладать возможностью планирования и проектирования – управляемость.
4. Эффективны при достижении целей учебного процесса – эффективность.
5. Источником творческого и гуманистического развития – воспитание.

Как показывает анализ литератур, применяемые технологии обучения имеют свое большое влияние на отношения учащихся к изучаемому предмету и усвоение им знаний. В связи с этим выявляется основная задача преподавателя в создании условия практического овладения языком и активизации познавательной деятельности каждого студента [4].

В последние годы особое внимание уделяется инновационным технологиям, состоящих из методов и приемов, способствующие проявлению активности, творчество, критического мышления студента в процессе обучения иностранного языка. В современном образовании такие методы известны как «активные методы обучения». Из таких методов наиболее распространенные – дидактические игры. Основной целью данной методики является анализирование студентами конкретных задач, принятие оптимальных решений и развитие умений действовать в определенных ситуациях. Дидактическая игра поможет организовать работу в сотрудничестве, и в то же время обеспечить целенаправленную учебную деятельность. Также к активным методам относится проблемное обучение, на заданиях которых студенты столкнутся с жизненными ситуациями, проблемными вопросами.

Значительную роль играют внеклассные виды работ как проведение викторин, конкурсов, олимпиад, научной декады биологических дисциплин.

Педагогические поиски последних лет особое внимание уделяют обучению мыслительным умениям и поисковым навыкам. В связи с этим в педагогическом опыте стали широко применяться универсальные методы обучения как ИКТ, технология критического мышления. В особенности ИКТ являются незаменимыми инструментами в изучении лексики, отработки произношения и грамматических явлений, обучении диалогической и монологической речи, обучении письму. Так как Интернет является глобальной сетью информационного поля, данное обеспечение даёт возможность узнавать новости, открытия, изменения происходящих не только в нашем регионе но и по всему миру, что способствует развитию в студентах поисковых навыков [5].

Сегодня обучения иноязычного образования в нашем обществе осуществляет за счет активного взаимодействия, основой которого стало критическое мышление. Как известно технология критического мышления – одна из технологий обучения, стимулирующая умственную активность учащихся, побуждающая к ясному пониманию, влияющая на интерес к поискам информации на жизненный опыт, непринимая догм.

Технология включает в себя эффективные методики, способствующие развитию самостоятельности учащихся. К примеру, при работе над темой «Сохранение биоразнообразия» можно успешно использовать прием «Инсерт». Основная задача студентов сделать критический анализ, высказать свое мнение используя структуры как: I think that ... (я думаю, что ...) I didn't know that ... (я не знал, что ...) In my opinion ... (по моему мнению ...) It is new for me that ... (для меня это новость ...) I don't understand why ... (я не понимаю, почему ...). Данный прием позволит добиться успехов в выполнении лексических и грамматических задач.

Конечно же учебные заведения не смогут заполнить весь запас необходимых знаний человеку, но смогут направить и дать базовые ориентиры знаний, развивать познавательные интересы. Для этого в современном учебном процессе выступают ряд методик ключевых компетенций, которых необходимо усвоить будущим специалистам. Одним из таких методов признан метод проектов. Метод проектов рассматривается, как способ развития творчества, познавательной деятельности, самостоятельности. Метод проектов – это успешное применения языкового материала, в дискуссиях, пресс-конференциях, исследованиях. Особенность данной технологии не только позволит провести свое исследования, но и проработать, защитить его методом активного языкового взаимодействия. В процессе студенты учатся слушать, слышать, понимать иноязычную речь. Интеграция метода проекта и иноязычного образования даст возможность усвоить навыки как и межкультурного общения так и усвояемую тему биологической науки [6].

Современные условия иноязычного образования имеет широкий спектр технологии, позволяющие достичь максимальный образовательный результат. Использование инновационных технологии при иноязычного образования изменяется самое основное - отношения студента к усвоению знания. Позиция студента смещается на осознанную деятельность в процессе обучения. Инновационные технологии в своем применении не только обеспечивают активное взаимодействие студента с преподавателем, но и самостоятельный поиск и осмысление информации, что является большой перспективой формирования иноязычной профессиональной компетенции студентов-биологов. Благодаря интерактивным методам происходит эффективное обучение и развития умения ориентироваться в потоке как и отечественной так и зарубежной информации.

ЛИТЕРАТУРА

1 Указ Президента Республики Казахстан. О Стратегическом плане развития Республики Казахстан до 2020 года: утв. 1 февраля 2010 года, № 922. – Режим доступа:

www.akorda.kz. [Дата обращения 18.08.2016]

2 Методика обучения иностранным языкам (учебное пособие для студентов Института математики и механики им. Н.И. Лобачевского по направлению «педагогическое образование». – Казань, КФУ, 2016. – С. 115-116.

3 Зубовская Н.К. Смирнова Н.М. Инновационные технологии обучения иностранным языкам в неязыковом вузе. М-во образования РБ, БГУ; под общ. ред. С. С. Котовской. – Минск: БГУ, 2012. – С. 16-20.

4 Izbassarova R. Sh., Zhumagulova K.A. Methodology of teaching biology for students on speciality "Biology". – Almaty, 2016. – P. 12-18.

5 Карабаева К.Ж. Формирование профессионально-ценностных ориентиров учителя новой формации средствами ИКТ // Вестник КазНУ. – Алматы, 2015. – № 2(45). – С. 15-19.

6 Гилязова Л.Н. Применение современных технологий в преподавании биологии с целью активизации учебно-познавательной деятельности учащихся // Новые образовательные технологии. Том II. Общее образование: материалы Межд. заоч. научно-практ. конф. – Чебоксары, 2014. – С. 98-120.

СТУДЕНТ-БИОЛОГТАРДЫҢ ШЕТ ТІЛДІ КӘСІБИ БАҒЫТТАЛҒАН ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Ахметова А. Б., магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ,
Алматы, Қазақстан, e-mail: aaieka@mail.ru

Мақалада шетелдік білім берудің негізгі компоненті мәдениетаралық құрамдас бөлігі болып табылатын жаңа жағдайдағы студент-биологтардың кәсіби-бағытталған құзыреттілігін қалыптастыру үрдісінің құрылымы қарастырылады. Сондай-ақ, студенттерге басқа салаларда нақты білімді, ептілікті және дағдыларды меңгеруге ғана емес, сонымен қатар олардың шығармашылық және жеке қабілеттерін дамытуға, тәжірибелік іс-әрекетінде, бірлескен жұмысқа қатысуға, оқыту траекторияларын құруға мүмкіндік беретін жаңа әдістер мен технологияларға үлкен көңіл бөлінеді. Біздің еліміздің басты мақсаты отандық білім беруді әлемдік стандарттарға дейін жетілдіру болғандықтан, құзыретті тәсілдермен тығыз байланыста инновациялық технологияларды қолдану сапалы білім беруді қамтамасыз етудің мақсаттары мен міндеттерін толық іске асыруға мүмкіндік береді.

Тірек сөздер: шет тілді білім беру, кәсіби бағытталған құзыреттілік, инновациялық технологиялар, биология

Статья поступила 28.03.2020

DISCUSSION AS A METHOD OF FORMING STUDENTS' INTERCULTURAL INTERNET COMMUNICATION

Omarkhaliyeva M.G., master student,
Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

This article deals with the features of the formation of intercultural Internet communication of students through the method of discussion. Along with the formation of students' intercultural competence, we are talking about the problems of interaction on the

Internet in modern foreign language education, its importance. The article considers discussion as a method in the formation of intercultural Internet communication.

Keywords: intercultural communication, discussion, types of discussion, intercultural competence, formation, Internet, social networks, Internet communication, forum.

УДК 378.075

ПІКІРТАЛАСТЫҢ СТУДЕНТТЕРДІҢ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ИНТЕРНЕТ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН КАЛЫПТАСТЫРУДА ӘДІС РЕТІНДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Омархалиева М.Г., магистрант,
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ,
Алматы, Қазақстан

Бұл мақалада пікірталас әдісі арқылы студенттердің мәдениетаралық Интернет қарым қатынасын қалыптастыру ерекшеліктері туралы мәселелер қарастырылған.

Студенттердің мәдениетаралық құзіреттілігін қалыптастырумен қатар, қазіргі шеттілдік білім беруде интернет желісіндегі қарым-қатынас мәселелері, оның маңыздылығы жөнінде сөз болады. Мақала пікірталасты мәдениетаралық Интернет-қарым-қатынасты қалыптастырудағы әдіс ретінде қарастырады.

Тірек сөздер: мәдениетаралық қарым-қатынас, пікірталас, мәдениетаралық құзіреттілік, қалыптастыру, Интернет, әлеуметтік желі, Интернет қарым-қатынас, форум.

Мемлекетіміздің тәуелсіздік алуы, және басқа елдермен саяси, экономикалық және мәдени байланыстарға түсуі шет тілін оқытудың маңыздылығын көрсетіп қана қоймай, оның мақсатын да анықтап берді. Өзге тілдік қоғамда өз орнында таба білу үшін сол халықтың тілін ғана меңгеру аздық етеді, сол тілде сөйлейтін елдің мәдениетін де меңгеру қажет. Тіл үйренушілер тек сол тілдік жүйеде кездесетін ерекшеліктерге ғана емес, сонымен қатар сол тілді пайдаланушы халықтың мәдениетіне тән үлкен ерекшеліктерге де кезігеді. «Тіпті адамдар бір тілде сөйлесіп жүріп, әрқашан бірін-бірі түсіне бермейді» деп көрсетеді Е.М. Верещагин. Сондықтан да білім алушылар жаңа шығармашылық іс-әрекетке, жаңа ақпараттық технологияларды үйренуге, жеке тұлғалық және мәдениетаралық қарым-қатынаста туындайтын қарама-қайшылықты болдырмауға және оларды шешуге икемді болуы қажет. Мәдениетаралық құзіреттілікті қалыптастыру проблемасы өмірдің түрлі салаларында халықаралық байланыстар мен мәдениетаралық байланыстардың артуына байланысты өзекті мәселеге айналып отыр. Қазіргі қоғамда шет тілін меңгеру қажет, өйткені біз көп мәдениетті және көптілді мемлекетте өмір сүреміз. Мәдениетаралық білім беру байланыстарының ауқымы өзгерді. Болон процесі аясында студенттік алмасулар жанданып, шетелде білім алуды жалғастыру мүмкіндіктері кеңейтілді. Бұл жаңа құбылыстар мәдени ортаның дәстүрлі айырмашылықтарына байланысты мәселелерді көтереді.

Қоғамдық дамудың қазіргі үрдісі өзінің іс-әрекетін тиімді жоспарлай алатын, танымдық қызметінде алынған білімді орынды пайдалана білетін, түпкі нәтижеге жету үшін әр түрлі топтардағы адамдармен тиімді қарым-қатынас диалогына түсе алатын білімді тұлғаны тәрбиелеу мәселесін қойып отыр. Еліміздің жаһандық дүниеде даралануы білімді, жігерлі, ұлттық санасы рухани бай жас ұрпақ арқылы іске асады.

Қазақстанның жоғары білім беру жүйесін Болон декларациясы аясында құзыреттілік тәсілге бағдарлау, оқытушы жұмысындағы әдістемелік тәсілдер жүйесін қайта қарастыру қажеттілігін талап етеді. Тіл саясаты саласындағы мемлекеттік басымдықтардың қорытындысы «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Заңның қабылдануы болды. Бүгінгі таңда білім беру жалпы қабылданған, дайын білімді игерудің құралы болудан қалып бара жатыр. Білім беру жеке тұлғалардың қандай да бір құзыреттілікке ие болуына алып келетін, ақпарат алмасудың тәсілі болып келе жатыр.

Заманауи педагогика ғылымы оқыту үрдісін білімділіктен құзыреттілік амалға бағыттайды. Олар бір-бірінен концептуалды түрде ерекшеленеді. Құзыреттілік амал келесі сипаттарға ие екені осы уақытқа дейін дәлелденді:

- мақсатқабағытталғандығы;
- мазмұнымақсатқажетукұралыболыптабылатынмұғалімніңжобалыққызметі;
- іс-әрекеттеқұзыреттіліктіқалыптастыруы (біздің жағдайда қарым-қатынаста);
- өзбетімен оқуы және өзін-өзі бағалауға бағытталғандығы;
- үрдісті педагогикалық және ақпараттық технологиялар негізінде жүзеге асыруы;
- жағдаяттық оқытуға бағытталғандығы.

Құзыреттілік ұғымы «білім», «білік» және «дағды» (ББД) сияқты ұғымдарды қамтиды. Бірақ бұл ББД-ның жаңаша жай ғана жиынтығы емес. Құзыреттілік оқыту нәтижесін (білім және білік) ғана емес, сонымен бірге ол білімгерлердің шығармашылық іс-әрекет тәжірибесі мен құндылық бағдарларының жүйесін де көрсетеді. Құзыреттілік – бұл алынған білімдер мен біліктерді іс-жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Сонымен, оқытудағы құзыреттілік тәсіл білім беру нәтижесі ретіндегі оқыту сапасын қамтамасыз етеді, ал ол өз кезегінде кешенді әдіс-тәсілдерді жүзеге асыруды, оқыту сапасын бағалаудың біртұтас жүйесін құруды талап етеді [1].

Қазақстанның білім беру жүйесінде шетел тілін оқытудағы басты мәселелер әлемдік білім беру кеңістігіне сай бейімделіп білім алуға, кәсіби білім деңгейін жоғарлатуға, сапалық біліммен қамтамасыз етудің ғылыми әдістемелік жүйесін жаңарту болып отыр. Осы мәселе жөнінде профессор С.Ә. Әбдіғали: «Қазіргі таңдағы Қазақстанда шетел тілін оқытудың негізгі міндеті – тілді шынайы және толыққанды қарым-қатынас ретінде үйрену. Әрбір шетел тілінің сабағы мәдениеттер тоғысуы, мәдениетаралық қарым-қатынас тәжірибесі, себебі әрбір шетел сөзі шетел өмірін және мәдениетін көрсетеді, әрбір сөз ол ұлттың өмірі жөніндегі түсінігін білдіреді» – деп түйіндейді.

Мәдениетаралық қарым-қатынаста тіл мен мәдениет өзара байланыса отырып маңызды рөл атқарады. Мәдениет дегеніміз – тіл, ал тіл дегеніміз – мәдениет. Осындай тұжырымды ұстанған қазақстандық ғалымдарға А.Е. Карлинский, Р.З. Загидуллин, Г.М. Алижанова, Л.А. Коробова, С.К. Абдыгаппарова, М.Е. Медетова, Е.Н. Нурахметов, Д.Д. Шайбақова жатады.

Құрметті профессор, ғалым А.Е. Карлинский «Тіл-қарым-қатынас қаруы» деп жазып келген де өз ойын «Тіл-тек қана қарым-қатынас құралы, мәдениет пен қоршаған ортаның құбылыс-тарын бейнелейтін құрал ғана емес, ол мәдениеттің бір бөлігі» деп тұжырымдаған [5]. Өзінің жұмысында Г.М. Алимжанова тілдің мәдениеттегі орнын анықтай келе «...тіл мәдениеттің қарым-қатынас құралы болуын қамтамасыз етеді. Тіл – мәдениетін, тарихын, салт-дәстүрін сақтап, ұрпақтан ұрпаққа беру арқылы белгілі бір ұлтты құрайтын ең негізгі және ең күшті қару...» деп жазады.

Берілген тұжырымдамалар тіл мен мәдениеттің тығыз байланыста екенің көрсетеді. Осыған байланысты тілді оқыту барысында тілді ғана үйретіп қоймай, сонымен бірге сол елдің мәдениетін, әдебиетін, салт-дәстүрін де қатар оқыту қажет.

Лингвист Халеева И.И. мәдениетаралық қатысымға келесідей сипаттама береді, яғни: “Мәдениетаралық қатысым әртүрлі тілдер мен мәдениетке жататын адамдар іс-әрекетінің ерекше жемісі. Бұл тек қана әртүрлі мәдениет пен тілге жататын адамдар арасындағы іс-әрекет емес, сонымен қатар, олардың бір-бірін жат ретінде қабылдайтындықтарынан да байқалады. Сондықтан да, әр түрлі мәдениет пен ұлт өкілдері арасындағы қарым-қатынас құралы ретінде көрінетін шетел тілі мәдениетпен бірге оқытылуы тиіс”. Шет тілін үйренуші тұлға мәдениетаралық қарым-қатынасқа түсе алуы үшін сол елдің мәдениеті мен ондағы ерекшеліктерді білуі тиіс. Яғни мәдениетаралық құзыреттілікті қалыптастыру шет тілдік білім берудің негізгі мақсаттарының бірі деп айтсақ болады.

Мәдениетаралық күзiреттiлiк ұғымына тоқталатын болсақ, Г.В. Елизарова: “Мәдениетаралық күзiреттiлiк - бiлiм мен дағды арқылы негiзделген, қатынастың екiжақты жағымды нәтижесiне қол жеткiзетiн ерекше табиғаты бар күзiреттiлiк”. Мәдениетаралық күзiреттiлiктiң қатысымдық күзiреттiлiкпен ешқандай сәйкестiгi жоқ және ол тек мәдениет медиаторына, қайсыбiр тiлдi шетел тiлi ретiнде оқып жатқан тiлдiк тұлғаға ғана тән” деп көрсеткен болатын [7].

Мәдениетаралық қарым-қатынас» дегенiмiз филология ғылымдарының докторы, профессор, ғалым С.С. Құнанбаеваның айтуы бойынша қарастырсақ, «ол барлық қатысушылар үшiн қабылдайтын және тудыратын әрекет пен мотивтiң жаңа мағынасын бiрге жасау үрдiсi» ретiнде анықталады, яғни барлық ұлт өкiлдерi мәдени түрде бiрiн-бiрi түсiнiп, бiрге қарым-қатынас жасау дегендi бiлдiредi [3].

Қазiргi уақытта әлемде қарым – қатынастың көптеген құралдары, нысандары мен тәсiлдерi бар және олардың көп бөлiгi қазiргi заманғы техникалық мүмкiндiктермен байланысты, атап айтқанда жаһандық компьютерлiк желi-Интернет (Internet) пайдаланумен ұсынылған. Бұл ең алдымен адамзат соңғы жүзжылдықта ғылым мен техниканың дамуында үлкен серпiлiс жасауымен байланысты.

Қоғамдық дамудың қазiргi кезеңi үшiн электрондық коммуникация ауқымының тұрақты өсуi тән болып отыр. Жаңа коммуникациялық және ақпараттық технологияларды дамытуға негiзделген ақпараттық қоғамды қалыптастыру да қазiргi заманғы мәдениеттегi өзгерiстерге үлкен әсер етедi. Интернет желiсiн дамыту адамның өмiрi мен қызметiнiң алуан түрлi салаларына әсер етедi. Осыған байланысты Интернеттiң жастар ортасында мәдениетаралық қарым-қатынасқа әсерiн, сондай-ақ Интернеттiң жастар мәдениетiне әсер ету ерекшелiктерiн зерттеу маңызды мәнге ие.

Яғни Интернет феноменi қазiргi қоғамдағы және ең алдымен жастар арасында мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретiнде пайдаланылуы өте маңызды. Интернет, бiр жағынан, -әлемдiк қауымдастыққа оң әсер етедi, өйткенi ақпаратты әлемнiң кез келген нүктесiне беруге мүмкiндiк бередi; адамдар мен елдер арасындағы байланыстарды нығайтуға ықпал етедi, қазiргi қоғамдағы қарым-қатынас стилiн өзгертедi; екiншi жағынан, Интернетке деген қарым-қатынас объективтi болуы керек, өйткенi ондағы ақпарат жеке тұлғаға, әсiресе жастарға терiс әсер етуi мүмкiн.

Бүгiнгi күнi Интернеттiң негiзгi қызметi ақпарат алмасумен қатар, коммуникация функциясын да өзiне алады. Ең алдымен, желiде қарым-қатынас бұқаралық коммуникация жағдайында жүзеге асырылатынын атап өткен жөн, сондықтан дәстүрлi тiкелей қарым-қатынасқа қарағанда өз ерекшелiктерi бар. Соңғы жылдары виртуалды қарым-қатынас дәстүрлi

тікелей қарым-қатынасты ауыстырып, ақпараттық қарым-қатынас жаңа саласын қалыптастыра отыра, қатынастардың жаңа түрлерінің пайда болуына әкелді.

Виртуалды ортада қарым-қатынас компьютерлік желілерде қалыптасқан өзіндік дискурстың көмегімен жүреді, өз нормаларына, тыйым салуларға, эмоциялық атмосфераға сүйенеді. Веб 2.0 жаңа технологиясының пайда болуы арқасында пайдаланушылар тіркеле алатын, контент беттерін толтыра алатын, ақпаратты тексере алатын күрделі құрылымы бар сайттарды құру мүмкіндігі пайда болды. Веб-беттерді құрудың мұндай құрылымы әлеуметтік желілердің пайда болуына себеп болды. Әлеуметтік желінің әрбір тіркелген пайдаланушысында жеке кеңістік бар, онда ол фото, бейне және аудиоматериалдармен бөлісе алады [2]. 2016 жылдың 29 желтоқсанында әлеуметтік желі «тарих» деп аталатын жаңа функцияны жариялады. Адамдар қарым-қатынастың интернет-технологияларының пайда болуымен «қызығушылықтар бойынша топтарға бірігуі, оларды қызықтыратын мәселелерді бірлесіп талқылау және ұжымдық шешімдер қабылдауонайырақ болды. Бірақ басты, негізгі процесс жеке тұлғалар арасындағы байланыс болып табылады. Желідегі қарым-қатынас бұқаралық коммуникация жағдайында жүреді және өмірде дәстүрлі тікелей қарым-қатынасқа қарағанда өз ерекшеліктері бар. Әсіресе, Интернет қазіргі жастардың виртуалды қарым-қатынасы құрылымында жетекші орынға ие болды. Бүгінде студенттік аудиторияны нетбуksыз, ұялы телефондарсыз және кез келген жерде желіде болуға мүмкіндік беретін басқа да құрылғыларсыз елестету мүмкін емес.

Интернет-коммуникация мен әлеуметтік желілердің дамуымен байланысты, жастардың достарының саны мен достық практикалардың жиілігі айтарлықтай артты, олардың орналасқан жері мен тіліне қарамастан, белсенді қарым-қатынас ағылшын тілді әлеуметтік желілерде (Facebook, Twitter, MySpace және т.б.) жүріп жатыр, жеке блогтар құрылып, вебинарлар өткізіледі. Мұндай қарым-қатынас формалары маңызды мәселелерді тез шешуге мүмкіндік береді, сондықтан да танымал болады. Интернет-коммуникация – бұл ақпарат алмасу мен ақпаратты берудің стандартты хаттамаларын-дауыс, бейне, құжаттар, жедел хабарламалар, файлдар пайдалана отырып, интернет арналары арқылы берілетін қарым-қатынас әдістері. Интернет-коммуникация оң да, теріс да бірқатар ерекшеліктерге ие. Оңға түрлі мәдениетке жататын жарықтың түрлі бөліктеріндегі адамдардың көп бөлігінің бір мезгілде қарым – қатынас жасау мүмкіндігін жатқызуға болады; кемшіліктері -бейвербальді құралдардың мәнінің жоғалуы, қарым-қатынас барысында эмоциялық компонент пен психологиялық тәуекелдің төмендеуі,

анонимдік. Коммуникацияға қатысушылардың физикалық болмауы сезімді тек қана білдірмей, жасыруға да болады, сол сияқты қазіргі уақытта адам сезінбейтін сезімді білдіруге болады.

Ағылшынтіліноқытуда мәдениетарлыққұзыреттілікті қалыптастыру үшін интернеттің алатын орнына тоқталсақ, студенттер электронды пошта арқылы хат алысып, виртуалды қатынас клубтары, конференцияларға қатыса алады. Интернет шетел тілін үйренушіге аутентті мәтіндерді қолдану, тіл тасушыны тыңдау, олармен қарым – қатынас жасау, шетелдік экономиканы танып, отандықпен салыстырып, өз идеяларын ұсынуға мүмкіншілік беріп, табиғи тілдік органы қалыптастырады.

Интернет-қарым-қатынастың өз заңдылықтары бар, олар қарым-қатынас субъектілерінің өзара іс-қимылына түбегейлі әсер етеді. Нәтижелі мәдениетаралық Интернет қарым-қатынасты жүзеге асыру үшін тілдік тұлға мәдениетаралық құзыреттілікке ие болуы тиіс. Интернет кеңістігіндегі мәдениетаралық құзыреттілік шет тіліндегі әртүрлі коммуникативтік жағдайларда қарым-қатынас жасауға дайындығын және стандартты емес жағдайларда мәдениетаралық қарым-қатынас нормаларына сай әрекет етуді қамтиды. Сәйкесінше, мәдениетаралық Интернет қарым-қатынасты қалыптастыру үшін студенттерді осы ортада қарым-қатынас нормалары туралы біліммен қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен қатар олардың стандартты емес жағдайлардан дұрыс шығу жолдарын таба білуін қалыптастыру қажет.

Шет тілі сабағында пікірталас әдісін әртүрлі көзқарастарды анықтау үшін қандай да бір даулы мәселені талқылау ретінде белгілі бір коммуникативтік стратегияларды жаттықтыру және оқу материалын терең зерделеу мақсатында еркін сөйлеу кезеңі ретінде қолдану орынды болып келеді. Пікірталас, іске асыру тұрғысынан, ең күрделі әдістердің бірі болып саналады, өйткені оқытушыдан топтармен жұмыс істеу, жанжалдарды бейтараптандыру, көзқарасты дәлелдеу, стресске төзімді болу іскерлігін талап етеді.

Пікірталас әдісі проблемалық оқыту әдістерінің бірі ретінде шет тілі бойынша сабақтарда, соның ішінде кәсіби-бағытталған оқыту кезінде кеңінен қолданылады, себебі ол қандай да бір проблеманы шешу кезінде студенттердің білімін түрлі салалардан бірігуіне мүмкіндік береді, тілдік білім мен дағдыларды практикада қолдануға мүмкіндік береді.

Интернет-қарым-қатынастың ерекшелігі-бұл коммуниканттардың уақытша дистанциясы жағдайында жүзеге асырылатын қарым-қатынас. Форумдарда коммуниканттар өз көзқарасын айтып қана қоймай, ой-пікірдің қисындылығына назар аудара отырып, мүмкін болатын қарсылықтарды ескеріп және оны дәлелдей алады.

Әлеуметтік желілер мен блогтардың ұқсастығы пайдаланушыға тұрақты жазбалар жүргізу, эго-желі құру және пікірталасқа қатысу мүмкіндігін беру болып табылады. Айырмашылығы желіні құру ерекшеліктерінен тұрады: блогтарда желі жеке мүдделерге негізделген болса, әлеуметтік желі сайттарында негіз — жеке танысу болып табылады.

Пікірталасқа қатысу шет тілін оқитын студенттерге лексика-грамматикалық құралдар мен айқын дәлелдерді қолдана отырып, өз көзқарасын негіздеу дағдыларын дамытуға, талқылау мәселесі бойынша қосымша ақпарат көздерін тартуға, оқитын тіл елінің мәдениетінде қабылданған әдептілік нормалары мен этикет ережелерін сақтауға, пікір алмасу барысында, диспутивті іскерлікті, сондай-ақ мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға және дамытуға ықпал етеді.

Интернет арқылы жүргізілетін виртуалды қарым-қатынас нәтижесінде студенттер өздерін әртүрлі әлеуметтік рөлдерде көрсетіп қана қоймай, өзін басқа адам ретінде танытуы мүмкін. Интернет-қарым-қатынасқа қатысу адамның «Мен-тұжырымдамасын» дамытуымен қатар, жеке бірегейліктің қалыптасуына да үлес қосады деп болжауға болады. Бұл жағдайда виртуалды қарым-қатынас студенттердің нақты проблемаларымен, атап айтқанда: ұялшақтықпен, тұйықтылықпен және басқа да мәселелермен күресуге көмектеседі.

Бұл формадағы жұмыстың тиімділігі көбінесе пікірталастың қалай дайындалғанына және жүргізілуіне байланысты. Дұрыс емес ұйымдастырылған пікірталас теріс эмоционалдық реакцияға және топтың жекелеген мүшелерінің кейіннен барабар емес мінез-құлқына, жұмысқа қатысқысы келмеуіне, қатысушылар тарапынан агрессивті әрекеттерге, жұмысқа қабілеттіліктің жоғалуына әкеп соқтыруы мүмкін, бұл ақыр соңында деструктивті нәтижеге алып келеді.

М. В. Харламованың айтуы бойынша, студенттердің қарым-қатынас жасауға деген ынтасын пікірталастың әртүрлі ұйымдастырушылық формалары арқылы арттыруға болады.

Пікірталас, әдетте, шектелген тақырып төңірегінде және оқытушының көмегіне сүйенетін пікірталасқа және еркін пікірталасқа бөлінеді. Білім беру үдерісінде еркін пікірталас пайдалы десекте болады: білім алушылар сөйлеу дағдыларын жетілдіреді, дербестік пен шығармашылық белсенділік танытады. Алайда толық көлемде еркін пікірталас тек тілді меңгерудің озық деңгейлеріндегі білім алушыларға ғана қол жетімді [4].

Табысты пікірталас өз ұстанымын білдіру, дәлелдеу және талқылау үшін белгілі бір дағдылардың болуын, сондай-ақ оның барлық қатысушыларына, олардың көзқарасы мен мәдениетіне деген құрмет

көрсетуді көздейді. Алайда, пікір алмасу кезіндегі мінез-құлықтың тек сөйлеу қызметінің құралдарын іріктеуді ғана емес, сонымен қатар сендіру және дәлелдеу құралдарын да қамтитын фактіні ескермеуге болмайды, соның салдарынан пікірталастарды үйрете отырып, өзінің сөйлеу тәртібін қарым-қатынас міндеттеріне сәйкес ғана емес, сонымен қатар оқытылатын тілдің мәдени нормаларына сай ұйымдастыру қажет.

Жалпы позитивті оқыту үшін де, интернет кеңістігінде дискуссияға қатысу үшін де позитивті атмосфера болуы қажет. Студенттер сындарлы және кооперативтік дискуссияға қатысуға үйренуі тиіс. Бұл олардың белсенді қатысуын, дербестігін және басқа да міндеттерді, соның ішінде сөйлеу міндеттерін шешуде шығармашылық көзқарасты көздейді.

Дискуссияның нәтижесі ымыралы шешім қабылдау немесе басқа қатысушылардың оларды міндетті түрде қабылдауын талап етпейтін тәуелсіз негізделген көзқарастарды қалыптастыру болып табылады. Студенттердің пікір алмасуға құлшынысы мен дайындығы көбінесе тақырыптың өзектілігіне, олар үшін қаншалықты маңызды болуына байланысты болады. Оқытушының міндеті студенттің еркіндігін және шешім қабылдау жауапкершілігін, дербестігін және іс-әрекеттердің тәуелсіздігін қамтамасыз ететін даму жағдайын жасау болып табылады.

Қорыта айтқанда, дискуссиялық әдіс сөйлеу мәдениетін тәрбиелеуге мүмкіндік беріп қана қоймай, сонымен қатар студенттерді өз бетінше мәселелерді шешуге итермелейді, соның нәтижесінде шығармашылық ойлау мәдениеті қалыптасады. Шетел тілін оқытуда дискуссияны қолдану мәдениетаралық Интернет коммуникацияның қалыптасуына ықпал етеді, бұл басқа мәдениеттердің өкілдерімен ашық және конструктивті диалогқа дайын маманды дайындауға мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТ

1 Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования, / И.А. Зимняя //Высшее образование сегодня. – 2003. – С.39.

2 Павлова Е.А. Преимущества использование Интернет-ресурсов при обучении иностранному языку. – 2015. – 123 с.

3 Құнанбаева С.С. Теория и практика современного иноязычного образования. - Алматы, 2010. – 342 б.

4 Харламова М.В. Методические аспекты успешного проведения дискуссии на уроке иностранного языка. - М., 2015. – 169 с.

ДИСКУССИЯ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ИНТЕРНЕТ- ОБЩЕНИЯ СТУДЕНТОВ

Омархалиева М. Г., магистрант,
КазУМОиМЯим.Абылай хана, Алматы, Казахстан

В данной статье рассмотрены вопросы об особенностях формирования межкультурного Интернет-общения студентов посредством метода дискуссии.

Наряду с формированием межкультурной компетенции студентов, речь идет о проблемах взаимодействия в сети интернет в современном иноязычном образовании, его важности. Статья рассматривает дискуссию как метод в формировании межкультурного Интернет-общения.

Ключевые слова: межкультурная компетенция, дискуссия, межкультурная компетенция, формирование, Интернет, социальная сеть, Интернет-общение, форум.

Статья поступила 29.03.2020

WAYS OF IMPROVEMENT OF TYPES OF WORKS IN THE PROFESSIONAL KAZAKH LANGUAGE

Darkenbaeva. Zh.K., c.p. s., associate professor
¹ Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: zhaidargul.d@mail.ru

The article presents the methods and types of work used in teaching professional Kazakh language. The types of work and types of tasks performed in the professional Kazakh language classes are aimed at mastering the correct spelling and pronunciation of the Kazakh language, terms and phrases in the specialty in the Kazakh language as the language of the specialty and improving the language skills associated with the profession. It also discusses ways to improve the types of tasks used in the lesson: communicative tasks, thematic tasks, case studies, test and game problems.

Keywords: situation, method, specialist, specialty, profession, text, test, case, intercultural communication, tasks, professional Kazakh language, lesson.

УДК 37.018

КӘСІБИ ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІ БОЙЫНША ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІН ЖЕТІЛДІРУДІҢ ЖОЛДАРЫ

Дәркенбаева Ж.Қ. ф.ғ.к., доцент
Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӨТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: zhaidargul.d@mail.ru

Мақалада кәсіби қазақ тілін оқытуда пайдаланылатын әдіс-тәсілдер мен жұмыс түрлері ұсынылған. Кәсіби қазақ тілі сабағында жүргізілетін жұмыс түрлері мен тапсырмалар қазақ тілінде сауатты жазу мен дұрыс сөйлеуді меңгертіп, маманның қазақ тіліндегі сөз қолданыстарын мамандық тілі тұрғысынан игертуді, мамандыққа қатысты тілдік дағдыларын жетілдіруді көздейді. Сонымен бірге сабақта жүзеге асырылатын қатысымдық, кейс, жағдаяттық тапсырмалар, ойын, тест, т.б. жұмыс түрлерін жетілдірудің жолдары қарастырылған.

Тірек сөздер: жағдаят, әдіс, маман, мамандық, кәсіп, мәтін, тест, кейс, мәдениетаралық қатысым, тапсырма, қазақ тілі, сабақ.

Кәсіби қазақ тілі пәні білім алушыларды мамандығына сәйкес оқытып, мамандықтарына қатысты метатілдік бірліктерді меңгертеді.

Болашақ маманның кәсіби даярлығы мен дағдыларын қалыптастырып, кәсіптік шеберліктерін шыңдайды. Кәсіби қазақ тілі пәні әр маман иесін өз мамандығының тілінде сөйлей алуға бағыттайды. Бұл сөйлеу әрекетінің төрт түрі (тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым) арқылы жүзеге асады. Болашақ маман, яғни студент өз саласы бойынша кәсіби бағыттағы сөздерді, әдеби тіл нормаларын, метатілдік бірліктерді, термин сөздерді меңгеріп, орнымен пайдалана алуы тиіс. Кәсіби қазақ тілі тәжірибелік сабақ болғандықтан, оны жүргізудің жолдары әдістемелік талаптарға негізделеді, яғни сабақтың барлық кезеңдері сақталады, сабақ түрлі жұмыстар мен тапсырмалар арқылы түрлендіріліп жүргізіледі.

«Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы бойынша кәсіби қазақ тілі пәнінен «Тәрбие – педагогикалық құбылыс» [1] тақырыбын өткенде мынадай әдіс-тәсілдерді ұсынуға болады: миға шабуыл, сұрақ-жауап, талдау, дискуссия, кинометафора, сыни тұрғыдан ойлау, рөлдік ойынды пайдалану, жобалау, кейс-стади, кубизм, ойлаудағы алты телпек, т.б.

Сабақтың *ой салу кезеңінде* «Миға шабуыл» әдісін пайдаланылады, танымдық сұрақтар қойылып, жауап алынады. Мысалы: Тәрбие жайлы ғұлама ғалымдар мен ойшылдардың қандай қанатты сөздерін, даналық ойларын білесіздер? Тәрбиелеудің қандай әдістері бар?

Бұдан кейін тақырып бойынша мәтін ұсынылады. «Кім жылдам?» ойыны арқылы мәтінмен жұмыс жүргізіледі. Студенттер мәтін бойынша берілген кестелерді жылдам толтырады, түсіндіріп айтып береді.

Ойлану кезеңінде студенттер тақырып пен мәтін мазмұны бойынша өз пікірлерін айтады, берілген кейс-тапсырмалардағы пікірлерді дамытады. Ол үшін кубизм әдісін пайдалануға болады. Кубизм - тақырыпты жан-жақты қамтуға мүмкіндік туғызатын оқыту әдісі [2] Бұл әдіс бойынша ойлау мен жазуға көмектесу үшін кубикті және оның жан-жағындағы сөздерді қолданады. Кубикті қағаздан 15-20 см шенінде жасау керек. Оның алты жағын алты көмекші сөзбен толтырамыз: сипаттау, түсіндіру, талдау, анықтау, дәлелдеу, қорытындылау. Бірақ, бұл кубиктің алты жағындағы сөздер қатып қалған нәрсе емес. Әр пән оқытушысы бұл сөздерді өз ыңғайына қарай алмастыра алады. Әрі қарай осы сөздер пайдаланылып, жұмыс түрлері орындалады:

1. Сипаттау. Тақырыпты сипаттайды. Өзінің білетінімен бөліседі.
2. Түсіндіру. Тақырыпқа қатысты мақал-мәтелдердің мәнін ашады.
3. Талдау. Берілген ойға немесе мәселеге өзіндік пікірін айтып, талдау жасайды.
4. Анықтау. Ұсынылған пікір бойынша мәселелердің ара жігін ажыратып, анықтайды.
5. Дәлелдеу. Мәселені нақты мысалдар арқылы дәлелдейді.

6. Қорытындылау. Тақырып бойынша айтылған мәселелерді өз сөзімен қорытындылайды.

Бұдан кейін рөлдік ойын әдісі арқылы топтағы студенттерді психолог, мектеп инспекторы, мұғалім, тәрбие ісінің меңгерушісі, т.б. рөлдерге бөліп, төмендегідей кейс-тапсырмалар ұсынады, мұнда олар пікір таластырады:

а) «Тәрбие - жеке тұлғаның санасына, мінез-құлқының дұрыс қалыптасуына ықпал ететін құрал» деген көзқарас бар. Осы көзқарасқа өз пікіріңізді қосып, таратып айтып беріңіз.

ә) Өзін-өзі тәрбиелеудің маңызы тұлғаның мінез-құлқындағы кемшіліктер мен әрекетіндегі сәтсіздіктерді үнемі сын көзбен қарап, оларды болдырмаудың тиімді жолдарын іздестіруді көздейтіні белгілі. Оқушының өзін-өзі тәрбиелеудің жолдарына тоқталып, мысал келтіріңіз.

б) Өзін-өзі тәрбиелеумен қатар тұлғаны қайта тәрбиелеу жұмыстары да жүргізіледі. Қайта тәрбиелеудің мәнісін, қайта тәрбиелеу жұмыстарын нәтижелі ұйымдастыруда ескеруге қажетті жағдайларды түсіндіріп көріңіз.

Кейс-тапсырмаларды орындау барысында студенттер берілген тапсырмалар бойынша әртүрлі (аналитикалық, сыни) талдаулар жасайды. Берілген кейстерді дұрыс шешу студенттің лингвомәдениеттанулық құзыреттілігі мен тілдік қатынас құзыреттілігінің жетілу деңгейін көрсетеді және оны дамыта түседі [2].

Сабақтың рефлексия кезеңінде студенттердің ой-өрісін, ойлау қабілетін дамыту мақсатында «Кинометафора», «Ойлаудағы алты телпек» әдістерін пайдаланамыз. «Кинометафора» әдісі арқылы бір мәселе бойынша бейнесюжеттен үзінді көрсетіп, студенттердің өзіндік ой-пікірлерін білуге болады. Студенттің логикалық ойлау қабілеті дамиды. Мысалы, топтың 6 студенті жеке тұлғаны қалыптастырудағы тәрбиенің маңыздылығына сипаттама беріп, тәрбиелеу әдістері мен жолдарын талқылап, талдайды. Талқылау «Менің атым – Қожа» фильмі негізінде жүргізіледі, фильмнен бірнеше үзінді көрсетіледі, талқылау аналитикалық сипатта болуы тиіс. Мысалы:

1-студент. Жасыл телпек жоғарыда өзіне ұнаған мәселе жайлы баяндайды және неліктен ұнағанын айтады.

2-студент. Ақ телпек кімнің пікірімен келісетінін баяндайды.

3-студент. Қара телпек кімнің пікірімен келіспейтінін айтады.

4-студент. Көк телпек келешекте қандай мәселеге тоқталу қажет, нені ескеру керек, не істеу қажет деген сұрақтарға жауап іздейді.

5-студент. Сары телпек қандай мәселеге сақтықпен, байыппен қарау керек екендігіне тоқталады.

6-студент. Қызыл телпек ең маңызды, ең өзекті пікірге тоқталады. Оның неліктен өзекті екендігін айтады.

Сонымен қатар, Б. Алтынсарин әңгімелері негізінде «Сахналық қойылым» көрсетуге болады. Бұл жұмыс түрін орындау барысында студенттер тұлғаны қалыптастырудағы тәрбиенің маңыздылығына тоқталып, ең ұтымды тәрбиелеу әдісін ұсынады.

Сонымен бірге кәсіби қазақ тілі пәнін оқытуда сабақ тақырыбына байланысты мынадай ойын түрлерін де ұсынуға болады: а) «БІМ-ишара» ойыны. Бұл ойында топ екіге бөлініп, сабақ тақырыбына қатысты бірнеше мақал-мәтелдерді ыммен, қимылмен бір-біріне түсіндіреді.

ә) «Кездесу кеші» рөлдік ойыны. «Менің мамандығым» тақырыбы бойынша ұйымдастырылады. Ойынның барысы бойынша топта белгілі бір саладағы мамандармен кездесу өткізіледі. Кездесу барысында мынадай сұрақтарды талқыланады:

- Нағыз маман қандай болуы керек?
- Жас мамандар қандай қиындықтарға жолығады?
- Қиындықтардан қалай қашып құтылуға болады?
- Сіз өз мамандығыңызды қалай таңдадыңыз?
- Мамандық таңдауға кім кеңес берді?
- Егер ... маман болмасаңыз, қай мамандықты таңдар едіңіз?
- Өз мамандығыңыздың болашағы жайлы не айтасыз?

Кездесу кешіне келген мамандар өз рөліне еніп, қойылған сұрақтарға жауап береді.

Сабақта мамандыққа қатысты термин сөздер мен тілдік бірліктерді, метатілді меңгертуде «Жұмбақ сөздер», «Мағынасы қандай?» «Мағынаны тану», «Терминдер хатқалтасы» ойындарын ойнатуға болады. Ойын барысында тақырып бойынша арнайы мәтіндер, тапсырмалар ұсынылады, мұнда студенттер жаңа ақпараттармен танысады. Тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды, кәсіби мәтіндерде кездесетін термин сөздерді, тұрақты сөз тіркестерін тауып, мағынасын анықтайды. «Терминдер хатқалтасы» [3] ойынына тоқталайық. Ойын барысында ортаға өз қалауларымен 10 студент шығады. Оқытушының қолындағы 10 хатқалтаны алып, әрқайсысы ішіндегі мамандыққа қатысты 10 терминді топқа түсіндіруі керек. Терминнің өзін айтпайды. Тек сол жайлы айтады. Топ қандай термин екенін табуы керек. Мысалы:

- интернет арқылы деректер алмасу үшін пайдаланылатын қызмет (.....)
- түрлі өткелдер мен жолдар арқылы берілген, шатасқан күрделі құрылым (.....)

- гипермәтіндік байланысу мүмкіндігі бар файлдармен жұмыс істеуге арналған программа (.....)
- презентацияның әр беті (.....)
- бейне және дыбыстық ақпаратты жазу (.....)
- кезкелген мәтіндердің өзара байланысын анық көрсететін графикалық кескін(.....)
- ақпараттарды қорғауға арналған құпия сөз немесе таңбалар жиыны (.....).

Ойын әдісін пайдалану студенттің жұмыс түрлерін өз бетімен орындауына, белсенділік көрсетуіне жағдай жасайды. Мамандыққа қатысты сөздер мен сөз тіркестерін қолданып, кәсіби тілде сөйлеуге машықтанады.

Сондай-ақ, кәсіби қазақ тілі сабағында мәдениетаралық қатысымдық құзыреттіліктің жазбаша түрін дамыту үшін мәтін бойынша мынадай тест тапсырмалары беріледі:

1. Бес мәтін және он мақал-мәтел берілген. Әр мәтінге сәйкес келетін мақал біреу-ақ. Соны тауып белгілеңіз [4].

1	2	3	4	5

A	Әже-қайнар бұлақ, бала- жағасындағы құрақ
B	Өнер ағып жатқан бұлақ, ғылым жанып тұрған шырақ
C	Ынтымақ қайда болса, ырыс сонда.
D	Жақыныңды жаттай сыйла, жат жанынан түңілсін
E	Отан отбасынан басталады
F	Өнер алды – қызыл тіл
G	Жақсылық – жан шуағы
H	Жақсы мінез – жан азығы
I	Ата-анаға құрмет – балаға міндет
K	Қарты бар үйдің қазынасы бар

<p>1. Адам баласына жақсылық жасау – ата-бабамыздан келе жатқан дәстүр. Ол кезде дәулеттілер кедей-кепшікке, мұқтаж жандарға қолдан келгенше көмектесетін болған. Осы әдет-ғұрып әлі күнге жалғасып келеді. Қазақ халқы жетімін жылатпаған, кембағал жандарды қамқорлығына алған кең пейілді, жомарт жүректі халық. Адам баласына жақсылық жасау, айналамыздағы жан-жануарларға, қоршаған табиғатқа қамқорлық жасау – қайырымдылықтың көрінісі. Қайырымдылық – адамның асыл қасиеттерінің бірі. Ол кісінің айналасындағы адамдарға деген ықыласы мен көмегінің, адамгершілік қарым-қатынастарының жиынтығы. Қайырымды іс жасау оған мұқтаж адамның жанына жұбаныш болады. Ал,өзің біреуге қайырымдылық жасағанда көңілің көтеріліп, жаның жай тауып, қуанасың, сол адамды қуантасың, қайырымды іс істей алатынына жақын-туыстарың, достарың, айналаң қуанады.</p>	<p>2. Алдына сәлем бере және елді ынтымақтастыру жөнінде келген Төлеге Әнет баба садақтың алты оғын біртіндеп сындырып, екі бүктеп, он екі шыбық етіп ортасынан бұрып: -Міне,енді сындырып көрші– дейді. Төле бірден бір буда шыбықты қалай сындырсын. Шыбықтарды Әнет бабаға қайтарып: - Айып етпеңіз, бұл жұмбағыңыздың түсінбедім, Әне баба, - депті. Сонда Әнет баба мынадай өсиет айтыпты: - Төлежан, ешқашан да өзімшіл болма, көптің айтқаның тыңдасаң, көп те сенің айтқаныңды орындайды. Көп болсаңдар, өзара ынтымақта болсаңдар сендердің белдеріңді ешкім сындыра алмайды. Ал әрқайсың жеке-дара болып ынтымақтастарың жараспайтын болса, мына жеке-дара болып ынтымақтарың жараспайтын болса, мына жеке шыбықтарды сындырған секілді.</p>
<p>3. Ешкім де туысқан-туғансыз емес. Кім болса да, адамнан шығып, адамнан тараған, сонысымен ол көп жапырақ-бұтақты, көп тамырлы ағашқа ұқсайды. Өз туыстарына мейірбан болмаған, оның құқықтарын қорғамаған адам басқаға мейірбан бола алмайды, өзгенің мүддесін елемейді. Туысқанның арын өз арындай ардақтау, қайғысы мен қуанышын</p>	<p>4. Менің есімнен өзімнен көрші тұратын Есенбай аға ешқашанда есімнен кеткен емес. Ол кісіні жас кезімде де, үлкейгенде де өзіме үлгі етіп ұстап жүрдім. Ал ол кісі үлгі болудан төмендеген емес. Ол басқа адамдардан өзгеше болатын. Онымен сөйлескен адам сабырына түсетін. Айналасына нұр шашып тұрушы еді. Ауылға келгенімде апама сұрақ етіп қойғанымда:</p>

қабылдау, әулеттің ортақ қызығын мерекелеу, тарыққанда, сұратпай қол ұшын беру, осындай әріден келе жатқан дәстүрлі ауызбіршілік, ынтымақтастықты жас жеткіншектердің бойына дарыту, баланы балаға табыстау – туыстар арасында бұлжытпай сақталатын әдеп-инабат, имандылық талаптары болып табылады. бірліктеріңді бұзып, берекелеріңді кетіреді.	- Қарағым, Есенбай ағаң – алтын адам ғой, азамат адам ғой, оның мінезінің ұлылығы сонда: ол – өте кішіпейіл, кешірімшіл адам деп жауап берді.
5. Ата-ананы сыйлап пір тұту – түркі халықтарының оның ішінде өзіміздің қазақ халқының қанына дарыған, айнымас қасиеттерінің бірі. Өмір беріп, өнеге көрсеткен әке, ақ сүтін беріп, тоғыз ай, тоғыз күн құрсағында сақтап, әлпештеп аялап өсірген ана алдындағы қарыз сезімі әр адамның адамгершілік деңгейінің өлшемі болып табылды.	

2. Мәтін идеясын ашатын ең маңызды деген төрт бөлікке белгі қойыңыз.

Ертеде күн көрістің ауыр жүгін көтеріп, табиғи және әлеуметтік сілкіністер мен қақтығыстарға төтеп беру үшін, отбасының көпжанды, бала-шағалы болуын тілесе, кейін санының көптігі әрбір халықтың, елдің артықшылығы, құнды қазынасы сақталған. Осылайша қоғамның әлеуметтік жағдайы, адамдардың онда жақсы өмір сүруі отбасының құрамына байланысты болған. Сондықтан отбасының құрылымына үлкен мән беріліп, отбасының ар-намысын сақтауға, сырын шашпауға, мүшелерін бір-біріне қатысты адалдыққа тәрбиелеген.

Бала ата-ананың қамқорлығына, шексіз сүйіспеншілігіне бөленіп, әке мен шешенің жақсылығы мен дәулетінің қызығын көріп қана қоймай, әдеп-инабат тағылымдарын да алуы тиіс. Соны құлаққа іліп, зердеге түйіп өскен жастан көп жақсылық күтуге болады.

Отбасындағы да, қоғамдық ортадағы да тәрбиеде балаларды еңбек ете білуге, еңбексіз бос отыра алмайтындай сезімге тәрбиелеу басты назарда болуы тиіс. Отбасының ұйытқысы, берекесі, мейір-шапағат көзі – әйел. Әйел өзінің борышын ұмытпағанда, әсіресе, ерімен қабағы жарасып, тату-сүйіспеншілікте тұрғанда, оған деген көзқарасында халқымыздың ізгі дәстүрін, өнегелі-өміршен салтын ескергенде ғана оның қадір-қасиеті, бүкіл отбасын, ауылды, ағайын-туыс топтастырушылық мәртебесі арта түспек.

Отан от ба- сынан баста- лады.	Атадан – өсиет, анадан – қасиет	Еңбек етсең ерінбей, то- яды қарның тілінбей	Жақсы – әйел жігітке біткен бақ	Әкеге қарап ұл өсер, ше- шеге қарап қыз өсер
Күйеу келтір, қыз ұзат, тойыңды қыл	Туған жердің күні де ыстық, түні де ыстық	Кісі елінде сұлтан болғанша, өз елінде ұлтан бол	Ата – асқар тау, ана –бауырын- дағы бұлақ	Бірлік бол- май, тірлік болмас

3.Берілген мәтіндер мәтін түрлерінің қайсысына сәйкес келетінін жазыңыз:

1. Аққасқаның бойы қасқырдан кіші емес. Аяқтарының жуандық сандығы да содан кем емес. Өзінің барлық тұлғасында қасқырға ұқсайтын бітім бар. Түсі – тазылар түсіндей емес, қасқыр түс. Дене жүні ақ сарылау келген де, маңдайы шаңқиған ақ шаңғыл қасқа болатын. Екі көзі шатынап шарасынан шығып тұрғандай үлкен. Үнемі от шашып тұратын қып-қызыл көз. Ашу да, ерлік те – бір өзінде. Аққасқа өте қабаған, сіркесі су көтермейтін долы, ызалы. Сондықтан ауылға келгенде шынжырдан босамайды. Далаға алып шығып, аңның ізіне салғанша, жә қарасын көрсеткенше ұзын кендірден босамайды. Әйтпесе жолда кез келген иттерге соқтыға береді.

2. Қазақ тілі жалғамалы (агглюнативті) тілдер қатарына жатады. Тіліміздегі сөз жасаудың ең өнімді тәсілі қосымшалар арқылы жүзеге асады. Қоғамның, ғылым мен техниканың дамыған кезінде тілімізге еніп жатқан көптеген ұғымдар мен атауларға қазақ тілінен балама табуда сөз тудырушы қосымшалардың атқаратын қызметі ерекше. Қазіргі қазақ тілінде көптеген қосымшалар тілде жаңа сөз жасайтын қызметті атқарады.

3. Мінездеме – мекемеде, ұйымда, кәсіпорында жұмыс істейтін адам туралы әкімшілік немесе қоғамдық ұйым тарапынан берілетін, жеке адамның іскерлігін, біліктілігін, кәсіби деңгейін сипаттайтын ресми құжат. Мінездеме басқа мекеме (сот, прокуратура) сұраған жағдайда, оқуға, аспирантураға түсу кезінде, сондай-ақ қызметкердің, маманның кәсіби біліктілігін көрсету мақсатында беріледі.

4. Қазір жылдағыдай баспасөзге жазылу науқаны жүріп жатыр. Бұл журналистер үшін нағыз сын шақ. Газет-журнал ұжымдары өз басылымдарының таралымы үшін қолдан келетін күш-мүмкіндікті жұмылдыруда. Мұндайда оларға көмек қолын созатын оқырман қауым, сүйенетіні де оқырман қауым. Ал оның өз талғамы, өз тандауы бар. Бірақ таразының да екі басы бар, елдік, азаматтық тұрғыдан алғанда оқырманға

тиесілі жауапкершілік те осал емес. Тәуелсіздік алып, тереземіз өзгелермен теңескен шақта, өшкенімізді жандырып, жоғалғанымызды түгендеп жатқанымызда, жаһандану толқынына білім-біліктілігімізбен, парасат-пайымымызбен төтеп беретін кез келгенде баспасөздің орны тіптен бөлек болса керек.

5. Алып денелі Қабанбай атына қарай аяндады. Дәл осы кезде аландағы жалғыз ашада байлаулы тұрған Қабанбайдың «Көкдауыл» атанған қаракөк атын жетелеп Қаратаудың сусар бөркін киген сұңғақ бойлы, бота көз аққұба бойжеткен алдынан көлденең тарта берді.

6. Шежіреміздің біздің тарихымыздағы орнын жақсы білсекші. Осы нақылдың дұрысы, меніңше «Жердің нәрі – өмірдің нәрі болу керек».

- Сіз қалай деп ойласыз.

- Мүмкін.

- Менің талай ақын достарым бар. Олардың көбінің маған ақындық жақындығынан гөрі, азаматтық ағайындығы бағалырақ.

Сырбай төргі бөлмеге бас сұға:

- Әй, мен саған өлеңмен жауап берем, - деді.

- Айтып жібер !

7. Бір адам бар: өрік, мейіз ағашы сықылды

Жемісінен дүние жүзі баһра алады

Бір адам бар терек ағашы сықылды,

Отқа отын болғаннан басқаға жарамайды.

8. Әсем – біздің көршіміз. Жасы он жетіде. Ортадан жоғары бойы бар, дене бітімі қолмен әдейіліп сызғандай әдемі қыз. Дөңгелек жүзіне қыр мұрыны жақсы жарасады. Кішірек қара көзі, жұқалау қара қасы ашаңдау жүзіне әр береді. Иығына түскен сұйықтау қара шашын жинап, буып, алдыңғы кекілін сәл толқынлатып бұйралап қояды.

9. Қараша айының ортасы. Күн бұлыңғыр. Аспанда тұтаса басқан қара бұлт болмағаныменде, сұр бұлт жапқан күннің көзі бұлыңғыр тартқан. Солтүстіктен баяу соққан жел ызғарлы екен. Әсіресе таңертеңгі уақыттағы суық тондырып қана қоймайды, жанды да сергітеді.

10. Өзен бойын жағалап бірді-екілі жастар жүр. Одан әрірек екі-үшеуі қатар тұр, тегі балық аулаушылар болса керек. Қалың, бітік жасыл шөптің қураған кейіпі ғана емес, сусыннан босаған ыдыстар мен түрлі қағаз қалдықтары жаздағы әдемі жасыл шөп пен тынығып дем алған орын болғанын да байқатады.

Мәтін түрлері: А. Поэтикалық мәтін
 Ә. Ғылыми мәтін
 Б. Публицистикалық мәтін
 В. Ауызекі сөйлеу тіліндегі мәтін
 Г. Ісқағаздар мәтіні

А	Ә	Б	В	Г

4.Төменде қазақтың педагог-ағартушылары туралы 5 мәтін және олардың халықтық педагогикалық көзқарастарына қатысты 8 деректі мәтін берілген. Өзара сәйкес келетін нөмірлерді көрсетіңіз.

1	2	3	4	5

<p>1. Қазақтың аса көрнекті ағартушы-педагогы Ыбырай Алтынсариннің демократиялық-ағартушылық бағыты оның педагогикалық көзқарастарынан айқын көрінеді. Бүкіл өмір жолын мектеп ашуға, қазақ, балаларын оқуға тартуға, дүние ғылымдарын үйретуге, оқу құралдарын жазуға, тәлімгер-ұстаз дайындауға, оларға ғылыми әдістемелік басшылық жасауға, өз кезеңіндегі қазақ халқының қоғамдық өміріндегі саяси-әлеуметтік мәселелерді жан-жақты қамтып, жазуға жұмсады Ы.Алтынсарин қазақ жастарының мамандық алуына жол ашты.</p>	<p>2.Ағартушы-педагог А.Байтұрсынов бүкіл саналы өмірін қазақ, қоғамында білім-ғылымының дамуына, мектеп ағартушылық ісінің жанданып, кемелденуіне бағыштайды. Ол ауыл мектебінде, семинарияларда бала оқытты, оқу-тәрбие жұмыстарын жетілдіру саласында көп ізденді. А.Байтұрсынов ұсынған жаңа әліпби 1913 жылдардан бастап мұсылман медреселері мен орыс-қазақ мектептерінде қолданыла бастады. Қоғам алдына ол қазақ даласында оқу-ағарту ісі дұрыс жолға қойылсын, ол үшін ауыл мектептерінде балалар қазақша сауат ашатын болсын, оқу ана тілінде жүргізілсін деген талаптар қояды.</p>
--	---

<p>3. Халықтың педагогикалық даналығы Абайдың бүкіл қоғамдық қызметі мен идеялары аумағын қамтиды. Оның тәрбие мақсаты мен бағыттары жайлы ойлары – халықтық, талаптары – халықтық, көптеген шығармаларының мазмұны – халықтық. Халық мақал-мәтелдерін ол өзіне тірек, сипаттауды керек етпейтін қағида ретінде пайдаланады, олардан өз ойларына дәлелдемелер табады. Ойшыл ақынның бүкіл әдеби мұрасының идеялық мазмұны мен ішкі логикасын тұтастай алып қарағанда, өскелең ұрпақтың бойына тек адами құндылықтарды, рухани дүниелерді сіңіруге бағытталған қазына.</p>	<p>4. М.Жұмабаевтың үлесіне (Омбы мұғалімдер институтын бітірген соң) оқулық жазып, мұғалімдер курсына ұйымдастыру тиді. Соның нәтижесінде оның ұшқыр ойынан «Жазылшақ оқу құралдары һәм мектебіміз», «Сауатты бол», «Бастауышта қазақ тілін оқыту», «Педагогика» оқу құралы мен әдістемелері шықты. Ешқандай елге еліктемей қазақ халқының өз педагогикасы, өз мектебінің болуын қалады. Халықтық педагогиканы әлемдік педагогикамен ұштастыра отырып, қазақ педагогикасының алдыңғы қатарлы елдердің санатына жақындатуды меңзеді. Баланы заманына сай оқытып, білім беру керектігін алға тартты.</p>
<p>5. Міржакып Дулатов Ы.Алтынсариннің ұстаздық идеяларын әрі қарай дамытып, А.Байтұрсынов сияқты оқу-тәрбие мәселелерін ғылыми тұрғыдан қараған, шәкірттердің жаңа бағдарламалар арқылы білім алуына, мұғалімдердің ғылыми дидактикалық қағидаларға сәйкес сабақ жүргізуге әрекше мән берген педагогтардың бірі.</p>	

Деректі мәтіндер

<p>А. Тіл тазалығы дегеніміз – ана тілдің сөзін басқа тілдің сөзімен шұбарламау. Басқа тілден сөз тұтыну қажет болса, жұртқа сіңіп құлақтарына үйір болған, мағынасы халыққа түсінікті сөздерді алу. Орыстың жақсы жазушыларын алсақ, олар көбінесе мына түрдегі сөздерден қашқан: а) ескірген сөздерге жоламаған; ә) жаңадан шыққан сөздерден қашқан: б) өз тілінде бар сөздің орнына басқа жұрттан сөз алудан қашқан; в) жергілікті сөздерге, яғни бір жерде айтылып, бір жерде айтылмаған сөздерге жоламаған.</p>	<p>Ә. Білімді болу деген сөз – белгісіз нәрсені ашу қабілетіне ие болу деген сөз, білімді адам көп нәрсені біледі және қабілеті, дарыны арқылы басқа белгісіз нәрселерді өз бетінше аша алады. Сонымен қатар ғұламалар болашақ жастардың білімді болуы өзінің сана-сезіміне, зейініне, дара қасиеттеріне, ақыл-ойына, жауапкершілігіне байланысты екенін дәлелдеген. Біздің елімізге мемлекетімізді көркейтіп, өркендететін жас мамандар керек. Сол үшін біз түрлі ғылымды меңгеріп, оны өз болашағымызға, мемлекетіміздің көркеюіне пайдалануымыз керек.</p>
---	--

<p>Қазақ әдебиеті қатып-пісіп жетпеген уақытта бір қазақ сөзін ескі, жаңа деп, ол жағынан қатал қарап, қашып тұрмаймыз. Жалғыз-ақ, біздің мақтанышымыз – жатшылық (жат сөзшілдік).</p> <p>Б. Сен қарауға еп-есті кісі секілді көрінесің және жұмыс істеуге қуатың да бардай көрінеді, сөйтіп тұрып мұндай жаман іспен өзінді кемшілікке салып жүрсің. Бай болғың келсе, мен саған ақыл айтайын: мен өзім де сендей кедей едім, бірақ тіленшілік қылғаным жоқ. Ел ішінен ескі шүберек сұрап жиып жүрдім. Ол шүберектерді апарып қағаз істейтін фабриктерге сатып, соныменен азды-көпті ақша болған соң бір есек, бір арба алдым. Мұнан соң әуелі аздап, бара-бара көбірек әр үйден ескі-құсқы, тұтынуға жарамайтын шүберектерді сатып алып, арбамен жүріп сауда ете бастадым. Осындай іспен жеті жылда он мың франк ақшау тауып, енід бір қағаз фабрикасына кірістім. Жасым жас, ісім нық, жинақы және еріншектікті білмегеннен соң, осы күнде екі әйдік фабрикамды балама бердім. Үмітім бар, балам да аштық көре қалмас деген. Себебі, баламды да жасынан бо жүруге, еріншектікке, қиналмай мал табуға үйретпедім. Осы айтқанымша, машақаттанудан қашпасаң, сен де бай боласың.</p>	<p>В. Екінші, әрбір тәрбиешінің қолданатын жолы – ұлт тәрбиесі. Әрбір ұлттың бала тәрбие қылуы туралы ескіден қалып келе жатқан жеке-жеке жолы бар. Ұлт тәрбиесі баяғыдан бері сыналып, көп буын қолданып келе жатқан тақтай жол болғандықтан, әрбір тәрбиеші, сөз жоқ, ұлт тәрбиесімен таныс болуға тиісті. Және әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында, өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті. Бірақ ұлт тәрбиесін, ұлттың тәрбие жолында ұстаған жолын түгелімен дұрыс деуге болмайды. Ұлт тәрбиесінің жақсылық жағы көп болған секілді, жамандық жағы да көп. Талай нашар, зиянды әдеттер әрбір ұлт тәрбиесі ішінде толып жатыр. Баяғыдан бергі ұлт тәрбиесінің ішінде ұнамсыз, зиянды әдет, жол-жоралар толып жатқан ұлттың біреуі – біздің қазақ. Қысқасы, ұлт тәрбиесі қанша қадірлі, керек жол болғанмен, адастырмайтын дұрыс жол деуге бола бермейді.</p>
<p>Г. Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озады. Одан басқа нәрселерменен оздым ғой демектің бәрі – ақымақтық.</p>	<p>Г. Бір жылдың ішінде бір-ақ жаз болады. Ағаш, шөптер, гүл жыпарықтар бір-ақ рет жасарады. Осы секілді адамның да басына жастық екі келмейді. Жастық біздің өміріміздің жазы. Жаздан кейін қалай күз келеді,</p>

<p>Егер де есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал. Сол алдыңғы есеп алғаннан бергі өміріңді қалай өткіздің екен, не білімге не ахиретке, не дүниеге жарамды, күнінде өзің өкінбестей өткізіпсің? Жоқ болмаса, не қылып өткізгеніңді өзің де білмей қалыппысың?</p>	<p>сол секілді жастықтан соң кәрілік жетеді. Шаруасына жинақты кісілер жаз күні қыстық азық-түлігін даярлап қояды. Адам да жасында өнер-білім, жақсы мінездерді бойына жинау тиіс. Мұнсыз ол қартайған шағында рақат тіршілік ете алмайды.</p>
<p>Д. Әр бір өнер белгілі мінсіз қасиетін тілейді. Ондай қасиеті болмаса, қызмет жемісті болмайды. Белгілі бір өнерге арналып, бейім бола туған адамда ондай қасиет анық байқалады. Мысалы, артистік – бойына біткен мінез қасиеті. Біреудің басынан кешірген халін ұға білу, өзін өзгенің орнына қоя білу. Басқалардың қалпына түсу. Оның үстіне артист болуға өткір сезім, күшті қиял, жаттау қабілеті, ұстамдылық сипаттары да керек. Саудагер болуда, құнтақты, епті, айлакер, пысық, епшіл, тапқышыл, жылмаң болмай болмайды. Саудагер көрсе қызар, шыдамсыз, күйгелек болса ұрынады, ұтылады. Өткір сезім, күшті қиялдық саудагерге түкке керегі жоқ. Әскер қызметі көнбістікті, ерлікті, тәуекелшілдікті, тез байыптақыштықты тілейді. Осындай өзгеше сипаттар әр адамға белгілі рең береді. Қай адам қандай кәсіп істейтіні түріненде көрініп тұрады. Әскери адамның жүрісі – тұрысы, сөз дауысы тез, тың, келісілмелі, тақ- тақ келеді. Дүкенші болса, әдепшіл, жылмаң, жарамсақ келеді. Жақсы оқытушы болу үшін ілтипатты, тұрақты, кең, мінезі ауыр, жатық бойына берік, ұстамды болу керек. Шәкірттерінің қылт еткен қылығын байқап, жауабына әзір болу керек.</p>	<p>Е. Өмірде ешбір іске ыңғайсыз, қабілетсіз адам сирек болады. Бірақ сол қабілет қандай қызметке керектігін табу керек. Әрине, біреудің қабілеті артық, біреудікі кем, біреудікі өрге домалайды, ол жғмысты екінші біреу істесе, орнынанда мызғыта алмайды. Біреудің басы милы, біреудің қолы епті. Мұның екеуі де әлеуметке керек. Бір іске олақ адамды ешнәрсеге икемсіз, мүлдем топас адам деуге болмайды. Рас, адамның көбі іске тұрлаусыз, табансыз, бірді бастап, бірді тастағыш келеді. Мұндайлар толық адам емес. Бұлар дауыстың өзі емес, жаңғырығы. Бұлар қай ортаға кез келсе, сол ортаның жағдайына ыңғайланып жүре береді. Өз ойынан шығаратын өздік өнері болмайды. Олар есекке қосақталса да, атқа қосақталса да үйір болып кетеді. Тура жолына түсуге адамды табиғаты тура жетектей бермейді және адамның жетілуі де дәйім бір бағытпен жүре бермейді. Адамның қабілеті, икемдігі жетілуге, я болмаса жетілмей кешігуге өзінен болмаған сыртқы шарттардың ықпалы бар. Бұл күнде адамның қызмет таңдауына сыртқы жағдайдың салмағы күшті</p>

5. «Халықтық педагогиканың ерекшелігі неден көрінеді?» деген сұраққа жауап беріңіз. Жауаптардың ішінен дұрыс деп есептеген төртеуін сызыңыз. Өйткені тапсырманың 4 дұрыс жауабы бар.

Жеке адамның құндылығы туралы түсінікті білдіретін моральдық ұғым	Адамның өз-өзіне және қоғамның жеке адамға моральдық қатынасын бейнелейтін этикалық категория	Ұлттық дәстүрдің берік қалыптасып, өмір заңдылығына айналуы, этностық тіршілік	Әдептің, дәстүр мен әдет-ғұрыптың халыққа, халық сана-сына сіңіп, ұлттық мәнде көрінуі	Дінге, болашаққа, игі іс-әрекеттің келешегіне сену, көрегендікке бейімдеу
Оның қағазға түспеген, бірақ халық жадында мәңгі сақталып, ұрпақтан ұрпаққа ғасырлар бойы ауызша нақыл ақыл, өсиет өнеге, қағида болып тарап келген білім білік, тәлім тәрбие беру тағлымдары бар	Салт дәстүр, жол жора, қонақ күту рәсімдері, ел жұрт, ру тайпа, қала берді бүкіл халықтық қарым қатынастан берік орын алған тәлім тәрбиенің түрі, адам мінезі, іс әрекетін қалыптастырудың белгілі нормасы болып табылады.	Халық шығармашылығында көрініс тапқан, тәрбие ісіне тікелей не жанама қызмет ететін халық шығармашылығының тереңінен шыққан тәрбие саласындағы түсініктер, көзқарастар, пікірлер, сенімдер, дағдылар мен тәсілдер	Көне жазба ескерткіштерде мақалдар мен мәтелдер, ертегілер мен жырлар, бата, тілек секілді тәрбие құралдарында толығырақ бейнеленген	Туған елінің ар-намысын қорғау, ұлттық мұраларды қастерлеу, ата дәстүрін аялау, адам сыйлау.

Мәдениетаралық қатысымдық құзыреттіліктің ауызша түрін жетілдіру мақсатында «Кейс-стади» әдісін пайдаланып, жағдаяттар ұсынуға болады. Студенттер төмендегідей жағдаяттар бойынша пікір таластырады:

А.Шетелдіктер ғылымның қай саласы болмасын, танымал ғалымдармызды келісімшартпен өздеріне тартады. Мұның себебі Қазақ елінде ғалымдарға Англия, Франция, т.б. елдердегідей лайықты

құрметтің көрсетілмеуінде деген көзқарас бар. Сіз мұнымен келіспейсіз. Пікір таластырыңыз.

Ә.Сіз Халықаралық «Болашақ» стипендиясымен шетелге оқуға кетіп, Қазақстанға қайтпай қалған замандастарыңыз жайлы отандық басылымдардан оқып қалдыңыз. Бұнымен бәсекелестікке төтеп алмайтынымыз сөзсіз. Осындай жылда үш мыңға жуық шетелге кететін жастардың орнына ауылдағы дарынды балалардың молынан қамтылғаны дұрыс болар еді деген пікірлесіз. Пікіріңіздің дұрыстығын дәлелдеңіз.

Б. Жаңа техникалық құралдар оқу процесінің міндетті шартына айналды.

«Болашақта мектепте пәндік кабинеттер болады, олар интерактивтік тақталармен, ноутбуктармен және жаңа құрылғы – электронды планшеттермен қамтылады. Планшет – оқытудың заманауи құралы, онда оқушының әр күніне қажетті құралдар, күнделік, электронды сабақ кестесі, оқулықтар болады» деген болжамдар бар. Дегенмен сіз осы аталған электрондық құралдар бала денсаулығына кері әсер етеді, ұстаздың баяндауын, түсіндіруін ауыстыра алмайды» деп есептейсіз. Өз пікіріңіздің дұрыстығын дәлелдеңіз.

В. Әлем кеңістігіндегі болып жатқан өзгермелі жағдайлар білім беру жүйесіне де өзіндік әсерін тигізіп отырғаны белгілі. Қазақстанда жұмыс жүргізіп жатқан шетел оқу-ағарту бағдарламалары да Қазақстан білімін реформалауға өз әсерін тигізбей қоймайды. Осыған байланысты өз ой-пікіріңізді білдіріңіз.

«Кейс – стади» әдісі бойынша нақты болған немесе ойдан шығарылған жағдаяттар ұсынуға болады. Жағдаяттарды бөліп-бөліп кезекпен оқиды, немесе айтады [5; 21 б.], қалғандары талдау жасап, өз ойларын ортаға салады:

1. Халықтың пайымдауынша, еңбек – тұлғаның адамгершілік тұрғыда жетілуін бағалаудың басты өлшемі болып табылады, адамның абыройын арттырып, оның ерік-жігерін шынықтырады, оған қуат беріп, адамдар алдындағы беделге жеткізеді. Халық өнегелі еңбек етіп, өз еңбегімен еліне қоғамға және отбасына игі істер жасайды. Бұны Сіз құптайсыз. Неліктен құптайтыныңызды түсіндіріңіз. Осы жайында ойыңызды мақал-мәтелмен білдіріңіз.

А. Еңбек ерлікке жеткізер, ерлік елдікке жеткізер

Ә. Жігітке жеті өнер де аз

Б. Өнерлі өрге жүзер

В. Жүзден жүйрік, мынан тұлпар

Г. Өнерлінің қолы алтын

2. Жақсы, өнегелі адам өз заманында тынбай еңбек етіп, қол жеткен табыстары кейінгі ұрпаққа өшпестей із қалдырады. Осындай тұлғаның

игі қасиеттерін қастерлеген халқымыздың даналық сөздерін келтіре отырып, пікіріңізді келтіріңіз.

А. Жақсының аты өлмейді, ғалымның хаты өлмейді

Ә. Өнер ағып жатқан бұлақ, ғылым жанып тұрған шырақ

Б. Күш білімде, білім – кітапта

В. Жаста оқыған оқуың тасқа жазғанмен бірдей

Г. Ғылым инемен құдық қазғандай

Кәсіби қазақ тілі бойынша жоғарыда ұсынылған жұмыс түрлері мен тапсырмалар студенттердің қатысымдық, тілдік әлеуметтік-мәдени және дискурстық құзыреттіліктерін жетілдіреді. Сонымен қатар студенттердің өз кәсібін ұйымдастыра алу қабілеттерін шындай түседі.

Қорыта айтсақ, қазіргі таңда оқытушы білім беру мазмұнының жаңаруына байланысты оқытудың әдіс-тәсілдерін жетілдіріп отыруы, жаңа инновациялық технологияларды тиімді қолдана білуі, тілдерді меңгеруі қажет. Білім мазмұнының жаңаруы оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдері мен құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді.

ӘДЕБИЕТ

1 Типтік оқу бағдарламалары (Жоғары білім). 5В011900 - «Шетел тілі: екі шетел тілі» бакалавриат мамандығы бойынша. – Алматы: Полилингва, 2017

2 Әлметова Ә.С. Сөйлеу әрекеті түрлерін оқыту (әдістемелік құрал). – Алматы: Арыс, 2007. 27-б.

3 Әлметова Ә.С. Сұхбаттасу мәдениеті /Қазақ тілі ЖОО шетел тілі мамандығы үшін- Алматы: Толағай, 2007. - 316 бет.

4 Кәсіби қазақ тілі бойынша тест тапсырмалары. – Алматы: 2017. – 39-б.

5 Хащенко Т.Г., Макарова Е.В. Интерактивные методы обучения в образовательном процессе вуза (методические рекомендации для преподавателей Ульяновской ГСХА). - Ульяновск, УГСХА, 2011. - 46 с.

СПОСОБЫ УЛУЧШЕНИЯ ВИДОВ РАБОТ ПО ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ КАЗАХСКОМУ ЯЗЫКУ

Даркенбаева Ж.К., к.ф.н., доцент

КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: zhaidargul.d@mail.ru

В статье представлены методы и виды работы, используемые в обучении профессиональному казахскому языку. Виды работы и типы заданий, выполняемых на занятиях по профессиональному казахскому языку, направлены на освоение правильного написанию и произношение казахского языка, терминов и фраз по специальности по казахскому языку как языку специальности и совершенствованию языковых навыков, связанных с профессией. Так же рассматриваются способы улучшения типов задач, используемых в уроке: коммуникативные задачи, тематические задачи, тематические исследования, тестовые и игровые задачи.

Ключевые слова: ситуация, метод, специалист, специальность, профессия, текст, тест, кейс, межкультурное коммуникация, задания, профессиональный казахский язык, урок.

Статья поступила 31.03.2020

3 Бөлім
ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

Раздел 3
ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

Part 3
SCHOOL OF PEDAGOGICS AND ETHNOPEDAGOGICS

UDC 373.51

**FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE-INFORMATION-ACCUMULATING
COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS BASED ON
BLOG-RESOURCES**

Zhumabekova G.B.¹, c.p.s., associate professor

Tynymbay N.E.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: naziko_96-96@mail.ru

The article considers the importance and necessity of forming foreign-language-information-accumulating competence of secondary school students. This article provides detailed information about foreign language information accumulating competence, information competence of students, the effectiveness of using blog resources. This article is devoted to the study of the use of blogs in the formation of foreign language information-accumulating competence of secondary school students. The purpose of this article is to present the effectiveness of using blog resources in the formation of foreign-language information-accumulating competence.

Keywords: blog, competence, information competence, foreign language information-accumulating competence, information and communication technologies, blog technology, information.

Nowadays, the informatization of society is considered as an objective social process characterized by an increase in the impact of intellectual activities on all aspects of society. At this stage of development of the information society, it is necessary to discuss the impact of ICT on changing ways of presentation and perception of information; the emergence of new types of communication; a new understanding of literacy, the key competencies of the individual; the mass use of information technology. In Kazakhstan, informatization is seen as one of the priority directions in the development of the education system, the introduction of information and communication technologies into the educational sphere becomes a powerful tool for the solution of didactic and pedagogical tasks.

Information technology is based on the use of computers and telecommunication tools. The use of information and communication

technologies makes it possible to improve the effectiveness of the educational process, the quality of the pupils' learning, help the teacher to bring the effect of additional visibility in the course of the lesson, which facilitates the learning of the material by the students quickly and in greater amounts. [1].

In the context of the State Standard and the programmes of secondary education, the information educational environment in many ways surpasses the traditional system of foreign language lessons, which have already become familiar to teachers and have lost relevance for students. In addition, modern society is characterized by a high level of informatization, and for successful adaptation, conducting productive life and obtaining adequate information, it is necessary to have a sufficient level of information competence and formed information skills that will allow students to effectively adapt to the constant flow of information and changing living conditions and situations, the ability to independently search for new knowledge and use the information obtained in practical life to solve a wide range of problems. The concept of "foreign language information-accumulating competence" is interpreted as a certain set of information skills that allow the subject to qualitatively interact with information flows, to carry out an independent search, analysis, selection, transformation, preservation and subsequent use of information, transfer of the necessary information in accordance with the specific communicative situation [6].

Information competence implies, in particular, knowledge in the field of information and communication technologies, and in the field of their effective application in the process of foreign language education, focused on the use of information resources. In turn, information literacy of students is the basis, the initial level of formation of information-accumulating competence and includes a set of knowledge, skills, behavioral qualities of the student, allowing students to effectively find, evaluate, use the information for successful inclusion in a variety of activities and relations. In modern information conditions, information culture and informative competence are considered as an integral part of the general human culture [5]. A.V. Khutorskoy considers information competence as a key educational competence that provides the student's skills in relation to information" and is represented by the skills to "independently search for and select the necessary information, save and transmit it", and the assignment of information competence to the key competencies determines its formation in the framework of the general education content [7].

In the educational process, there is a parallel development of the student's personality and the formation of his/her information competence, which is considered as "integrative quality of personality, including knowledge, skills, information activities and value attitude to it", and an adequate level

of formation of informative competence provides “information literacy” of the individual as an “intellectual structure for understanding, searching and evaluating information”. [9].

When the senior stage of secondary school students turn to the Internet in search of the necessary information, they face specific problems: the need to select the appropriate search tool, the ability to competently build a query using the correct keywords, the ability to work with electronic texts, which involves the rapid determination of the importance of information, its selection, analysis, creation of secondary texts. Therefore, it is important to provide students with the maximum information in a short time, to teach them to orient themselves in the flow of foreign language information, to form the skill of effective use of information in practice. In this regard, working with blogs should become an integral part of learning a foreign language.

According to L. D. Shcherbina, learning how to select information should be a component of the wider function of learning a foreign language- -a cultural and educational function that promotes the development of education and culture of the future specialist as a professional [2].

L. D. Raitskaya believes that the formed and developing foreign language informative competence is the basic condition of professionalism and successful career, because in connection with globalization, informatization, and internationalization in business, in connection with the integration processes taking place in society, international cooperation takes place in a variety of professional fields [3].

Thus, the task of the secondary school is not only the formation of foreign language communicative competence and not just forming information competence but also the formation of foreign language-information-accumulating competence, since “communication with the outside world is a condition for obtaining information.” [4].

Blog technology is one of the examples of introducing the information and communication educational environment into the activities of a teacher directly. In addition, the blog is the social network that is best suited for the use in didactic purposes. It enables to create open or closed communities to discuss some problems, to implement group projects, to control the learning information through online tests, questions, discussions, reviews, etc. Based on this software platform, the teacher succeeds in engaging members of the study group in discussions, demonstrating that students acquire knowledge and certain skills not only by remembering complicated information but, more importantly, by obtaining as a result of searching, answering questions, discussions, critical evaluation of proposals and analysis [8].

The technical capabilities and limitations of blogs are completely determined by the general technologies of the Web. Blogging requires software that allows the average user to add, edit, and post online. This software is called the blog engine and is a special type of content management system.

Besides showing multimodal content, blogs seem to have great interaction, that stimulates communication and collaboration among the students involved. According to L.Grant, blogging increases opportunities for social interaction and fosters collaborative learning.[5]. Specifically, it is crucial for the senior stage of secondary school students as in many cases, they do not have the opportunity to communicate with native speakers on a daily basis. In addition, using blog resources in foreign language classes allows not only learning, but also real communication in the target language, increase interest and motivation in the learning process. Obviously, a teacher's blog and a joint blog are much easier to manage, therefore it is advisable to use them at the initial stage of using blogs in the process of teaching a foreign language.

Among these types of blogs, a special place is hold by teaching blogs, which contain additional information and instructions for students to work independently, as through this blog, teacher fosters students in the search for additional textbooks and orient them in the Internet's educational resources. In this regard, students store, collect, generalize and analyze the information by the means of blogs. In addition, links to interesting and useful resources can be placed by students themselves. In this case, before sharing information with classmates, students independently analyze and evaluate the value of a particular material. Students develop search skills, as well as the ability to navigate the Internet resources, sort and structure information in foreign language learning process.

Organizing information by topic, in reverse chronological order, and hypertext structure makes the blog unique for collecting and storing educational information. Multimedia contributes to the better perception and memorization of information, as well as the formation of foreign language-information-accumulating competence.

Blogs can contain both text material and various multimedia objects (graphics, audio, and video files). Multimedia contributes to the better perception and memorization of information, as well as the formation of foreign-language-information-accumulating competence.

The fact that the use of blogs does not require special technical knowledge from the user instead allows to quickly publish any type of information that indicates the use and availability of blog technologies. The blog has a user-friendly interface that can be customized according to the user's needs.it allows students to use special programs that make it possible to publish information,

both using a personal computer and via mobile communication means (mobile phone, smartphone).

The blog's communicative potential can be used to optimize teacher-student collaboration, as well as to save classroom time. For example, in a blog, one can hold a preliminary discussion of the issue and only then touch on it in the classroom, which allows the student to better explore the problem, find additional information and form their attitude to it. Due to the openness of the Internet resource, users and guests of the blog make contact and enter into foreign language communication both in class conditions in the classroom and extracurricular activities, for example, when doing homework. Depending on the language material presented through the blog, it is possible to form information competences, all types of speech activity, as well as the development of students' searching skills, socio-cultural and intercultural literacy.

Through the blog, students are psychologically more comfortable to give feedback to the teacher and share their impressions of the tasks. Feedback and questions from students about the exercises performed in the classroom can help the teacher form an idea of how well the material was understood and assimilated. Searching information about topic, sharing links with classmates, analyzing the information founded by students contributes to the formation of foreign language information-accumulating competence of students [5]. The blog is a convenient and accessible tool for managing students' educational and social activities. Blogs can be used as a virtual bulletin board for posting current and planned information – students' creative work, curriculum, and homework. In this case, the teacher informs the students in advance about the task requirements and evaluation criteria.

In conclusion, the use of blogs increases interest in the educational process as well as contributes to the formation of foreign language information-accumulating competence of secondary school students, as students are able to process, synthesize, analyze the specific information on the blog. The novelty of technology is one of the motivating factors in learning which provide students the right to participate in social processes. Therefore, blogs accept tasks that need to be completed outside of the learning process and the teacher-student relationship, allowing everyone to evaluate and comment on the student's work and allow each student to participate in a discussion that opens up new perspectives for learning foreign language.

REFERENCES

- 1 Galskova N.D. *Sovremennaya metodika obucheniya IYA: Posobiye dlya uchitelya.* - Moskva: ARKTI, 2003. - S.12.
- 2 Robert I.V. *Teoriya i metodika informatizatsii obrazovaniya (psikhologo-pedagogicheskiy i tekhnologicheskiy aspekty)* BINOM. Laboratoriya znaniy. - 2014. – S.43 .

3 Raitskaya L.K. Internet-resursy v prepodavanii angliyskogo yazyka v vyshey shkole: klassifikatsiya, kriterii otsenki, metodika ispolzovaniya: Monografiya. - M.:MGIMO – Universitet, 2007. - S.124

4 Bim I.L. Metodika obucheniya inostrannym yazykam kak nauka i problemy shkolnogo uchebnika. - M.:Rus.yaz.,1977. - S.78-86 .

5 Shtulman E.A. Osnovy eksperimenta v metodike obucheniya inostrannym yazykam Monografiya. - Voronezh. - 1971. - S.34 .

6 Ivanova D.I., Mitrofanov K.R., Sokolov O.V. Kompetentnostny podkhod v obrazovanii. Problemy. Ponyatiya. Instruksii. - M.: APK i PRO, 2003. - S.104.

7 Ivanova Ye.V. Formirovaniye informatsionnoy kompetentnosti – vazhneyshaya zadacha professional'noy podgotovki uchitelya ,2003. - S.155

8 Burgess J. Blogging to learn, learning to blog. In Uses of Blogs (eds A. Bruns & J. Jacobs), -2006. - Peter Lang, NewYork. - S. 95.

9 Hourigan, T., & Murray, L. Using blogs to help language students to develop reflective learning strategies: Towards a pedagogical framework. Australasian Journal of Educational Technology, 2010. - S.26.

ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ-ИНФОРМАЦИОННО-АККУМУЛИРУЮЩЕЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ ПРОФИЛЬНОЙ ШКОЛЫ НА ОСНОВЕ БЛОГ-РЕСУРСОВ

Жумабекова Г.Б.¹, к.п.н., доцент

Тынымбай Н.Е.², магистрант

^{1,2}КазУМОиМЯ им.Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: naziko_96-96@mail.ru

В статье рассматривается важность и необходимость формирования иноязычной-информационно-аккумулятивной компетенции учащихся профильной школы. В данной статье представлена подробная информация о иноязычной-информационно-аккумулятивной компетенции, информационной компетентности учащихся, эффективности использования блог-ресурсов. Данная статья посвящена изучению использования блогов в формировании информационно-аккумулятивной компетенции учащихся профильных школ. Целью данной статьи является представление эффективности использования блог-ресурсов в формировании иноязычной-информационно-аккумулятивной компетенции.

Ключевые слова: блог, компетенция, информационная компетентность, иноязычно-информационно-аккумулятивная компетенция, информационно-коммуникативные технологии, блог-технология, информация.

БЛОГ-РЕСУРСТАР НЕГІЗІНДЕ БЕЙІНДІК МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ АҚПАРАТ ЖИНАҚТАУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Жумабекова Г.Б.¹, п.ғ.к., доцент

Тынымбай Н.Е.² магистрант

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: naziko_96-96@mail.ru

Мақалада бейіндік мектеп оқушыларының шетел тілінде ақпарат жинақтау құзыреттілігін қалыптастыру маңыздылығы мен қажеттілігі қарастырылады. Бұл

мақалада оқушылардың шетел тілінде ақпарат-жинақтау құзыреттілігі, ақпараттық құзыреттілік, блог-ресурстарды пайдалану тиімділігі туралы толық ақпарат берілген. Бұл мақала бейіндік мектеп оқушыларының ақпараттық жинақтау құзыреттілігін қалыптастыруда блогтарды пайдалануды зерттеуге арналған. Бұл мақаланың мақсаты – шетел тілінде ақпарат жинақтау құзыреттілігін қалыптастыруда блог-ресурстарын тиімді пайдалану.

Тірек сөздер: блог, құзырет, ақпараттық құзыреттілік, шетел тілінде ақпарат жинақтау құзыреттілігі, ақпараттық-коммуникативтік технологиялар, блог-технологиясы, ақпарат.

Статья поступила 30.03.2020

CHILD REARING IS A SOCIAL PROBLEM

Zhalgasova Sh.A. c.p.s., professor
Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: Zhalgasova@mail.ru

The article considers the importance of family education. Today, issues of family education remain one of the global social problems. The author highlights and briefly characterizes the opinions of great people and learned teachers. The family, on the one hand, is an educational institution, and on the other - a very important part of the social structure. Family education plays an important role in the development of our state and its future.

УДК 159.09.72

БАЛА ТӘРБИЕСІ – ӘЛЕУМЕТТІК МӘСЕЛЕ

Жалғасова Ш.Ә., п.ф.к., профессор
Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: Zhalgasova@mail.ru

Мақалада бүгінгі таңда жанұялық тәлім –тәрбиенің маңызды әлеуметтік мәселелер екендігі көрсетілген. Отбасылық тәрбиенің этикалық адамгершілік түрлеріне сипаттама берілген. Мақалада ғұламалардың, педагог – ғалымдардың отбасылық тәрбие ұғымына берген түсінектемесі мен оның идеялық бағыттылығы қарастырылған. Отбасы бір жағынан тәлім-тәрбие институты болса, екінші жақтан-қоғамдық құрылымның аса маңызды бөлігі екендігі туралы айтылады,

Тірек сөздер: отбасы, қоғам, тәрбие, білім, отбасылық тәрбие, адамгершілік тәрбие.

Қазақстан Республикасының Конституциясында «балаларға қамқорлық жасау мен оларды тәрбиелеу ата-ананың құқығы мен парызы» делінген. [1]

Отбасы-оқыту мен тәрбие жұмысындағы мектептің одақтасы. Бала тәрбиесінің нәтижелі болуы осындай ынтымақтастыққа негізделеді.

Ежелгі грек философтары адамды әртүлі радиустағы бірқатар шеңберлердің түйіскен жерінде адам тұр, бірінші шеңбер адамға ең

жақыны отбасы – әже мен ата, ері мен әйелі, балалалары екінші шеңбер – жақын және алыс туыстары; үшінші шеңбер – ол өмірсүріп жатқан елдегі азаматтар; төртінші шеңбер – бүкіл адамзат қауымы – депті. Осының өзі адамның басқа адамдармен тығыз байланыста екенін көрсетеді. Бұл байланыстар адамды қоршаған әлеуметтік ортадағы жағдайлар мен шарттар ретінде оның өмірі рухани дүниесінің қалыптасуына ықпал етеді. Соның ішінде маңыздысы – отбасы. Отбасының ұрпақ тәрбиесі мәселелерін шешудегі ерекшелігі ата – ананың білім және жалпы мәдени деңгейінің жоғары болуы. Жалпы: От басы деген не? Оның мәні неде? Қоғамды қандай роль атқарады? Әр адамға не береді? Осы сұрақтарды қарастырып, шешу кезінде көптеген ойшылдар, ғалымдар атсалысқан. Мысалы: ежелгі грек ойшылы Платон «Адамдар отбасын құру үшін болашақ өмірдегі серігінің қандай отбасынан шыққанын, оның әкешесі мен ата-бабаларын жақсы білугі қажет» деген екен[2]

Түркі ғұламаларының өкілі М.Қашқаридың өмір туралы көзқарасына жүгінсек, ғалым адам бұл өміргеізгілік істер жасау үшін келеді деп біледі. Сол тұрғыдан қарағанда отбасында тұлғаны қалыптастыру идеясы да ізгілікке бағытталуы тиіс. Өмір сүрудің мәні адам өзінен кейін келер ұрпаққа ізгі мұра қалдыруы керек деп есептеген ақын тұлғаның әрекеті міндетті түрде рухани құндылықпен байланысты болуы керек, өйткені, материалдық байлық ол өткінші нәрсе деп түсінеді. Мұндай көзқарастарын ақынның «Бұл дүниеге келген соң, қалмас ешкім мәңгілік, тек жұлдыз бен Күн ғана, қайта туар жаңғырып» деген өлең жолдары дәлелдейді [3]. Сондықтан, балаға отбасында оның сәби шағынан ізгілік мұраттарға талпынушылығын қалыптастыру керек деп ой түйеді. Ондай қасиеттерге жақсы мінезді, өнер мен білім-ғылымды игеруді, қонақ күте білуді, жақсы жолдас табуды, ата-ананы құрметтеуді, сөйлеу мәдениетін меңгеруді, қайырымды да төзімді болуды жатқызады. Ол үшін табысты еңбектің көзі болып табылатын тәрбиедегі іс-әрекеттілік идеясын ұсынатынын аңғарамыз.

Отбасы проблемасына Батыс Европа ағартушылары да аса мән берген. Мәселен: француз ағартушысы Ж.Ж. Руссо: «Барлық қоғам біткеннің ең арғысы және бірден – бірі тәбиғиы – отбасы» деген. Отбасында бала тәрбиесіне ықпал болу үшін оларға арнайы жағдай жасалу қажет. Қазыргі кезде тәрбиеге сыртқы ортаның әсері күшті. Баланың ата-ананы тындамауы немесе қаламауы соған байланысты. Балалар өркөкірек, менмен, жалқау, ал қыз баланы қызша, ұл баланы ұлша тәрбиелеуге әр отбасының жағдайы мен мүмкіншілігі жоқтың қасы. Сондықтан да балаларға қазақи дәстүрмен тәрбие беру үшін мектепте ата-аналармен арнайы дайындық жүргізу қажет.

Адамға білім-сана, рухани байлық, игі қасиеттер туа пайда болмайды, өзінен – өзі келмейды, бір күнде теліне де салмайды. Ол күнделікті, әрі ұзақ дұрыс тәрбиенің нәтижесі. Бүгінде психология, педагогика ғылымдары да адамның мінез – құлық белгілерінің көбісі жас кезінде қалыптасатынын дәлелдеп отыр. Баланың бойыны адал, игі қасиеттердің ұрығын өмірге келген күннен бастап сеуіп, оның әрмен қарай өрби беруі үшін тәрбие жұмысының барлық тәсілдерін пайдалану қажет.

А.С. Макаренко: «Қашанда болсын, адамға талапты көп қоя отырып, адамды мейлінше көбірек қадірлеу керек. Қадірлемейтін адамнан көп нәрселерді талап етуге болмайды» деген.

Олай болса, баланы ұғына білу, оның намысына тимей талап қою абзал. Халқымыз қашанда балаларды мәдениеттілікке тәрбиелеуге ерекше мән беріп, барлық тәрбие жұмыстарын пәрменді түрде ұйымдастырып келеді. Балалардың іс-әрекетін ізгілендіріп, рухани дамуын дұрыс жолға қою үшін олардың тұлғалық қасиеттерін гуманистік бағытта тәрбиелеп, олардың шығармашылықпен дамуына жол ашу керек.

Адамның адамшылығы – ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы дос, жақсы ұстаздан болады деген – Абай [4]. Айтушы ақылды болса тыңдаушы дана болады.

Адам болып туылу анадан, хайуан болу өзіңнен – деген. Тәрбиелеу дегеніміз – бойыңызға білімгенегізделген этикалық игіліктермен өнерді дамыту деген – ұлы ғұлама Әл-Фараби.

Мәдениетті адам бола білу дегеніңіз, сайып келгенде – өнер.

Баланы жастайынан кішіпейіл болуға, үлкенді сыйлай білуге, жақсы мінез-құлыққа баулуға үндейтін ғибратты ұғымдар халқымыздың мақал, мәтел, шешендік сөздерінде де аз емес. Мәселен; «Ұлы жол үйіңнің табалдырығынан басталады», «Мейрімділікті анадан үйрен, пәктікті баладан үйрен», «Үлкенді сен сыйласаң, кіші сені сыйлайды», «Талабы жоқ жас-қанатсыз құс» тағы басқа мақалдарда көрініс береді. Аталы асыл сөздерді тәрбие ісінде шығармашылықпен пайдалана білу абзал. Отбасына тығыз байланысты қалыптасатын баланың мінез-құлқы сияқты, оның жан-дүниесі, адамгершілігі, киім-киісі, жүріс-тұрысы да зор көңіл бөлуді қажет етеді. Жастардың эстетикалық талғамын қалыптастыруды адам өзін-өзі қадағалап дұрыс киініп, көпшілік алдында өзін ұстай білуінен бастаған жөн. Қазіргі кезде кейбір жастар тіпті мектеп оқушылары арасында да, мәдениеттілік деп түрлі жарамсыз үрпиген прическа жасап, түрлі түстерге бояп көзге ерсі, жеңілтек көрінеді. Кейбір қыздар өте модашыл, ата-анасына айтқанын істетіп, басқалардан ерекше көрінуге тырысады. Бұл оларды санасыз тіршілікке үйретеді.

Артықтығы адамның – ақылында,

Ақыл болса, патшадай пақырың да.
Ат пен есек жем жесе бір астаудан,
Мінездес боп шығады ақырында-дегендей

Мұндай келеңсіздікке жол бермеу үшін ата-ана баланың қиял, ерік, ойлау процестерінің, зейін қабылетінің, мінез-құлқының күрделене бастағанын бақылауға алып ерекше тәрбиелік қамқорлық көрсету қажет. Жас өспірім ұрпақтарды тәрбиелеу ісі тек ата-аналардың, ұстаздардың ғана ісі деп қарамай, оларда кездесетін оғаш қылықтарды көргенде бейтарап қалмай әрекет ету керек себебі ол біздің болашағымыз, ұлтымыздың болашағы-балаларда, жастарда.

Отбасын қоғамнан бөліп қарауға болмайды, қоғамда болып жатқан оқиғалар ешкімді айналып өтпейді. Мемлекеттің пайда болуын отбасы шығуымен байланыстыру жай емес. Отбасы қоғамдық өмірдің тірі жасушасы. Қоғамда өмір сүре оырып, қоғамнан тысқары бола алмайсың.

Адам тек адамдар арасында ғана адам бола алады, сондықтан адамдардың үйренуге де, ақыл айтуға да қақысы бар. Негізі жалпы орта білім беретін мектептерде келешек ұрпақтың білімі және тәрбиесінің ірге тасы қаланып өмірге жолдама беріліп аттандырылса болашақта тәрбиелі, білімді, өрелі азамат тәрбиеленбек. Бұның шешімін Абайдың «Толық адам» формуласынан іздеген дұрыс. Бұл- тек өзіне сенімді, ізгілік пен жақсылыққа ұмтылатын адамдарға тән қасиет. Олай болса біздің жас өспірімдер алдындағы міндетіміз осы қасиеттерді жастардың санасына сіңіру үшін Абай шығармаларын ұрпаққа бағыт беретін темірқазыққа айналдыруымыз қажет.

Абайдың әлемін таныған жас ұрпақ, қазақтың тілін, болмысын, тұрмыс-тіршілігін, дүниетанымын, мінезін, рухын танитыны сөзсіз.

ӘДЕБИЕТ

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. - Астана, 2006. – Б.16.
2. Асмус В.Ф. «Платон». - М. Мысль, 1975. – 132 с.
3. Қашқари М. Еңбектеріндегі отбасы тәрбиесі мәселелері // «Қазақстан қоғамының модернизациялану жағдайындағы педагогикалық білім, мәселелері мен болашағы» атты Республикалық ғылыми практикалық конференция материалдары. – Астана Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2007. –Б.115-121.
4. Абай. Қара сөздер.- Алматы. Жазушы, 2005. - 211 б.

ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ – СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Жалгасова Ш.А. к.п.н., профессор
КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: Zhalgasova@mail.ru

Аннотация. В статье рассматривается значимость семейного воспитания. Сегодня вопросы семейного воспитания остаются одной из глобальных социальных

проблем. Автор выделяет и кратко характеризует мнения великих людей и ученых педагогов. Семья, с одной стороны, является образовательным учреждением, а с другой - очень важной частью социальной структуры. Семейное воспитание играет важную роль в развитии нашего государства и его будущего.

Ключевые слова: семья, общества, воспитание, образование, семейное воспитание

Статья поступила 30.03.2020

UDC 373.51

PECULIARITIES OF FORMING FOREIGN-LANGUAGE METALANGUAGE COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Zhumabekova G.B.¹, c.p. s., associate professor

Turdaly T.L.², master student

^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: tansho_097@mail.ru

The article considers the essence and importance of developing foreign-language metalanguage competence of secondary school students. This article provides detailed information about foreign language metalanguage competence of students and its main functions. This article is devoted to the study of features and ways of forming foreign language metalanguage competence of secondary school students. The purpose of this article is to define metalanguage as an intermediary language which serves as a main component of intercultural communicative component and present the features and key elements of cultivating of foreign-language metalanguage competence of secondary school students .

Key words: competence, information competence, foreign-language metalanguage competence, intermediary language, metalinguistic description, metalinguistic awareness, target language.

Before addressing the disagreements regarding its usefulness in language learning, it is important to remember that metalanguage is an imprecise term. Simply put, metalanguage is any language used to talk about language. Broadly speaking, it may refer to basic grammar expressions such as word, sentence, subject/predicate, noun or verb, specialized linguistic terminology such as phonotactics and also non-technical words that describe general language use such as mean, say or correct. Widdowson argues that even dictionary definitions which explain the denotation of words are one category of metalanguage competence [1]. Researchers disagree on whether to adopt a broad or narrow definition, making the boundaries of what exactly constitutes metalanguage vague. Fortune clearly identifies three distinct types of metalanguage in order to describe the kinds of metalinguistic interactions between students in a collaborative, form-focused task. In his study, Metalanguage A refers to technical terms such as past, word, present and plural, Metalanguage B to non-

technical terms used for generalizations about language rules such as mean, general, sense and specific, and Metalanguage C to non-technical terms used in interactions about language such as say, write, right and change. Berry provides a summary of this variation in an effort to promote more consistency. He makes a distinction between the count noun a metalanguage the non-count noun metalanguage. The count noun, he says, is precise and distinct from the object, or target language. The non-count noun, however, is neither precise nor distinct from the target language. He argues the latter definition is most useful for applied linguistics because it recognizes the reality of the vague and redundant nature of metalanguage, while helping to explain the reflexive relationship between metalanguage and the object language [2].

The theory that uses the metalanguage as an intermediary language that could serve as the main language of human thought, transform it into some semantic structure, is one of the varieties of logical algorithmic models. Based on this approach, an attempt was made to computer-interview, conducted in natural language by converting the language into "some semantic structure" or intermediary language. At the same time, a preliminary semantic analysis of expressions was carried out. The metalanguage competence in such models, according to R. Shenk, is defined as "a representation of the meanings of a natural language that does not contain the words of a language", represents extra-linguistic information, has a function according to which one can decompose concepts into separate units, characteristics, detailing features [3]. The semantic representation is modulated in such a way that it can be extracted from the expressions of any language and generated on another. Each concept has a meaning that combines many simple elements that ultimately constitute a semantic idea. So, without knowing the meaning of the word "slush" (the concept used by New Yorkers to denote the word snow and slush) understanding of its meaning by a detailed description of various features without using it on the metalanguage of the term itself. Such a meta-language theory is based on the fact that for any statement in a natural language there is a "sentence or a set of sentences in another language that are semantically equivalent to it".

The selection of universal, language-independent, basic semantic elements makes it possible to express similarities of meanings and to present identical meanings as identical. Thus, the sentence "Do not let John leave the room" and "Prevent John from leaving the room" can be expressed on the metalanguage as one meaningful idea. superficial manifestation".

In formal logical metalanguage competence models, the meaning of the text is represented as a network of conceptualizations, which is the main unit of the semantic level of the language. At the same time, the basic function of the metalanguage is to simplify the derivation of truth-like reasoning and memory

processing statements “consisting of an elementary vocabulary in which units have a set of related conceptual cases and rules of truth-like conclusions.

The main feature of such a conceptual view is the presence or absence of a reason for a unit chain into which “causal relationships in the form of conceptual dependencies” are combined. Comparison of statements “Mary gave John a million dollars. He bought a new car” and “Mary gave John a million dollars. She visited his aunt in Mexico” clearly represents that in the first case a causal chain and text connectivity exist, in the second, there is no connection”.

Building a causal chain requires a metalinguistic description in a program aimed at understanding the natural language, intermediate states (John has money as a result of a gift) and actions (the possibility of a subsequent purchase). Such pragmatic conclusions are necessary and are key to building a network of conceptual representations. the scenario, which is a larger conceptual structure containing knowledge of the world and contextual information, allows you to switch to a new level of representation of knowledge, unifying ideas through memories of experience or memory.

With an understanding of some topics related to metalanguage, it is now possible to assess how best to use metalanguage in language instruction. It should first be noted, however, that there will likely be no single straightforward answer regarding the best time, place and method to use metalanguage in a communicative classroom. Teachers need to consider the research and following discussion in a manner which determines the best application to their given teaching context. This discussion will focus on the variable utility of metalanguage from three different perspectives, that of the learner, the task-type and design, and the language learning purpose or goal.

In addition to teaching context, researchers suggest that teachers should consider the use of metalanguage not only for a class as a whole, but within classes separately for each individual learner. Berry found great variation in the types and extent of metalinguistic knowledge among learners with different backgrounds. Polish students of English on average received more metalanguage than students from Hong Kong, who in turn learned more than students from Austria [4]. However, there was also very high variation of knowledge of metalanguage within each of these groups. These findings suggest that when introducing metalanguage in class, it is necessary for teachers to use concrete measures in order to prepare learners who have less knowledge. This complication may discourage some teachers from using metalanguage in class at all, but Fotos and Ellis found that metalanguage was one productive way to help structure and scaffold difficult tasks. For this study, they devised a task in which learners used cards with examples of dative verbs

to exchange information, negotiate rules and then report their findings to the class. Students were more successful at this communicative grammar task when it was scaffolded appropriately through task training such as the provision of the relevant metalanguage. This study suggests that when tasks are designed carefully, metalanguage is a helpful support that encourages communication among learners with variable metalinguistic knowledge. In addition to a learner's background and level of task training, their overall target language proficiency must be another consideration for the teacher [5]. Similar to Fotos and Ellis' communicative grammar task, Fortune designed a dictogloss task for English language learners of various L1 backgrounds and L2 proficiencies to complete in groups. He recorded the groups as they negotiated the meaning and rewrote scripts for listening passages, and then analyzed their language-related episodes for frequency and category of metalanguage use. He found that advanced learners were 50 percent more likely to use metalanguage than intermediate learners. The most common purpose of metalanguage use was to explain the meaning or provide a synonym or antonym for an item. He concluded that metalanguage was helpful to the students in sustaining their attention to form and in consolidating existing knowledge, or co-constructing knowledge of language. Fortune's observation that advanced learners use metalanguage more frequently than intermediate learners might suggest that teachers should only introduce metalanguage to more proficient students or classes [6]. However, there are two potential counterarguments to this notion. The first, based on Storch and Wigglesworth's study, suggests that the structured use of L1 can be helpful for grammar explanations. They found that by putting students with common L1 backgrounds into pairs, they often used L1 metalanguage effectively to discuss L2 grammar. Storch and Wigglesworth argue that this suggests that there is a place for structured use of L1 in class [7]. Perhaps it can be one tool to scaffold communicative tasks involving metalanguage for beginning learners. By modeling these metalinguistic exchanges, teachers may be able to encourage more productive use of L2 metalanguage by intermediate learners as well. The second finding against waiting until the advanced level to introduce metalanguage comes from Elder and Manwaring's study of Australian university beginner and intermediate students of Chinese. By administering a test of Chinese metalinguistic awareness, they discovered not only a positive correlation between metalinguistic knowledge and Chinese proficiency, but also that active command of metalanguage as based on the test takers' ability to actively produce grammar rules was not the best predictor of general Chinese performance. Error correction, involving passive metalinguistic knowledge, was found to be a better predictor of Chinese proficiency, suggesting that though it may be unreasonable to expect beginner language learners to actively

produce metalanguage, they can make receptive use of it much earlier [8]. This echoes Ellis' sentiments that receptive understanding of L2 metalanguage is a better measure of explicit knowledge than productive use. Perhaps the only people who can be realistically expected to provide grammar rules are the language teachers themselves. Instead of demanding concise and comprehensive descriptions of target language grammatical features, it might be more practical to ask students to internalize these rules [9].

Many of the studies discussed above indicate that metalanguage competence can be used to positive effect in language instruction, but the specific target language domain it facilitates is not always clear. Camhi and Ebsworth's finding that metalanguage can make students more autonomous suggests that metalanguage's utility may not be limited to the domain of the classroom. Rather, it might be considered a metacognitive learning strategy which learners can employ on their own. This finding is consistent with the earlier discussion on languaging and self-scaffolding as a tool to help learners become more autonomous, and is further supported by the important role language awareness is given in many models of learner autonomy.

Widdowson proposes further that metalanguage can be considered a tool to help students communicate in situations beyond the classroom. He borrows the term valency from chemistry, defining it in a language teaching context as "a measure of investment value ... [that] has to do with language which is useful for learning more language" [9]. Thus, metalanguage has high valency as it can support future language acquisition when learners seek and receive explanations about language features. If metalanguage can be accepted in this way as a tool to expand and add precision or accuracy to a learner's metalinguistic awareness, then perhaps language teachers will benefit from thinking of metalanguage as an investment in their students' long-term success.

To summarize, language teachers need to be aware of learners' variable metalinguistic awarenesses and use metalanguage as a tool to highlight the important grammatical concepts for those students with less metalinguistic knowledge. Furthermore, teachers should not avoid introducing metalanguage to less proficient learners, but rather find ways to scaffold it appropriately, which do not demand active production of grammar rules.

REFERENCES

- 1 Widdowson, H. G. Defining issues in English language teaching. Oxford:Oxford University Press. 2003. - S.14-20.
- 2 Berry, R. Making the most of metalanguage. *Language Awareness*, 14, 2005. - S.3-20.
- 3 Shenk R. *Integrated Understanding System / New in foreign linguistics.* - M.: Rainbow, 1983. - Vol. XII.
- 4 Fotos, S., & Ellis, R. Communicating about grammar: A task-based approach. *TESOL Quarterly* 25, 1991. - S.605-628.

5 Fortune, A. Learners' use of metalanguage in collaborative form-focused L2 output tasks. Language Awareness, 14, 2008. - S.21-38.

6 Storch, N., & Wigglesworth, G. Is there a role for the use of the L1 in an L2 setting? TESOL Quarterly, 37, 2003. - S.760-770.

7 Elder, C., & Manwaring, D. The relationship between metalinguistic knowledge and learning outcomes among undergraduate students of Chinese. Language Awareness, 13, 2004. - S.145-162

8 Ellis, R. The definition and measurement of L2 explicit knowledge. Language Learning, 54, 2004. - S.227-275.

9 Camhi, P., & Ebsworth, M. Merging a metalinguistic grammar approach with L2 academic process writing: ELLs in community college. TESL-EJ, 12(2), 2008. - S.1-25.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ МЕТАЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ ПРОФИЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Жумабекова Г.Б.¹, к.п.н., доцент

Турдалы Т.И.², магистрант

КазУМОиМЯ им.Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: tansho_097@mail.ru

В статье рассматриваются сущность и важность развития иноязычной метаязыковой компетенции учащихся профильной школы. В данной статье представлена подробная информация об иноязычной метаязыковой компетенции учащихся и ее основные функции. Данная статья посвящена изучению особенностей и способов формирования иноязычной метаязыковой компетенции учащихся профильной школы. Целью данной статьи является определение метаязыка как языка-посредника, выступающего в качестве основного компонента межкультурной коммуникативной составляющей, а также выявление особенностей и ключевых элементов формирования иноязычной метаязыковой компетенции учащихся профильной школы.

Ключевые слова: компетентность, иноязычная метаязыковая компетенция, язык-посредник, метаязыковое описание, метаязыковая осведомленность, целевой язык.

БЕЙІНДІК МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЕТ-ТІЛДІ МЕТАТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жумабекова Г.Б.¹, п.ф.к., доцент

Турдалы Т.И.², магистрант

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

e-mail: tansho_097@mail.ru

Мақалада бейіндік мектеп оқушыларының шет тілді метатілдік құзыреттілігін дамытудың мәні мен маңыздылығы қарастырылады. Бұл мақалада оқушылардың шет тілді метатілдік құзыреттілігі және оның негізгі қызметтері туралы толық ақпарат берілген. Бұл мақала бейіндік мектеп оқушыларының шет тілді метатілдік құзыреттілігін қалыптастырудың ерекшеліктері мен жолдарын зерттеуге арналған. Бұл мақаланың мақсаты шет тілді метатілдік құзыреттілікті мәдениетаралық қарым-қатынастық құзыреттіліктің құрамдас бөлігі ретінде анықтай отырып, бейіндік мектеп оқушыларының шет тілді метатілдік құзыреттілігін қалыптастырудың ерекшеліктері мен негізгі элементтерін анықтау болып табылады.

Тірек сөздер: құзыреттілік, шет тілді метатілдік құзыреттілік, метатілдік сипаттама, метатілдік білім, бастапқы тіл.

Статья поступила 30.03.2020

PSYCHOLINGUISTIC BASICS OF COGNITIVE AND LINGUISTIC DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Yermakhan A.B., master student

Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: albinaermakhan2fl2@gmail.com

The article discusses the psycholinguistic foundations of the cognitive and linguistic development of preschool children. Preschool age is the period of the most intensive formation of the motivational sphere. Among the various motives of preschool children, a special place is occupied by the cognitive motive, which is one of the most specific for older preschool children. Therefore, the task of preschool institutions is to develop in preschoolers a steady need for knowledge, the need for learning or the motivation for learning. Thus, the cognitive development of preschool children is one of the main tasks at the early stage of foreign language education.

Keywords: cognitive development, cognitive interests, intelligence, sensory perception, language development

УДК 159.54

ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КОГНИТИВНОГО И ЯЗЫКОВОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Ермахан А.Б.

магистрант КазУМОиМЯ Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: albinaermakhan2fl2@gmail.com

В статье рассматриваются психолингвистические основы когнитивного и языкового развития детей дошкольного возраста. Дошкольный возраст – это период наиболее интенсивного формирования мотивационной сферы. Среди разнообразных мотивов дошкольников особое место занимает познавательный мотив, который является одним из наиболее специфичных для старшего дошкольного возраста. Поэтому задача дошкольных учреждений развивать у дошкольников устойчивую потребность в познаниях, потребность в учении или мотивацию учения. Таким образом, когнитивное развитие детей дошкольного возраста являются одним из главных задач на ранней ступени иноязычного образования.

Ключевые слова: когнитивное развитие, познавательные интересы, интеллект, сенсорное восприятие, языковое развитие

Развитие и формирование познавательных интересов детей связывают с процессом обучения, где основными аспектами жизни ребенка являются поэтапный переход ребенка с одного уровня знаний на другую, где познавательные и практические умения переходят к более высоким умениям. В содержании учебного процесса существует много объективных поводов для формирования познавательных интересов детей.

«Дошкольный возраст – это период наиболее интенсивного формирования мотивационной сферы. (А.Н. Леонтьев). Среди разнообразных мотивов дошкольников особое место занимает

познавательный мотив, который является одним из наиболее специфичных для старшего дошкольного возраста» [1]. Познавательная активность не зависит прямым образом от возраста, поэтому не все дети дошкольного возраста обладают этим качеством. Последовательно, педагоги заинтересованы в развитии знаний и умений ребенка, также в развитии их интереса к познанию окружающей действительности. Поэтому задача дошкольных учреждений – «развивать у дошкольников устойчивую потребность в познаниях, потребность в учении или мотивацию учения» [1]. Таким образом, когнитивное развитие детей дошкольного возраста являются одним из главных задач на ранней ступени иноязычного образования.

Когнитивное развитие (от англ. Cognitive development) – развитие всех видов мыслительных процессов: восприятие, память, формирование понятий, Роберт Л. Солсо определяет следующим образом, «познание относится к различным процессам как внимание, распознавание паттернов, сенсорные регистры, когнитивная нейронаука и рабочая память. Когнитивное мышление это продукт возможного взаимодействия, использования, манипулирования и организации таких компонентов» [2].

Теория когнитивного развития была разработана швейцарским философом и психологом Жаном Пиаже. Его теория исследует рост разумности, которая, по Пиаже, означает способность точно отражать окружающий мир и выполнять логические операции над образами концепций, возникающих во взаимодействии с окружающим миром. А концепции формируют языковую картину мира детей [3].

В процессе работы над своей теорией Ж.Пиаже заметил, что дети одного возраста, за которыми он наблюдал, допускали практически одинаковые ошибки в умственном труде. Но по мере взросления этих детей и по мере приобретения опыта из окружающей среды, они перестают допускать идентичные ошибки, так происходят качественные изменения в их развитии. Данные наблюдения дали возможность Ж.Пиаже утверждать, что на развитие детей влияют как генетические факторы, так и факторы окружающей среды, где они непосредственно находятся.

Например, дети до двух лет реагируют на раздражители внешнего мира полагаясь на свои собственные «знания» или чувства. Они трогают и бросают те или иные предметы, но взрослея, замечают, как окружающие его люди взаимодействуют с теми же предметами и подстраивают свою деятельность под общепринятые нормы. В когнитивной теории развития Ж.Пиаже выделил три периода развития ребенка в умственном аспекте.

Первый период (от рождения до 2 лет) – период сенсо-моторного интеллекта то есть познание формируется через перцептивные действия:

зрение, слух, тактильные ощущения и т.д., то есть познание мира через свойства и признаки окружающих предметов. Также «моторный интеллект» - который развивается через повторяющиеся физические действия. На данном этапе отсутствует понимание объективной реальности [3].

Второй период (от 2 до 7 лет) – стадия конкретных операций, эту стадию разделяют на две подстадии: дооперационную и операционную. В этот период ребенок способен строить внутренние, абстрактные умственные образы и имеет представление о предметах. У детей появляются наглядные представления и начинается складываться речь. На данном этапе преобладает эгоцентрическое мышление, восприятие доминирует над рассудком [2],

Третий период (от 7 до 11 лет) – стадия конкретных операций. У ребенка развивается конкретное мышление, способность к сохранению полученной информации, способность к пониманию чисел. На данном этапе развития, ребенок может устанавливать отношения между предметами и разделять их на классы [2].

Четвертый период (от 12 до 15 лет) – стадия формальных операций. Ребенок в этот период способен мыслить об абстрактных концептах и понятия, рассуждать и анализировать, обобщать и синтезировать. Умственные операции структурно организованы [3].

Основная задача сенсорного воспитания детей дошкольного возраста сводится к формированию у детей умений воспринимать и представлять предметы и явления, которые способствовали бы совершенствованию процессов-конструирования, звукового анализа слова и т.д.

Анализируя работы ученых о когнитивных процессах, о связи языка и мышления мы обнаружили, что Выготский Л.С. критиковал точку зрения швейцарского психолога и философа Пиаже о мышлении. По мнению Льва Семеновича, мышление – как высшая психическая функция не может анализироваться или изучаться в отрыве, без учета культурной и социальной среды. Если, по мнению Пиаже, умственное развитие подчиняется в основном биологическим законам и генам, независимо от процесса обучения, то, по мнению Выготского Л.С. развитие – это процесс присвоения социально- исторического опыта этноса в котором проживает ребенок. Данное убеждение приобретает, наш взгляд, особое значение в свете обновленной методологии иноязычного образования, при котором основное значение имеет осмысление и присвоение ребенком культурных образцов народа изучаемого языка.

В своей «культурно-исторической теории» Выготский Л.С. различал две формы психических функций: низшие и высшие. По его

мнению, низшие психические функции являются продуктом эволюции биологического мира, а высшие – продукт исторического развития общества. Низшие психические функции произвольны, а высших могут быть регулированы и сознательно управляемы. Поэтому, развитие высших психических функций (ВПФ) важнее и приоритетнее, так как любая деятельность личности должна быть сознательно управляемой. А самым важным и главным источником развития ВПФ является систематически изменяющейся социальной среда, то есть «социальная ситуация развития» (термин введенный Л.С. Выготским) [5]. «Социальная ситуация развития» должна быть в свою очередь, включена «в зону ближайшего развития» ЗБР – это «область незрелых, но созревающих, но созревающих процессов». Зона ближайшего развития это пространство между уровнями актуального и возможного развития. В зоне актуального развития ребенок может решить задачи самостоятельно, а в зоне возможного развития дети решают задачи только под руководством или контролем взрослых [5].

В зоне ближайшего развития дети получают те задания, решение которых они на данной момент не могут продемонстрировать, но могут обучаться под контролем взрослых для того чтобы суметь дать ответы в последующих действиях, поступках. Л.С. Выготский говорил, что ребенок маленького возраста и взрослые живут в тесной связи, в единстве, и их жизни вплетены в одно целое. Только во взаимодействии со взрослыми людьми ребенок находится в ситуации комфорта [6]. В первую очередь общение обеспечивает комфорт ребенку. Если у ребенка еще нет речи, это не означает, что он может жить без речи, то есть, без общения на начальном этапе его развития общение не является одним из ведущих видов деятельности, но оно является одним из составляющих потребности ребенка. Обухова Л.Ф. в своей работе «Возрастная психология» приводит пример детей, осиротевших после второй мировой войны. В ту пору, в психологии появился термин «госпитализм», то есть, под этим термином определяли психическое развитие детей, которые жили в детских домах или в больницах после потери своих родителей. Познавательные функции таких детей, отставало от их сверстников, которые жили в семьях. Отставание от развития наблюдалось, несмотря на все условия, созданные для детей сирот, то есть полноценное питание, чистота помещений, хороший уход [6]. Таким образом, данное психическое состояние отражалось на речевом развитии тоже. Как мы уже упоминали, познавательное и речевое развитие тесно взаимосвязаны, следовательно, низкий темп развития познавательных функций, прямо пропорционально влияло на развитие речевых функций. Из чего следует, что непосредственное нахождение родителей рядом с детьми заложено

природой. Мать и отец закладывают фундамент крепкого эмоционального здоровья детей, чувство безопасности, которое является одной из потребностей по иерархической пирамиде Авраама Маслоу. Только мать ребенка может восполнить дефицит общения в младшем возрасте. Эмоционально – положительный фон, которым обеспечивается ребенок в раннем детстве, становится основой начального доверия ребенка миру. Доверие, в свою очередь, есть комфортная зона для ребенка. Как считал Л.С. Выготский, источник развития находится вне ребенка, он лежит в самой культуре и может открыться ребенку посредством взрослого человека через общение и совместную деятельность [6]. Поэтому, деятельность в «зоне ближайшего развития» фиктивна, так как в этой деятельности ребенок непосредственно работает со взрослым, восполняя свою личностную потребность.

Интересный факт, есть современные ученые, которые утверждают, что Ж.Пиаже и Л.С. Выготский спорили о двух сторонах одного и того же явления. Например, по мнению М.Ридли (2004,) гены влияют на поведение человека, а поведение человека влияет на гены. Возможно, гены контролируют поведение человека, но они изменяются со временем под влиянием приобретенного социального опыта [7].

Резюмируя идеи Ж. Пиаже и Л.С, Выготского можно сказать что интеллектуально-развитие ребенка (по Пиаже) биологически и генетически детерминировано и когнитивное развитие определяется качественными изменениями на стадиях: сенсорной, дооперационной стадии конкретных и формальных операций. Однако, теория когнитивного развития Л.С. Выготского предполагает что «научение предшествует развитию» [5] таким образом, опровергая биологическую детерминированность умственного развития ребенка Ж. Пиаже. По мнению Л.С. Выготского, мышление определяется биологическими законами и способностями, но речь детерминирована социально, то есть мышление и речь имеют корни независимые друг от друга. Если рассматриваются корни происхождения мышления и речи, то встает необходимость определения роли памяти. П.П. Блонский утверждает что «речь это та область, где память и мышление соприкасаются и переходят друг в друга иногда такими незначительными переходами что трудно даже бывает определить, что в данной речи принадлежит памяти, а что мышлению» [8]. Но, если учитывать, что продукт мыслительной деятельности есть речь, воспроизводится посредством слов, в свою очередь, слова и есть единицы, хранящиеся в памяти человека, то можно понять, какую роль играет память в речевой деятельности. И способов выражения мысли, может быть, огромное количество, они зависят от сочетаемости слов находящихся

в памяти, следовательно, для воспроизведения речевой деятельности, долговременная и оперативная память одинаково важны. Так как, слова хранятся у человека в долговременной памяти, а речевые конструкции в процессе их составления находятся в кратковременной памяти, то есть в рабочей. Следовательно, когнитивные процессы как мышление и память, взаимно тесно связаны, и их функционирование по отдельности невозможно. Из данного утверждения следует учесть необходимость развития памяти ребенка в процессе научения иностранному языку. Что в целом соответствует положению обновленной методологии раннего иноязычного образования. Иноязычного образования в целом и раннего в частности.

Исследования мышления детей дошкольного возраста, проводившиеся группой психологов под руководством А.Н. Леонтьева и А.В. Запорожца [9], привели к выводу, что у нормально развивающихся детей дошкольного возраста начинает формироваться познавательная деятельность, то есть деятельность, направляемая и пробуждаемая познавательной задачей. По данным этих исследований, именно на протяжении дошкольного возраста происходит становление познавательной задачи как задачи логической. Первоначально познавательное отношение к действительности у дошкольников продолжает еще оставаться включенным в игровую и жизненно практическую деятельность.

По данным, полученным в исследованиях А.В. Запорожца, первоначально такие познавательные задачи включены в игровую и практическую деятельность детей и возникают лишь эпизодически, не изменяя всего строя детского мышления. Однако постепенно у дошкольников начинает формироваться новый вид интеллектуальной деятельности, которая характеризуется прежде всего новой познавательной мотивацией, способной определить характер рассуждения детей.

В ходе проведенной работы исследования установлено что анализ психолого-физиологических особенностей детей подтверждает гибкость головного мозга ребенка до 9 лет. Когнитивные процессы как мышление и память, взаимно тесно связаны, и их функционирование по отдельности невозможно, из чего следует учесть необходимость развития памяти в процессе иноязычного образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. – СПб, 2004. - 208 с.
2. Солсо Р. «Когнитивная психология» - 6-е изд. - СПб: Питер, 2012 – 589 с.
3. Немов Р.С., «Психология». - Книга 1. - Москва: ГИЦ «Владос», 2003. - 686 с.
4. Обухова Л.Ф. Концепция Жана Пиаже. МГУ, 1981

5. Выготский Л.С., под редакцией В.В. Давыдова «Педагогическая психология» Москва, 1991. - 162 с.
6. Обухова Л.Ф. «Возрастная психология». - Москва: МГППУ, 2008. – 460 с.
7. Ридли М. «Природа или воспитание: гены, опыт и что делает нас людьми». 2004. - 256 с.
8. Блонский П.П. «Память и мышление». – М.: МГППУ, 1935. -160 с.
9. Леонтьев А.Н. «Лекции по общей психологии» - 5-е изд. - Москва: Смысл: Издательский центр «Академия», 2010. - 511с.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ КОГНИТИВТІК ЖӘНЕ ТІЛДІК ДАМУЫНЫҢ ПСИХОЛИНГВИСТИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Ермахан А.Б. магистрант
Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
e-mail: albinaermakhan2f2@gmail.com

Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық және лингвистикалық дамуының психолінгвистикалық негіздері қарастырылады. Мектепке дейінгі жас - бұл мотивациялық сфераның ең қарқынды қалыптасу кезеңі. Мектеп жасына дейінгі балалардың әртүрлі мотивтерінің ішінде танымдық мотив ерекше орын алады, ол мектеп жасына дейінгі балалар үшін ерекше болып табылады. Сондықтан мектепке дейінгі мекемелердің міндеті мектеп жасына дейінгі балаларда білімге деген тұрақты қажеттілікті, оқуға деген қажеттілікті немесе оқуға деген ынтаны дамыту болып табылады. Сондықтан мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дамуы шет тілінде білім берудің алғашқы кезеңіндегі негізгі міндеттердің бірі болып табылады.

Тірек сөздер: танымдық даму, танымдық қызығушылық, ақыл, сенсорлық қабылдау, тіл дамыту

Статья поступила 30.03.2020

UDC378:81'243

CASE TECHNOLOGIES IN MASTERING A FOREIGN PROFESSIONALLY-ORIENTED COMMUNICATION BY STUDENTS OF NON-LANGUAGE SPECIALTIES

Ondybayeva K.S.¹, master's student
Zhumabekova G.B.², c.p. s., associate professor
^{1,2}Ablai Khan KazUIRandWL, Almaty, Kazakhstan
email: o.kamila@bk.ru

The article discusses the use of case technologies in mastering foreign professionally-oriented communication by students of non-linguistic specialties. The main advantages of case-studies technologies used in foreign language classes are presented (a combination of theory and practice, the development of students skills to work with different sources of information, the acquisition of skills in foreign language communication).

Keywords: Case technology, case study, professionally-oriented foreign language communication, non-linguistic university, professional communicative competence.

The training of highly qualified specialists competent in the field of future professional activity, as well as spiritually developed and ready for innovation, communication and cooperation at the international level, stimulates the search for means and methods of enhancing training, the development of new teaching technologies. One of such pedagogical teaching technologies is case technology (a method of analyzing situations), aimed at developing critical thinking, generating students interest in the very process of mastering knowledge in problematic situations of communicative communication.

In the practice of teaching subjects in a foreign language at a non-linguistic university, one of the most important components is the teaching of foreign-language professionally oriented communication, in the process of which professional communicative competence is formed as the main component of the foreign language vocational training of students.

Foreign professionally-oriented communication is understood as a kind of communication that, being the main condition for the existence of a professional community and continuous integration of students, and in the case of our study, a student audience of non-linguistic specialties studying subjects in a foreign language, is primarily aimed at exchanging professionally significant information subject to storage, transfer and reproduction. In addition, in the process of such an exchange of available information, a significant place is given to mutual understanding between participants in a professionally oriented community, which includes representatives of professional communities.

Based on the studies, it was concluded that for effective work, students of non-linguistic specialties must have professional foreign language competence in a foreign language. Under professional foreign language competence is understood the ability to apply knowledge, skills and personal qualities to solve the problems of professional activity, social participation and personal success. Competence in the field of professional-oriented foreign language communication is the ability to exchange professionally significant information in a foreign language between students of a professionally oriented community.

The specifics of the formation of the competence of professionally oriented communication in a foreign language, according to the author, is the application of a contextual approach (A.A. Verbitsky and others). In the theory of contextual education, the concept of "context" acts as a meaning-forming category, and the creation of diverse contexts of life and professional activity in the educational process ensures the student's personal inclusion in the processes of cognition, mastery of future professional activity.

As a sufficiently effective innovative method of teaching foreign-language professionally oriented communication in a foreign language, the case study method has established itself. The use of case technologies in teaching students of non-linguistic specialties in professional-oriented foreign language communication is one of the ways to intensify training in this type of speech activity.

Case technology is a method of active learning based on real situations. Translated from English, “case” is a case, and “case study is a teaching case. The essence of the “case-study” method is to use specific training situations when describing the learning process, describing certain conditions in the life of the organization, a group of people or individuals, orienting students to formulate a problem and find various solutions to it and then use it in training sessions. Case technologies make it possible to develop skills of independent work with information sources, put into practice the acquired knowledge. This teaching method allows you to move away from the mechanical memorization of lexical and grammatical material and diversify the effective forms of consolidating the knowledge gained.

Teaching foreign professionally-oriented communication is focused on mastering students of non-language specialties not only knowledge, but also intercultural speech communication skills, which requires the formation of a teacher’s foreign communicative competence [1].

The use of case technologies in mastering foreign professionally-oriented communication opens up new opportunities for students of non-linguistic specialties, they begin to be active, creatively develop, and acquire communication skills.

Case technologies, as one of the methods of interactive learning in teaching a foreign language, involves the creation of special learning situations in which students find themselves in real conditions that require verbal interaction. In this situation, live communication comes to the fore, students do not focus on the use of grammatical constructions, lexical units. The lesson containing case technologies, in general, has a speech character. The use of foreign language speech is a necessity, which contributes to the formation of communication skills.

The main goal of case technologies is a collective discussion of the problem, analysis of events that make up a particular situation, development of a practical solution to the problem. The use of case technologies in foreign language lessons contributes to the inclusion of students in active discussion, the intensification of speech activity, which is necessary for the formation of communication skills.

All cases have a typical structure: situation (case, problem); context of the situation; comments on the situation; questions and tasks for working with the case; applications. As you know, the solution of the case is carried out in several stages: getting acquainted with the situation, identifying the main problems, building the situation, developing basic concepts, creating a description, collecting additional information, preparing the final text, presenting the case, organizing the discussion.

At the first stage of work with the case, students show interest in joint activities, students demonstrate knowledge of the case material; The main problem stands out. At the second stage, collective preparation of answers to

questions, comparison of answers, exchange of opinions, development of a common position; students present a solution to the group, answer questions, analyzing the situation. The main task of the next stage is the manifestation of the results of work with the case. The teacher at this stage analyzes the collective work of students, sums up the results.

The case is presented in various versions: in multimedia and in printed form, and can also be supplemented with visual material in the form of photographs, tables or diagrams.

In the case description there should be a problem or a series of direct or indirect difficulties, contradictions, hidden tasks for solving [2].

The problem contained in the case is determined by the students themselves, requiring them to develop various options for solving it. Developing the algorithm of necessary actions, using the material of the case, students apply their professional knowledge, as a result of which they master new vocabulary, learn how to logically build and substantiate their point of view in a foreign language, and acquire communication skills.

With regard to teaching a foreign language, the case method helps to solve a number of critical tasks. Firstly, the use of situational learning creates a language environment and conditions for the formation of the need to use a foreign language as a means of real communication. The case allows you to include participants in a single context of activity, which leads to «increased speech readiness, ability to heuristic activity.»

Using the case method helps students to clearly formulate their and opposing opinions, to defend and prove their point of view.

The training material for mastering professional-oriented foreign language communication is organized in the form of case study exercises, which activate the motivational, procedural, productive and reflective components that are highlighted as the main ones in the content of teaching foreign language speaking. These components of the content of instruction in professional-oriented foreign language communication are correlated with motivational-motivating, formative and formulating thought and realizing speech-generation phases, identified by I.A. Zimnyaya [3].

To start working with a case, you need to work out lexical units and grammatical constructions. It is very important to use certain remarks in the form of remarks, objections, consent, disagreements (You are right; I think the same; As for me I think ...); complementary to the speaker (More than that; Be-sides); clarifying character (I suppose ...; I believe ...); generalizing judgments (On the whole; In general; let's come to the conclusion). In this case, an important place is occupied by emotional reactions (That is rather strange; awful, nice, brilliant, well, great); ironic expressions of request (May I? Can you? Will you?); negative rating (I find it bad, I find it not very good); surprise (Is it? Do you? Really? How so?) [4].

Case material is presented in advance by students, time is given for its

study. A class is divided into several groups with opposing opinions. Each group first prepares the corresponding material, separately discusses its point of view, putting forward arguments. After the group present their evidence.

The case contains information that students should analyze and, based on this analysis, find a solution and then prove the correctness of their choice.

The use of case technologies in mastering foreign professionally-oriented communication allows us to draw the following conclusions:

- teach you how to work with text;
- master the method of data collection and analysis method;
- acquired the skills of working in a group, communication skills; foreign language reading and information processing skills;
- increase the level of communicative competence;
- increase the level of practical knowledge of the English language;
- increase the level of knowledge of the English language.

Testing their communicative methods during the discussion gives each student the opportunity to identify their weaknesses and stimulate the desire to work on improving knowledge of the language and its use in speech [5].

An integral part of teaching a foreign language is teaching the correct understanding and use of vocabulary. Playing out various situations of real communication, students consistently master various types of speech activity: reading, speaking, listening. Students thus overcome the difficulties that arise when memorizing and reproducing lexical material. Using the case method allows you to create the necessary conditions for the formation of skills in the application of foreign vocabulary in various communication situations. In the process of working on the situation, students consolidate the necessary material, improve their speech skills.

Working with a case is a creative process, during which students acquire new communicative and intellectual skills, they also develop such personal qualities as independence, creative thinking, imagination, etc. An important factor in increasing student activity while working on a case is that the class is not divided into weak and strong students, regardless of the level of their knowledge, everyone is included in the work, thus overcoming the language barrier, increasing the general interest in language learning and the level of communes student competency.

Implementation of the proposed methodological construction of a set of case study exercises showed the high efficiency of managing at different levels of regulation with the help of case study organization, which provides differentiation and individualization of training in professionally oriented foreign language communication and the development of students' communicative and cognitive skills.

Based on the foregoing, we can conclude that case technologies are one of the most effective among interactive teaching methods. Its use in teaching professional-oriented foreign language communication opens up new

opportunities for students, they begin to show activity, creatively develop, and acquire communication skills.

REFERENCE

1. Demchenko A.I., Alipulatova N. S. Design activity in teaching a foreign language // News of the Dagestan State Pedagogical University. Psychological and pedagogical sciences. – 2013. - No.-2. - P.106.
2. Andyusev B.E. Case - a method as a tool for the formation of competencies // Director of the school. – 2010. - No.-4. - P. 61–69.
3. Zimnaya I.A. Psychological aspects of teaching speaking a foreign language: book for teacher /2nd ed. - Moscow: Education, 1985. - 160 p.
4. Omarova D.A., Omarova P. A. Speech situations in the formation of communicative skills of students // Bulletin of the Dagestan State Pedagogical University. Psychological and pedagogical sciences. – 2011. – No 3. - P. 70.
5. Goncharova M.V. Case-study method in teaching foreign language communication for managers // Student and the educational process: foreign languages in higher education. - M.: Center for the Study of the Interaction of Cultures FIA Moscow State University M.V. Lomonosova, 2004. - P. 95-100.

ТІЛДІК ЕМЕС МАМАНДЫҚТАР СТУДЕНТТЕРІНІҢ ШЕТ ТІЛДІ КӘСІБИ БАҒДАРЛЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН МЕНҒЕРУДЕГІ КЕЙСТІК ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Ондыбаева К.С.¹, магистрант
Жумабекова Г.Б.², п.ғ.к, доцент,

^{1,2}Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ, Алматы, Қазақстан
email: o.kamila@bk.ru

Мақалада тілдік емес мамандықтар студенттерінің шет тілді кәсіби бағдарлы қарым-қатынасын менгеруде кейстік технологияларды қолдану қарастырылады. Шет тілі сабақтарында қолданылатын кейстік технологиялардың негізгі артықшылықтары ұсынылған (теория мен практиканың үйлесімі, студенттердің әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білуін дамыту, шет тілді қарым-қатынас дағдыларын менгеру).

Тірек сөздер: Кейстік технологиялар, кейс, шет тілді кәсіби-бағытталған қарым-қатынас, тілдік емес ЖОО, кәсіби коммуникативтік құзыреттілік.

КЕЙСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОВЛАДЕНИИ ИНОЯЗЫЧНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБЩЕНИЯ СТУДЕНТАМИ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Ондыбаева К.С.¹, магистрант
Жумабекова Г.Б.², к.п.н, доцент

^{1,2}КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: o.kamila@bk.ru

В статье рассматривается применение кейсовых технологий в овладении иноязычного профессионально-ориентированного общения студентами неязыковых специальностей. Представлены основные преимущества кейсовых технологий, используемого на занятиях иностранного языка (сочетание теории и практики, развитие у студентов умения работать с разными источниками информации, приобретение навыков иноязычным общением).

Ключевые слова: Кейсовые технологии, кейс, иноязычное профессионально-ориентированное общение, неязыковой вуз, профессиональная коммуникативная компетенция.

Статья поступила 27.03.2020

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
“ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ” сериясы

ИЗВЕСТИЯ
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия “ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ”

BULLETIN
of Ablai khan KazUIRandWL
Series “PEDAGOGICAL SCIENCES”

2 (57) 2020
ISSN 2412-2149

e-mail: pedagoginyaz@mail.ru

Отпечатано в издательстве “Полилингва”

Директор издательства:
Есенғалиева Б.А.

Компьютерная верстка:
Кынырбеков Б.С.

Подписано в печать 20.05.2020 г.
Формат 70x90 1/8. Объем 32,0 п.л. Заказ № 970. Тираж 300 экз.
Отпечатано в издательстве «Полилингва»
КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Издательство “Полилингва” КазУМОиМЯ имени Абылай хана
050022, г. Алматы, ул. Муратбаева, 200
Тел.: +7 (727) 292-03-84, 292-03-85, вн. 21-19
E-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru